

بسم الله الرحمن الرحيم

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ وَّعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

هنر و خلاقیت

راهنمای معلم

اول دبستان

کد: ۱۰۸۷

نام کتاب: راهنمای معلم هنر و خلاقیت اول دبستان - ۱۳۸۷

پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

شناسه افزوده برنامه‌ریزی درسی و تألیف:

شورای برنامه‌ریزی درسی، راهبری و نظارت بر تولید بسته‌های تربیت و یادگیری دوره اول ابتدایی:

سید مهدی باقریان، حسن حذرخانی، فاطمه رضائی، نبی‌الله صادقیان، لطیف عیوضی، معصومه فرهوش، علی لطیفی

مدیر ارشد: مینوآیت‌اللهی

شورای طراحی و تدوین بسته تربیت و یادگیری:

مینوآیت‌اللهی، سید عبدالمجید شریف‌زاده، حسین فدایی حسین

اعضای شورای برنامه‌ریزی:

مینوآیت‌اللهی، رحمت‌امینی، سید عبدالمجید شریف‌زاده، حمید محمدظاهری، معصومه فرهوش، محمدحسین نواب، محمدعلی مرآتی

مدیریت امور فنی و چاپ:

اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

شناسه افزوده آماده‌سازی:

مدیر امور فنی و چاپ: احمدرضا امینی - مدیر ارشد هنری: مجید ذاکری یونسی - مشاور و مدیر هنری: حدیثه قربان

طراح گرافیک: نفیسه خواستار - طراح جلد: نیلوفر برومند - تصویرگران: حدیثه قربان، عاطفه فتوحی

عکاسان: امیرصادقی، علی‌خوش‌جام، اعظم لاریجانی، سامان جعفری، احمدرضا کریمی، غلامرضا بهرامی، بهزاد سهرابی، اسعد قربانی

واحد عکس: زهرا تقدس‌نژاد، حسین فدایی حسین

ساخت کاردستی: مرجان بابامرندی

نشانی سازمان: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱ - ۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

ناشر: شرکت افست: تهران، کیلومتر ۴ جاده ی آبعلی، پلاک ۸، تلفن: ۷۷۳۳۹۰۲۹، دورنگار: ۷۷۳۳۹۰۹۷، صندوق پستی: ۱۱۱۵۵-۴۹۷۹

چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.offset.ir)

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ دوم ۱۴۰۵

برای دریافت فایل pdf کتاب‌های درسی به پایگاه کتاب‌های درسی به نشانی www.chap.schi.ir و برای خرید کتاب‌های درسی به سامانه فروش و توزیع مواد آموزشی

به نشانی www.irtextbook.com یا www.irtextbook.com مراجعه کنید.

کلیه ی حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به

صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکتیر به هر شکل و نوع بدون

کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

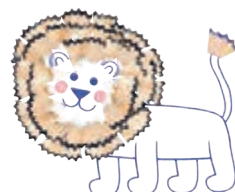

امید است با نشاط و خرمی
درس‌هایتان را خوب بخوانید.

امام خمینی (قُدّس سرُّه)

فهرست

مقدمه	۷
بخش اول: کلیات	۹
مقدمه	۱۰
هدف و جایگاه کتاب «هنر و خلاقیت» در پایه اول ابتدایی	۱۱
اصول برنامه درس هنر و خلاقیت و بازی	۲۷
چالش‌ها و مشکلات معلم در این درس	۲۷
راهنمادهای آموزش خاص حوزه یادگیری	۳۱
بخش دوم: اطلاعات مربوط به واحدهای یادگیری	۳۹
مقدمه بخش دوم: واحدهای یادگیری	۴۰
اصول و مبانی آموزش درس هنر و خلاقیت	۴۱

درس اول: من و طبیعت	۶۲
درس دوم: نقطه، خط	۷۲
درس سوم: تکرارهای زیبا در طبیعت	۸۰
درس چهارم: دنیای رنگین ما	۸۹
درس پنجم: طبیعت زیبا	۹۸
درس ششم: ایران زیبای من	۱۰۷
درس هفتم: گنج‌های سرزمین من	۱۱۵
درس هشتم: خلق دنیای رنگارنگ	۱۲۵
درس نهم: بازی با صدا و حرکت	۱۳۴
درس دهم: بازی با ابزار	۱۴۲
درس یازدهم: رنگ و خیال	۱۵۰
درس دوازدهم: دنیای خود را بسازید	۱۵۹
درس سیزدهم: سفر به دنیای نقطه و خط	۱۶۸
درس چهاردهم: رنگین کمان احساسات	۱۷۷
درس پانزدهم: وسایل جادویی	۱۸۶
درس شانزدهم: دنیای من، خانه‌ی من	۱۹۵
درس هفدهم: بازی با هم، شادی با هم	۲۰۴

مقدمه

کتاب «هنر و خلاقیت» تلاشی است برای بازگرداندن جایگاه اصلی هنر در آموزش و پرورش کودکان. در این کتاب، هنرنه به عنوان یک درس جنبی یا تفننی، بلکه به مثابه شیوه‌ای بنیادین برای یادگیری و زندگی کردن دیده می‌شود. کودک در آغازین سال‌های تحصیل خود، جهان را از راه حواس، تجربه‌های بدنی، بازی، قصه، رنگ و صدا می‌شناسد. او هنوز بیش از آنکه به منطق و استدلال تکیه کند، با تخیل، تصویر و حرکت زندگی می‌کند. این کتاب می‌کوشد با بهره‌گیری از همین شیوه طبیعی کودکان، یادگیری را به تجربه‌ای شیرین، ماندگار و پرمعنا تبدیل کند.

راهنمای معلم که اکنون در دست دارید، برای حمایت از شما در این مسیر نوشته شده است. هر درس، مجموعه‌ای از فعالیت‌ها، بازی‌ها و تجربه‌های هنری را پیش روی کودک می‌گذارد؛ اما آنچه بیش از همه اهمیت دارد، نقش شما معلم عزیز در هدایت، تشویق و ایجاد فضای امن برای تجربه کردن است. نگاه و رفتار شماست که می‌تواند هر فعالیت ساده را به فرصتی برای کشف، آفرینش و رشد تبدیل کند.

در این کتاب، هنر با سه محور طبیعت، میراث فرهنگی و خلاقیت پیوند خورده است؛ چرا که کودک از همان آغاز از طریق بازی می‌آموزد که طبیعت و زیبایی‌های آن را دوست بدارد و در آن اندیشه کند، میراث هنری و فرهنگی سرزمینش را بشناسد و قدر بداند و در نهایت خلاقیت خود را آزادانه شکوفا کند.

اهداف این راهنما تنها آموزش یک مهارت هنری نیست؛ بلکه پرورش حواس، احساسات، اندیشه و روابط انسانی کودک است. از این رو، در هر درس به جنبه‌های گوناگون یادگیری از جمله مشاهده، تجربه، بازی، بیان خلاق، گفت‌وگو و همکاری گروهی توجه شده است. همچنین برای کمک به شما، بخش‌هایی مانند «دانستنی‌های معلم»، «فعالیت‌ها»، «نشانه‌های تحقق انتظارات» و «پیوند با سایر دروس» طراحی شده تا اجرای درس آسان‌تر و هدفمندتر شود.

کتاب راهنمای درس هنر در دو بخش کلیات و اطلاعات مربوط به واحدهای یادگیری تنظیم شده است. بخش اول کتاب راهنمای معلم با عنوان «کلیات» به معلمان کمک می‌کند تا نگاه جامع، روشن و هدفمندی نسبت به بسته تربیت و یادگیری «هنر و خلاقیت» پیدا کنند. این بخش توضیح می‌دهد که اجزای بسته آموزشی چیست، چگونه از راهنمای تفصیلی بهره گرفته شده و چرا درس‌ها به شکلی منسجم و تلفیقی طراحی شده‌اند. همچنین نقش کلیدی معلم در انطباق فعالیت‌ها با نیازهای دانش‌آموزان، تنوع فرهنگی، شرایط محیطی و امکانات کلاس مورد تأکید قرار می‌گیرد. به این ترتیب، معلم با اعتماد به نفس بیشتر می‌تواند مسیر تدریس را هدایت و مدیریت کند.

بخش دوم راهنما که به «واحدهای یادگیری» اختصاص دارد، به صورت کاربردی و گام به گام طراحی شده تا معلم را در اجرای هر درس یاری دهد. این بخش برای هر واحد یادگیری اطلاعاتی مانند اهداف، انتظارات عملکردی، دامنه مفاهیم و مهارت‌ها، مراحل پیشنهادی آموزش، موقعیت‌های یادگیری، ابزارها و روش‌های ارزشیابی، بدفهمی‌های رایج و نمونه‌های اجرایی ارائه می‌کند. هدف آن است که هر درس نه تنها قابل اجرا، بلکه قابل تطبیق با شرایط واقعی کلاس باشد و از حالت یک نسخه خشک و واحد به ابزار یادگیری پویا و منعطف تبدیل شود. امید است این راهنما یاریگر شما باشد تا کلاس هنر و خلاقیت را به فضایی زنده، شاد و پویا تبدیل کنید؛ جایی که کودکان با آزادی و امنیت دنیای درونی خود را بیان کنند، به دیگران گوش بسپارند، زیبایی را ببینند و مهم‌تر از همه، با ایران، طبیعت و فرهنگ غنی خود پیوندی عمیق برقرار نمایند.

بخش اول :

کلیات

مقدمه

بخش نخست کتاب راهنمای معلم به بیان کلیات، مبانی نظری و رویکردهای آموزشی اختصاص دارد. در این بخش، تلاش شده است معلمان با فلسفه و اهداف اصلی درس هنر و خلاقیت آشنا شوند و جایگاه این درس در برنامه درسی دوره ابتدایی روشن گردد. موضوعاتی چون نقش هنر در رشد همه جانبه کودک، اهمیت بازی به عنوان شیوه طبیعی یادگیری، پیوند آموزش هنر با زندگی روزمره، جایگاه میراث فرهنگی و هنری در شکل گیری هویت کودکان و شایستگی هایی که از رهگذر این درس پرورش می یابد، در این بخش تبیین شده اند.

این بخش به معلمان کمک می کند تا درک روشنی از چرایی و چیستی درس داشته باشند و بدانند که هر فعالیت هنری و خلاقانه، تنها تمرینی ساده نیست، بلکه گامی در مسیر پرورش تفکر، احساس، همکاری و خلاقیت دانش آموزان است. بنابراین، معلمان پیش از ورود به توضیحات مربوط به هر درس، با چارچوب کلان و اهداف بنیادین برنامه آشنا می شوند تا در اجرای واحدهای یادگیری، نگاه منسجم و هدفمند داشته باشند.

هدف و جایگاه کتاب «هنر و خلاقیت» در پایه اول ابتدایی

برنامه درس «هنر و خلاقیت» برای پایه اول ابتدایی طراحی شده است تا فرصتی فراهم کند که کودکان با تجربه‌های ملموس، لذت‌بخش و خلاق توانایی‌های خود را در سه حوزه اصلی تقویت کنند:

۱. تجربه و بیان هنری

۲. تفکر خلاق و ایده‌پردازی در زندگی روزمره

۳. تقویت مهارت‌های اجتماعی و حسی - حرکتی از طریق بازی

این برنامه به دنبال آن است که نگاه کودکان و شاداب به زندگی را تقویت کند، کودکان را با طبیعت، میراث فرهنگی، هنرهای بومی و شیوه‌های خلاقانه بیان آشنا سازد و تجربه‌های یادگیری را با شادی و کنجکاوی همراه کند. این برنامه در قالب بسته آموزشی ارائه می‌شود که شامل اجزای مختلفی همچون کتاب راهنمای معلم، کتاب کار و رسانه‌ها و ابزارهای مکمل است.

اجزای بسته تربیت و یادگیری:

در طراحی اجزای بسته هنر، خلاقیت و بازی، از راهنمای تفصیلی برنامه درسی هنر بهره گرفته شده است. راهنمای تفصیلی، به عنوان سند مرجع طراحی این بسته یادگیری، شامل اهداف کلان، شایستگی‌های مورد انتظار، استانداردهای عملکردی، حوزه‌های یادگیری، نمونه فعالیت‌ها، پیشنهادات ارزشیابی و... بوده است.

در راهنمایی برنامه تفصیلی سه ایده کلیدی مشاهده، بیان و ابراز تقلیدی، تخیلی و خلاقانه و ارتباط و قدرشناسی با ۲۲ استاندارد محتوایی مطرح شده است. برای هر یک از این استانداردهای محتوایی، سه استاندارد عملکردی تدوین شده است. بعضی از این استانداردهای محتوایی با هدف انسجام بخشی به مفاهیم، مهارت‌ها و انتظارات عملکردی بازیگری و با یکدیگر تلفیق شده و نهایتاً برنامه درسی هنر، خلاقیت و بازی با توجه به زمان در نظر گرفته شده در جدول دروس دوره اول ابتدایی (دو ساعت در هفته) و با هدف تعمیق یادگیری دانش‌آموزان در قالب واحد یادگیری ۱۷ درس ارائه شده است در این فرایند

■ استانداردهای عملکردی پراکنده به صورت خوشه‌ای تجميع و سازمان‌دهی شدند؛

■ هر درس اکنون دارای سه سطح انتظارات عملکردی است که هم‌راستا با سطوح رشد شناختی، حسی و اجتماعی کودک طراحی شده‌اند؛

■ ساختار دروس به گونه‌ای است که هر درس می‌تواند در ارتباط با چند شایستگی یا حوزه یادگیری باشد (مثلاً طبیعت، خلاقیت، مهارت‌های اجتماعی و میراث فرهنگی).

این تجميع هدفمند، هوشمندانه و ساختارمند از استانداردهای عملکردی سبب شد تا:

■ هم‌پوشانی‌ها و تکرارهای احتمالی میان استانداردها حذف شوند؛

■ موضوعات به صورت تم‌محور و منسجم‌تر تعریف شوند (مثلاً درس‌هایی که هم طبیعت و هم بازی را پوشش می‌دهند)؛

■ مسیر یادگیری از ساده به پیچیده و از مشاهده به خلق و بیان به درستی حفظ شود؛

■ هر درس دارای عمق بیشتر اما گستردگی کنترل شده‌تری باشد، در نتیجه زمان معقول‌تری برای اجرای آن در کلاس فراهم گردد؛

■ و مهم‌تر از همه، سلسله‌مراتب رشد مهارتی، حسی، شناختی و اجتماعی کودک در پایه اول رعایت شده باشد.

نقاط قوت تلفیق استانداردهای عملکردی:

۱. شفافیت در انتظارات عملکردی هر درس: هر واحد یادگیری دارای سه سطح عملکردی روشن، متناسب با دامنه درک و توان کودک در کلاس اول است.

۲. حفظ هویت مستقل دروس با وجود تلفیق: علی‌رغم ادغام برخی محورها، دروس همچنان ویژگی و شخصیت خاص خود را دارند.

۳. پیوند منطقی با شایستگی‌ها و ارزش‌ها: در تلفیق استانداردها، ارتباط آن‌ها با شایستگی‌های کلان (خلاقیت، تفکر، همکاری و...) و ارزش‌هایی چون توجه به طبیعت یا فرهنگ ایرانی حفظ و تقویت شده است.

۴. پوشش میان‌رشته‌ای: استانداردها در تلفیق جدید به گونه‌ای باز توزیع شده‌اند که دروس بتوانند با سایر حوزه‌ها (زبان، علوم، تربیت بدنی، زندگی، پیوند طبیعی و غیرتصنعی) برقرار کنند.

بسته آموزشی «هنر و خلاقیت» شامل سه جزء است:

۱. راهنمای معلم: شامل اهداف، انتظارات عملکردی، راهبردهای تدریس، ساختار هر درس و فعالیت، پیشنهادهای اجرایی، ابزارهای ارزشیابی، نکات تربیتی، بدفهمی‌های احتمالی و تأکیدات زبان‌آموزی.
۲. کتاب کار: شامل فعالیت‌هایی تجربه‌محور، قابل لمس و متناسب با سن و شرایط رشدی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی برای تمرین‌های بیشتر و فعالیت‌های مکمل طراحی شده است.
۳. رسانه‌ها و ابزارهای مکمل: (تصاویر، ویدیوها، فایل‌های صوتی و...)

ساختار کلی هر واحد یادگیری در کتاب راهنمای معلم

برای سهولت اجرا و پیوستگی بین دروس، هر واحد یادگیری در این راهنما با ساختار ثابتی تدوین شده است.

این ساختار به معلمان کمک می‌کند تا:

- تصویر کل‌نگر و هدفمندی از هر درس داشته باشند؛
- ابزارهای اجرایی متنوع و قابل انطباق با شرایط کلاس در اختیار داشته باشند؛
- بتوانند پیشرفت دانش‌آموزان را ارزیابی و دنبال کنند.

الگوی طراحی فعالیت های یادگیری کتاب «هنر و خلاقیت» (پایه اول ابتدایی)

این الگو بر اساس سه مرحله اصلی: شناسایی، خلق و گفت‌وگو شکل گرفته است:

مرحله ۱: بررسی و شناسایی موقعیت (تماس اولیه و دریافت حسی)
هدف:

- فعال‌سازی حواس پنج‌گانه
 - توجه و تمرکز بر پدیده‌های پیرامونی
 - کشف و تجربه اولیه بدون قضاوت
- نمونه فعالیت‌ها:
- مشاهده مستقیم (در طبیعت یا تصویر)؛
 - لمس و تجربه فیزیکی؛
 - شنیدن صداها، دیدن رنگ‌ها، حس کردن دما یا بافت؛
 - گفت‌وگوی آغازین برای برانگیختن توجه؛
 - پرسش‌های ساده و تحریک‌کننده کنجکاوی.

نشانه‌های تحقق:

- کودک از حواس خود استفاده می‌کند؛
 - به زیبایی‌ها توجه می‌کند؛
 - سؤالات ابتدایی می‌پرسد و علاقه نشان می‌دهد.
- مرحله ۲: خلق ایده (تجلی تجربه در قالب‌های خلاق)
- هدف:
- بیان احساس و تجربه با ابزارهای هنری

اجزای هر واحد یادگیری در راهنمای معلم شامل موارد زیر است:

۱. واحد یادگیری در یک نگاه: معرفی کلی واحد یادگیری و بیان اهمیت آن
۲. انتظارات عملکردی در سه سطح
۳. دامنه محتوایی: مفاهیم، مهارت‌ها، ارزش‌ها و واژه‌های جدید
۴. پیش‌نیازهای مفهومی و مهارتی
۵. دانستنی‌های معلم (اطلاعات علمی، فرهنگی، هنری و...)
۶. مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری (الگوی پداگوژیک) با رسانه‌ها و پیشنهاد‌های اجرایی
۷. بدفهمی‌های احتمالی و راهکارهایی برای مقابله و اصلاح آن‌ها
۸. ارزشیابی یادگیری (معیارها، ابزارها، راهکارهایی برای ارتقای یادگیری)
۹. نمونه‌های عملی و تجربه‌های موفق معلمان از کلاس درس
۱۰. پاسخ به پرسش‌های متداول معلمان و توصیه‌های اجرایی
۱۱. تأکیدات زبان‌آموزی
۱۲. ارتباط با سایر دروس (میان‌رشته‌ای)
۱۳. شایستگی‌های کلیدی مورد تأکید در هر واحد

کتاب کار دانش آموز:

■ به نظرات دیگران گوش می‌دهد و احترام می‌گذارد.

کتاب کار در درس هنر و خلاقیت فقط یک دفتر تمرین ساده نیست؛ بلکه ابزار یادگیری، هدایت و ارزشیابی است و به‌طور هم‌زمان به معلم و دانش آموز کمک می‌کند.

۱. کمک به دانش آموزان

۱. فعال شدن در فرایند یادگیری

دانش آموز منفعل نیست؛ در هر صفحه باید ببیند، دست‌ورزی کند، خلق کند و به میراث فرهنگی وصل شود.

۲. یادگیری عینی و ملموس

مفاهیم هنری (مثل خط، ریتم، رنگ یا زیبایی) که ممکن است انتزاعی به نظر برسند، در قالب فعالیت‌های ساده و دیدنی برای کودک ملموس می‌شوند.

۳. پرورش مهارت‌ها و خلاقیت

کودک فرصت دارد از طریق بازی، نقاشی، حرکت و ساخت دست‌سازه‌ها، توانایی‌های فردی و تخیلش را رشد دهد.

۴. تقویت اعتماد به نفس و بیان شخصی

وقتی کودک اثر خودش را خلق و ثبت می‌کند، می‌آموزد که نظری احساس او ارزشمند است. این تجربه اعتماد به نفس و جرئت بیان را بالا می‌برد.

۵. ایجاد حافظه یادگیری پایدار

فعالیت‌های کتاب کار در واقع «ردپای یادگیری» هستند؛ یعنی هر کودک یک دفتر شخصی از تجربه‌ها، خلاقیت‌ها و کشف‌هایش خواهد داشت که بعدها نیز قابل مرور است.

۲. کمک به معلم

۱. راهنمای مرحله به مرحله تدریس

معلم با دیدن ساختار صفحه‌ها می‌داند هر درس از کجا شروع می‌شود و به کجا می‌رسد (مشاهده، دست‌ورزی، خلاقیت، پیوند

■ تقویت خلاقیت و بازآفرینی ذهنی

■ کشف توانایی‌های فردی در بیان هنری

■ نمونه فعالیت‌ها:

■ نقاشی، ساخت کار دستی، کلاژ، چیدمان اشیاء؛

■ نمایش حرکتی یا موسیقایی؛

■ تقلید فرم‌ها و صداهاى طبیعى؛

■ بازی‌های ادراکی - حرکتی؛

■ ساخت الگوی ترکیب رنگی؛

■ گفت‌وگو درباره کار خود و دیگران با زبان کودکانه.

■ نشانه‌های تحقق:

■ دانش آموز با علاقه چیزی خلق می‌کند

■ بین تجربه و آفرینش ارتباط برقرار می‌کند

■ تلاش می‌کند توضیحی برای کارش بدهد

■ مرحله ۳: گفت‌وگوی هنری (معنا دادن و تعمیق تجربه)

■ هدف:

■ اشتراک‌گذاری تجربه و اثر

■ شنیدن نظرات دیگران

■ ورود به تأمل ساده و معنادهی

■ نمونه فعالیت‌ها:

■ گفت‌وگو درباره اثر هنری خود و دیگران؛

■ شنیدن پرسش و پاسخ درباره آثار؛

■ بیان احساساتی که تجربه کرده است؛

■ صحبت درباره زیبایی‌ها و رابطه شخصی با

موضوع.

■ نشانه‌های تحقق:

■ کودک با اعتماد به نفس درباره کار خود صحبت می‌کند؛

■ از واژه‌های احساسی و زیبایی‌شناسانه ساده استفاده می‌کند؛

با میراث).

۲. ابزار ارزشیابی ساده و مستمر

آثار ثبت شده در کتاب کار به معلم نشان می‌دهد هر دانش آموز در چه سطحی قرار دارد: آیا فقط مشاهده کرده، یا توانسته خلاقیت نشان دهد، یا میراث فرهنگی را هم وارد کار کرده است؟

۳. صرفه جویی در زمان و نظم کلاس

چون فعالیت‌ها طراحی شده و هدفمند هستند، معلم نیاز ندارد به طور کامل از ابتدا دنبال ایده یا تمرین بگردد. این نظم به مدیریت بهتر کلاس کمک می‌کند.

۴. ایجاد فرصت برای تفاوت‌های فردی

کتاب کار این امکان را می‌دهد که هر کودک با توان و سرعت خودش فعالیت کند. معلم می‌تواند به راحتی تفاوت‌ها را ببیند و هدایت کند.

۵. تقویت پیوند میان دروس

چون در کتاب کار عناصر زبان، علوم، ریاضی (الگو و نظم)، تاریخ و میراث فرهنگی هم دیده می‌شود، معلم راحت‌تر می‌تواند بین درس هنر با سایر موضوع‌ها ارتباط برقرار کند.

۳. نقش کتاب کار به عنوان پل میان خانه و

مدرسه

کتاب کار فقط در کلاس نمی‌ماند؛ خانواده‌ها هم با دیدن آن در جریان یادگیری قرار می‌گیرند و می‌توانند از کودک حمایت کنند. این موضوع باعث می‌شود یادگیری به خانه هم کشیده شود و ماندگارتر گردد.

در یک جمله: کتاب کار «ابزار تمرین» نیست، بلکه وسیله تجربه، خلاقیت، ارزشیابی و ارتباط است؛ برای کودک حکم دفتر خاطرات هنری و برای معلم حکم نقشه مسیر آموزش را دارد.

ساختار کلی هر واحد یادگیری در کتاب کار دانش آموز:

برای سهولت اجرا و پیوستگی بین دروس، هر واحد یادگیری (۱۷ واحد) در کتاب کار نیز با ساختار ثابتی تدوین شده است. این ساختار را می‌توان به شکل زیر خلاصه کرد:

راهبرد مرحله به مرحله

معلم می‌داند که هر درس از چهار گام اصلی عبور می‌کند:

- آغاز با مشاهده و زبان (صفحه اول)،
 - تجربه عینی و مهارتی (صفحه دوم)،
 - خلاقیت و آفرینش (صفحه سوم)،
 - پیوند با میراث فرهنگی (صفحه چهارم).
- این نظم باعث می‌شود معلم سردرگم نشود و همیشه بداند بعد از هر فعالیت چه مسیری را باید دنبال کند.

پوشش ابعاد مختلف یادگیری

این ساختار به معلم نشان می‌دهد که درس فقط محدود به یک بُعد نیست؛ بلکه هم زبان، هم حرکت و دست‌ورزی، هم خلاقیت و هم هویت فرهنگی پوشش داده می‌شود. بنابراین معلم مطمئن است که آموزش متوازن و همه‌جانبه پیش می‌رود.

راهنمای ارزشیابی درونی

هر صفحه به طور غیرمستقیم ابزار ارزشیابی هم هست:

- صفحه اول: توانایی بیان و مشاهده کودک.
 - صفحه دوم: توانایی دست‌ورزی و انجام مهارت.
 - صفحه سوم: خلاقیت و ابتکار.
 - صفحه چهارم: ارتباط با فرهنگ و میراث.
- معلم می‌تواند با نگاه به فعالیت کودک در هر صفحه، پیشرفت او را در این زمینه‌ها بسنجد.

ایجاد پیوند میان اهداف و عمل

معلم دیگر مجبور نیست به طور کلی به اهداف آموزشی فکر

کند، بلکه می‌بیند هر صفحه کتاب کار دقیقاً یکی از اهداف برنامه درسی (زبان، مهارت، خلاقیت، هویت فرهنگی) را محقق می‌سازد. این امر آموزش را عملی و قابل اجرا می‌کند.

انعطاف پذیری و غنی سازی تدریس

ساختار چهار صفحه‌ای دست معلم را باز می‌گذارد. او می‌تواند در هر بخش فعالیت‌ها را گسترش دهد، نمونه‌های جدید بیاورد یا با توجه به شرایط کلاس تغییراتی بدهد، بی‌آنکه از مسیر اصلی درس دور شود.

پشتیبانی از پیوند خانه و مدرسه

به ویژه صفحه چهارم (پیوند با میراث فرهنگی) امکان مشارکت خانواده را فراهم می‌کند. معلم می‌تواند از والدین بخواهد نمونه‌های بومی، قصه‌ها یا بازی‌های محلی را وارد آموزش کنند. این امر کار معلم را غنی‌تر و کلاس را زنده‌تر می‌کند. پس این ساختار در عمل مانند یک «چهارچوب مطمئن» عمل می‌کند که معلم می‌تواند آموزش خود را روی آن بنا کند؛ هم ساده است، هم همه‌جانبه و هم با اهداف کلان درس «هنر و خلاقیت» کاملاً هماهنگ.

۱. اجزای کتاب کار هنر و خلاقیت

کتاب کار این درس در هر واحد یادگیری چهار صفحه دارد که هر صفحه هدف و کارکرد آموزشی ویژه‌ای را دنبال می‌کند. این طراحی به گونه‌ای انجام شده است که کودک گام به گام از مشاهده و درک مفاهیم، به دست‌ورزی، خلق هنری و در نهایت آشنایی با میراث فرهنگی و هنری برسد.

صفحه اول: پیوند زبان و تصویر

در این صفحه کودک با یک تصویر، نشانه یا موقعیت بصری مواجه می‌شود. او می‌تواند برداشت خود را از تصویر بیان کند، انتخابی انجام دهد یا تجربه شخصی‌اش را به زبان خود بازگو نماید. این بخش، به رشد زبان، افزایش دایره واژگانی، توانایی مشاهده دقیق و پرورش بیان شخصی کمک می‌کند.

صفحه دوم: دست‌ورزی و تجربه مهارتی

این صفحه بر فعالیت‌های حرکتی و دست‌ورزی متمرکز است؛ مانند بریدن، چسباندن، خط کشیدن، رنگ آمیزی یا ساخت ساده. هدف آن است که کودک مهارت یا مفهومی را که در درس مورد توجه بوده، به طور عملی تجربه کند. این بخش، پیوند مستقیمی با هماهنگی چشم و دست و رشد مهارت‌های حرکتی ظریف دارد.

صفحه سوم: خلاقیت و خلق هنری

در این بخش، تأکید بر پرورش خلاقیت فردی است. کودک با الهام از تجربه قبلی، ایده‌ای تازه را در قالب نقاشی، طراحی، حرکت یا هر شکل هنری دیگر خلق می‌کند. در این صفحه آزادی عمل بیشتری به کودک داده می‌شود تا تخیل خود را فعال کند و احساس استقلال در آفرینش هنری پیدا کند.

صفحه چهارم: پیوند با میراث فرهنگی و هنری

در صفحه پایانی، کودک ضمن انجام یک کار یا مهارت هنری، با بخشی از میراث فرهنگی یا هنری ایران آشنا می‌شود. تصویر، داستان، شعر یا الگوی هنری ساده‌ای از میراث ایرانی ارائه می‌شود تا کودک از آن الهام بگیرد و خود دست به خلاقیت بزند. این صفحه زمینه پیوند تجربه‌های فردی کودک با هویت فرهنگی و ملی او را فراهم می‌کند و به تقویت حس تعلق و افتخار نسبت به فرهنگ ایران می‌انجامد.

لازم به ذکر است که ویژگی مهم این کتاب آن است که هر صفحه با نمادی ویژه برگرفته از خورشید مشخص شده است. خورشید در فرهنگ ایرانی نماد زندگی، روشنایی و دانایی است و در اینجا علاوه بر پیوند با میراث فرهنگی ما، به عنوان راهنمای یادگیری عمل می‌کند. این نمادها نشان‌دهنده اهداف و نوع فعالیت هر صفحه هستند. از آنجا که دانش‌آموزان پایه اول به خصوص در ماه‌های ابتدایی سال تحصیلی هنوز قادر به خواندن متن نیستند، این نشانه‌ها به آنان کمک می‌کند که تنها با مشاهده نماد، متوجه شوند چه نوع فعالیتی انتظارشان را می‌کشد: مشاهده و درک تصویری، دست‌ورزی، خلق هنری یا ارتباط با میراث فرهنگی. به این ترتیب، کتاب کار علاوه بر نقش آموزشی، به رشد استقلال یادگیری، تقویت درک بصری و پیوند عمیق‌تر دانش‌آموز با هویت فرهنگی ایرانی کمک می‌کند.

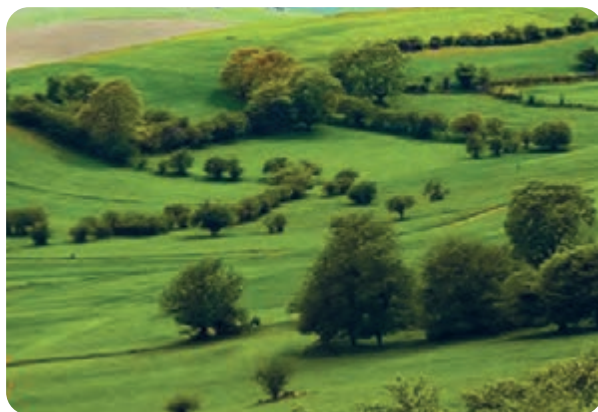
نقش معلم در اجرای این بسته

معلم نقش کلیدی در انطباق محتوای این بسته با واقعیت کلاس و شرایط دانش‌آموزان دارد. توصیه می‌شود معلمان با خلاقیت و شناخت خود از کودکان، فعالیت‌ها را ساده‌تر، جذاب‌تر و بومی‌سازی شده اجرا کنند. این بسته باز و انعطاف‌پذیر طراحی شده است تا پاسخگوی تنوع شرایط و سبک‌های یادگیری باشد.

دانستنی های معلم:

طبیعت:

امروزه کودکان بیشتر وقت خود را در محیط های شهری و فضای بسته می گذرانند و ارتباطشان با طبیعت کمتر شده است. این درس کمک می کند تا کودکان احساس کنند بخشی از طبیعت هستند و به آن عشق بورزند و با طبیعت پیوند عاطفی برقرار کنند. علاوه بر این با تحریک حواس پنجگانه از طریق ارتباط با طبیعت، کودکان مهارت های حسی خود را تقویت می کنند و دقت و توجه آنها به جزئیات افزایش می یابد که پایه مهمی برای یادگیری های بعدی است. مطالعه مستقیم طبیعت و لمس آن، یادگیری را از حالت خشک و صرفاً نظری خارج کرده و به تجربه عملی تبدیل می کند. این باعث می شود مفاهیم بهتر در ذهن کودکان ثبت شود و یادگیری عمیق تر باشد. الهام از طبیعت و تجربه زیبایی ها، سبب شکوفایی خلاقیت دانش آموزان می شود و زمینه ای فراهم می کند برای طرح سؤال و تفکر و بیان احساسات به شیوه های مختلف هنری. مشاهده طبیعت باعث می شود کودکان نسبت به محیط زیست و موجودات زنده حساس شوند، به طبیعت احترام بگذارند و مسئولیت پذیری را یاد بگیرند. همچنین کار گروهی و تعامل با همسالان در فعالیت های طبیعت محور تقویت می شود و به کودکان احساس آرامش و شادی می دهد که برای رشد روحی و روانی آنها بسیار مهم است. این موضوع در دوران حساس کودکی، پایه های سلامت روان را می سازد. بنابراین ارتباط دانش آموزان با طبیعت به تحقق موارد زیر کمک می کند:

۱. ایجاد پیوند عاطفی با طبیعت:

امروزه کودکان بیشتر وقت خود را در محیط‌های شهری و فضای بسته می‌گذرانند و ارتباطشان با طبیعت کمتر شده است. این درس کمک می‌کند تا کودکان احساس کنند بخشی از طبیعت هستند و به آن عشق بورزند.

۲. تقویت حواس و افزایش دقت مشاهده:

با تحریک حواس پنجگانه، کودکان مهارت‌های حسی خود را تقویت می‌کنند. این باعث می‌شود دقت و توجه آنها به جزئیات افزایش یابد که پایه مهمی برای یادگیری‌های بعدی است.

۳. پرورش خلاقیت و تفکر:

وقتی کودک از طبیعت الهام می‌گیرد و زیبایی‌ها را تجربه می‌کند، خلاقیتش شکوفا می‌شود. این درس زمینه‌ای فراهم می‌کند برای تفکر، طرح سؤال و حتی بیان احساسات به شیوه‌های مختلف هنری.

۴. توسعه مهارت‌های اجتماعی و اخلاقی:

این درس باعث می‌شود کودکان نسبت به محیط‌زیست و موجودات زنده حساس شوند، به طبیعت احترام بگذارند و مسئولیت‌پذیری را یاد بگیرند. همچنین کار گروهی و تعامل با همسالان در فعالیت‌های طبیعت محور تقویت می‌شود.

۵. ارتباط میان درس و زندگی واقعی:

مطالعه مستقیم طبیعت و لمس آن، یادگیری را از حالت خشک و صرفاً نظری خارج کرده و به تجربه عملی تبدیل می‌کند. این باعث می‌شود مفاهیم بهتر در ذهن کودکان ثبت شود و یادگیری عمیق‌تر باشد.

۶. کمک به سلامت روان و آرامش:

ارتباط با طبیعت به کودکان احساس آرامش و شادی می‌دهد که برای رشد روحی و روانی آنها بسیار مهم است. این موضوع در دوران حساس کودکی پایه‌های سلامت روان را می‌سازد.

لذا طبیعت فراتر از یک درس یا مفهوم ساده است؛ کلید ارتباط عمیق و ماندگار کودکان با محیط اطراف و طبیعت است. این ارتباط نه تنها به رشد حسی و شناختی آنها کمک می‌کند، بلکه عشق و احترام به طبیعت و محیط‌زیست را در وجودشان نهادینه می‌سازد. با گذراندن این درس، کودکان نه تنها یاد می‌گیرند که

طبیعت را ببینند و لمس کنند، بلکه می‌آموزند آن را احساس کرده و با آن زندگی کنند.

نقش حواس در یادگیری هنری و زیبایی‌شناسی

حواس پنج‌گانه (بینایی، شنوایی، لامسه، بویایی و چشایی) پنجره‌هایی هستند که از طریق آنها کودک با دنیای پیرامون خود ارتباط برقرار می‌کند و اطلاعات می‌گیرد. این دریافت‌ها پایه اساس یادگیری هنری و درک زیبایی‌ها هستند.

۱. حس بینایی

- اصلی‌ترین حس در هنر و زیبایی‌شناسی است.
- کودکان از طریق مشاهده رنگ‌ها، شکل‌ها، نور و سایه‌ها، بافت‌ها و الگوها، تجربه بصری کسب می‌کنند.
- این حس به آنها کمک می‌کند تا زیبایی‌های طبیعت، هنرهای تصویری و محیط اطراف را کشف کنند و در ذهن خود تجسم کنند.
- مثلاً وقتی کودکی رنگ‌ها را در گل‌ها می‌بیند، یا الگوهای تکرارشونده در برگ‌ها را می‌بیند، این تجربه‌ها جرقه‌هایی برای خلق هنر در ذهن او می‌زند.

۲. حس شنوایی

- شنیدن صداهای مختلف (صدای باد، آواز پرندگان، موسیقی و ...) به کودکان کمک می‌کند تا دنیای پیرامون خود را بهتر بشناسند و تجربه زیبایی‌شناسانه‌شان را گسترش دهند.
- حس شنوایی همچنین باعث می‌شود کودکان درک بهتری از ریتم، آهنگ و تکرار در هنرهای صوتی و نمایشی پیدا کنند.
- این تجربه‌ها به پرورش تخیل و خلاقیت آنها کمک می‌کند.

۳. حس لامسه (لمس)

- لمس کردن مواد مختلف مثل برگ، گل، شن، پارچه یا رنگ‌ها، به کودکان کمک می‌کند تا ویژگی‌های ملموس و بافت‌های گوناگون را تجربه کنند.
- حس لامسه باعث می‌شود که کودکان از طریق تجربه فیزیکی، ارتباط عمیق‌تری با آثار هنری و طبیعت برقرار کنند.
- این حس به رشد مهارت‌های حسی - حرکتی و شناختی کودکان کمک می‌کند.

۴. حس بویایی

فقط شکل برگ را نمی‌کشد بلکه احساس خودش نسبت به طبیعت را بیان می‌کند.

■ فعالیت عادی:

ماهیت آن بیشتر عملی، مکانیکی و هدفمند به سوی نتیجه مشخص است. هدف فعالیت عادی ممکن است صرفاً انجام یک کار یا کسب مهارت ساده باشد، بدون آنکه لزوماً احساس یا تفکر خاصی در آن دخیل باشد.

مثال: کودک فقط یک برگ را رنگ می‌کند چون به او گفته شده، بدون اینکه درباره دلیل رنگ‌آمیزی یا زیبایی برگ فکر کند.

۲. سطح خلاقیت و ابتکار

■ تجربه هنری:

خلاقیت و نوآوری در مرکز آن قرار دارد. کودک می‌تواند ایده‌ها، احساسات و برداشت‌های خود را به شکل‌های مختلفی بیان کند. این تجربه منحصر به فرد است و هیچ دو تجربه هنری دقیقاً شبیه هم نیستند.

کودک نقش یک خالق را بازی می‌کند که در حال خلق اثر هنری و بیان شخصیت خود است.

■ فعالیت عادی:

بیشتر تکراری و قانون‌مند است. معمولاً کودک باید کاری را به شیوه‌ای مشخص انجام دهد بدون اینکه تغییر یا ابتکاری در آن ایجاد کند.

این فعالیت‌ها بیشتر برای یادگیری مهارت‌های پایه یا رعایت قواعد مشخص طراحی شده‌اند.

۳. جنبه‌های ذهنی و احساسی

■ تجربه هنری:

تجربه هنری شامل احساسات عمیق، تفکر، شهود و درک زیبایی‌ها می‌شود. این تجربه می‌تواند به کودک کمک کند تا احساساتش را بهتر بشناسد و با محیط و دیگران ارتباط برقرار کند. هنر، زبان بی‌کلام احساسات و افکار است.

■ فعالیت عادی:

فعالیت عادی بیشتر جنبه فیزیکی و تکنیکی دارد و کمتر به احساسات و تفکر عمیق توجه می‌کند. معمولاً هدفش یادگیری

■ بوییدن گل‌ها، خاک، چوب یا حتی غذاها، تجربه‌ای عمیق و خاطره‌انگیز برای کودک ایجاد می‌کند که می‌تواند در هنر و بیان خلاقانه او نقش مهمی داشته باشد.

■ این حس به کودک کمک می‌کند تا ارتباط‌های معنایی و احساسی قوی‌تری با محیط و طبیعت برقرار کند.

۵. حس چشایی

■ اگرچه کمتر در هنر مستقیماً دخیل است، اما تجربه طعم‌ها (مثلاً در هنر آشپزی یا فعالیت‌های خلاقانه با مواد خوراکی) می‌تواند درک حسی کودک را توسعه دهد و پایه‌ای برای خلاقیت‌های چندحسی باشد.

جمع بندی نقش حواس در یادگیری هنری و

زیبایی شناسی

■ حواس، واسطه‌های اصلی دریافت تجربه‌های زیباشناسانه و هنری هستند.

■ هر حس به نوعی خاص به کودکان کمک می‌کند تا جهان را کشف کنند، زیبایی‌ها را درک کنند و خودشان را بیان کنند.

■ ترکیب و هم‌افزایی این حواس باعث می‌شود تجربه‌های هنری کودکان عمیق‌تر و کامل‌تر شود.

■ آموزش و تقویت حواس، پایه مهمی برای پرورش خلاقیت، تفکر هنری و حس زیبایی‌شناسی در کودکان است.

تفاوت تجربه هنری با فعالیت عادی

۱. ماهیت و هدف

■ تجربه هنری:

ماهیت آن خلاقانه، ذهنی و احساسی است. هدف اصلی تجربه هنری، کشف، بیان احساسات، اندیشه‌ها و دیدگاه‌های شخصی است. تجربه هنری فرایندی است که کودک را به تفکر، تخیل و بیان شخصی سوق می‌دهد. در این تجربه، کودک نه فقط یک عمل انجام می‌دهد، بلکه به چیزی معنا و ارزش می‌بخشد.

مثال: کودک با نگاه کردن به برگ درخت و کشیدن طرحی از آن،

یک مهارت یا انجام یک وظیفه است.

۴. فرایند و نتیجه

■ تجربه هنری:

خود فرایند خلق هنر به اندازه نتیجه مهم است. ممکن است محصول نهایی کامل یا «درست» نباشد، اما همین که کودک درگیر ایده پردازی، انتخاب رنگ، شکل ها و بیان است، تجربه ارزشمند است.

نتیجه، ابزاری برای بیان است نه هدف نهایی.

■ فعالیت عادی:

معمولاً هدف نهایی (مثلاً ساختن یک مدل دقیق، حل یک مسئله خاص، یا کامل کردن یک تمرین) مشخص و مهم تر است. کیفیت و صحت نتیجه اهمیت بیشتری دارد.

۵. تجربه فردی و اجتماعی

■ تجربه هنری:

بیشتر فردی و شخصی است، اگرچه می تواند به صورت گروهی هم باشد. کودک تجربه های خودش را دارد و از این طریق هویت و

تفکر مستقل خود را پرورش می دهد.

این تجربه به رشد خودآگاهی و احساس هویت کمک می کند.

■ فعالیت عادی:

ممکن است بیشتر گروهی و سازمان یافته باشد و بیشتر روی همکاری و یادگیری مهارت های مشخص تمرکز کند، بدون تأکید زیاد روی ابعاد شخصی.

۶. ارزش و اهمیت در آموزش

■ تجربه هنری:

به کودک امکان می دهد تا به شیوه ای فعال و معنابخش یاد بگیرد، حس زیبایی شناسی و خلاقیتش رشد کند و مهارت های حل مسئله، تفکر انتقادی و ارتباطی را توسعه دهد. تجربه هنری، یادگیری عمیق و ماندگار ایجاد می کند.

■ فعالیت عادی:

به کسب مهارت های پایه، انضباط و انجام درست وظایف کمک می کند، ولی معمولاً کمتر به ابعاد خلاقانه و فردی توجه دارد.

جمع بندی:

تفاوت ها	فعالیت عادی	تجربه هنری
ماهیت	عملی، هدفمند، مکانیکی	خلاقانه، احساسی، ذهنی
سطح خلاقیت	پایین تر، تکراری و قانون مند	بالا، شخصی و ابتکاری
جنبه های ذهنی و احساسی	بیشتر فیزیکی و تکنیکی	توجه به احساسات، تفکر و درک زیبایی ها
فرایند و نتیجه	نتیجه مهم تر از فرایند	فرایند خلق مهم تر از نتیجه
تجربه فردی یا اجتماعی	بیشتر گروهی و هدفمند	فردی یا گروهی با تأکید بر هویت و بیان شخصی
ارزش آموزشی	یادگیری مهارت های پایه و انجام وظایف	یادگیری عمیق، خلاقیت، تفکر انتقادی

زیبایی چیست؟

زیبایی مفهومی ساده و در عین حال عمیق است. از نگاه کودک، زیبایی چیزی است که حس خوشایند در او برمی‌انگیزد: رنگ یک گل، صدای پرنده، خنده دوست، نقش یک فرش یا حتی شکل یک سنگ کوچک. برای بزرگسالان، زیبایی علاوه بر لذت حسی، معنا، هماهنگی، تناسب و ارزش‌های فرهنگی و هنری را نیز دربرمی‌گیرد. زیبایی می‌تواند در طبیعت (مثلاً نظم گلبرگ‌ها یا رنگین‌کمان)، در آثار هنری (نقاشی، موسیقی، شعر)، در معماری (تناسب و شکوه بناها) یا حتی در رفتار و روابط انسانی (مهربانی، همکاری، احترام) دیده شود. بنابراین، زیبایی نه تنها یک ویژگی ظاهری بلکه تجربه‌ای درونی و شخصی است.

برای کودکان پایه اول ابتدایی، زیبایی باید ملموس، حسی و نزدیک به تجربه‌های روزمره تعریف شود. آنان بیشتر از طریق حواس پنج‌گانه، بازی، مشاهده مستقیم و گفت‌وگوی ساده می‌توانند زیبایی را درک کنند.

زیبایی‌شناسی و نحوه آموزش آن به کودکان

آموزش زیبایی‌شناسی در این سن به معنای تدریس نظریه‌های فلسفی یا تعاریف پیچیده نیست. بلکه هدف، پرورش نگاه دقیق، ایجاد حساسیت به اطراف، تشویق به بیان احساسات و احترام به تفاوت‌های برداشت‌ها از زیبایی است.

۱. جایگاه زیبایی‌شناسی در زندگی کودک

■ کودک در این سن، به طور طبیعی جذب رنگ‌ها، صداها و حرکت‌ها می‌شود.

■ زیبایی برای او ابزاری است برای بیان احساسات و ارتباط با جهان اطراف.

■ درک زیبایی به او کمک می‌کند تا عاطفه، خیال و خلاقیت خود را گسترش دهد.

۲. اهداف آموزش زیبایی‌شناسی

- ایجاد توانایی در مشاهده دقیق طبیعت و آثار هنری.
- تشویق کودک به بیان احساسات و برداشت‌های شخصی از زیبایی.

■ پرورش ذوق و سلیقه هنری و احترام به زیبایی‌های فرهنگی و

طبیعی ایران.

■ کمک به کودک برای مقایسه، انتخاب و قضاوت ساده درباره پدیده‌های زیبا.

۳. راهبردهای آموزش زیبایی‌شناسی به کودکان

■ مشاهده مستقیم: بردن کودک به حیاط مدرسه، باغ، موزه یا دیدن تصاویر زیبا و پرسیدن «چه چیزی در این تصویر برای قشنگ است؟».

■ استفاده از حواس: شنیدن صدای پرندگان، لمس برگ‌ها، دیدن رنگ‌ها و بوئیدن گل‌ها.

■ بیان شخصی: تشویق کودک به گفتن حس خود («این گل قشنگ است چون رنگش مثل خورشید می‌درخشد»).

■ نقاشی و بازی: بیان زیبایی در قالب تصویر، حرکت یا موسیقی.

■ قصه و شعر: استفاده از متون ساده و تصویری برای پیوند دادن کودک با زیبایی‌های زبان فارسی.

■ مقایسه و گفتگو: نشان دادن دو تصویر یا دو شیء و پرسیدن «کدام را بیشتر دوست داری؟ چرا؟».

۴. نکات آموزشی برای معلم

■ ارزش‌گذاری بر احساس کودک: هیچ پاسخ «درست یا غلط» وجود ندارد؛ هر کودک زیبایی را به شکل خودش می‌بیند.

■ استفاده از زبان ساده و تصویری: واژه‌هایی چون روشن، شاد، نرم، آرام، شلوغ، یا حتی تشبیهات کودکانه.

■ توجه به تفاوت‌ها: کودکان برداشت‌های متفاوتی دارند؛ این تفاوت‌ها باید فرصت یادگیری باشند.

■ پیوند با سایر دروس: زیبایی را می‌توان در علوم (رنگ‌های طبیعت)، ریاضی (الگوها و نظم)، فارسی (شعرو قصه) و مطالعات اجتماعی (معماری و فرهنگ) نشان داد.

■ تأکید بر فرهنگ ایرانی: توجه به قالی، معماری سنتی، اشعار ساده فارسی و بازی‌های بومی.

۵. نمونه فعالیت‌ها

■ دیدن عکس یک گل یا بنای تاریخی و بیان احساس: «چه چیزی در این گل برای قشنگ است؟».

■ بازی «چشم‌بندی» و حدس زدن شیء زیبا از روی لمس.

■ کشیدن نقاشی از چیزی که امروز برایشان زیبا بوده.

■ مقایسه دو الگو (مثلاً یک فرش ساده و یک فرش پرنقش) و گفت‌وگو درباره تفاوت‌ها.

جمع‌بندی:

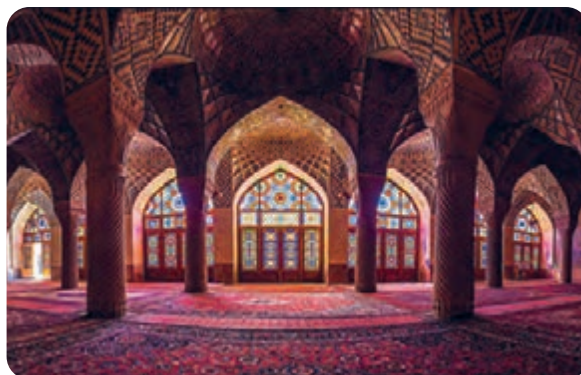
زیبایی‌شناسی در پایه اول ابتدایی یعنی یاد دادن به کودک که با دقت ببیند، احساس کند، بیان کند و احترام بگذارد. معلم باید فرصت تجربه حسی، مشاهده مستقیم و بیان شخصی را فراهم کند و هم‌زمان کودک را با زیبایی‌های طبیعی و فرهنگی سرزمینش آشنا سازد.

میراث فرهنگی و هنری و نقش آن در کتاب هنر و خلاقیت

میراث فرهنگی و هنری بخشی جدایی‌ناپذیر از هویت فردی و جمعی کودکان است. این میراث، هم شامل آثار مادی مانند بناها، ظروف، لباس‌ها، فرش‌ها، نگاره‌ها و دست‌سازهای هنری

می‌شود و هم بخش‌های ناملموس چون موسیقی، قصه‌ها، افسانه‌ها، نمایش‌های سنتی، آیین‌ها و بازی‌های بومی را در بر می‌گیرد. آشنایی کودکان با این میراث، پلی است میان گذشته و آینده و زمینه‌ای برای تقویت احساس تعلق، غرور ملی و درک ارزش‌های فرهنگی در آنان فراهم می‌آورد.

در کتاب هنر و خلاقیت، میراث فرهنگی و هنری نه به‌عنوان موضوعی جداگانه و دور از زندگی کودک، بلکه به‌مثابه بخشی زنده از تجربه روزمره او مطرح می‌شود. فعالیت‌های طراحی‌شده در این حوزه به‌گونه‌ای هستند که کودکان از رهگذر مشاهده، لمس، شنیدن و بازآفرینی، با عناصر میراث فرهنگی-هنری آشنا می‌شوند. به‌عنوان نمونه، دیدن یک فرش سنتی یا کاشی‌کاری یک بنا صرفاً معرفی یک اثر تاریخی نیست، بلکه فرصتی برای کشف نقش‌ها، رنگ‌ها، نظم و زیبایی در زندگی روزمره است. همچنین شنیدن قصه‌ها و افسانه‌های ایرانی یا تجربه یک بازی بومی، کودکان را با ارزش‌های اخلاقی، اجتماعی و هنری نهفته در آن‌ها آشنا می‌کند.

نقش میراث فرهنگی و هنری در این کتاب چند سویه است:

۱. پیوند با هویت و ریشه‌ها: کودک در می‌یابد که پیشینیان او نیز برای زیبایی، شادی و معنا تلاش کرده‌اند و آثارشان بخشی از زندگی امروز ماست.

۲. زمینه‌ای برای خلاقیت: میراث صرفاً برای بازتولید یا تقلید نیست، بلکه بستری است برای الهام‌گیری و خلق تازه. کودک می‌تواند با دیدن یک طرح سنتی یا شنیدن یک قصه کهن، ایده‌های جدیدی برای نقاشی، بازی یا داستان‌گویی پیدا کند.

۳. تجربه مشترک و جمعی: میراث فرهنگی متعلق به همه است و کار با آن در کلاس، حس همبستگی، همکاری و احترام متقابل را تقویت می‌کند.

۴. آموزش غیرمستقیم ارزش‌ها: بسیاری از مفاهیم چون دوستی، شجاعت، همکاری، زیبایی، نظم و معنویت در قالب آثار و روایت‌های میراث فرهنگی به کودک منتقل می‌شوند، بی‌آنکه به صورت مستقیم و نصیحت‌گونه بیان شوند.

در مجموع، میراث فرهنگی و هنری در این کتاب نقشی محوری دارد؛ زیرا از یک سو کودکان را با تاریخ و فرهنگ سرزمینشان پیوند می‌دهد و از سوی دیگر آن‌ها را به تجربه، بازی، آفرینش و کشف ارزش‌های هنری سوق می‌دهد. به این ترتیب، آموزش هنر از محدوده صرفاً مهارت‌های فنی فراتر می‌رود و به پرورش نسلی متفکر، خلاق، مسئول و متکی بر هویت فرهنگی می‌انجامد.

برگی از شاهنامه شاه طهماسبی موزه هنرهای معاصر تهران
پیدایش مار بر دوش ضحاک منسوب به سلطان محمد

کلیم قشقای

مفرغ لرستان: موزه هنر لس آنجلس

تفاوت‌های فرهنگی و فردی و نقش آن در گفت‌وگوی هنری ساده درباره زیبایی، خالق و فضای طبیعی و مادی:

توجه به تفاوت‌های فرهنگی و فردی، به خصوص در پایه اول ابتدایی که کودکان تازه وارد دنیای یادگیری می‌شوند، بسیار مهم و تأثیرگذار است. وقتی صحبت از مفاهیمی مثل «زیبایی»، «خالق» و «فضای طبیعی و مادی» در گفت‌وگوی هنری ساده می‌شود، باید با حساسیت و دقت به این نکات پرداخت تا همه کودکان، با هر پس‌زمینه فرهنگی و فردی، بتوانند راحت‌تر ارتباط برقرار کنند و احساس درک و پذیرش داشته باشند.

۱. اهمیت توجه به تفاوت‌های فرهنگی و فردی

■ تنوع فرهنگی

کودکان از فرهنگ‌ها، زبان‌ها، سنت‌ها و باورهای متفاوتی می‌آیند. هر فرهنگ برداشت خاصی از «زیبایی» و «خالق» دارد. برای مثال، یک کودک ممکن است زیبایی را در رنگ‌های طبیعت ببیند، دیگری در الگوهای هندسی و کودک دیگری در داستان‌ها و افسانه‌های بومی خود.

این تفاوت‌ها باید پذیرفته و محترم شمرده شوند تا کودک احساس کند نظرو دیدگاهش ارزشمند است.

■ تنوع فردی

هر کودک ویژگی‌ها، علاقه‌مندی‌ها، توانایی‌ها و تجربه‌های متفاوتی دارد. برخی ممکن است بیشتر با طبیعت و فضای باز ارتباط برقرار کنند، برخی دیگر با اشیای مادی و ملموس راحت‌تر باشند.

توجه به این تنوع کمک می‌کند فعالیت‌ها به شکلی طراحی شود که همه کودکان بتوانند در گفت‌وگو و تجربه هنری شرکت کنند.

۲. «زیبایی» در گفت‌وگوی هنری ساده

■ زیبایی چیست؟

در پایه اول ابتدایی، زیبایی می‌تواند چیزی باشد که چشم کودک را جذب می‌کند، احساس خوشایند یا شگفتی ایجاد می‌کند؛ مثل رنگ‌های زیبا، شکل‌های جالب، صدای دلنشین یا حتی حس

خوشایند بودن در طبیعت.

در گفت‌وگوی هنری ساده، باید به کودکان فرصت داده شود که زیبایی را به زبان خودشان توصیف کنند، بدون اینکه یک تعریف قطعی و خشک به آن‌ها تحمیل شود.

■ تفاوت‌ها در درک زیبایی

کودکان ممکن است چیزهای مختلفی را زیبا بدانند. برخی به گل‌های رنگارنگ علاقه‌مند باشند، برخی به طرح‌های روی برگ‌ها و برخی به صدای پرندگان.

مربی باید این تنوع را تشویق کند و نشان دهد که همه این برداشت‌ها ارزشمند و قابل احترام است.

۳. «خالق» در گفت‌وگوی هنری ساده

■ شناخت خالق

مفهوم خالق می‌تواند در پایه اول ابتدایی به شکل خیلی ساده و ملموس مطرح شود. مثلاً اینکه «کسی که این طبیعت زیبا را ساخته است» یا «کسی که این گل‌ها را آفریده است».

این مفهوم می‌تواند به عنوان مقدمه‌ای برای پرسش و فکر درباره آفرینش و زیبایی طبیعت باشد.

■ تفاوت‌های فرهنگی در مفهوم خالق

برخی کودکان ممکن است این خالق را خدا، برخی دیگر طبیعت یا نیروهای دیگری بدانند. مهم این است که همه دیدگاه‌ها شنیده و محترم شمرده شود و بحث به شکل باز و ساده هدایت شود.

این احترام به باورهای متفاوت باعث ایجاد محیطی امن برای بیان احساسات و پرسش‌های کودک می‌شود.

۴. «فضای طبیعی و مادی» در گفت‌وگوی هنری ساده

■ فضای طبیعی

شامل طبیعت پیرامون کودک مانند درختان، گل‌ها، آسمان، پرندگان و هر آنچه در محیط بیرون است. کودکان تشویق می‌شوند با حواس پنج‌گانه خود (بینایی، شنوایی، بویایی، لامسه و چشایی) این فضا را تجربه کرده و برداشت‌های خود را بیان کنند. فضای طبیعی جایی است که کودک می‌تواند زیبایی و خالق را با حواسش لمس و درک کند.

■ فضای مادی

شامل اشیای ملموس و قابل لمس مانند برگ، سنگ، پارچه‌های رنگی، اسباب‌بازی‌ها و چیزهایی که کودک می‌تواند با دست بگیرد و لمس کند.

این فضا کمک می‌کند تا مفاهیم به شکل ملموس‌تری برای کودک قابل فهم شود.

۵. نقش گفت‌وگوی هنری ساده

■ فرصت برای بیان تفاوت‌ها

در این گفت‌وگوها کودکان تشویق می‌شوند برداشت‌ها و احساسات خود را درباره زیبایی، خالق و محیط اطراف به زبان بیاورند. این گفت‌وگو باید فضایی امن و پذیرنده باشد که در آن هیچ برداشت یا پرسشی بی‌ارزش نیست.

■ تقویت احترام به تفاوت‌ها

مربی می‌تواند به کودکان یاد دهد که هر کسی می‌تواند چیزهای متفاوتی را زیبا بداند و هر کسی نظر خاص خود را درباره خالق داشته باشد. این احترام باعث می‌شود کودکان تفاوت‌ها را به

عنوان غنای زندگی ببینند.

■ استفاده از فعالیت‌های متنوع

فعالیت‌ها می‌توانند شامل مشاهده، شنیدن داستان‌ها، بازی‌های حسی، نقاشی و بیان ساده احساسات باشند تا همه کودکان با توانایی‌ها و علاقه‌مندی‌های مختلف مشارکت کنند.

۶. نتیجه‌گیری

توجه به تفاوت‌های فرهنگی و فردی در پایه اول ابتدایی وقتی با مفاهیمی مثل زیبایی، خالق و فضای طبیعی همراه شود، فرصتی طلایی برای رشد حس احترام، همدلی و خلاقیت در کودکان فراهم می‌آورد. گفت‌وگوی هنری ساده به دانش‌آموزان کمک می‌کند نه تنها دنیای پیرامون خود را بهتر بشناسند بلکه احساسات و باورهای خود را با دیگران به اشتراک بگذارند و دنیایی پراز تفاهم و زیبایی بسازند. با توجه به مباحث مطرح شده آموزش درس هنر باید با توجه به اصول زیر انجام گیرد.

اصول برنامه درس هنر و خلاقیت و بازی

۱. توجه به تفاوت‌های فرهنگی و فردی

- کودکان از خانواده‌ها و فرهنگ‌های مختلف می‌آیند که هر کدام ارزش‌ها، باورها و برداشت‌های متفاوتی دارند.
- این تفاوت‌ها روی نحوه درک و احساس آنها نسبت به مفاهیمی مثل زیبایی و خالق تأثیر می‌گذارد.
- در آموزش باید به این تنوع احترام گذاشته شود تا کودکان احساس کنند نظرات و احساساتشان پذیرفته و ارزشمند است.
- مربی باید فضای امن و باز ایجاد کند که همه کودکان بتوانند راحت نظرشان را بیان کنند و از یکدیگر یاد بگیرند.

۲. مفهوم «زیبایی»

- زیبایی یعنی چیزی که حس خوشایند و جذب‌کننده ایجاد می‌کند، مثل رنگ‌های زیبا، شکل‌های جالب یا صدای دلنشین.
- کودکان باید تشویق شوند زیبایی را به زبان خودشان بیان کنند و بدانند هر برداشت از زیبایی می‌تواند متفاوت باشد.
- زیبایی برای هر کودک می‌تواند چیز متفاوتی باشد و این تفاوت‌ها کاملاً طبیعی و ارزشمند است.

۳. مفهوم «خالق»

- خالق یعنی کسی یا چیزی که باعث به وجود آمدن آن چیز زیبا شده است، مثلاً خدا، طبیعت یا نیرویی دیگر.
- این مفهوم در پایه اول به شکل ساده مطرح می‌شود، مثلاً «کسی که این گل‌ها را ساخته است».
- باورهای کودکان درباره خالق ممکن است متفاوت باشد و باید به همه دیدگاه‌ها احترام گذاشت.
- طرح سؤال‌های ساده و باز درباره خالق باعث می‌شود کودکان فکر کنند و با هم گفتگو کنند.

۴. مفهوم «فضای طبیعی و مادی»

- فضای طبیعی یعنی محیط بیرون مثل درخت، گل، آسمان، پرند و چیزهای زنده که کودک می‌تواند با حواسش تجربه کند.
- فضای مادی یعنی اشیای قابل لمس مثل برگ، سنگ، پارچه

یا اسباب‌بازی که کودک می‌تواند با دست لمس کند و درباره‌شان فکر کند.

- این دو فضا کمک می‌کنند کودک با تجربه‌های ملموس و واقعی با مفاهیم آشنا شود و حس کند که می‌تواند از طریق حواس خود جهان را بشناسد.

۵. گفت‌وگوی هنری ساده

- گفت‌وگوی هنری یعنی فرصتی برای کودک که درباره احساس‌ها، برداشت‌ها و سؤالات خود درباره زیبایی، خالق و طبیعت صحبت کند.
- این گفتگو باید در فضایی امن و بدون قضاوت باشد تا کودکان با اعتماد بتوانند نظرشان را بیان کنند.
- مربی باید تشویق کند که همه نظرها شنیده و به آنها احترام گذاشته شود.
- فعالیت‌های گفت‌وگو می‌تواند شامل پرسش و پاسخ، نقاشی، داستان‌گویی و بیان احساسات باشد.

چالش‌ها و مشکلات معلم در این درس:

۱. تنوع تفاوت‌های فردی و فرهنگی دانش‌آموزان

- کودکان ممکن است برداشت‌ها و احساسات متفاوتی نسبت به طبیعت و زیبایی داشته باشند که در یک کلاس می‌تواند چالش ایجاد کند.
- دشواری در مدیریت نظرات مختلف و حفظ فضای احترام‌آمیز و پذیرا.

۲. کمبود امکانات و فضای مناسب برای تجربه مستقیم طبیعت

- نداشتن امکان بردن دانش‌آموزان به فضای طبیعی واقعی یا عدم دسترسی به مواد طبیعی برای فعالیت‌ها.
- محدودیت زمان برای انجام فعالیت‌های حسی و تجربی.

۳. کم‌تجربگی یا عدم آمادگی معلم در حوزه آموزش‌های زیبایی‌شناسانه و هنری

- بعضی معلمان ممکن است با این مفاهیم آشنا نباشند یا ندانند چطور آنها را به کودکان منتقل کنند.
- نیاز به مهارت در برقراری ارتباط با کودکان و هدایت گفت‌وگوهای هنری.

۴. مدیریت فعالیت‌های گروهی و تعامل بین کودکان

- ایجاد هماهنگی بین کودکان با ویژگی‌ها و رفتارهای مختلف.
- کمک به کودکان برای شنیدن و احترام به نظرات دیگران.
- ۵. توجه به تفاوت‌های حسی و میزان تمرکز کودکان
 - برخی کودکان ممکن است نتوانند به خوبی روی فعالیت‌ها متمرکز شوند یا حواسشان پرت شود.
 - دشواری در تشویق همه کودکان برای مشارکت فعال.

توصیه‌ها برای معلم:

۱. ایجاد فضای امن و حمایت‌گرانه

- تأکید بر احترام به تفاوت‌ها و ارزش‌گذاری به همه نظرات.
- استفاده از جملات مثبت و تشویق‌کننده برای افزایش اعتماد به نفس کودکان.
- ۲. برنامه‌ریزی دقیق و استفاده از منابع موجود
 - اگر امکان بردن کودکان به طبیعت نیست، می‌توان از عکس، ویدئو یا نمونه‌های طبیعی در کلاس استفاده کرد.
 - آماده کردن وسایل ساده و قابل دسترس برای فعالیت‌های حسی و هنری.

۳. آموزش مهارت‌های پایه‌ای برای معلم

- شرکت در دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت درباره آموزش هنر و زیبایی‌شناسی در پایه‌های پایین تحصیلی.
- مطالعه و استفاده از راهنمایی‌های کتاب معلم و منابع کمک آموزشی.

۴. تسهیل گفت‌وگوهای گروهی

- تعریف قوانین ساده برای گفت‌وگو و احترام به دیگران در کلاس.
- تشویق کودکان به بیان احساسات و پرسیدن سؤالات به صورت

ساده و قابل فهم.

۵. تنوع در روش‌های آموزش و فعالیت‌ها

- استفاده از بازی، نقاشی، آواز و قصه‌گویی برای درگیر کردن حواس مختلف کودکان.
- ترکیب فعالیت‌های فردی و گروهی برای افزایش مشارکت.
- ۶. صبر و انعطاف‌پذیری
 - درک اینکه کودکان هر کدام با سرعت خود یاد می‌گیرند و نیاز به حمایت متفاوت دارند.
 - آمادگی برای تغییر برنامه یا روش‌ها بر اساس نیازهای دانش‌آموزان.

توصیه‌هایی برای آموزش به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه:

۱. شناسایی و درک نوع نیازهای ویژه:

- پیش از شروع درس، شناخت دقیق از نوع نیازهای خاص کودک (مثلاً جسمی، حسی، ذهنی، ارتباطی) داشته باشیم تا بتوانیم حمایت مناسب ارائه کنیم.

۲. استفاده از وسایل و ابزارهای کمکی

- برای کودکان با مشکلات حسی یا حرکتی، استفاده از وسایل کمک آموزشی مثل بافت‌های مختلف، ابزارهای بزرگ‌تر و رنگ‌های پررنگ ترکمک‌کننده است.
- ایجاد فرصت برای لمس، بوییدن و شنیدن صداهای طبیعی متناسب با حواس آن‌ها.

۳. ارائه فعالیت‌ها به صورت مرحله‌به‌مرحله و ساده شده

- تقسیم فعالیت‌های پیچیده به بخش‌های کوچک‌تر و واضح‌تر با زمان کافی برای هر مرحله.
- استفاده از دستورالعمل‌های کوتاه، واضح و همراه با نمایش عملی (مدل‌سازی) توسط معلم.
- ۴. ایجاد فضای آرام و کم‌تحریک

- محیطی بدون سرو صدای زیاد و حواس‌پرتی زیاد برای تمرکز بهتر کودکان.
- امکان استفاده از هدفون یا فضای جداگانه در صورت نیاز.

۵. تشویق و توجه ویژه به پیشرفت‌های کوچک

■ هر موفقیتی، حتی کوچک را با تحسین و تشویق مثبت پاسخ دهیم تا انگیزه کودک افزایش یابد.

■ استفاده از تقویت‌های بصری و کلامی ساده و دلگرم‌کننده.

۶. تعامل و همکاری نزدیک با خانواده و تیم تخصصی

■ هماهنگی با والدین و مشاوران آموزشی برای شناخت بهتر نیازها و پیگیری مناسب.

■ دریافت راهنمایی‌های تخصصی برای روش‌های آموزش متناسب.

۷. تسهیل فعالیت‌های گروهی متناسب با توانایی‌ها

■ تنظیم فعالیت‌های گروهی به گونه‌ای که همه کودکان بتوانند مشارکت داشته باشند بدون فشار زیاد.

■ ایجاد فرصت برای همکاری و تعامل مثبت با همکلاسی‌ها.

دستورالعمل کلی برای معلم:

■ قبل از شروع فعالیت‌ها، نیازهای ویژه هر دانش‌آموز را بررسی کنید و برنامه را انعطاف‌پذیر طراحی کنید.

■ همیشه با زبان ساده، کلمات کوتاه و تصاویر کمک کنید تا مفاهیم بهتر منتقل شوند.

■ صبور باشید و اجازه بدهید هر کودک به شیوه و سرعت خودش تجربه کند و بیاموزد.

■ به طور مستمر از خانواده‌ها بازخورد بگیرید تا حمایت جامع‌تر فراهم شود.

■ در صورت امکان، از متخصصان (مثلاً روانشناس یا کاردرمانگر) برای راهنمایی‌های بیشتر کمک بگیرید.

فعالیت‌های جایگزین برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و متنوع:

۱. لمس و بررسی بافت‌های طبیعی

■ به جای قدم زدن در طبیعت، نمونه‌های طبیعی مثل برگ، پوست درخت، سنگ یا گل خشک‌شده را در کلاس بیاورید و اجازه بدهید دانش‌آموزان با دست لمس و حس کنند.

■ از آن‌ها بخواهید احساسی که از لمس هر بافت دارند توصیف کنند یا با شکل و رنگ آن‌ها نقاشی بکشند.

۲. شنیدن صدای طبیعت با هدفون

■ فایل‌های صوتی از صدای پرندگان، آب جاری، باد و ... پخش کنید و از دانش‌آموزان بخواهید با چشم بسته گوش کنند و بعد درباره آن صحبت یا نقاشی کنند.

■ این روش برای دانش‌آموزان با مشکلات حرکتی یا حواس خاص خیلی مناسب است.

۳. ساخت پازل تصاویر طبیعت

■ عکس‌های ساده از مناظر طبیعی را به صورت پازل‌های بزرگ تهیه کنید.

■ دانش‌آموزان قطعات را کنار هم قرار دهند و درباره هر بخش حرف بزنند یا قصه بسازند.

خلاصه معرفی کنید.

■ سپس شایستگی‌های خاصی که آن درس تقویت می‌کند را به صورت مشخص بیان کنید.

۲. ارتباط شایستگی‌ها با اهداف یادگیری

■ نشان دهید هر فعالیت و هدف درس چگونه به تقویت شایستگی‌های پایه کمک می‌کند.

■ مثلاً در بخش هدف‌ها بنویسید: «این فعالیت موجب تقویت مهارت کار تیمی و تفکر خلاق دانش‌آموز می‌شود.»

۳. توضیح چگونگی به کارگیری شایستگی‌ها در فعالیت‌ها

■ برای معلم توضیح دهید که در هر مرحله از درس چه فرصت‌هایی برای رشد شایستگی‌ها وجود دارد، مثلاً:

■ در فعالیت گروهی، معلم باید به همکاری و مشارکت دانش‌آموزان توجه کند و آن‌ها را به احترام متقابل و گوش دادن فعال تشویق کند.

■ در بخش خلق ایده‌ها، معلم باید به دانش‌آموزان فرصت دهد تا تفکر خلاق را تجربه کنند.

۴. نمونه‌های عملی برای پرورش شایستگی‌ها

■ نمونه‌هایی از سؤالات، فعالیت‌ها یا روش‌های تدریس ارائه دهید که معلم بتواند شایستگی‌های پایه را پرورش دهد.

■ مثلاً پرسش‌هایی که مهارت تفکر انتقادی را تحریک می‌کند یا فعالیت‌هایی که نیاز به همکاری دارد.

۵. ارزیابی شایستگی‌ها

■ راهنمایی برای ارزیابی شایستگی‌ها با استفاده از مشاهده رفتار، کار گروهی، مشارکت و تولید آثار ارائه شود.

■ تأکید شود که ارزیابی فقط به نمره نیست بلکه به روند رشد دانش‌آموز نیز توجه دارد.

۶. تأکید بر پرورش مهارت‌های فرابخشی

■ یادآوری شود که در هر درس، علاوه بر یادگیری محتوای تخصصی، هدف پرورش مهارت‌هایی است که دانش‌آموزان در زندگی روزمره و آینده به آن نیاز دارند.

۷. توجه به تفاوت‌های فردی

■ توصیه شود معلم با توجه به توانمندی‌ها و علاقه‌های هر دانش‌آموز، فرصت‌های مناسب برای رشد شایستگی‌ها فراهم کند.

۴. رنگ آمیزی تصاویر طبیعت

■ تصاویر ساده و بزرگ از عناصر طبیعت (درخت، گل، آسمان، حیوانات) بدهید تا با رنگ‌ها و مدادهای مختلف رنگ آمیزی کنند.

■ این فعالیت مهارت‌های حرکتی ظریف را تقویت می‌کند و فرصت شناخت رنگ‌ها را می‌دهد.

۵. بازی با شن و ماسه یا خاک نرم

■ اگر در فضای بیرون موجود نیست، ظرفی با شن یا خاک نرم تهیه کنید.

■ اجازه بدهید دانش‌آموزان با دست یا ابزارهای ساده شکل‌های طبیعی مثل برگ یا گل بسازند.

۶. حرکات ساده تقلیدی از طبیعت

■ از دانش‌آموزان بخواهید حرکت‌هایی شبیه به باد، پرواز پرنده یا حرکت آب را تقلید کنند.

■ این فعالیت علاوه بر سرگرمی، باعث تمرکز و هماهنگی حرکتی می‌شود.

۷. داستان گویی تصویری درباره طبیعت

■ یک تصویر بزرگ از یک منظره طبیعی نشان بدهید و با کمک دانش‌آموزان داستان ساده‌ای درباره آن بسازید.

■ این فعالیت زبانی و تخیلی هم تقویت می‌شود.

چگونه در راهنمای معلم روی شایستگی‌های پایه و شایستگی‌های هر درس تأکید کنیم؟

۱. تعریف روشن شایستگی‌ها در ابتدای هر درس

■ در ابتدای هر درس، شایستگی‌های پایه (مثل تفکر انتقادی، مهارت‌های ارتباطی، کار گروهی، خلاقیت و حل مسئله) را به صورت

راہبرد های آموزش خاص حوزه یادگیری

آموزش هنر و خلاقیت در پایه اول ابتدایی تنها با انتقال مستقیم مفاهیم یا آموزش نظری به دست نمی‌آید؛ بلکه نیازمند تجربه زنده، مشاهده، آزمون و خطا، و مشارکت فعال کودک است. یادگیری در این درس زمانی مؤثر خواهد بود که با شیوه‌های متنوع، جذاب و متناسب با دنیای کودک طراحی شود.

روش های یاددهی یادگیری

آموزش در درس «هنر و خلاقیت» مبتنی بر فعالیت محوری، تجربه زیستی و بازی است. در این درس، هدف صرفاً انتقال دانش یا آموزش یک مهارت فنی نیست؛ بلکه ایجاد فرصت‌هایی برای کشف، تجربه، بیان، و خلاقیت کودک است. از این رو، روش‌های یاددهی باید به گونه‌ای طراحی شوند که کودک فعالانه در فرایند یادگیری مشارکت کند، به جای شنونده منفعل، آفریننده و تجربه‌گر باشد.

۱. روش مشاهده و تجربه حسی

معلم شرایطی فراهم می‌کند تا کودک با استفاده از حواس پنج‌گانه، محیط و پدیده‌های طبیعی یا هنری را تجربه کند. مشاهده دقیق و آرام، لمس کردن، گوش دادن به صداها، دیدن رنگ‌ها و اشکال، و گفت‌وگو درباره آن‌ها، اساس شروع یادگیری است. معلم باید کودکان را تشویق کند که حس‌ها و برداشت‌های خود را آزادانه بیان کنند، حتی اگر بسیار ساده یا متفاوت باشد.

۲. روش بازی و حرکت

بازی به عنوان ابزار یادگیری در همهٔ دروس به کار گرفته می‌شود.

راہبردهای یاددهی - یادگیری در این کتاب بر چند اصل مهم استوارند:

۱. یادگیری از طریق تجربه حسی و بدنی

■ کودک باید بتواند ببیند، لمس کند، بشنود، حرکت کند و از همهٔ حواسش برای شناخت محیط پیرامون بهره‌بگیرد.

۲. یادگیری مبتنی بر بازی

■ بازی ابزار اصلی رشد و آموزش در این دوره است. هر فعالیت می‌تواند به شکل یک بازی یا همراه با بازی طراحی شود تا انگیزه و شوق یادگیری افزایش یابد.

۳. یادگیری مشارکتی و گروهی

■ کارهای گروهی، گفت‌وگو و همکاری به کودک کمک می‌کند تعامل اجتماعی را تجربه کرده و حس تعلق به جمع پیدا کند.

۳. یادگیری خلاق و اکتشافی

■ کودک باید فرصت داشته باشد خودش کشف کند، قوانین تازه بسازد، یا مواد و ابزار را به شیوه‌های متفاوت به کار گیرد.

۴. یادگیری تلفیقی

■ فعالیت‌های هنری می‌توانند هم‌زمان با موضوعات سایر دروس (علوم، فارسی، مطالعات اجتماعی و...) پیوند داشته باشند و درک کودک از جهان را کامل‌تر سازند.

این اصول در قالب روش‌هایی مانند مشاهده و تجربه حسی، بازی و حرکت، ایفای نقش، کارگاه هنری، قصه‌گویی، گفت‌وگوی مشارکتی، کار گروهی و پروژه‌های کوچک و تشویق به خلاقیت و نوآوری در کلاس اجرایی می‌شوند.

۶. روش گفت‌وگوی مشارکتی

معلم کودکان را به گفت‌وگو دربارهٔ مشاهدات، احساسات و آثار خود و دیگران دعوت می‌کند. گفت‌وگو باید ساده، مؤدبانه و بدون قضاوت یا نمره باشد. این روش باعث پرورش تفکر انتقادی، احترام به نظر دیگران و رشد زبانی کودک می‌شود.

۷. روش پروژه‌های کوچک و کارگروهی

کودکان در قالب گروه‌های کوچک پروژه‌های ساده‌ای انجام می‌دهند؛ مثلاً ساخت یک اثر مشترک، اجرای یک نمایش یا طراحی یک بازی. این تجربه به آن‌ها همکاری، تقسیم وظیفه و ارزش کار گروهی را می‌آموزد.

۸. روش خلاقیت و ابداع

در همه فعالیت‌ها فرصتی برای تغییر، نوآوری و ساختن چیزی تازه باید وجود داشته باشد. کودک می‌تواند قوانین بازی را تغییر دهد، ابزاری نو بسازد یا تصویری متفاوت خلق کند. معلم نقش هدایتگر دارد و از راه پرسشگری، تخیل و نوآوری کودک را برمی‌انگیزد.

نکته کلیدی برای معلم: در این درس، هیچ روش واحد و ثابتی وجود ندارد. معلم باید بسته به موضوع درس، شرایط کلاس و نیازهای کودکان، از ترکیب روش‌های بالا استفاده کند. اصل اساسی این است که کودک تجربه کند، حس کند، بیان کند و بیافریند.

بازی‌های حرکتی، تقلیدی، گروهی و نمادین به کودکان کمک می‌کند تا مفاهیم هنری و فرهنگی را به شکلی عمیق‌تر و ماندگارتر درک کنند. معلم باید اجازه دهد کودکان در جریان بازی، قوانین تازه بسازند و نقش‌های جدید را امتحان کنند.

۳. روش ایفای نقش و نمایش خلاق

در این روش، کودکان احساسات یا موقعیت‌ها را با صدا، حرکت یا نقش‌آفرینی بازآفرینی می‌کنند. این فعالیت هم به رشد زبانی و ارتباطی کودک کمک می‌کند و هم فرصتی برای ابراز هیجان‌ها و تخلیه عاطفی اوست.

۴. روش کارگاه هنری و فعالیت عملی

فضای کلاس به کارگاه خلاقیت تبدیل می‌شود؛ جایی که کودکان با مواد، ابزار و رنگ‌ها آزادانه کار می‌کنند. محصول کار اهمیت ثانویه دارد؛ آنچه مهم‌تر است، فرایند تجربه کردن، امتحان کردن و خلق کردن است. معلم باید فضای امنی فراهم کند که کودک بدون ترس از خطا یا مقایسه، دست به تجربه بزند.

۵. روش قصه‌گویی و روایت

قصه‌ها و روایت‌ها ابزاری مؤثر برای پیوند دادن کودک با میراث فرهنگی، ارزش‌ها و مفاهیم هنری هستند. معلم می‌تواند از ادبیات کهن، قصه‌های بومی یا داستان‌های کوتاه امروزی استفاده کند و از کودکان بخواهد آن‌ها را نقاشی، نمایش یا بازی کنند.

جدول راهبردها و روش های یاددهی - یادگیری در درس هنر و خلاقیت

راهبرد - روش	فعالیت عادی	تجربه هنری
مشاهده و تجربه حسی	استفاده از حواس پنج گانه برای درک طبیعت و آثار هنری	لمس برگ، شنیدن صدای پرنده، بوییدن گل و گفت و گو درباره حس ها
بازی و حرکت	یادگیری از طریق بازی های حرکتی، تقلیدی و گروهی	راه رفتن مثل خط، پریدن مثل نقطه، اجرای بازی گروهی ساده
ایفای نقش و نمایش خلاق	بازآفرینی موقعیت یا احساس با صدا، حرکت و نقش آفرینی	تقلید صدای حیوان، اجرای نقش یک شخصیت یا درخت
کارگاه هنری و فعالیت عملی	تجربه آزادانه با مواد و ابزار؛ اهمیت بیشتر به فرایند تا محصول	نقاشی با رنگ های مختلف، ساخت کاردستی با مواد ساده
قصه گویی و روایت	پیوند کودک با میراث فرهنگی و هنری از طریق قصه	خواندن داستانی از کلیله و دمنه و نقاشی یا اجرای نمایش آن
گفت و گو مشارکتی	بیان آزادانه احساسات و مشاهدات، پرورش زبان و تفکر	گفت و گو درباره زیبایی های دیده شده یا آثار دوستان
پروژه های کوچک و کار گروهی	یادگیری از طریق همکاری و تولید مشترک	ساخت یک اثر جمعی، اجرای یک نمایش یا بازی گروهی
خلاقیت و ابداع	فرصت برای نوآوری، تغییر قوانین و خلق چیز تازه	تغییر قانون یک بازی، ساخت و ساز ساده از مواد دورریختنی

راهبردهای ارزشیابی

ارزشیابی: بخشی از فرایند یاددهی - یادگیری

ارزشیابی بخش جدایی ناپذیر فرایند یاددهی - یادگیری در آموزش هنر است و به معلم کمک می‌کند تا درباره فرایند رشد دانش‌آموزان در حوزه هنر اطلاعات مفیدی جمع‌آوری کند.

ارزشیابی در زمانی که دانش‌آموزان درگیر فرایند خلق اثر هنری هستند، زمانی که بخشی از آن را کامل کرده‌اند نحوه بازخورد دادن به اثر هنری انجام می‌شود. این رویکرد به ارزشیابی معلمان را قادر می‌سازد تا دیدگاه کلی از آموزش خود و میزان یادگیری و رشد دانش‌آموزان در زمینه هنر به دست آورند و بتوانند گزارش مناسب در این زمینه تهیه کنند.

ارزشیابی مشخص می‌کند که برنامه تا چه اندازه متناسب با نیازهای دانش‌آموزان است و تا چه میزان راهبردهای یاددهی - یادگیری مناسب انتخاب شده‌اند. همچنین ارزشیابی مشخص می‌کند که مشکلات و قابلیت‌های یادگیری کدام‌اند و به معلم در اصلاح و انتخاب راهبردهای یاددهی - یادگیری کمک می‌کند.

اگرچه بیشتر اطلاعات فوق از راه مشاهده به دست می‌آید ولی ارزشیابی نباید فقط منحصر به مهارت‌ها و تکنیک‌ها شود بلکه باید به درک، نگرش و میزان درگیر شدن دانش‌آموزان در فرایند خلق اثر هنری و نحوه بازخورد دادن آنها و میزان توسعه آگاهی در زمینه زیبایی‌شناسی و نقد هنری باشد.

نقش ارزشیابی

- ارزشیابی اهداف متفاوتی دارد. در فرایند هر فعالیت لازم است ارزشیابی صورت گیرد تا از این طریق معلم بتواند اطلاعات مورد نیاز را درباره میزان درگیر شدن در فعالیت و میزان رشد دانش‌آموز را به دست آورد. این اطلاعات به معلم کمک می‌کند تا قدم بعدی آموزش را مشخص کند و در صورت لزوم در فرایند یاددهی - یادگیری اصلاحاتی انجام دهد.
- بازخورد به آن
- کیفیت درگیر شدن دانش‌آموز در کار هنری
- همه موارد فوق بایکدیگر ارتباط درونی دارند و براساس موارد زیر ارزشیابی می‌شوند:
- آگاهی مبتنی بر درک اثر هنری
- مهارت‌ها و توانایی‌های مرتبط با بیان اثر هنری
- آگاهی درباره زیبایی‌شناسی و نقد هنری
- گرایش به استفاده از فرایند خلاق در خلق اثر هنری
- ارزشیابی میزان آگاهی مبتنی بر درک هنری

چه چیزی باید مورد ارزشیابی قرار گیرد

- برنامه درسی هنر، با این هدف طراحی شده است که دانش‌آموزان قادر به تولید کار هنری، درک آن و ارائه بازخورد درباره آن با توجه به محتوا و انجام فعالیت‌ها باشند. ارزشیابی باید براساس فعالیت‌های هنری در حوزه‌های مختلف که در طول زمان تکمیل می‌شوند، باشد و به موارد زیر توجه داشته باشد:
- توانایی دانش‌آموز در تولید کار هنری
- توانایی دانش‌آموز در مشاهده همراه با درک کار هنری و ارائه
- ارزشیابی میزان توانایی دانش‌آموز در:
- کشف و تجزیه و تحلیل عناصر از جمله خط، شکل، فرم، رنگ، لحن، بافت، الگوریتم و چگونگی ترکیب محیط طبیعی با محیط دست ساخته بشر
- آگاهی مبتنی بر درک از عناصر به صورت بصری و در بحث آگاهی ادراکی می‌تواند مشاهده شود برای مثال توانایی دانش‌آموز در توجه

به شکل، بافت، خطوط خارجی و چگونگی ترکیب آنها در یک کار هنری.

ارزشیابی مهارت‌ها و توانایی‌های بیانی:

- مبانی ایده‌ها، احساسات، تجربیات به وسیله رسانه‌های هنری
- استفاده ماهرانه و مبتکرانه از ابزار و مواد به طور مناسب با توجه به سطح توسعه فردی
- واکنش نشان دادن به انگیزه و توسعه یک ایده و ایجاد تغییر در راهی که می‌خواهد آن را به صورت بصری بیان کند.

ارزشیابی میزان آگاهی زیبایی‌شناسی و نقد کردن میزان توانایی دانش‌آموز در زمینه:

- دیدن کارهای هنری با حساسیت و دید باز
- کنج‌گاو بودن و مسئول کردن درباره چیزهایی که برای ارزیابی و قضاوت درباره دیگران، در نظر می‌گیرد.
- تشخیص طبقه‌بندی کارهای هنری و استفاده از قدرت تمیز خود برای قضاوت درباره آنها
- درک و ارائه بازخورد مناسب درباره ایده‌ای که در آن کار هنری آمده است (برای مثال ارائه مثال درباره زیبایی، دوستی، قدرت)
- متأثر شدن از کار هنری.
- ارزشیابی میزان گرایش به رویکرد خلاق در خلق اثر هنری
- میزان توانایی دانش‌آموز در زمینه:
- رویکرد مثبت داشتن به استفاده از فرایند خلاق در خلق اثر هنری
- ریسک‌پذیری و مبتکر بودن در خلق اثر هنری

ابزار ارزشیابی:

برای ارزشیابی موارد ذکر شده لازم است از ابزار متنوعی برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شود از جمله:

- مشاهده توسط معلم
- ارزشیابی از طریق فعالیت‌های معلم ساخته (عملکردی)
- پوشه کار
- پروژه

مشاهده توسط معلم:

این نوع ارزشیابی بیشتر مورد استفاده معلمان قرار می‌گیرد و به معلمان کمک می‌کند تا درباره آموزش خود بازبینی مداوم داشته باشند معلم پیشرفت دانش‌آموز را در حین مشاهده او ارزیابی می‌کند و برچگونگی پیشرفت در مهارت‌ها و یادگیری مفاهیم نظارت دارد از جمله اینکه تا چه میزان می‌تواند از ابزار و مواد استفاده کند و روی آن کنترل داشته باشد و تا چه حد درباره کارهای هنری بازخورد مناسب ارائه می‌دهد در مجموع در این نوع ارزشیابی لازم است به موارد زیر توجه داشته باشد:

- میزان توانایی دانش‌آموز در انجام تکالیف به صورت‌های مختلف
- میزان پیشرفت دانش‌آموز در درک کار هنری (برای مثال تا چه میزان دانش‌آموز قادر به ارزیابی هدفمند کار هنری خود یا دیگران) است.
- میزان و سطح درگیر شدن از وظایف محوله

ارزشیابی از طریق فعالیت‌های معلم ساخته (عملکردی)

این ارزشیابی بر اساس فعالیت‌هایی که توسط معلم طراحی شده است انجام می‌شود و به وسیله آن میزان مفاهیم و مهارت‌های کسب شده مشخص می‌شود و شامل یک سری فعالیت است که دانش‌آموز برای انجام آنها نیاز به استفاده از رسانه‌های مختلف دارد. فعالیت ممکن است بر اساس یک تم مانند تفسیر جنبه‌هایی از طبیعت (به عنوان مثال ماهی‌های رنگی، جانوران پشمالو و ...) یا محیط شهری (برای مثال، زمین بازی، مرکز خرید و ...) و دانش‌آموز باید رسانه‌ای را انتخاب کند و البته در صورتی که شرایط اجازه دهد که به وسیله آن بتواند آن تم را تفسیر کند.

این ارزشیابی باید بر دو صورت فردی و جمعی صورت گیرد یعنی فرصت‌هایی فراهم شود که دانش‌آموز به صورت فردی و گروهی به فعالیت مورد نظر بپردازد و معلم میزان و چگونگی همکاری دانش‌آموز در گروه را مورد مشاهده قرار دهد. از جمله مواردی که لازم است مورد ارزشیابی قرار گیرد عبارت‌اند از میزان همکاری با گروه، در زمینه دستیابی به راه حل‌ها برای انجام فعالیت و در زمینه انجام کارهای ارزشیابی میزان پیشرفت دانش‌آموز در این زمینه باید

متناسب با میزان توانایی او در موارد زیر انجام شود:

■ بیان تجربیات و نظارت مورد توجه، به وسیله رسانه‌های مختلف در هنر

■ همکاری با دیگران به صورت مفید و لذت بخش

پروژه:

ماهیت پروژه یک کارگروهی است که به رشد اعتماد به نفس دانش‌آموز کمک می‌کند و نشان دهنده توانایی‌ها و گرایش‌هایی است که امکان دارد مغفول مانده باشد و پروژه می‌تواند شامل موضوعات زیر باشد:

■ طراحی و خلق یک کتیبه دیواری (wall frieze) با استفاده از رسانه‌های مختلف

■ خلق یک مجموعه با موضوع تزئینات دیواری

■ ساخت یک بنا از گل که به منظور تفسیر از یک موقعیت افسانه ای یا تاریخی انجام شده است.

■ و...

معیارهای ارزشیابی در مشاهده معلم و در فعالیت‌های معلم ساخته (عملکردی) مورد استفاده قرار می‌گیرد. پوشه کاری به منظور افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموز و روشن کردن اهداف با

پوشه کاری:

پوشه کاری حاوی نمونه کارهای ارائه شده دانش‌آموزان است که در زمان‌های تعیین شده به روز می‌شود. نمونه کارها ممکن است شامل کارهای نیمه تمام یا کامل دانش‌آموز باشد که نشان دهنده سیر حرکت و میزان پیشرفت وی در هنر در زمان مورد نظر است.

برای مثال در این پوشه نمونه‌های طراحی، نقاشی و سایر تولیدات دانش‌آموز به صورت عکس و یا الکترونیکی نگهداری می‌شوند و نشان دهنده میزان پیشرفت دانش‌آموز در کارهای هنری با استفاده از رسانه‌های مختلف است.

مشارکت دانش آموز مورد بازبینی قرار می گیرد. باتشویق دانش آموز در انتخاب نمونه کار و ثبت پیشرفت های خود، احساس تعلق به کار خودش را توسعه می دهد.

نحوه ثبت ارزشیابی

مشاهدات مداوم معلم از نحوه رشد دانش آموز در هنر باید شامل جملات کوتاه توصیفی درباره میزان پیشرفت دانش آموزان باشد. سطح دستیابی به موفقیت باید با توجه به اهداف برنامه درسی تعیین شود.

ارزیابی باید مبتنی بر اطلاعات قبل از مشاهده معلم در حین انجام کار توسط دانش آموز و اطلاعات حاصل از فعالیت های معلم ساخته و نمونه کارهای دانش آموزان، پوشه کاری و پروژه ها انجام شود. این نوع از ارزشیابی اطلاعات لازم از میزان پیشرفت دانش آموز و نیازهای یادگیری او را برای معلم و اولیا مشخص می کند و می تواند برای برنامه ریزی معلم جهت رفع نیازها مورد استفاده قرار گیرد.

چگونگی انجام ارزشیابی در درس هنر و خلاقیت

به طور کلی سه نوع ارزشیابی در این درس وجود دارد:

۱. خودارزیابی

■ **هدف:** افزایش خودآگاهی دانش آموزان نسبت به مهارت ها و تجربه های خود در تعامل با این درس.

■ **روش:** معلم از دانش آموزان بخواهد پس از هر فعالیت یا تجربه ای، درباره آن فکر کنند و ساده ترین جمله ها یا شکل ها را برای بیان احساس و برداشت خود انتخاب کنند، مثلاً بپرسد: «چه چیزی را در این فعالیت دوست داشتی؟» یا «چه رنگ ها و شکل هایی بیشتر توجهت را جلب کرد؟»

■ **نکته:** خودارزیابی برای کودکان پایه اول باید بسیار ساده، کوتاه و تصویری باشد، مثلاً با استفاده از شکلک ها (خوشحال، معمولی، ناراحت) یا رنگ ها. این کار به آن ها کمک می کند مسئولیت یادگیری خود را احساس کنند.

۲. همتا ارزیابی

■ **هدف:** تقویت مهارت های اجتماعی، گوش دادن و احترام به نظرات دیگران در قالب فعالیت های گروهی.

■ **روش:** دانش آموزان به صورت گروهی یا زوجی فعالیت ها را بررسی و درباره کار یکدیگر صحبت کنند. معلم می تواند سؤالاتی ساده مانند «چه چیزی در کار دوستت خوب بود؟» یا «چه چیزی می توانست بهتر باشد؟» مطرح کند.

■ **نکته:** همتا ارزیابی باید با راهنمایی و نظارت معلم انجام شود تا فضای مثبت و سازنده حفظ شود و دانش آموزان یاد بگیرند چگونه با احترام و مهربانی نقد کنند و بازخورد بگیرند.

۲. ارزشیابی معلم

■ **هدف:** ارزیابی پیشرفت و یادگیری دانش آموزان بر اساس اهداف درس و شایستگی های تعیین شده.

■ **روش:** معلم با مشاهده مستقیم، گوش دادن به توضیحات و توصیف های دانش آموزان و ارزیابی مشارکت آن ها در فعالیت ها، میزان تحقق اهداف را می سنجد. همچنین می تواند با پرسش های ساده و فعالیت های عملی، درک و علاقه دانش آموزان را ارزیابی کند.

■ **نکته:** ارزشیابی معلم باید به صورت مستمر، غیر رسمی و همراه با بازخورد مثبت انجام شود تا انگیزه یادگیری در دانش آموزان تقویت شود و فضایی امن برای بروز خلاقیت فراهم گردد.

بخش دوم :

اطلاعات مربوط به واحدهای یادگیری
(چگونگی اجرای یک واحد یادگیری)

مقدمه بخش دوم: واحدهای یادگیری

بخش دوم این کتاب به معرفی و تبیین واحدهای یادگیری اختصاص دارد. در این بخش، هریک از هفته درس برنامه هنر و خلاقیت به طور جداگانه شرح داده می شود. برای هر درس، ابتدا تصویری کلی از موضوع و اهداف ارائه می گردد، سپس نکات آموزشی، شایستگی های مورد انتظار، فعالیت های پیشنهادی و راهبردهای تدریس بیان می شود. همچنین مواردی چون شناسایی بدفهمی های احتمالی دانش آموزان، شیوه های ارزشیابی و سنجش، پرسش های متداول معلمان و تأکیدات زبانی در هر درس ذکر شده است تا معلمان در فرایند آموزش با راهنمایی عملی و دقیق روبه رو باشند.

این بخش به گونه ای طراحی شده است که معلمان بتوانند به راحتی آن را در جریان تدریس روزانه خود به کار گیرند. ساختار منظم و تکرار شونده هر درس کمک می کند تا معلمان با آمادگی کامل به کلاس وارد شوند و فعالیت ها را متناسب با شرایط دانش آموزان اجرا و مدیریت کنند. هدف این بخش، حمایت عملی از معلمان در اجرای خلاقانه درس ها و فراهم کردن زمینه ای برای تجربه یادگیری شاداب، معنادار و کارآمد برای کودکان است.

اصول و مبانی آموزش درس هنر و خلاقیت

این درس با محوریت حوزه تربیت و یادگیری هنر بر خلاقیت و بازی نیز تأکید دارد. لذا تلفیق در کلیه دروس علاوه بر خلاقیت، بازی و رشته‌های مختلف هنری؛ با توجه و تأکید بر طبیعت، زیبایی شناسی و میراث فرهنگی-هنری صورت گرفته است. لذا پیش طرح مباحثی در خصوص اهداف و چگونگی اجرای ۱۷ واحد یادگیری؛ اصول و مبانی این عناصر و چگونگی تأکید بر آنها در بعضی از دروس به تفصیل مطرح می‌کنیم:

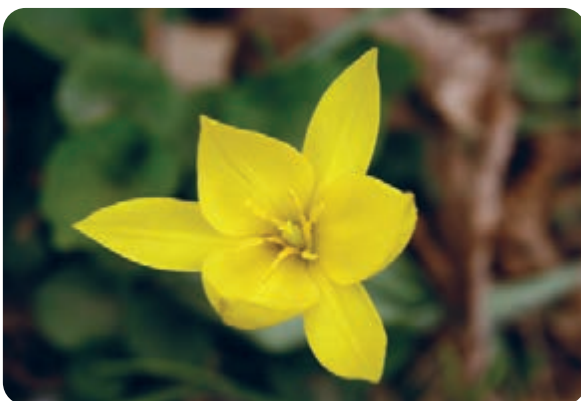
مبانی ارتباط با طبیعت در دوره ابتدایی (پایه اول)

ارتباط با طبیعت در پایه اول ابتدایی، زیربنای آموزش هنر و خلاقیت است. کودک از طریق طبیعت، تجربه‌های حسی مستقیم به دست می‌آورد؛ لمس برگ‌ها و تنه درختان، شنیدن صدای پرنده و امواج دریا، بوییدن گل‌ها و دیدن رنگ‌ها، اولین راه شناخت اواز جهان است. طبیعت برای کودک نه تنها محیطی برای بازی و تجربه، بلکه منبعی برای الهام هنری، آرامش روانی و پرورش ارزش‌های زیست محیطی است. وقتی کودک یاد می‌گیرد با دقت به عناصر طبیعی نگاه کند، هم قدرت مشاهده‌اش تقویت می‌شود، هم حس شکرگزاری و تعلق به جهان در او پرورش می‌یابد.

اهداف و کارکردها:

- **رشد حسی و ادراکی:** از طریق پنج حس، شناخت مستقیم از محیط پیدامی‌کند.
- **رشد شناختی:** طبیعت را منبعی برای کشف نظم، تنوع و چرخه‌های زندگی می‌بیند.
- **رشد عاطفی:** از زیبایی‌ها شگفت زده می‌شود و لذت و آرامش را تجربه می‌کند.
- **رشد اخلاقی و ارزشی:** مراقبت از محیط و احترام به مخلوقات در او شکل می‌گیرد.
- **رشد خلاقیت:** از طبیعت الهام می‌گیرد و آن را در نقاشی، بازی یا داستان بازآفرینی می‌کند.

جدول مبانی طبیعت در پایه اول

مبانی	شرح ساده برای کودک	درس‌هایی که بیشتر پرورش می‌دهند	نمونه تجربه و فعالیت
مشاهده حسی	از طریق دیدن، شنیدن، بوییدن، لمس و چشیدن ویژگی‌های طبیعت را تجربه و بیان می‌کند.	درس ۱ «من و طبیعت»	شنیدن صدای پرنده، لمس پوست درخت
توجه به جزئیات	به رنگ، شکل، صدا و بودر طبیعت توجه و آن را توصیف می‌کند.	درس ۲ «نقطه و خط»، درس ۳ «نظم و ریتم»	پیدا کردن نقطه‌ها و خط‌ها در برگ یا سنگ
کشف نظم و چرخه‌ها	درباره پدیده‌های طبیعی، سؤال مطرح می‌کند.	درس ۳ «نظم و ریتم»	تماشای طلوع و غروب، یا برگ‌های مشابه
تجربه زیبایی	تجربه حسی خود را با کلام، حرکت یا تصویر بیان می‌کند.	درس ۹ «زیبایی‌ها»	توصیف حس خود هنگام دیدن گل
الهام هنری	از طریق دیدن، شنیدن، بوییدن، لمس و چشیدن ویژگی‌های طبیعت را تجربه و بیان می‌کند.	درس ۴ «خلق دنیای رنگارنگ»	کشیدن تصویری از گل، برگ یا آسمان
ارزش‌گذاری و حفاظت	رفتار دوستانه و محافظت از محیط زیست را نشان می‌دهد.	درس ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ و ۱۶ «دنیای من، خانه من»	جمع‌آوری زباله از محیط بازی

مبانی زیبایی شناسی در دوره ابتدایی (پایه اول)

زیبایی شناسی برای دانش آموز پایه اول یعنی دیدن، احساس کردن و بیان کردن زیبایی ها به زبان خودش. دانش آموز در آغاز مدرسه نیاز دارد زیبایی را در ساده ترین شکل تجربه کند؛ مثل دیدن رنگ های گل، فرم یک فرش یا آسمان شب. زیبایی شناسی به کودک کمک می کند تا رابطه عاطفی با محیط برقرار کند، قدرت مشاهده دقیق پیدا کند و زبان حسی و هنری برای بیان تجربه هایش بیابد. همچنین، اولین گام های تفکر انتقادی را در او شکل می دهد؛ وقتی می پرسد «چرا این زیباست؟».

اهداف و کارکردها:

- **رشد حسی و ادراکی:** شناخت زیبایی با چشم، گوش و سایر حواس.
- **رشد عاطفی:** تجربه شگفتی، لذت، آرامش و شادی از دیدن زیبایی.
- **رشد شناختی:** توانایی مقایسه، پرسشگری و توصیف فرم ها و رنگ ها.
- **رشد خلاقیت:** بازآفرینی زیبایی ها در قالب نقاشی، حرکت یا داستان.
- **رشد ارزشی:** احترام به هنر، طبیعت و ساخته های انسانی.

جدول مبانی زیبایی شناسی در پایه اول

مبانی	شرح ساده برای کودک	درس هایی که بیشتر پرورش می دهند	نمونه تجربه و فعالیت
توجه به زیبایی های طبیعی و انسانی	چیزهای قشنگ اطرافم را می بینم	درس ۹ «زیبایی ها»	توصیف یک گل یا آسمان زیبا
بیان احساس	می گویم از دیدن زیبایی چه حسی دارم.	درس ۹ «زیبایی ها»	گفتن «خوشحال شدم»، «تعجب کردم» اجرای حرکت شادی بعد از دیدن گل
جستجو و کشف	به دنبال زیبایی های تازه می گردم و آن ها را توصیف می کند.	درس ۹ و ۱۲	پیدا کردن سنگ های رنگی در حیاط
مقایسه و تشخیص	زیبایی ها را با هم مقایسه می کند و فرق بین دو چیز زیبا را می بیند.	درس ۱۲ «ایران زیبا»	مقایسه رنگ دو گل یا دو نقش قالی
پرسشگری	درباره زیبایی ها سوال مطرح می کند	درس ۱۲ «ایران زیبا»	پرسش درباره نقش فرش یا معماری
بازآفرینی	زیبایی ها را اثر هنری تبدیل می کند.	درس ۴ «خلق دنیای رنگارنگ»	کشیدن یک گل یا اجرای حرکت زیبا
احترام به زیبایی	یادگیری از طریق همکاری و تولید مشترک	درس ۱۰ «گنج های سرزمین من»	مراقبت از یک شیء یا نقاشی سنتی

مبانی خلاقیت در دوره ابتدایی (پایه اول)

خلاقیت توانایی دیدن، تصور کردن و بیان کردن چیزها به شیوه‌ای نو و متفاوت است. در کودکان پایه اول ابتدایی، خلاقیت به صورت طبیعی و غریزی وجود دارد؛ اما نیازمند پرورش، تشویق و هدایت است. اگر این میل طبیعی به نوآوری خاموش شود، کودک به تقلید صرف محدود خواهد شد.

اهداف و کارکردها

- **پرورش تخیل و نوآوری:** کودک می‌آموزد پدیده‌ها را متفاوت ببیند، ترکیب تازه‌ای بسازد و ایده‌های شخصی خود را بیان کند.
- **تقویت اعتماد به نفس:** وقتی ایده‌اش شنیده و پذیرفته

- می‌شود، احساس ارزشمندی و توانمندی پیدا می‌کند.
- **تفکرواگرا و حل مسئله:** دانش آموز یاد می‌گیرد برای یک سؤال یا مشکل چند راه حل مختلف ارائه دهد.
- **بیان فردی:** خلاقیت به کودک اجازه می‌دهد هویت شخصی خود را نشان دهد و احساساتش را به شکل‌های گوناگون (نقاشی، بازی، حرکت، صدا، ساختنی‌ها) بیان کند.
- **لذت یادگیری:** وقتی فعالیت‌ها خلاقانه باشند، یادگیری برای کودک جذاب و ماندگار می‌شود.
- **پیوستگی با زندگی واقعی:** کودک یاد می‌گیرد برای اشیای ساده یا تجربه‌های روزمره کاربردها و معناهای تازه پیدا کند.

جدول مبانی خلاقیت

مبانی	شرح ساده برای پایه اول	درس‌هایی که بیشتر پرورش می‌دهند	شیوه کار و تجربه‌ها
تخیل فعال	کودک می‌تواند چیزی را که نیست تصور کند و آن را بیان کند.	درس ۴ خلق دنیای رنگارنگ، درس ۸ بازی با تغییرها	کشیدن حیوان خیالی، تصور اینکه درخت‌ها آواز بخوانند چه می‌شود
بیان نو	بیان متفاوت یک موضوع با ابزارهای تازه.	درس ۶ کار با ابزارها، درس ۱۱ با صدا و حرکت	گفتن داستان با صداهای مختلف یا ساختن سازه ساده با بطری
ترکیب خلاقانه	ترکیب چیزهایی که معمولاً کنار هم نیستند.	درس ۳ نظم و ریتم، درس ۱۲ ایران زیبا	ساختن گل با دکمه‌ها، نقاشی خورشید با شکل‌های هندسی
تفکرواگرا	ارائه چند ایده برای یک موضوع یا مسئله.	درس ۹ زیبایی‌ها، درس ۱۵ بازی‌های ساده	پرسیدن «دیگر چه چیزی می‌تواند پرواز کند؟» و شنیدن پاسخ‌های متنوع
اعتماد به نفس خلاق	باور اینکه ایده‌های من ارزشمند است.	درس ۱۷ همراه با دیگران	نمایش آثار در کلاس و تشویق به تحسین همدیگر
خلاقیت جمعی	خلق اثر مشترک با ترکیب ایده‌های گوناگون.	درس‌های گروهی و پروژه‌های پایانی	درست کردن یک شهر خیالی با نقاشی یا کار دستی گروهی
کاربرد تازه و جدید برای چیزها	پیدا کردن نقش جدید برای اشیای یا مواد دم‌دستی.	درس ۶ کار با ابزارها، درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من	استفاده از بطری به عنوان ساز، برگ به عنوان تمبر نقاشی

مبانی میراث فرهنگی و هنری در دوره ابتدایی (با تأکید بر پایه اول و کتاب هنر و خلاقیت)

میراث فرهنگی و هنری بخش مهمی از هویت فردی و جمعی کودکان است. آشنایی با میراث، کودکان را با گذشته، ریشه‌ها، ارزش‌ها و زیبایی‌های سرزمین خود پیوند می‌دهد و احساس تعلق به جامعه و فرهنگ را در آنان تقویت می‌کند. برای کودک پایه اول، میراث فرهنگی و هنری نه به عنوان «دانش نظری»، بلکه به عنوان تجربه زیسته و ملموس مطرح می‌شود؛ یعنی کودک با قصه، بازی، موسیقی محلی، دست‌سازه‌ها، معماری و آیین‌های ساده آشنا می‌شود و آن‌ها را لمس، مشاهده و تجربه می‌کند. در این دوره، تأکید بر سه محور اصلی است:

۱. آشنایی و شناخت ابتدایی

کودک یاد می‌گیرد برخی عناصر میراث (مثل بازی‌های محلی، اشیای سنتی، قصه‌ها یا بناها) را بشناسد و نام ببرد. این آشنایی ساده، اولین قدم برای پیوند او با فرهنگ و هنر بومی است.

۲. علاقه‌مندی و تجربه فعال

کودک تنها شنونده یا بیننده نیست؛ بلکه در بازی محلی شرکت می‌کند، قصه قدیمی را بازی یا نقاشی می‌کند، یا یک شیء سنتی را لمس و توصیف می‌کند. این تجربه فعال موجب درونی شدن میراث می‌شود.

۳. نگهداری و ارزش‌گذاری

کودک در همین سن می‌آموزد که اشیای قدیمی، بناهای تاریخی، یا

جدول مبانی میراث فرهنگی و هنری

مبانی میراث فرهنگی	شرح ساده برای پایه اول	درس‌هایی که بیشتر پرورش می‌دهند	شیوه کار
شناخت میراث مادی	آشنایی با بناها، اشیای قدیمی، فرش‌ها و ابزار سنتی	درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من، درس ۱۲ ایران زیبا	دیدن تصویر بناها و اشیای سنتی، بازدید کوتاه (مجازی یا حضوری)، نقاشی از اشیای قدیمی
شناخت میراث ناملموس	شنایی با قصه‌ها، شعرها، لالایی‌ها و بازی‌های محلی	درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من، درس ۷ بازی با صداها و حرکات	شنیدن قصه قدیمی، اجرای بازی بومی، خواندن شعری لالایی محلی
علاقه‌مندی و تجربه فعال	مشارکت در بازی یا فعالیت مرتبط با میراث	درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من، درس ۱۷ همراه با دیگران	اجرای بازی گروهی سنتی، بازآفرینی قصه با نمایش یا نقاشی
زیبایی‌شناسی در میراث	توجه به رنگ‌ها، نقش‌ها و فرم‌های سنتی	درس ۹ زیبایی‌ها، درس ۱۲ ایران زیبا	بررسی نقش فرش، کاشی یا گلیم، طراحی یا رنگ‌آمیزی با الهام از آن
نگهداری و حفاظت	درک ابتدایی از ارزش نگهداری میراث	درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من	گفت‌وگوی ساده درباره مراقبت از اشیای قدیمی، یا حفظ آیین‌ها و بازی‌های محلی
هویت و تعلق فرهنگی	احساس پیوند با گذشته، خانواده و سرزمین	درس‌های بخش دوم (میراث فرهنگی و هنری)	گفت‌وگو با خانواده درباره قصه‌ها یا سنت‌های محلی، اشتراک‌گذاری تجربه‌ها در کلاس

آیین‌های فرهنگی ارزشمندند و باید مراقب آن‌ها بود. این آموزش به صورت غیرمستقیم و در قالب بازی و داستان انجام می‌شود.

کارکردهای میراث فرهنگی در آموزش پایه اول

■ **هویت بخشی:** کودک احساس می‌کند که بخشی از یک فرهنگ و تاریخ بزرگ‌تر است.

■ **پرورش زیبایی‌شناسی:** از طریق مواجهه با نقش و نگار فرش، معماری سنتی، یا موسیقی محلی.

■ **رشد اجتماعی:** با بازی‌های گروهی و آیینی، روحیه همکاری، احترام و همبستگی تقویت می‌شود.

■ **خلاقیت:** کودک با الهام از قصه‌ها یا نقش‌های سنتی، آثار جدید

(نقاشی، نمایش، بازی) خلق می‌کند.

■ **احترام به تفاوت‌ها:** میراث مناطق مختلف ایران تنوع فراوان دارد. آشنایی با این تنوع، احترام به فرهنگ‌های گوناگون را پرورش می‌دهد.

بنابراین، میراث فرهنگی در این برنامه نه موضوعی «انتزاعی»، بلکه بخشی «زنده، پویا و تجربه‌محور» است که در زندگی روزمره کودک حضور دارد و با هنر، بازی و خلاقیت تلفیق می‌شود.

مبانی نقد هنری در دوره ابتدایی (پایه اول)

در پایه اول ابتدایی منظور از نقد هنری، شناخت ساده، بیان حس و نظر شخصی کودک درباره اثر هست، نه نقد تخصصی.

جدول مبانی نقد هنری

مبانی	شرح ساده برای کودک (افعال فعال)	درس‌هایی که بیشتر پرورش می‌دهند	نمونه تجربه و فعالیت
بیان حس اولیه	در مواجهه با اثر هنری احساس خود را بدون ترس و مؤدبانه بیان می‌کند.	درس ۹ «زیبایی‌ها»، درس ۱۱ «مشاهده یک اثر هنری»	گفتن: «این نقاشی مرا خوشحال کرد.»
توجه به فرم کلی	به شکل کلی اثر نگاه می‌کند و دریافت خود را بیان می‌نماید.	درس ۱۱	گفتن: «این شبیه خورشید است.»
توجه به جزئیات	به جزئیات اثر توجه می‌کند و آن‌ها را توصیف می‌کند.	درس ۱۱ و ۱۲	گفتن: «اینجا رنگ قرمز زیادی دارد.»
پرسشگری	درباره اثر پرسش مطرح می‌کند.	درس ۹ و ۱۲	پرسیدن: «چرا این گل‌ها کنار هم هستند؟»
مقایسه آثار	آثار مختلف را با هم مقایسه می‌کند.	درس ۱۲	مقایسه دو فرش یا دو نقاشی
احترام به اثر و دیگران	نظر خود را مؤدبانه و با رعایت احترام به اثر و افراد بیان می‌کند.	همه دروس	گفتن: «من این قسمت را دوست دارم چون...»

دقت در مشاهده و در نهایت تقویت ارتباط اجتماعی کودک کمک می‌کند.

اهداف و کارکردها:

- رشد زبانی و ارتباطی: بیان نظر به زبان خودش یا فارسی ساده.
- رشد شناختی: توجه به فرم کلی و جزئیات.
- رشد عاطفی: بیان احساسات و هیجانات در مواجهه با اثر.
- رشد اجتماعی و اخلاقی: احترام به اثر و نظر دیگران.
- رشد تفکر انتقادی: پرسشگری و مقایسه آثار.

پس نقد هنری در این پایه یعنی: دیدن + احساس کردن + گفتن مؤدبانه. رفته رفته مهارت پرسشگری و مقایسه هم اضافه می‌شود.

به عبارتی نقد هنری در پایه اول به معنای دیدن، احساس کردن و بیان تجربه شخصی از یک اثر است و نه تحلیل تخصصی. دانش آموزان می‌آموزند با رعایت ادب، بدون ترس و با زبان ساده نظر بدهند. مهم این است که:

- با جرئت درباره آنچه دیده یا شنیده حرف بزند.
 - احساسات خود را در مواجهه با اثر توصیف کند.
 - به جزئیات ساده توجه کند (رنگ، شکل، صدا، اندازه).
 - یاد بگیرد مؤدبانه و محترمانه نظر بدهد، یعنی بیشتر کمک می‌کنیم بچه‌ها یاد بگیرند.
- این فرایند به پرورش تفکر انتقادی، مهارت زبانی، اعتماد به نفس،

مبانی بازی در دوره ابتدایی (پایه اول)

بازی برای کودک فقط سرگرمی نیست؛ بازی ابزار اصلی یادگیری، رشد اجتماعی و کشف جهان است. کودک از طریق بازی تجربه می‌کند، می‌آزماید، شکست می‌خورد، دوباره می‌سازد و یاد می‌گیرد. در این دوره، آموزش نباید از بازی جدا باشد؛ بلکه خود بازی باید به عنوان روش، محتوا و هدف دیده شود.

اهداف و کارکردهای بازی

رشد جسمی: از طریق بازی‌های حرکتی و گروهی، مهارت‌های بدنی، هماهنگی دست و چشم و سلامت کودک تقویت می‌شود.

رشد شناختی: بازی موقعیت حل مسئله فراهم می‌کند؛ کودک

یاد می‌گیرد نظم، ریتم، الگوها و قوانین ساده را بشناسد.

رشد اجتماعی: کودک در بازی تعامل با دیگران، رعایت نوبت، همکاری و احترام به قواعد را می‌آموزد.

رشد عاطفی: بازی به کودک کمک می‌کند هیجان‌هایش را تخلیه کند، شادی را تجربه کند و احساس امنیت و تعلق داشته باشد.

رشد زبانی و ارتباطی: از طریق بازی‌های کلامی و نمایشی، کودک واژگان تازه یاد می‌گیرد و جرئت بیان پیدا می‌کند.

پرورش خلاقیت: بازی به کودک امکان می‌دهد با تغییر قواعد، ساختن ابزار تازه یا ایفای نقش، دنیای خیالی خود را بسازد.

جدول مبانی بازی

مبنا	شرح ساده برای پایه اول	درس‌هایی که بیشتر پرورش می‌دهند	نمونه تجربه و فعالیت
بازی حرکتی	بدنم را تکان می‌دهم و حرکت می‌کنم.	درس ۲ نقطه و خط، درس ۳ نظم و ریتم	راه رفتن مثل خط مستقیم یا پریدن مثل نقطه‌ها
بازی تقلیدی (نقش آفرینی)	وانمود می‌کنم کسی یا چیزی هستم.	درس ۷ بازی با صدا و حرکت، درس ۱۶ دنیای من، خانه من	تقلید صدای پرنده، اجرای نقش یک درخت
بازی گروهی	با دیگران می‌خندم و کار می‌کنم.	درس ۱۵ بازی‌های ساده، درس ۱۷ همراه با دیگران	بازی نوبتی یا ساخت یک اثر مشترک
بازی نمادین	چیزی را به جای چیز دیگر استفاده می‌کنم.	درس ۴ خلق دنیای رنگارنگ، درس ۸ بازی با تغییرها	چوب به جای اسب، بطری به عنوان ساز
بازی‌های سنتی و بومی	بازی‌های قدیمی ایران را تجربه می‌کنم.	درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من	لی‌لی، وسطی، الک دولک ساده شده
بازی‌های حسی	با صدا، رنگ، بوی لمس بازی می‌کنم.	درس ۱ من و طبیعت، درس ۹ زیبایی‌ها	بستن چشم و حدس زدن شیء از روی لمس
بازی‌های خلاق	قانون تازه می‌سازم یا چیزی نو خلق می‌کنم.	درس ۶ کار با ابزارها، درس ۱۲ ایران زیبا	تغییر دادن قوانین یک بازی یا ساختن بازی جدید

مبانی موسیقی برای پایه اول ابتدایی (با توجه به رویکرد «هنر و خلاقیت»)

۱. شنیدن و توجه به صداها (حس شنیداری)

- تشخیص صداها (صدای باران، پرند، باد، پای آدم‌ها، وسایل خانه).
- مقایسه صداها (بلند و کوتاه، آرام و تند).
- بازی با صداها: گوش دادن، تقلید کردن، نام‌گذاری.

۲. ریتم و نظم ساده

- شناخت الگوهای تکرارشونده در صدا و حرکت (دست زدن منظم، قدم زدن، ضربه زدن روی میز).
- اجرای ریتم‌های ساده با کف زدن، بشکن، کوبیدن پا.
- همراهی با شعرهای کودکانه (هم‌زمانی شعرو ضرب).
- ۳. صدا و لحن (بیان موسیقایی)
- استفاده از صدا برای تقلید (صدای حیوانات، صداهاى خنده و تعجب).

جدول مبانی موسیقی

مبانی موسیقی	شرح ساده برای پایه اول	درس‌هایی که بیشتر پرورش می‌دهند	شیوه کار
شنیدن و توجه به صدا	گوش دادن به صداهاى طبیعت و محیط (باد، پرند، باران، قدم‌ها) و تقلید آن‌ها	درس ۱ من و طبیعت، درس ۷ بازی با صداها و حرکات	بازی شنیداری، بستن چشم و حدس صدا، داستان‌گویی صوتی
ریتم و نظم ساده	شناخت الگوهای تکرار شونده (کف زدن، ضربه زدن، قدم‌ها)	درس ۲ نقطه و خط، درس ۳ نظم و ریتم، درس ۴ تکرارهای زیبا	همراهی با شعرهای کودکانه، حرکت گروهی با ضرب، ساختن ریتم با دست و پا
صدا و لحن (بیان موسیقایی)	تغییر صدا و لحن برای نشان دادن شادی، غم، تعجب، یا تقلید حیوانات	درس ۷ بازی با صداها و حرکات، درس ۱۶ با احساساتم دوست شدم	خواندن یک جمله با لحن‌های مختلف، تقلید صداها، نمایش عاطفی
حرکت و موسیقی	هماهنگی بدن با ریتم (راه رفتن، دویدن، دست زدن همراه با صدا)	درس ۳ نظم و ریتم، درس ۸ تکرارهای زیبا در حرکت، درس ۱۲ ایران زیبا	بازی‌های حرکتی موزون، نمایش همراه با آواز، حرکت گروهی
تخیل و خلاقیت موسیقایی	ساختن صدا با اشیای ساده، تغییر ریتم و آواز، ترکیب صداها برای ساخت «داستان صوتی»	درس ۶ خلق دنیای رنگارنگ، درس ۹ زیبایی‌ها، درس ۱۵ خلق و تغییر	بازی «صدای من»، کار گروهی با وسایل دم‌دستی (قاشق، لیوان، کاغذ)
بیان و ارتباط از طریق موسیقی	استفاده از صدا و ریتم برای بیان احساس و ارتباط با دیگران	درس ۷ بازی با صداها و حرکات، درس ۱۷ همراه با دیگران	اجرای گروهی ریتم ساده، گفت‌وگو و پرسش با صداها، بازی نوبتی
میراث موسیقایی (آشنایی فرهنگی)	شنیدن لایه‌ها، بازی‌های آوازی و نغمه‌های محلی ساده	درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من، درس ۱۲ ایران زیبا	اجرای جمعی یک لایه ساده، گوش دادن به صدای محلی، بازی‌های سنتی آوازی

حرکات هماهنگ برای دانش آموزان پایه اول چند کارکرد اساسی دارند:

۱. پرورش آگاهی بدنی:

کودک بدن خود را می‌شناسد و می‌آموزد که هر بخش از بدن چه توانایی‌هایی دارد. این شناخت، پایه رشد مهارت‌های حرکتی ظریف و درشت‌اوست.

۲. تقویت هماهنگی و ریتم:

هماهنگ کردن حرکت با صدا، موسیقی یا حرکت دیگران به کودک کمک می‌کند تا نظم، تکرار و ریتم را درک کرده و با آن همسو شود.

۳. بیان احساسات از طریق حرکت:

کودکان احساسات خود (شادی، تعجب، ترس، آرامش و ...) را به وسیله حرکت بدن و حالات چهره بیان می‌کنند. این کار به رشد هوش هیجانی و توانایی ارتباط مؤثر با دیگران منجر می‌شود.

۴. رشد خلاقیت و تخیل:

با تغییر حرکات ساده، خلق حرکات تازه یا تقلید از پدیده‌های طبیعی (مثل حرکت پرنده، درخت در باد یا صدای باران)، کودکان توانایی خلاقانه خود را بروز می‌دهند.

۵. تقویت همکاری و ارتباط اجتماعی:

بسیاری از حرکات هماهنگ در قالب بازی‌های گروهی انجام می‌شوند. این فعالیت‌ها موجب ایجاد روحیه همکاری، هماهنگی با جمع و احترام به نوبت و نقش دیگران می‌شود.

۶. ارتباط با میراث فرهنگی:

بازی‌ها و حرکات موزون محلی یا آیینی بخشی از میراث ناملموس سرزمین ما هستند. آشنایی کودکان با این میراث، نوعی هویت بخشی و پیوند با فرهنگ و هنر ایران به شمار می‌رود.

بنابراین، آموزش حرکت در این دوره، نه آموزش حرفه‌ای یا تکنیکی، بلکه **مسیر یادگیری - بازی** است؛ یعنی کودک در بازی‌های حرکتی، نمایش‌های ساده، تقلید از طبیعت و همراهی با دیگران، توانایی‌های حرکتی، زیبایی‌شناسی و اجتماعی خود را پرورش می‌دهد.

■ تغییر لحن برای نشان دادن احساس (مثلاً خوشحال، غمگین، هیجان زده).

■ بازی‌های گفتاری و نمایشی با لحن.

۴. حرکت و موسیقی

■ هماهنگی حرکت بدن با صدا (راه رفتن با ضرب، دویدن با ریتم سریع).

■ بازی‌های حرکتی همراه با آواز و ریتم.

■ نمایش کوتاه با ترکیب صدا و حرکت.

۵. تخیل و خلاقیت موسیقایی

■ ساختن صداهای تازه با اشیای دم‌دستی (لیوان، قاشق، کاغذ، بطری).

■ ترکیب چند صدا برای ساختن یک «داستان صوتی».

■ تغییر دادن یک آواز یا شعر ساده با ریتم و لحن متفاوت.

۶. بیان و ارتباط از طریق موسیقی

■ بیان احساسات با صدا و ریتم (مثلاً شادی با ضرب سریع، غم با صدای آرام).

■ کار گروهی: اجرای یک ریتم ساده در گروه (هر کودک یک صدا).

■ احترام به نوبت دیگران و هماهنگی در گروه.

بنابراین: مبانی موسیقی در پایه اول، نه آموزش نت و دستگاه‌ها، بلکه پرورش حس شنیداری، ریتم، لحن، حرکت و خلاقیت در قالب بازی و تجربه است.

مبانی حرکات بدنی هماهنگ در دوره ابتدایی (با تأکید بر پایه اول و کتاب هنر و خلاقیت)

حرکت یکی از ابتدایی‌ترین و طبیعی‌ترین شیوه‌های بیان کودکان است. کودک پیش از آنکه بتواند بخواند و بنویسد، از طریق بدن خود با جهان ارتباط برقرار می‌کند؛ می‌دود، می‌چرخد، می‌پرد، خم می‌شود، دست‌ها و پاهایش را تکان می‌دهد و از این طریق شادی، هیجان یا حتی غم و آرامش خود را بروز می‌دهد. از این رو، توجه به حرکات بدنی هماهنگ در آموزش‌های پایه اول به عنوان یک فرصت تربیتی، هنری و خلاقانه اهمیت ویژه دارد.

جدول مبانی حرکات هماهنگ

مبانی حرکات هماهنگ	شرح ساده برای پایه اول	درس‌هایی که بیشتر پرورش می‌دهند	شیوه کار
آگاهی از بدن	شناخت بخش‌های مختلف بدن (دست، پا، سر) و توانایی حرکت دادن آن‌ها با آگاهی	درس ۱ امن و طبیعت، درس ۷ بازی با صداها و حرکات	بازی «حرکت مثل حیوانات»، راه رفتن در مسیرهای مختلف
حرکت در ریتم	هماهنگی حرکات بدن با ریتم ساده (کف زدن، راه رفتن، چرخش)	درس ۳ نظم و ریتم، درس ۴ تکرارهای زیبا	بازی ریتمیک با دست و پا، قدم زدن همراه با شعر یا موسیقی
بیان احساس با حرکت	نشان دادن شادی، غم، تعجب، آرامش یا هیجان با حرکت بدن	درس ۷ بازی با صداها و حرکات، درس ۱۶ با احساساتم دوست شدم	نمایش احساسی، تقلید حالت چهره و حرکت بدن، بازی نقش ساده
حرکت گروهی	هماهنگ شدن با دیگران در یک بازی یا حرکت ساده گروهی	درس ۱۷ همراه با دیگران، درس ۱۲ ایران زیبا	راه رفتن یا دویدن گروهی، ساختن حلقه دوستان، بازی‌های سنتی گروهی
الگو و تکرار در حرکت	کشف و تکرار الگوهای حرکتی (چپ-راست، بالا-پایین، عقب-جلو)	درس ۳ نظم و ریتم، درس ۸ تکرارهای زیبا در حرکت	حرکات متوالی دست و پا، بازی «تکرار کن»، راه رفتن روی خط
خلاقیت در حرکت	تغییر یک حرکت ساده و خلق حرکت تازه با تخیل	درس ۶ خلق دنیای رنگارنگ، درس ۹ زیبایی‌ها، درس ۱۵ خلق و تغییر	تغییر حالت راه رفتن (مثل ربات، پرنده، باد)، اختراع حرکت تازه و اجرای آن
میراث حرکتی (فرهنگ محلی)	آشنایی با بازی‌های سنتی یا آیینی	درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من، درس ۱۲ ایران زیبا	اجرای بازی‌های محلی همراه با حرکت

مبانی نقاشی، کاردستی و هنرهای تجسمی در دوره ابتدایی (پایه اول)

هنرهای تجسمی (نقاشی، طراحی، ساختنی‌ها و کاردستی‌های ساده) یکی از ابتدایی‌ترین و جذاب‌ترین راه‌های بیان کودک است. کودکان پایه اول معمولاً توانایی خواندن و نوشتن محدودی دارند، اما می‌توانند احساسات، ادراک‌ها و تخیلات خود را از طریق خط، رنگ، شکل و حجم بیان کنند.

اهداف و کارکردها

■ بیان احساسات و تخیل:

کودک یاد می‌گیرد بدون نیاز به کلمه، افکار و احساسات خود را از طریق نقاشی یا ساخت یک کاردستی ساده بیان کند.

■ رشد خلاقیت و تخیل فعال:

استفاده از ابزارهای ساده (کاغذ، رنگ، مقوا، چسب، برگ و سنگ) به کودک امکان می‌دهد با تغییر دادن و ترکیب عناصر، خلاقیت خود را تجربه کند.

جدول مبانی حرکات نقاشی، کاردستی و هنرهای تجسمی

مبنا	شرح ساده برای پایه اول	درس‌هایی که بیشتر پرورش می‌دهند	شیوه کار و تجربه‌ها
بیان تصویری احساسات	کودک می‌تواند احساسش را با رنگ یا شکل ساده نشان دهد.	درس ۴ خلق دنیای رنگارنگ، درس ۸ بازی با تغییرها	نقاشی آزاد از شادی، غم یا یک رؤیا، کشیدن خورشید یا باران بر اساس حس لحظه
شناخت عناصر بصری (نقطه، خط، رنگ، سطح)	کودک این عناصر را می‌بیند و در نقاشی یا ساختنی به کار می‌برد.	درس ۲ نقطه و خط، درس ۳ نظم و ریتم	کشیدن خطوط راست و منحنی با حرکت بدن و سپس روی کاغذ، بازی پیدا کردن خطوط در محیط
خلاقیت در ترکیب مواد	استفاده از وسایل دم‌دستی برای ساخت یا تزئین.	درس ۶ کار با ابزارها، درس ۸ بازی با تغییرها	ساخت حیوان با برگ و چوب، درست کردن ماسک ساده با مقوا
زیبایی‌شناسی و مقایسه	دیدن و توصیف رنگ‌ها یا شکل‌ها و انتخاب زیباتر به نظر خودش.	درس ۹ زیبایی‌ها، درس ۱۲ ایران زیبا	مقایسه دو نقش قالی یا دو برگ، گفتن اینکه چرا یکی را بیشتر دوست دارد
تقویت حرکات ظریف	بریدن، چسباندن، رنگ‌آمیزی دقیق.	درس‌های کاردستی در همه بخش‌ها	بازی بریدن شکل‌های ساده، رنگ کردن بدون بیرون زدن از خط
کار گروهی و اجتماعی	خلق اثر مشترک با همکلاسی‌ها.	درس ۱۷ همراه با دیگران	نقاشی یک داستان روی کاغذ بزرگ یا ساخت یک کاردستی مشترک
پیوند با میراث فرهنگی	استفاده از طرح‌ها و نقش‌های بومی در کارهای کودک.	درس ۱۰ گنج‌های سرزمین من	نقاشی نقش قالی، یا ساخت یک ظرف سفالی کوچک با خاک رس بازی

■ تقویت مهارت‌های حرکتی و هماهنگی:

کار با ابزارهای هنری (مداد، قیچی، قلم‌مو) موجب رشد مهارت‌های حرکتی ظریف می‌شود.

■ ادراک بصری و زیبایی‌شناسی:

کودک رنگ‌ها، خطوط، سطوح و حجم‌ها را می‌شناسد و می‌آموزد آن‌ها را ترکیب و مقایسه کند.

■ هویت و فرهنگ:

نقاشی و کار دستی می‌تواند پیوندی میان کودک و فرهنگ بومی باشد؛ مثلاً طراحی نقوش فرش یا ساخت اشیای ساده با الهام از صنایع دستی.

■ رشد اجتماعی:

با کارهای گروهی (نقاشی دسته‌جمعی روی یک کاغذ بزرگ یا ساخت یک وسیله مشترک) روحیه همکاری تقویت می‌شود.

مبانی قصه و قصه‌گویی در پایه اول ابتدایی (مبتنی بر کتاب هنر و خلاقیت)

قصه قالبی هنری، ادبی و روایی است که تقریباً همه انسان‌ها و به خصوص بچه‌ها از شنیدن و حتی بیان آن برای دیگران لذت می‌برند. پیشینه قصه‌گویی به دوران اولیه تمدن انسانی باز می‌گردد، زمانی که انسان برای بیان تجربیات خود و یا برقراری ارتباط بهتر و مؤثرتر با دیگران از زبان قصه استفاده می‌کرد. برخی از صاحب‌نظران خاستگاه تئاتر و نمایش را نیز قصه و انسان قصه‌گو می‌دانند. به این ترتیب قدمت قصه به کهن‌سالی خلق زبان است که برای ایجاد ارتباط شکل گرفت. در آغاز قصه‌ها از اسطوره‌ها و افسانه الهام گرفته و بعدها با محور قراردادن شخصیت‌های واقعی و عام انسانی، شکل و نوع روایت قصه کامل شد. در قصه، سلسله حوادث که ارتباط منطقی با هم دارند اهمیت زیادی دارد تا جایی که گویی این حوادث هستند که قصه را به وجود می‌آورند و رکن اساسی و بنیادین آن را تشکیل می‌دهند. بنابراین توجه به سلسله حوادث و ایجاد ارتباط منطقی بین آن‌ها برای بچه‌ها اهمیت دارد. در قصه‌گویی نیز بیان دقیق و مؤثر این سلسله حوادث مهم است.

اهداف کلی و کارکردهای قصه و قصه‌گویی در پایه اول ابتدایی:

۱- مشاهده و توصیف دیدنی‌ها

- نگاه کردن به طبیعت و محیط پیرامون و به خاطر سپردن عناصر
- نگاه کردن به طبیعت و محیط پیرامون و تشخیص تفاوت‌های ظاهری بین عناصر

- نگاه کردن به طبیعت و پیرامون و تشخیص رابطه بین عناصر
- توضیح و توصیف عناصر طبیعت و رابطه بین عناصر

۲- مشاهده و توصیف اتفاقات

- مشاهده اتفاقات پیرامون و به خاطر سپردن جزئیات
- مشاهده اتفاقات پیرامون و کشف عناصر مرتبط با هم در شکل‌گیری اتفاقات.

- توضیح و توصیف اتفاقات پیرامون با اشاره به عناصر مرتبط با هم.

۳- مشاهده و توصیف یک تصویر

- مشاهده یک تصویر و دقت در جزئیات.
- مشاهده یک تصویر و کشف رابطه عناصر و جزئیات.
- مشاهده یک تصویر و کشف رویداد و اتفاق حاصل از رابطه بین عناصر

- توضیح و توصیف رابطه بین عناصر یک تصویر

۴- مشاهده و توصیف چند تصویر

- مشاهده چند تصویر و دقت در جزئیات
- مشاهده چند تصویر و کشف رابطه عناصر مشترک
- مشاهده چند تصویر و کشف رویداد و سلسله اتفاقات حاصل از رابطه بین عناصر مشترک
- توضیح و توصیف سلسله اتفاقات در رابطه بین عناصر چند تصویر

۵- خاطره‌گویی

- به یاد آوردن و مرور خاطرات با توجه به جزئیات و عناصر
- به یاد آوردن و مرور خاطرات با توجه به سلسله اتفاقات
- بیان خاطرات ضمن اشاره به جزئیات و توصیف عناصر

۶- قصه‌گویی

- به یاد آوردن و مرور یک قصه و توجه به جزئیات
- به یاد آوردن و مرور یک قصه با توجه به سلسله اتفاقات
- بیان یک قصه با توصیف عناصر و جزئیات، رابطه بین عناصر و اشاره به سلسله اتفاقات

۷- قصه‌اشیا

- انتخاب یک شیء و توجه به جزئیات (مثال کیف مدرسه: شکل ظاهری، رنگ، اندازه و...)
- دقت و توجه به اجزا و عناصر شکل‌دهنده به شیء (مثال کیف مدرسه: بدنه کیف، دسته، بند، قفل یا زیپ و...)
- توضیح و توصیف جزئیات و عناصر شیء انتخابی
- دقت و توجه به کارکرد شیء و تأثیر عناصر در آن (مثال کیف

- مدرسه: دسته برای در دست گرفتن، بند برای روی دوش انداختن، بدنه برای قرار دادن وسایل، قفل یا زیپ برای بستن در کیف و...)
- توضیح و توصیف کارکرد عناصر شیء انتخابی
- به ذهن آوردن خاطره‌ای از یک شیء با دقت در جزئیات اتفاقات
- (مثال کیف مدرسه: به ذهن آوردن سلسله اتفاقاتی که برای یک کیف مدرسه می‌افتد؛ در سفری یک روزه از خانه تا مدرسه و سپس برگشت به خانه.)
- توضیح و توصیف خاطره‌شیء انتخابی با اشاره به جزئیات اتفاقات

جدول مبانی قصه و قصه‌گویی در پایه اول ابتدایی

مبنای فعالیت	شرح ساده برای پایه اول	درس‌های مربوطه	شیوه کار و تجربه‌ها
مشاهده و توصیف دیدنی‌ها	دقت به پیرامون و توصیف آنچه دیده است	درس ۲ نقطه، خط، درس ۳ تکرارهای زیبا در طبیعت	رفتن به طبیعت و دقت در عناصری که در آن‌ها نقطه یا خط به کار رفته است و توصیف آن‌ها
مشاهده و توصیف اتفاقات	دقت در اتفاقات حاصل از رابطه بین عناصر پیرامون و توصیف آن‌ها	درس ۲ نقطه، خط، درس ۳ تکرارهای زیبا در طبیعت، درس ۴ دنیای رنگین ما، درس ۵ طبیعت زیبا	رفتن به طبیعت، دقت به اتفاقات، یافتن و توصیف رابطه بین اتفاقات، رفتن به طبیعت کشف اتفاقاتی که با تکرار عناصر به وجود آمده و توصیف آن‌ها، دقت در عناصر رنگی پیرامون و یافتن رابطه بین عناصر هم‌رنگ، دقت در عناصر طبیعت و یافتن اتفاقاتی که باعث زیبایی و یا زشتی برخی مناظر شده است.
مشاهده و توصیف یک تصویر	دقت در جزئیات یک تصویر و توضیح و توصیف آن	درس ۱ من و طبیعت، درس ۵ طبیعت زیبا، درس ۱۲ دنیای خود را بسازید، درس ۱۴ رنگین کمان احساسات،	دقت در تک تک تصاویر داده شده و توضیح و توصیف جزئیات هر تصویر، دقت در جزئیات تصویر داده شده و یافتن رابطه بین عناصر
مشاهده و توصیف چند تصویر	دقت در جزئیات چند تصویر، کشف رابطه بین آن‌ها و بیان آن	درس ۱ من و طبیعت، درس ۱۲ دنیای خود را بسازید، درس ۱۶ دنیای من، خانه من	دقت در تک تک تصاویر داده شده و مقایسه چند تصویر، سپس انتخاب تصویر مورد نظر و توضیح و توصیف جزئیات تصویر انتخاب شده، دقت در جزئیات تصاویر داده شده و یافتن رابطه بین عناصر مشترک هر تصویر
خاطره‌گویی	به یاد آوردن یک خاطره و بیان آن با جزئیات	درس ۱۶ دنیای من، خانه من، درس ۱۷ بازی با هم شادی با هم	مشاهده تصاویر داده شده و مقایسه آن با خاطره‌ای مشابه در زندگی، ساختن شیء جدید با اشیایی که از آن خاطره داریم.
قصه‌گویی	به یاد آوردن یک قصه و بیان آن با جزئیات	درس ۱۴ رنگین کمان احساسات، درس ۱۶ دنیای من، خانه من، درس ۱۷ بازی با هم شادی با هم	به یاد آوردن قصه زال و سیمرغ، توجه به جزئیات آن و توصیف و توضیح قصه، در نظر گرفتن چند شخصیت مربوط به قصه‌هایی که می‌دانیم و ساختن قصه‌ای جدید از آن‌ها
قصه اشیا	توجه و دقت در جزئیات، عناصر و عملکرد یک شیء و بیان آن در قالب قصه	درس ۱۶ دنیای من، خانه من، درس ۱۷ بازی با هم شادی با هم	توجه به اشیای پیرامون و کشف رابطه بین عناصر و عملکرد آن و بیان عملکرد شیء در قالب داستان، تبدیل یک شیء (جوراب) به شخصیت و ساختن قصه با آن

مبانی نمایش در پایه اول ابتدایی (مبتنی بر کتاب هنر و خلاقیت)

تقلید و نمایش دادن دیدنی‌ها، شنیدنی‌ها و احساس‌ها که فعالیتی ذاتی در یادگیری است با استفاده از روش‌های نمایشی به کودک کمک می‌کند تا ابتدا ارتباط دقیق‌تری با طبیعت و پیرامون خود برقرار کند و در ادامه آنچه را که دیده، شنیده و احساس کرده است را در رفتار و حرکات و گفتارش نمایش دهد. تقلید و وانمودسازی دیدنی‌ها، شنیدنی‌ها و احساسات مختلف بهترین راه برای تجربه زندگی است. نمایش دادن و وانمودسازی ضمناً نوعی بیان هنری است که به دلیل زنده و بی‌واسطه بودن، تأثیر بسیار عمیق‌تر و رابطه بهتری بین نمایش‌دهنده و مخاطب ایجاد می‌کند.

اهداف کلی تقلید و نمایش در پایه اول ابتدایی:

۱. نمایش دیدنی‌ها

- درک تفاوت دیدن با نگاه کردن
- نگاه کردن به طبیعت و تشخیص شکل و ظاهر عناصر
- نگاه کردن به طبیعت و تشخیص تفاوت‌های ظاهری بین عناصر
- نگاه کردن به طبیعت و تشخیص کارکرد عناصر
- نمایش عناصر طبیعت با شکل دادن به بدن

۲. نمایش شنیدنی‌ها

- درک تفاوت شنیدن با گوش دادن
- گوش دادن به طبیعت و تشخیص منبع صداها
- گوش دادن به طبیعت و تشخیص تفاوت صداها با هم
- تقلید از صداهای طبیعت با دهان و یا با استفاده از وسایل موجود

۳. نمایش احساس‌ها

- استفاده از حواس پنجگانه برای ارتباط با پیرامون
- شناخت احساس‌های متأثر از درون (شادی، غم، درد، ناراحتی و...)
- شناخت احساس‌های متأثر از بیرون (سرما، گرما، پرواز، خستگی، غوطه‌وری و...)
- نمایش احساس‌های مختلف در حالت صورت و بدن

۴. نمایش حرکات

- شناخت حرکت‌های اصلی / راه رفتن، دویدن، نشستن و برخاستن، خم و راست شدن، پریدن
- شناخت حرکت‌های غیراصلی (فرعی) / چرخیدن، حرکت روی زانو، لی‌لی کردن، لنگیدن، سینه‌خیز رفتن، ورجه‌ورجه کردن (کلاغ‌پر رفتن)

- تقلید انواع حرکت‌های اصلی و فرعی

۵. صدا و بیان

- تنفس صحیح به عنوان عامل ایجاد صدا
- شکل دادن به دهان برای ایجاد انواع صداها (آآای او)
- ادای حروف با استفاده از انواع صداها
- ترکیب حروف و ساخت کلمه‌های دویا سه حرفی
- ۶. نمایش بی‌کلام (پانتومیم، بیان منظور با زبان بدن)
- نمایش مکان‌ها با بدن با حرکت در مکان فرضی
- نمایش مکان‌ها با بدن با تبدیل بدن به بخشی از مکان
- نمایش مکان‌ها با همکاری دیگران

۷. نمایش عروسی

- جان‌بخشی به عروسک با حرکت دادن به آن
- جان‌بخشی به عروسک با تقلید از صدای عروسک
- جان‌بخشی به عروسک با حرکت دادن به آن و تقلید صدا
- جان‌بخشی به عروسک‌ها با گفت‌وگوی دو عروسک با هم

جدول مبانی نمایش در پایه اول ابتدایی

مبنای فعالیت	شرح ساده برای پایه اول	درس‌های مربوطه	شیوه کار و تجربه‌ها
نمایش دیدنی	دقت به پیرامون و نشان دادن آنچه دیده است	درس ۱ من و طبیعت، درس ۳ تکرارهای زیبا در طبیعت	توجه و دقت به عناصر پیرامون و تلاش برای نشان دادن قصه تصویر منتخب
نمایش شنیدنی‌ها	دقت در شنیدن‌ها و نشان دادن آنچه شنیده می‌شود	درس ۹ بازی با صدا و حرکت	توجه و دقت به صداهای پیرامون و تلاش برای تقلید و ایجاد صدا
نمایش احساس‌ها	شناخت و به کارگیری حواس پنجگانه برای ارتباط با پیرامون	درس ۹ بازی با صدا و حرکت، درس ۱۶ دنیای من، خانه من	توجه به تصاویر با احساس‌های مختلف و تشخیص تفاوت‌های بین هراس، احساس، نمایش احساس با بدن
نمایش حرکت	دقت در انواع حرکات و توانایی در نشان دادن حرکات‌های مختلف	درس ۹ بازی با صدا و حرکت	دقت در حرکت عناصر، تشخیص تفاوت‌ها در حرکت و تقلید حرکات‌های مختلف
صدا و بیان	کسب توانایی ایجاد صدا و ادای حرف با صداهای مختلف	درس ۹ بازی با صدا و حرکت، درس ۱۷ بازی با هم، شادی با هم	تلاش برای ایجاد صداهای مختلف و تبدیل صدا به بیان حروف، انتخاب صدا برای موجودات مختلف و گفت‌وگو بین اشخاص با صداهای مختلف
نمایش بی کلام	توانایی به کارگیری زبان بدن برای بیان منظور	درس ۱۶ دنیای من، خانه من، درس ۱۷ بازی با هم، شادی با هم	تلاش برای نشان دادن احساس‌های مختلف با به کارگیری اعضای صورت و سپس به کارگیری سایر اندام‌های بدن
نمایش عروسکی	کسب توانایی جان بخشی به عروسک و صحبت کردن به زبان آن	درس ۱۷ بازی با هم، شادی با هم	ساختن یا انتخاب عروسک دلخواه و تلاش برای جان بخشی به آن با حرکت دادن به عروسک و سپس بیان حرف‌ها از زبان عروسک

اهداف پایه اول ابتدایی و نحوه توزیع آن در واحدهای یادگیری

اهداف کلی در دوره اول ابتدایی:

زیبایی‌شناسی

۱. با مشاهده مستقیم طبیعت و محیط زندگی خود (کسب تجربیات دست اول) دریافت‌های حسی خود را از زیبایی‌ها بیان و آن را در قالب‌های مختلف هنری نشان می‌دهد و به زیبایی محیط زندگی خود کمک می‌کند.

■ با کسب تجربیات دست اول از طبیعت و محیط پیرامونش، حواس پنج گانه خود را پرورش می‌دهد و از پدیده‌های مختلف مشاهده چند حسی دارد.

■ با مشاهده طبیعت و محیط زندگی خود، درک و دریافت‌های حسی و احساسی خود را در قالب آثار هنری مختلف بیان می‌کند.

■ با به کارگیری حواس مختلف و کسب تجربیات دست اول بعضی از عناصر بصری (همچون نقطه، خط، رنگ و بافت) را شناسایی و با الهام از آن‌ها یک اثر هنری خلق می‌کند.

■ بعضی از اصول زیبایی‌شناسی (همچون نظم، حرکت، تنوع، ریتم) را در محیط پیرامون خود شناسایی و آن را در قالب‌های مختلف هنری مختلف نشان می‌دهد.

۲. با مشاهده میراث فرهنگی - هنری محیط زندگی خود، دریافت‌های حسی و احساسات شخصی خود را توصیف می‌کند.

میراث فرهنگی و هنری

■ با مشاهده و کسب تجربیات دست اول از بعضی از آثار فرهنگی و هنری (مادی و معنوی) محل زندگی خود، دریافت‌های حسی و احساسات خود را توصیف می‌کند.

■ با بررسی مراسم مختلف بومی و آیینی (شامل جشن‌ها، عزاداری‌ها و...) آن‌ها را توصیف می‌کند.

■ با شناسایی صنایع دستی و هنرهای بومی محل زندگی خود،

ویژگی‌های آن را بیان می‌کند.

■ با بررسی میراث فرهنگی و هنری محل زندگی خود، کاربردهای آن را در گذشته و حال توصیف می‌کند.

■ چگونگی استفاده از میراث فرهنگی و هنری را در محل زندگی توصیف می‌کند.

خلاقیت هنری

۳. با به کارگیری تعدادی از تکنیک‌ها، ابزارها، مواد و وسایل، دریافت حسی و درک شخصی خود از یک موقعیت را در قالب یک اثر هنری بیان و آن را توصیف می‌کند.

■ با مشاهده مستقیم طبیعت و محیط پیرامون خود، احساسات و دریافت‌های شخصی خود را در قالب یک اثر هنری ثبت می‌کند.

■ با استفاده از حداقل یکی از عناصر بصری و یکی از اصول زیبایی‌شناسی؛ مشاهدات، احساسات، تصورات و ایده‌های خود را از یک موقعیت در قالب آثار هنری مختلف بیان می‌کند.

■ با شناخت و استفاده از تعداد محدودی ابزار و مواد و تکنیک‌های ساده احساسات و ایده‌های خود را در قالب آثار هنری مختلف بیان می‌کند.

■ با استفاده و تلفیق مشاهدات حاصل از زندگی روزمره، خاطرات، رویاها و... ایده‌های خود را کشف، توسعه و آن را در قالب آثار هنری مختلف بیان می‌کند.

نقد هنری

۴. با توصیف یک اثر هنری، دریافت‌های حسی و شخصی خود را بیان و اجزای آن را شناسایی می‌کند.

■ با رعایت ادب و احترام احساسات و دریافت حسی و شخصی خود را درباره کارهای هنری هم کلاسی‌هایش بیان می‌کند.

■ با شناسایی بعضی از اجزا و عناصر، کارهای هنری هم

کلاسی‌هایش، آن‌ها را توصیف می‌کند.

■ با توصیف کارهای هنری خود درباره چگونگی خلق آن توضیح می‌دهد.

■ بازخوردهای دیگران را در باره کارهای هنری خود با دقت گوش داده و درباره آن‌ها فکر کند.

سطح و بافت) را شناسایی و آن را در قالب‌های مختلف هنری نشان می‌دهند. بعضی از میراث مادی و معنوی محل زندگی خود را می‌شناسند. با شناخت و استفاده از تعداد محدودی تکنیک‌های ساده، ابزار، مواد و رسانه‌ها، احساسات و ایده‌های خود را در قالب آثار هنری مختلف بیان می‌کنند. با استفاده و تلفیق مشاهدات حاصل از زندگی روزمره، خاطرات، رویاها و ... ایده‌های خود را شناسایی و آن را در قالب آثار هنری مختلف بیان می‌کنند. با رعایت ادب و احترام احساسات و دریافت حسی و شخصی خود را درباره کارهای هنری هم‌کلاسی‌هایشان بیان می‌کنند. بازخوردهای دیگران را درباره کارهای هنری خود با دقت گوش می‌دهند و درباره آن‌ها فکر می‌کنند.

بنابراین در پایه اول ابتدایی دانش‌آموزان با مشاهده طبیعت و محیط زندگی خود و کسب تجربیات دست‌اول، حواس پنجگانه خود را پرورش داده و دریافت‌های حسی و احساسی خود را در قالب آثار هنری مختلف بیان می‌کنند. بعضی از اصول زیبایی‌شناسی (همچون نظم، ریتم) و عناصر بصری (همچون نقطه، خط، رنگ،

تصویر کلی واحدهای یادگیری درس «هنر و خلاقیت»

توصیف کنند، ابزارها را بشناسند و ریتم و الگوها را در کارهای هنری و محیط اطراف بیابند. در نهایت، درس‌هایی چون «بازی‌های ساده»، «دنیای من، خانه من» و «همراه با دیگران» بر رشد اجتماعی و عاطفی تمرکز دارند؛ کودک از طریق بازی‌های گروهی، بیان احساسات و همکاری با دیگران یاد می‌گیرد که چگونه خلاقیت و هنر را در زندگی روزمره و روابط اجتماعی خود به کار گیرد.

به این ترتیب، ۱۷ واحد یادگیری در پیوندی منسجم و تدریجی، کودک را از مشاهده ساده طبیعت و محیط پیرامون به سمت درک زیبایی، خلق آثار خلاقانه، نقد هنری، آشنایی با میراث فرهنگی و در نهایت تجربه کار گروهی و اجتماعی هدایت می‌کنند.

زمان اختصاص داده شده به هر واحد درسی

همان‌طور که می‌دانید سال تحصیلی شامل ۲۵ هفته کاری است. از آنجا که ۲ ساعت در هفته به درس هنر و خلاقیت اختصاص داده شده است شما برای این درس ۵۰ جلسه کاری خواهید داشت. نحوه تخصیص ساعات در ۱۷ درس به شرح زیر است:

درس «هنر و خلاقیت» در پایه اول ابتدایی شامل ۱۷ واحد یادگیری است که هر کدام از زاویه‌ای خاص به پرورش حواس، تقویت خلاقیت و تجربه‌های هنری کودکان می‌پردازند. این واحدها به گونه‌ای طراحی شده‌اند که هم ارتباطی عمیق با طبیعت و زیبایی‌های پیرامون برقرار شود و هم کودک بتواند از طریق بازی، حرکت، صدا، رنگ و فرم، دنیای خود را تجربه و بازآفرینی کند.

در ابتدای مسیر، کودک با **طبیعت و حواس خود** آشنا می‌شود و در درس‌هایی مانند «من و طبیعت»، «نقطه و خط» و «نظم و ریتم» یاد می‌گیرد که چگونه با دیدن، شنیدن و لمس کردن، عناصر بنیادین هنر همچون نقطه، خط، رنگ، نظم و تکرار را در محیط اطراف کشف کند. سپس با درس‌هایی مانند «خلق دنیای رنگارنگ» و «بازی با تغییرها» وارد مرحله بازآفرینی می‌شود؛ جایی که تخیل و خلاقیت به او کمک می‌کنند تا برداشت‌های شخصی خود را با ابزارهای ساده و روش‌های متنوع هنری بیان کند.

در ادامه، تجربه‌های حسی و ادراکی او از طریق **صدا، تصویر و حرکت** غنی‌تر می‌شوند. در درس‌هایی چون «بازی با صدا و حرکت» یا «تجربه‌های صوتی و تصویری»، کودک یاد می‌گیرد احساسات و عواطف را تقلید، بازسازی یا به شکل هنری منتقل کند. با پیشرفت در واحدها، کودک به تجربه‌های زیبایی‌شناسانه می‌رسد؛ درس‌هایی چون «زیبایی‌ها» و «ایران زیبا» او را به مشاهده و بیان احساسات از دیدن زیبایی‌های طبیعی، معماری و دست‌سازه‌های هنری دعوت می‌کنند. همچنین در «گنج‌های سرزمین من»، کودکان با میراث فرهنگی - از قصه‌ها و شعرها گرفته تا بازی‌های بومی - آشنا می‌شوند و نقش خود را در حفظ و ارزش‌گذاری آن‌ها درمی‌یابند.

واحدهای میانی و پایانی بیشتر بر **نقد هنری، شناخت ابزار، همکاری اجتماعی و بیان احساسات فردی** تأکید دارند. در درس‌هایی مانند «مشاهده یک اثر هنری»، «ابزار و مواد در هنر» و «تکرارهای زیبا»، کودکان می‌آموزند که با زبان خود اثر هنری را

**تعداد جلسات
اختصاص یافته**

نام درس

۴	من و طبیعت
۳	نقطه، خط
۳	تکرارهای زیبا در طبیعت
۳	دنیای رنگین ما
۳	طبیعت زیبا
۳	ایران زیبای من
۲	گنج‌های سرزمین من
۳	خلق دنیای رنگارنگ
۳	بازی با صدا و حرکت
۲	بازی با ابزار
۳	رنگ و خیال
۳	دنیای خود را بساز
۳	سفر به دنیای نقطه و خط
۳	رنگین کمان احساس
۳	وسایل جادویی
۳	دنیای من، خانه من
۳	بازی به هم، شادی با هم
۵۰	جمع ساعت

واحد درسی در یک نگاه

در این واحد، دانش آموزان با نگاهی عاشقانه و سپاس گزارانه به تماشای طبیعت می‌نشینند، طبیعتی که جلوه‌ای از خلقت خداوند است و نشانه‌هایی از مهربانی، نظم و قدرت او را در خود نهفته دارد.

کودک در این درس یاد می‌گیرد که زیبایی‌های طبیعت تنها «دیدنی» نیستند؛ بلکه «احساس کردنی» و «شناختنی» هستند. برگ سبز، صدای پرند، درخشش نور و خنکای نسیم، همه نشانه‌هایی از حضور خالق یکتاست.

این درس به دانش آموزان پایه اول ابتدایی فرصت می‌دهد تا با طبیعت به صورت مستقیم و فعال ارتباط برقرار کنند. یعنی کودکان تشویق می‌شوند با استفاده از حواس پنج‌گانه خود (بینایی، شنوایی، لامسه، بویایی و چشایی) به دنیای اطرافشان نگاه کنند، آن را کشف کنند و از زیبایی‌ها و ویژگی‌های طبیعی لذت ببرند. این واحد یادگیری با هدف ایجاد ارتباط عاطفی، حسی و شهودی کودکان با طبیعت به عنوان بخشی از خلقت خداوند طراحی شده است. در این درس، دانش آموزان از حواس پنج‌گانه برای شناخت بهتر عناصر طبیعی استفاده می‌کنند و با نگاه کردن، لمس کردن، شنیدن، بوییدن و چشیدن پدیده‌های ساده طبیعت، تجربه‌ای عمیق‌تر و فعال‌تر از محیط پیرامون خود به دست می‌آورند.

دانش آموزان از طریق یک تجربه حسی و مشاهده آزاد در طبیعت (یا محیط شبیه‌سازی شده طبیعی)، زیبایی‌های طبیعت را می‌بینند، احساس می‌کنند، به آن‌ها واکنش احساسی نشان می‌دهند و تلاش می‌کنند با زبان کودکان آن‌ها را بیان کنند.

علاوه بر این، این فعالیت آغازگر شکل‌گیری اولیه «درک زیبایی‌شناسی» است که سنگ بنای هنر است.

در این درس کودکان می‌آموزند که طبیعت فقط یک محیط بیرونی نیست، بلکه منبع الهام، زیبایی و شناخت برای رشد خلاقیت و مهارت‌های ذهنی و حسی آنهاست. از طریق مشاهده دقیق، لمس کردن، شنیدن صداهای طبیعت و حتی بوییدن گل‌ها و گیاهان، تجربه‌های حسی خود را گسترش می‌دهند و به تدریج یاد می‌گیرند زیبایی‌ها را تشخیص داده و به آنها احترام بگذارند. علاوه بر این می‌آموزند که خالق زیبایی‌ها، خود زیباست.

این واحد زمینه ای برای درک تنوع، شگفتی و زیبایی طبیعت فراهم می کند و از این راه مهارت های حسی، ارتباطی، هنری و اجتماعی دانش آموزان را تقویت می کند. یادگیری بهتر از طریق تجربه مستقیم و حسی، تقویت حس شگفتی، کنجکاوی و قدردانی از طبیعت و محیط زیست و خالق آن، ایجاد پیوند عاطفی با طبیعت به عنوان بخشی از خلقت و تقویت مهارت توجه، بیان احساسات، و پرسشگری از مهم ترین دلایل و ضرورت انجام این فعالیت در این پایه و اولین درس است.

در فرایند آموزش، دانش آموزان به تدریج درمی یابند که با دقت در جزئیات طبیعت و حفظ آن در واقع از نشانه های خداوند پاسداری می کنند. آنها می آموزند که مهربانی با طبیعت، مهربانی با آفریده های خداوند است و نگاه به زیبایی ها، راهی برای درک و دوستی با پروردگار است.

درس «من و طبیعت» فراتر از یک درس ساده است؛ این درس، کلید ارتباط عمیق و ماندگار کودکان با محیط اطراف و طبیعت است. این ارتباط نه تنها به رشد حسی و شناختی آنها کمک می کند، بلکه عشق و احترام به طبیعت، محیط زیست و خالق آن را در وجودشان نهادینه می سازد. با گذراندن این درس، کودکان نه تنها یاد می گیرند که طبیعت را ببینند و لمس کنند، بلکه احساس کنند و با آن زندگی کنند.

انتظارات عملکردی:

- تجربه احساسات ولذت بردن از طبیعت
- تعامل و بازی با عناصر طبیعی
- گفت و گو و همکاری گروهی درباره مشاهدات و احساسات
- ارزش ها:
- علاقه و احترام به طبیعت و موجودات زنده
- مسئولیت پذیری در حفظ محیط زیست
- شوق به کشف و اکتشاف پیرامون خود
- همدلی و همکاری با دیگران در تجربه های گروهی
- توجه به زیبایی ها و شکرگزاری از نعمت های طبیعت
- پیش نیازهای مفهومی:
- آشنایی اولیه با حواس پنج گانه (دیدن، شنیدن، لمس کردن، بوییدن، چشیدن)
- درک اولیه از محیط طبیعی و عناصر آن (مثلاً بدانند درخت، سنگ، برگ، خاک و آب چیست)
- آشنایی با تفاوت ویژگی های اشیا (مثلاً زیرورم، خنک و گرم، سبک و سنگین)
- درک اولیه از تنوع در طبیعت: (مثلاً درخت ها شکل های مختلف دارند، یا صداهای طبیعت متفاوت است)
- پیش نیازهای مهارتی:
- توانایی توجه و تمرکز روی یک حس خاص (مثلاً فقط به صداها
- ۱. برای شناخت و ارتباط با طبیعت از حواس پنج گانه استفاده می کند و جنبه های متنوع آن را با دقت بررسی می کند؛
- ۲. برای شناخت و ارتباط با طبیعت از حواس پنج گانه استفاده می کند و دریافت های حسی و شهودی خود از طبیعت را با علاقه مندی و اعتماد به نفس به شکل قابل فهم بیان می کند؛
- ۳. تفاوت استفاده از حواس پنج گانه را در شناخت صفات، ویژگی ها و جزئیات ساده در طبیعت را درک، با علاقه و دقت آن را بررسی، پرسش های خود را به صورت واضح مطرح می کند و آن را در قالب فعالیت ها و بازی های مختلف نشان می دهد.

دامنه محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم: گوش کردن، لمس کردن، بوییدن، چشیدن و نگاه کردن

مهارت ها:

- استفاده آگاهانه و فعال از حواس پنج گانه برای کشف محیط طبیعی
- مشاهده دقیق و تمرکز بر جزئیات محیط پیرامون
- توصیف کلی و ساده آنچه حس می کند به زبان خودش

گوش بدهند یا فقط با لمس کردن تشخیص دهند)

■ مهارت توصیف احساسات و تجربه‌های حسی (با زبان ساده یا نقاشی بتوانند بیان کنند)

■ مهارت سؤال پرسیدن درباره چیزهایی که حس می‌کنند (چرا این برگ زیر است؟ چرا این سنگ سرد است؟)

■ توانایی مشارکت در فعالیت‌های گروهی و گوش دادن به دیگران

■ کنجکاوی و جرئت برای تجربه‌های جدید و بازی در طبیعت

واژه‌های جدید:

۱. واژه‌های مربوط به حواس پنج‌گانه:

بینایی: روشن، تاریک، براق، رنگارنگ، سایه

شنوایی: بلند، آهسته، خش‌خش، چهچهه، وزوز، غریش، زوزه، تق‌تق

بویایی: خوشبو، بدبو

لامسه: نرم، زبر، صاف، چسبناک، سرد، گرم

چشایی: شیرین، ترش، تلخ، شور، گس

۲. واژه‌های مرتبط با طبیعت:

اجزای طبیعت: برگ، شاخه، ریشه، تنه، ساقه، گلبرگ، خاک،

ماسه، رود، سنگ‌ریزه، شبنم و دریا

حالات طبیعت: مرطوب، خشک، خنک، داغ، نرم، سخت، سفت،

شکننده و گرم

حرکات طبیعت: وزیدن، چکیدن، جاری شدن و پخش شدن

۳. واژه‌های احساسی و توصیفی

آرامش‌بخش، لذت‌بخش، عجیب، شگفت‌انگیز، متفاوت،

ترسناک، زیبا و زشت

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

■ طبیعت نخستین و نزدیک‌ترین معلم کودک است. او از طریق

لمس برگ، شنیدن صدای پرندگان، دیدن رنگ گل‌ها و بوییدن خاک باران‌خورده، شناخت حسی و عاطفی خود را شکل می‌دهد.

■ تجربه‌های حسی در این سن، پایه همه ادراک‌های هنری و زیبایی‌شناسی بعدی هستند.

■ کودک با مشاهده و تجربه مستقیم، شگفتی و احترام به طبیعت را می‌آموزد و نسبت به آن احساس دوستی پیدا می‌کند.

۲. پیوند با دنیای کودک

کودکان در این سن پراز کنجکاوی‌اند و لمس کردن و آزمودن را دوست دارند. درک آن‌ها از جهان بیشتر از طریق حواس پنج‌گانه شکل

می‌گیرد تا از راه فکر انتزاعی. بنابراین تجربه‌های بوییدن، چشیدن، شنیدن و دیدن باید در فعالیت‌ها پررنگ باشند. ارتباط نزدیک با

طبیعت، برای رشد جسمی، ذهنی و عاطفی کودک ضروری است و او را آرام و شاد می‌کند.

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ محیطی امن برای تماس مستقیم با طبیعت فراهم کنید؛ مثلاً

آوردن برگ‌ها، میوه‌ها، صدف‌ها یا حتی شنیدن صدای پرندگان.

■ فعالیت‌ها را ساده و بازی‌محور طراحی کنید: «چشم‌ها را ببند،

صدای طبیعت را بشنو»، یا «این برگ چه بویی می‌دهد؟».

■ کودکان را تشویق کنید تا با زبان ساده یا حرکات بدن، احساس

خود را از تجربه‌های طبیعی بیان کنند.

■ از مقایسه مستقیم و ارزش‌گذاری (مثل اینکه این گل زیباتر از آن

گل است) پرهیز کنید؛ بیشتر بر حس و تجربه شخصی تأکید شود.

۴. ارتباط با سایر دروس

■ این درس پایه‌ای است برای همه واحدهای بعدی؛ چون توجه و

استفاده از حواس، زیربنای هنر، بازی و خلاقیت است.

■ با علوم (شناخت طبیعت و محیط زیست)، تربیت بدنی (بازی‌های

حسی) و حتی مهارت‌های زندگی (ابراز احساسات) پیوند دارد.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری:

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و

کشف طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: برای شناخت و ارتباط با طبیعت از حواس پنج‌گانه استفاده می‌کند و جنبه‌های متنوع آن را با دقت بررسی می‌کند.

فعالیت ۱: آماده‌سازی و معرفی

۱. **موقعیت یک:** دانش‌آموزان را به طبیعت ببرید و از آن‌ها بخواهید اشیاء، عناصر و پدیده‌های موجود در طبیعت را ببینند؛ لمس کنند؛ بو کنند؛ مزه کنند و صداها را بشنوند.

۲. **موقعیت دو:** چنانچه شرایط رفتن به طبیعت وجود ندارد درون کیسه یا جعبه مجموعه‌ای از اشیای طبیعی (برگ، سنگ، پوست درخت، پنبه، صدف و...)؛ چند گیاه معطر (نعناع، ریحان، گل محمدی، پوست پرتقال و...)؛ میوه‌ها و خوراکی‌های طبیعی (مانند سیب، خرما، گردو، لیمو) به کلاس آورده می‌شود.

۳. پس از مشاهده چند حسی از دانش‌آموزان خواسته شود آنچه را از طریق حواس، حس و درک کرده‌اند را بیشتر بررسی کنند.

■ تمرین‌های مشاهده‌ای: «چه رنگی می‌بینی؟»، «چی رو لمس کردی؟»

■ تشویق به شنیدن و بستن چشم‌ها برای تمرکز بیشتر

فعالیت ۲: «چشم‌هایت را ببند»: از دانش‌آموزان بخواهید چشم‌هایشان را ببندند و به صداها و اطراف گوش کنند. سپس از آن‌ها بپرسید:

■ چه صدایی شنیدید؟ (پرندگان، باد، ماشین و...)

■ اگر با چشم‌های باز نگاه کنید، چه چیزی می‌بینید؟

■ جعبه حسی: جعبه‌ای که داخل آن اشیای طبیعی (برگ، سنگ، پوست درخت، گل) قرار دارد. دانش‌آموزان با لمس اشیاء بدون نگاه کردن، آن‌ها را حدس می‌زنند.

استاندارد عملکردی سطح ۲: برای شناخت و ارتباط با طبیعت از حواس پنج‌گانه استفاده می‌کند و دریافت‌های حسی و شهودی خود

از طبیعت را با علاقه مندی و اعتماد به نفس به شکل قابل فهم بیان می‌کند؛

فعالیت ۱: ایستگاه‌های حسی:

دانش‌آموزان به ۵ ایستگاه مختلف می‌روند:

■ **ایستگاه بویایی:** بوییدن گل، گیاهان و عطرها طبیعی (مانند عطر لیمو یا اسطوخودوس).

■ **ایستگاه بینایی:** مشاهده جزئیات برگ‌ها با ذره‌بین یا دیدن تصاویر مناظر طبیعی.

■ **ایستگاه شنوایی:** گوش کردن به صدای پرندگان یا باد در برگ‌ها.

■ **ایستگاه لامسه:** لمس اشیای طبیعی مانند پوست درخت یا سنگ‌های صاف.

■ **ایستگاه چشایی:** چشیدن خوراکی‌های طبیعی (مانند تکه‌های میوه).

گفت‌وگوی گروهی: هر گروه توضیح می‌دهد که کدام حس به نظرشان بهتر کمک کرد تا محیط اطرافشان را بشناسند.

فعالیت ۲: طبیعت را مقایسه کن:

■ لمس دو شیء طبیعی و مقایسه حس آن‌ها با هدف کمک به دانش‌آموزان برای بازگو کردن احساسات و ادراک‌ها

■ طرح پرسش‌هایی مانند «از چی بیشتر خوشش اومد؟»، «حس کردی نرمه یا زیره؟»

فعالیت ۳: چشم‌ها را ببند، حدس بزن ترکیب حس لامسه و بویایی برای شناخت اشیاء.

■ لمس و بوییدن یک گل و سپس توصیف ویژگی‌های آن با استفاده از چند حس.

استاندارد عملکردی سطح ۳: تفاوت استفاده از حواس پنج‌گانه را در شناخت صفات، ویژگی‌ها و جزئیات ساده در طبیعت را درک، با علاقه و دقت آن را بررسی، پرسش‌های خود را به صورت واضح مطرح می‌کند و آن را در قالب فعالیت‌ها و بازی‌های مختلف نشان می‌دهد.

فعالیت ۱: کدام حس بهتر جواب می‌دهد؟

دانش‌آموزان در گروه‌های کاری به بررسی یک پدیده یا شیء (مثلاً یک سیب) با چشم، لمس، بو مزه و... بپردازند. از آنها بخواهید به این پرسش پاسخ دهند که: «کدام حس به ما اطلاعات بهتری می‌دهد؟» از دانش‌آموزان بخواهید تفاوت بین حواس را توضیح دهند.

فعالیت ۲: داستان سرایی حسی:

دانش‌آموزان درباره ویژگی‌های مواد طبیعی توضیح دهند. از آنها بخواهید پاسخ‌ها را از طریق مشاهده چند حسی پیدا کنند. سپس هر گروه یک داستان کوتاه درباره چیزی که دیده، شنیده یا لمس کرده‌اند، می‌سازند و آن را برای بقیه تعریف می‌کنند. از آنها بخواهید یک داستان کوتاه از نگاه یکی از حواس (مثلاً «من یک برگم، از چه حواسی برای شناخت من استفاده می‌کنی؟») تعریف کنند.

فعالیت ۳: داستان سرایی تصویری (کتاب کار):

در کتاب ۱۰ تصویر جذاب از عناصر طبیعت طراحی شده است. از دانش‌آموزان بخواهید به این تصاویر به دقت نگاه کنند و از میان آن‌ها دویا سه تصویر را انتخاب کنند و داستانی برای آن تعریف کنند.

سپس از داستان خود یک بخش یا یک عنصر مورد علاقه‌شان در طبیعت را در قاب خالی وسط صفحه بکشند.

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): باز آفرینی طبیعت

فعالیت ۱: صدای طبیعت را بساز:

■ نمونه صداهای طبیعت (صدای باران، پرنده، باد) را به صورت فایل صوتی پخش کنید.

■ گروه‌ها را تشکیل داده و به هر گروه یک صدا یا موضوع بدهید.

■ تقلید دانش‌آموزان از صداهای طبیعی (وزش باد، صدای پرندگان) با دهان یا ابزارهای ساده. هر گروه با استفاده از ابزار ساده مثل کاغذ، بطری پراز شن، چوب، یا حتی دهان خودشان، یک صدای طبیعی را بازسازی کنند.

فعالیت ۲: نمایش طبیعت با بدن:

■ دانش‌آموزان با تقلید از طبیعت و با استفاده از حرکات بدن و صدای خود، شکل، صدا و حرکات عناصر و پدیده‌های طبیعی را نشان می‌دهند. (مثلاً صدای باران یا شکل یک برگ را با دست‌هایشان

نشان دهند).

■ **کار در خانه:** انجام فعالیت صفحه ۲ کتاب کار که در آن از دانش‌آموزان خواسته شده به نقش گلیم توجه کنند. سپس با کامل کردن طرحی که نقطه چین شده است، دست‌ورزی کنند.

فعالیت ۳: ساخت کولاژ با استفاده از برگ‌های جمع‌آوری شده از طبیعت:

■ از دانش‌آموزان می‌خواهیم برگ‌های مختلفی را از طبیعت در اندازه‌ها، رنگ‌ها و جمع‌آوری و جلسه آینده به کلاس بیاورند.

■ **کار در خانه:** انجام فعالیت صفحه سه کتاب کار که بر پرورش خلاقیت هنری دانش‌آموزان تأکید دارد.

فعالیت ۴: بازی «کارآگاه طبیعت»:

■ گروه‌ها در یک فضای باز قرار می‌گیرند و مأموریتی دریافت می‌کنند (مثلاً پیدا کردن یک گل با بوی مشخص یا شناسایی صدای یک حیوان).

■ هر گروه باید تصمیم بگیرد از کدام حس برای انجام مأموریت استفاده کند.

فعالیت ۵: نقاشی طبیعت:

دانش‌آموزان بعد از بستن چشم‌هایشان و یادآوری جانوران یا اشیای طبیعی شکل آن را تصور کرده و روی کاغذ نقاشی کنند. صفحه چهار کتاب کار با نگاه دقیق به انواع بز، بز مورد نظر خود را می‌کشند. لطفاً این بخش در یک پاکس جداگانه برای صفحه میراث فرهنگی کتاب کار در نظر گرفته شود.

بز در فرهنگ و باورهای ایران باستان

- **نماد باروری و زندگی:** در فرهنگ‌های کهن، بز به‌ویژه بز کوهی (کل یا بز کوهستانی) نماد باروری، زایش و برکت بوده چون هم شیر می‌داده، هم گوشت و پوستش برای زندگی مردم حیاتی بوده است.
- **پیوند با آب و باران:** در بسیاری از نقش‌ها، بز با جریان آب یا درخت زندگی همراه است. باور داشتند که بز کوهی می‌تواند باران بیاورد یا به رویش گیاهان کمک کند.
- **قداست در هنر و اسطوره:** بز یکی از حیواناتی است که روی مهرها، سفالینه‌ها و ظروف فلزی ایران باستان زیاد دیده می‌شود. برای مردم، موجودی مقدس و حامی بوده است.

بز مارلیک و هنر باستانی ایران

- **در مارلیک (گیلان امروزی)،** جام‌های زرینی کشف شده که نقش بز روی آن‌هاست. بز در این آثار نماد شکوه طبیعت و زندگی جاودانه است.
- **در سفال‌های شوش و سیلک،** بز کوهی با شاخ‌های بزرگ و حالت جهش دیده می‌شود. این نقوش نشانه قدرت و پرش به سوی آسمان هستند.

بز شاخ دار جام سوخته شوشتر (انیمیشن معروف)

- شاید معروف‌ترین نماد بز در ایران، همانی باشد که به شکل نقش متحرک بز کوهی روی جام سفالی از شوش شناخته می‌شود. این جام حدود ۵۰۰۰ سال قدمت دارد (دوران عیلامی).
- نقش بز کوهی با شاخ‌های بلند و خمیده در حالت جهش به سمت درخت زندگی رویش حک شده است.
- وقتی پژوهشگران تصویر بز روی سفال را به صورت متوالی بازسازی کردند، مشخص شد که شبیه یک انیمیشن ابتدایی عمل می‌کند: بز بالا می‌پرد و به شاخه درخت زندگی می‌رسد.
- این اثر یکی از نخستین نمونه‌های حرکت‌نما (انیمیشن) در تاریخ جهان شناخته شده و بارها در رسانه‌ها و مستندها به آن اشاره شده است.

نکته‌های آموزشی برای معلم

- بز برای کودکان می‌تواند نماد شادی، پرش، جنب و جوش و زندگی باشد.
- می‌شود به دانش‌آموزان نشان داد که اجداد ما هزاران سال پیش، با نقش بز، داستانی تصویری و متحرک خلق کرده‌اند.
- این فرصت خوبی برای پیوند دادن میراث فرهنگی ایران با هنرهای امروزی مثل نقاشی، پویانمایی و بازی‌های کودکانه است.

مرحله سوم: گفت وگوی هنری نمایش و ارائه : (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند).

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱: تشویق دانش آموزان به بیان تجربیات حسی از طبیعت و محیط پیرامون خود.

استاندارد عملکردی سطح ۲:

فعالیت ۱: به اشتراک گذاری تجربیات شخصی و احساسات دانش آموزان از طبیعت

فعالیت ۲: پاسخ به پرسش هایی

■ درباره تجربیات: مثلاً چه چیزی با استفاده از حواس مختلف یاد گرفت؟

■ درباره حواس مختلف: اگر یکی از این حواس را نداشتیم، چطور طبیعت و محیط پیرامونمان را درک می کردیم؟ هر فرد یا گروه توضیح می دهد که کدام حس به نظرشان بهتر کمک کرد تا محیط اطرافشان را بشناسند.

استاندارد عملکردی سطح ۳:

فعالیت ۱: نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی ها یا داستان ها، صداها) و صحبت درباره آنها، بررسی تفاوت ها، طرح پرسش ها و...

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آنها:

■ اشتباه گرفتن حواس با یکدیگر (مثلاً دیدن به جای شنیدن)

■ استفاده از یک حس به جای ترکیب حواس

■ ناتوانی در بیان تجربه های حسی با زبان ساده

راهکارها:

■ تمرین های جداگانه برای هر حس

■ تمرین مقایسه تجربه یک پدیده با دویا چند حس

■ استفاده از نقاشی و نمایش برای بیان احساسات

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

■ دانش آموز حداقل سه حس (لمس کردن، بوییدن، شنیدن، دیدن، چشیدن) را برای بررسی طبیعت به کار بگیرد.

■ تفاوت بین مواد طبیعی مختلف (مثلاً زیری سنگ و نرمی برگ) را توصیف کند.

■ در هنگام مشاهده، کنجکاو نشاند و با دقت به محیط اطراف نگاه کند.

■ تجربه حسی خودش را به زبان ساده و قابل فهم توضیح دهد.

■ احساسات و دریافت های خود را از طریق نقاشی، نمایش یا حرکات بدن نشان دهد.

■ هنگام بیان تجربه های خود، اعتماد به نفس داشته و با علاقه صحبت کند.

■ می تواند توضیح دهد که چرا برخی حواس در شناخت طبیعت مهم تر هستند (مثلاً چرا برای شناخت یک درخت هم لمس کردن و هم دیدن مهم است).

■ پرسش هایی مطرح کند که نشان دهنده توجه به جزئیات طبیعت است (مثلاً چرا برگ ها در زمستان خشک می شوند؟).

■ از تجربه های حسی خود برای طراحی یک بازی یا فعالیت استفاده کند (مثلاً یک بازی حدس زدن مواد طبیعی با چشم بسته طراحی کند).

ابزارها:

■ پوشه کار،

■ چک لیست مشاهده معلم،

■ خودارزیابی کودک: مثلاً با انتخاب تصویر حس برتر

راهکار ارتقای یادگیری:

■ بازخورد فردی و گروهی

■ تمرین های بیشتر با مواد متنوع تر

■ پرسش و پاسخ خلاقانه

پرسش های متداول:

■ اگر کودک یکی از حواس را ضعیف تر دارد، چه کنیم؟ تأکید بر حواس دیگر، مشارکت گروهی و ایجاد فرصت های بیشتر و جایگزین برای پرورش حس ضعیف تا دانش آموزان دچار اختلال حسی نشود.

■ اگر دسترسی به طبیعت نداریم؟ بسته حسی داخل کلاس

توصیه: لازم نیست همه فعالیت ها اجرا شود، ترکیب انعطاف پذیر ممکن است.

تأکیدات زبان آموزی:

- استفاده از واژگان توصیفی برای حس ها و طبیعت
- تمرین ساخت جمله با کلمات جدید مثلاً برگ نرم است.
- تشویق به داستان سازی حسی کوتاه با کمک معلم.

محتوای مشترک با سایر دروس:

۱. علوم تجربی

- شناخت ویژگی های طبیعت، مثل شکل، رنگ، جنس، صدا، بو و بافت مواد طبیعی.
- بررسی تأثیر حواس در شناخت محیط اطراف.
- شناخت موجودات زنده و محیط زیست.

۲. مهارت های زندگی و اجتماعی

- تقویت مهارت های ارتباطی از طریق بیان تجربه های حسی.

- کار گروهی در فعالیت های حسی و هنری.

- تشویق به احترام به طبیعت و محیط زیست.

۳. تربیت بدنی:

- تجربه حرکت در محیط طبیعی (دویدن روی چمن، راه رفتن روی شن).

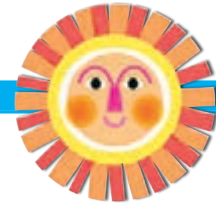
- بازی های حرکتی مرتبط با طبیعت (مثلاً دویدن و تقلید صدای باد).

۴. زبان و بیان:

- بیان حس ها و تجربه های شخصی از طبیعت.
- توصیف ویژگی های اشیاء و محیط.
- استفاده از واژه های مرتبط با حواس (مثلاً «برگ زیر است» یا «باد نرم می وزد»).

۵. مطالعات اجتماعی:

- شناخت محیط زیست خود

واحد درسی در یک نگاه

این درس با هدف آشنایی کودکان با دو عنصر بنیادین هنر، یعنی **نقطه و خط**، طراحی شده است. دانش آموزان در جریان فعالیت های ساده، بازی های حرکتی و مشاهده محیط اطراف، می آموزند که نقطه و خط تنها مفاهیم هندسی نیستند، بلکه می توانند پایه های اصلی خلق آثار هنری و بیان احساسات باشند.

در این واحد، کودک ابتدا با دقت به طبیعت و محیط پیرامون خود نگاه می کند تا حضور نقطه و خط را در اشیاء و پدیده های مختلف (مانند برگ درخت، رد پای حیوانات، بارش باران یا مسیر پرواز پرنده ها) کشف کند. سپس با راهنمایی معلم، یافته های خود را با زبان ساده بیان کرده و نمونه هایی از آن ها را نام می برد. در مرحله بعد، کودک تلاش می کند تا **تشخیص و توصیف** خود را تقویت کرده و تجربه هایش را با واژگان فارسی درست تر و قابل فهم تری بیان نماید.

در ادامه، فرصت برای **خلق هنری** نیز فراهم می شود؛ جایی که دانش آموزان با استفاده از ابزارهای ساده (مداد رنگی، ماژیک، نخ، مهره یا حرکت بدن) نقطه و خط را با آفرینی می کنند و در قالب نقاشی، بازی حرکتی یا حرکت موزون، مفهوم آن ها را تجربه می کنند.

این واحد یادگیری، علاوه بر تقویت مهارت مشاهده و دقت کودکان، بر **پرورش خلاقیت، زبان آموزی، هماهنگی حرکتی و ارتباط میان تجربه حسی و بیان هنری** تأکید دارد. همچنین از طریق فعالیت های گروهی، زمینه رشد اجتماعی و تقویت اعتماد به نفس فراهم می شود.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

۱. نقطه، خط مستقیم، سطح و رنگ را در طبیعت، اشیا و پدیده‌های محیط پیرامون خود مشاهده و به آن با دقت توجه می‌کند و نمونه‌هایی از آن را نام می‌برد.
۲. در اشیا و پدیده‌های محیط پیرامون خود نقطه، خط مستقیم، سطح و رنگ را در طبیعت، تشخیص می‌دهد و با ارائه نمونه‌هایی آنها را به شیوه قابل فهم و با استفاده از واژگان فارسی توصیف می‌کند.
۳. نقطه، خط، سطح و رنگ را در اشیا و پدیده‌های محیط پیرامون خود بررسی و مثال‌ها و نمونه‌هایی از آن را در محیط پیرامون خود شناسایی و بیان می‌کند.

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری:

- مفاهیم:** نقطه، خط، سطح و رنگ،
- نقطه:** کوچک‌ترین جزء یک تصویر یا شکل که مکان را نشان می‌دهد.
- خط مستقیم:** مسیر کوتاه‌ترین فاصله بین دو نقطه که صاف و بدون انحناست.
- سطح:** فضایی که روی آن می‌توان شکل یا رنگ را دید، مثل دیوار، صفحه کتاب یا برگ درخت.
- رنگ:** ویژگی ظاهری اشیا که بر اثر نور دیده می‌شود و می‌تواند گرم، سرد یا خنثی باشد.
- مهارت‌ها:** تشخیص عناصر بصری، اجرای بازی، مشاهده طبیعت و الهام گرفتن از آن در فعالیت‌ها، فعالیت و کار گروهی، توصیف کلی اطلاعات دریافتی از طریق حواس، تقویت مهارت‌های حسی - حرکتی و تفکر.
- مهارت‌ها**
- دقت کردن:** مشاهده دقیق اشیا و پدیده‌های اطراف و تمرکز بر جزئیات عناصر بصری در محیط پیرامون خود.
- تشخیص دادن:** تشخیص نقطه، خط مستقیم، سطح و رنگ در نمونه‌های واقعی.
- توصیف کردن:** بیان ویژگی‌ها با زبان ساده و با استفاده از واژگان فارسی درست.

■ کشف: بررسی اشکال و یافتن نمونه‌های مشابه در محیط.

■ **مقایسه نمونه‌ها:** در طبیعت و اشیا ساخته انسان (مثلاً خط ساقه گل با خط مداد).

■ **بازی کردن:** انجام بازی‌های حسی - حرکتی. مثلاً هر کسی چیزی در طبیعت پیدا کند که یک خط داشته باشد. (مثلاً یه چوب صاف یا یه شاخه خمیده)

■ همکاری در فعالیت‌های گروهی

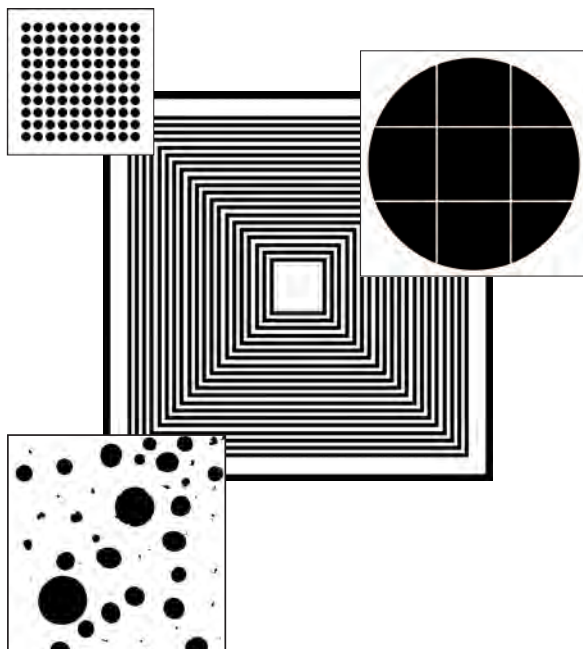
ارزش‌ها: توجه به طبیعت و علاقه به آن؛ شوق به کندوکا و اکتشاف در زیبایی‌های طبیعت؛ علاقه به زیبایی‌های طبیعت و خالق آن‌ها، توجه مستمر و همه جانبه به زیبایی‌های طبیعی و علاقه به آن‌ها، مسئولیت‌پذیری، صبر و تحمل و احترام به دیگران و شوق به مطالعه.

■ دقت و توجه به جزئیات محیط اطراف.

■ لذت بردن از زیبایی‌های ساده طبیعت و محیط پیرامون خود.

■ تقویت حس کنجکاوی و پرسشگری درباره پدیده‌های اطراف.

■ احترام به محیط زیست از طریق شناخت و حفاظت از عناصر زیبایی آن.

پیش‌نیازهای مفهومی (دانشی)

- آشنایی مقدماتی با واژه‌های «نقطه»، «خط» و «رنگ» در زندگی روزمره و درک اولیه از مفهوم نقطه و خط.
- درک ساده از تفاوت شکل‌ها و رنگ‌ها و شناخت ابتدایی آن‌ها.
- شناخت اولیه اشیای طبیعی (سنگ، برگ، گل) و اشیای ساخته انسان (کتاب، میز، مداد).
- تجربه باورها و احساسات نسبت به زیبایی طبیعت (مثلاً حس

زیبایی وقتی رنگ‌های پاییز را مشاهده می‌کنند.

پیش‌نیازهای مهارتی (توانایی‌های عملی)

- توانایی مشاهده و تمرکز روی یک تصویر یا شیء برای چند لحظه.
- مهارت بیان ساده ویژگی‌های یک شیء یا پدیده.
- مهارت دسته‌بندی اشیاء براساس یک ویژگی (مثل رنگ یا شکل).

واژه‌های جدید: نقطه، خط، سطح و رنگ

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

- نقطه ساده‌ترین و بنیادی‌ترین عنصر بصری است. کودک در آغاز بیشتر چیزها را به شکل نقطه یا لکه می‌بیند و ترسیم می‌کند. نقطه در طبیعت به شکل دانه‌های باران، ستاره‌ها، گلبرگ‌ها یا حتی چشم انسان دیده می‌شود.
- خط از حرکت نقطه پدید می‌آید. خط‌ها می‌توانند مستقیم، خمیده، شکسته یا منحنی باشند. کودک از طریق خط، حرکت و مرزها را درک می‌کند؛ مثلاً خط تنه درخت، خط افق یا رد پای حیوان.
- سطح حاصل گسترده شدن خط یا ترکیب چند خط است. کودک سطح را در اشکال ساده مثل دایره، مربع یا مثلث تجربه می‌کند. در طبیعت هم سطح برگ، بال پرنده یا پهنه آسمان مثال‌های روشنی هستند.
- رنگ مهم‌ترین عامل جلب توجه کودکان است. رنگ‌ها نه تنها برای شناخت اشیاء کاربرد دارند، بلکه بیانگر احساسات نیز هستند. کودکان از همان ابتدا رنگ‌ها را با شادمانی و انرژی تجربه می‌کنند.

۲. پیوند با دنیای کودک

این مفاهیم برای بزرگسالان ساده و بدیهی اند اما برای کودک پایه اول، کشف تازه‌ای محسوب می‌شوند. دانش آموز هنوز نمی‌تواند به طور انتزاعی مفهوم خط یا سطح را بفهمد؛ او باید آن‌ها را در نمونه‌های ملموس و قابل مشاهده در محیط زندگی ببیند و لمس کند. به نظر می‌رسد بازی و حرکت بهترین ابزار آموزش این درس است:

راه رفتن در خط مستقیم، پریدن در نقطه‌های مشخص یا رنگ‌آمیزی سطح‌های بزرگ.

۳. نکات آموزشی برای معلم

- از نمونه‌های طبیعی و روزمره استفاده کنید: خط باران روی شیشه، سطح یک برگ، نقطه‌های روی کفش یا لباس کودک.
- کودکان را تشویق کنید خودشان مثال پیدا کنند و به زبان ساده توضیح دهند. این کار هم قدرت مشاهده آن‌ها را تقویت می‌کند و هم واژگانشان را گسترش می‌دهد.
- اجازه دهید کودک با بدن خود خط و نقطه بسازد: ایستادن در یک نقطه، راه رفتن روی خط یا پهن کردن دست‌ها برای نمایش سطح.
- رنگ‌ها را نه تنها در نقاشی بلکه در محیط اطراف هم نشان دهید (رنگ آسمان، رنگ میوه‌ها، رنگ لباس‌ها).
- در این سن نباید از کودک انتظار داشت که دقیقاً تعاریف علمی بدهد؛ کافی است با مثال و مشاهده، تفاوت‌ها و شباهت‌ها را حس کند.

۴. ارتباط با سایر دروس

- این درس مقدمه‌ای برای دروس بعدی مثل نظم و ریتم یا رنگ و خیال است.
- مفاهیم پایه هنرهای تجسمی (نقطه، خط، سطح، رنگ) در تمام آثار هنری وجود دارند. اگر کودکان از همین ابتدا با آن‌ها آشنا شوند، در مراحل بالاتر بهتر می‌توانند زیبایی‌شناسی، نقد و خلق اثر را درک کنند.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری:

فعالیت ۳: پازل خطوط و نقاط:

- تصاویری از طبیعت (مثل درختان، رودخانه‌ها یا پرندگان) نشان دهید و از دانش‌آموزان بخواهید عناصر بصری مثل خط و نقطه را در آن پیدا کنند و نشان دهند.
- **کاردرخانه:** انجام فعالیت صفحه اول درس نقطه و خط، پیدا کردن ارتباط بین تصویر و مفهوم.

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی طبیعت

فعالیت ۱: نقشه طبیعت:

- دانش‌آموزان باید در یک برگه نقشه‌ای ساده از چیزهایی که دیده‌اند بکشند.
- نقاط کوچک مثل پرنده، ماهی و... را با مداد به هم وصل کنند.
- رنگ‌ها را به بخش‌های مختلف اضافه کنند.
- **کاردرخانه:** انجام فعالیت صفحه دوم درس نقطه و خط، دست‌ورزی.

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و کشف طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: نقطه، خط مستقیم، سطح و رنگ را در طبیعت، اشیاء و پدیده‌های محیط پیرامون خود مشاهده و به آن با دقت توجه می‌کند و نمونه‌هایی از آن را نام می‌برد.

فعالیت ۱: شکار خطوط و رنگ‌ها:

- معلم دانش‌آموزان را به فضای باز (مانند حیاط مدرسه یا یک پارک) می‌برد و از آن‌ها می‌خواهد با دقت به محیط نگاه کنند و موارد زیر را پیدا کنند:
- خطوط مستقیم یا منحنی (در برگ‌ها، شاخه‌ها یا حتی سایه‌ها).
- نقاط (مانند گل‌های کوچک یا سنگ‌ریزه‌ها).
- سطوح مختلف (مانند سطح صاف یک سنگ یا سطح ناهموار پوست درخت).
- رنگ‌های متنوع (مانند سبزی برگ‌ها، قهوه‌ای خاک).

استاندارد عملکردی سطح ۲: در اشیاء و پدیده‌های محیط پیرامون خود نقطه، خط مستقیم، سطح و رنگ را در طبیعت تشخیص می‌دهد و با ارائه نمونه‌هایی، آن‌ها را به شیوه قابل فهم و با استفاده از واژگان فارسی توصیف می‌کند.

فعالیت ۱: به ترتیب بچین:

از دانش‌آموزان بخواهید تعدادی از عناصر طبیعی هم‌جنس و هم‌شکل ولی در اندازه و قطرهای مختلف (سنگ‌ریزه، چوب یا شاخه درخت، برگ، میوه و...) جمع‌آوری کرده و به ترتیب از کوچک‌تر تا بزرگ‌تر، باریک‌تر تا پهن‌تر یا کم‌رنگ‌تر تا پررنگ‌تر بچینند.

فعالیت ۲: چند رنگ‌ها:

از دانش‌آموزان بخواهید به عناصر و پدیده‌های طبیعی در پیرامونشان نگاه کنند و سپس بگویند کدام یک از آن‌ها از دویا چند رنگ تشکیل شده‌اند. (مثلاً درخت معمولاً از دور رنگ تنه و برگ‌ها تشکیل شده است، هرچند درخت میوه می‌تواند رنگ‌های بیشتری داشته باشد).

فعالیت ۲: ساختن اشکال با عناصر طبیعت ۱:

از دانش‌آموزان بخواهید تعدادی از عناصر طبیعی به شکل نقطه (تعدادی سنگ‌ریزه، حبوبات، دانه‌ها و...) را روی زمین، روی یک سطح یا روی میز طوری بچینند که شکلی با آن‌ها ساخته شود.

فعالیت ۳: ساختن اشکال با عناصر طبیعت ۲:

از دانش‌آموزان بخواهید تعدادی از عناصر طبیعی به شکل خط صاف و مستقیم (تعدادی شاخه درخت یا چوب) را روی زمین، روی یک سطح یا روی میز طوری بچینند که شکلی با آن‌ها ساخته شود.

استاندارد عملکردی ۳: نقطه، خط، سطح و رنگ را در اشیا و پدیده‌های محیط پیرامون خود بررسی و مثال‌ها و نمونه‌هایی از آن را در محیط پیرامون خود شناسایی و بیان می‌کند.

فعالیت ۱: کار در خانه: داستان رنگ‌ها و خطوط:

توجه دانش‌آموزان را به تصاویر بالای صفحه ۳ کتاب کار این درس جلب کنید. از دانش‌آموزان بخواهید. داستان کوتاهی درباره یکی از عناصری که دیده (مثل یک خط رودخانه یا یک نقطه نورانی در

آسمان شب) بگویند. سپس نقاط صفحه سوم کتاب کار را به هم وصل و شکل موردنظر خود را بکشند.

فعالیت ۲: بازی نقطه‌ها:

■ معلم روی زمین دایره‌های کوچک (نقطه) با کاغذ رنگی می‌گذارد. موسیقی شاد و تند پخش می‌شود. بچه‌ها باید از یک نقطه به نقطه دیگر بپرند.

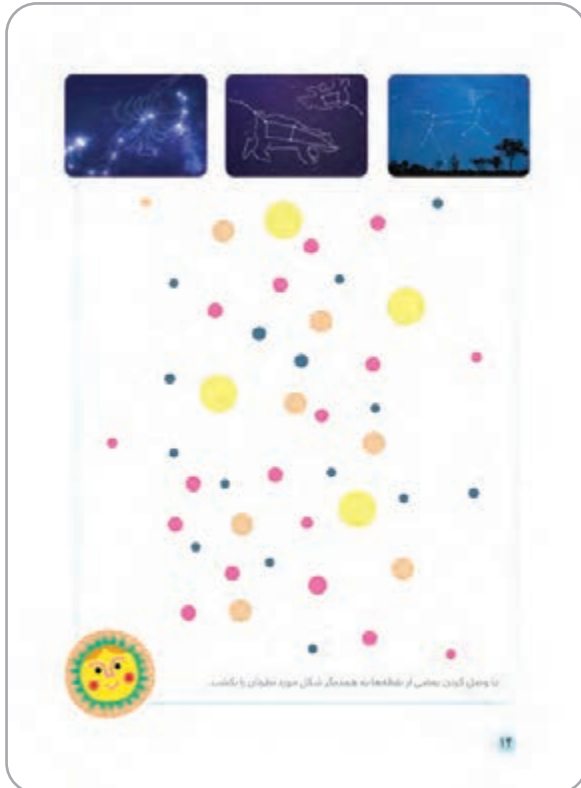
■ با توقف موسیقی باید ثابت بایستند.

فعالیت ۳: راه رفتن روی خط مستقیم:

■ یک خط بلند با طناب یا گچ روی زمین کشیده می‌شود. دانش‌آموزان باید روی خط مستقیم با ریتم موسیقی حرکت کنند (راه رفتن آرام، راه رفتن تند، راه رفتن با دست‌های باز).

فعالیت ۴: کار در خانه:

■ معلم با جلب توجه دانش‌آموزان به تصویر صفحه چهار کتاب کار ابتدا درباره این پوشش، چوخا (نام لباس، قوم یا اقوام، شهرها و استان‌هایی که آن را می‌پوشند و...) توضیح دهد. سپس از آن‌ها بخواهد خطوط را پیدا و آن را رنگ آمیزی کنند.

بز در فرهنگ و باورهای ایران باستان

چوخاب؛ نماد فرهنگ بختیاری

چوخاب نوعی لباس مردانه سنتی ایل بختیاری است که قدمتش به صدها سال پیش می‌رسد. این لباس معمولاً از پشم طبیعی گوسفند بافته می‌شود و به دلیل ضخامت و استحکامش برای زندگی عشایری (کوهستان، کوچ و طبیعت سخت زاگرس) بسیار مناسب است. چوخاب تنها پوشاک روزمره بختیاری‌ها، بلکه نمادی از هویت، مردانگی و غیرت ایلی به شمار می‌آید. در گذشته هنگام مراسم مهم، جنگ‌ها و جشن‌ها حتماً چوخاب به تن می‌کردند.

ویژگی‌ها

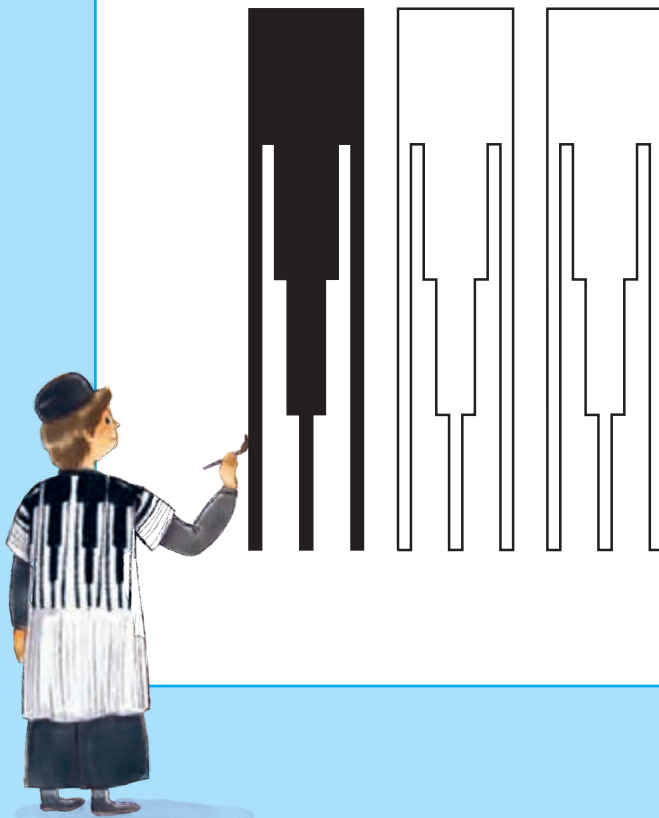
- جنس: بافته شده از پشم، بدون رنگ مصنوعی؛ رنگ طبیعی نخ معمولاً سفید مایل به کرم یا خاکستری است.
- طرح: بر روی چوخاب راه‌راه‌های سیاه‌رنگی دیده می‌شود. این خطوط عمودی و موازی جلوه‌ای خاص و ساده اما باوقار به آن می‌دهند.
- شکل: شبیه نیم‌تنه یا عباست، آستین ندارد و روی لباس اصلی پوشیده می‌شود.
- کاربرد: سبک بودنش حرکت در کوهستان را آسان و در عین حال بدن را از سرما و باد محافظت می‌کند.

جایگاه فرهنگی

- چوخاب در بین بختیاری‌ها نشانه‌ای از افتخار قومی است؛ بسیاری از ریش‌سفیدان و بزرگان ایل هنوز در مراسم رسمی آن را بر تن می‌کنند.
- در موسیقی، شعر و ادبیات محلی بختیاری نیز بارها به چوخاب اشاره شده است.
- امروزه چوخاب در جشن‌های سنتی، عروسی‌ها و آیین‌های بختیاری پوشیده می‌شود و به عنوان یک اثر میراث فرهنگی ناملموس ایران شناخته شده است.

نکات آموزشی برای معلم

- برای دانش‌آموزان توضیح داده شود که چوخاب فقط یک لباس نیست، بلکه داستانی از زندگی سخت، تلاش، کوچ‌نشینی و هویت مردم بختیاری است.
- می‌توان به ارتباط خطوط سیاه روی چوخاب با نظم و ریتم اشاره کرد؛ این خطوط مثل الگوهای تکرارشونده در طبیعت هستند.
- پیشنهاد می‌شود بچه‌ها نقاشی چوخاب را با استفاده از خطوط موازی و رنگ‌های ساده تمرین کنند؛ این کار هم حس فرهنگی به آن‌ها می‌دهد و هم با مفاهیم هنر (خطوط، ریتم، تکرار) پیوند می‌خورد.
- معلم می‌تواند تصاویری از چوخاب نشان دهد و از بچه‌ها بخواهد درباره تفاوت لباس‌های محلی ایران پرسش و گفت‌وگو کنند.

مرحله سوم: گفت وگوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱: تشویق دانش آموزان به بیان تجربیات حسی از طبیعت و محیط پیرامون خود

استاندارد عملکردی سطح ۲:

فعالیت ۱: به اشتراک گذاری تجربیات شخصی و احساسات دانش آموزان از طبیعت

فعالیت ۲: پاسخ به پرسش های مشاهدات: چه خط هایی در طبیعت دیدی؟ کدام رنگ ها بیشتر در طبیعت بودند؟

استاندارد عملکردی سطح ۳:

فعالیت ۱: اشیا و عناصر نقطه دار: از بچه ها بخواهید به اشیا یا در پیرامون خود یا عناصری در طبیعت فکر کنند که در آن ها نقطه های زیادی به کار رفته است. (سبد، آبکش، هندوانه، و...) سپس درباره کاربرد این نقطه ها صحبت کنند.

فعالیت ۲: اشیا و عناصر خط دار: از بچه ها بخواهید به اشیا یا در پیرامون خود یا عناصری در طبیعت فکر کنند که در آن ها خط های زیادی به کار رفته است. (شانه و برس، موی سر، درخت های برگ سوزنی و...) سپس درباره کاربرد این خط ها صحبت کنند.

فعالیت ۳: نمایش نتایج فعالیت ها

مانند نقاشی ها، داستان ها، صداها و... صحبت درباره آنها، بررسی تفاوت ها، طرح پرسش ها و...

پرسش های پایانی: بحث و گفت وگوی کلاسی درباره تجربیات و توصیف آن ها

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آن ها:

۱. دانش آموز ممکن است «نقطه» را صرفاً یک دایره کوچک بداند

و درک نکند که نقطه می تواند جایگاه آغاز حرکت، تمرکز نگاه یا مرکز توجه باشد. برای رفع این بدفهمی، معلم می تواند با بازی های حرکتی (ایستادن در یک نقطه، پریدن از نقطه ای به نقطه دیگر) نقش «نقطه» را برای کودک عینی سازد.

۲. برخی کودکان «خط» را فقط خط کشیده شده با مداد روی کاغذ تلقی می کنند و توجه ندارند که خط در طبیعت و زندگی روزمره نیز وجود دارد (شاخه درخت، ریل قطار، باران). نمایش نمونه های واقعی و دعوت به مشاهده در محیط پیرامون می تواند این سوء برداشت را اصلاح کند.

۳. ممکن است کودک تصور کند نقطه و خط دو پدیده جدا و بی ارتباط هستند. معلم باید نشان دهد که خط از پیوستگی نقطه ها شکل می گیرد (مثلاً با راه رفتن چند کودک در یک مسیر).

۴. برخی دانش آموزان نقطه و خط را فاقد زیبایی تلقی می کنند. با معرفی آثار هنری ساده خطی (نقاشی های کودکان یا طرح های فرش) می توان ارزش زیبایی شناختی آن ها را آشکار کرد.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

■ دانش آموز در طبیعت یا محیط کلاس، نمونه هایی از نقطه، خط، سطح و رنگ را نشان می دهد و نام می برد.

■ در فعالیت های گروهی، می تواند اشیا یا طرح های ساده را بر اساس «نقطه، خط، سطح و رنگ» توصیف کند.

■ در بازی های حرکتی موزون، با استفاده از بدن خود، نقطه و خط را نمایش می دهد.

■ در نقاشی یا کار عملی، ترکیب ساده ای از نقطه و خط می سازد و آن را توضیح می دهد.

ابزارها:

■ پوشه کار (جمع آوری نقاشی ها و کاربرگ ها).

■ کارنمای فردی (نمایش و توضیح یک اثر در جمع).

■ مشاهده کلاسی (ثبت رفتار دانش آموز هنگام کشف یا توضیح نقطه و خط).

■ چک لیست معلم (ثبت توانایی در شناسایی و توصیف نمونه ها).

- خودارزیابی ساده (دانش‌آموز بگوید «کدام فعالیت را بیشتر دوست داشتم؟»).
- همتاسنجی (دانش‌آموزان آثار یکدیگر را ببینند و نظر ساده‌ای بیان کنند).

راهکارهای بهبود یادگیری:

- ایجاد فرصت دوباره برای تجربه با ابزارهای متنوع (رنگ، طناب، چوب).
- تشویق کودکانی که کمتر فعال اند با فعالیت‌های حرکتی و بازی.
- استفاده از محیط بیرون کلاس برای جستجوی نمونه‌های طبیعی.
- تقویت زبان توصیفی با جملات ساده هدایت‌گر توسط معلم.

پرسش‌های متداول:

- اگر دانش‌آموز فقط یک نمونه تکراری را نام ببرد چه باید کرد؟ معلم می‌تواند او را به مشاهده محیط راهنمایی کند و با پرسش‌های ساده ذهن او را فعال سازد.
- اگر کودک خط را فقط با خط کش تصور کند چه باید کرد؟ استفاده از بازی‌های بدنی و طناب می‌تواند تصور او را گسترش دهد.
- توصیه‌ها: فعالیت‌ها باید متنوع، کوتاه و همراه با بازی باشند؛

نمونه‌های واقعی از محیط پیرامون آورده شود؛ فرصت ابراز نظر آزادانه و توصیف شخصی داده شود.

تأکیدات زبان‌آموزی:

واژگان کلیدی این درس: «نقطه»، «خط»، «سطح»، «رنگ». معلم باید از جملات ساده مانند «این یک نقطه است»، «این خط صاف است» استفاده کند و از به‌کارگیری اصطلاحات پیچیده پرهیز نماید. تأکید بر جمله‌سازی ساده کودکان («نقطه‌ها پشت سر هم شدند و خط شدند») توصیه می‌شود.

محتوای مشترک با سایر دروس:

- ریاضی: آشنایی با نقطه و خط، تقویت مفاهیم پایه‌ای هندسی. (برای استفاده از زبان و مثال‌های مشابه)
- علوم تجربی: مشاهده رنگ‌ها و شکل‌های طبیعت، توجه به ویژگی‌های ظاهری موجودات و اشیاء. (تشویق به آوردن مثال از محیط واقعی)
- کار و فناوری: استفاده از ابزار ساده برای ترسیم خط و نقطه (مداد و خط کش). (رعایت ایمنی ابزار و آموزش کاربرد ساده)
- تربیت بدنی: اجرای بازی‌های حرکتی و حرکات موزون برای نمایش نقطه و خط. (ادغام مفاهیم هنری در فعالیت‌های حرکتی)
- مهارت‌های زندگی: تقویت دقت، صبر و توانایی بیان محترمانه ایده‌ها.

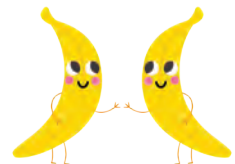
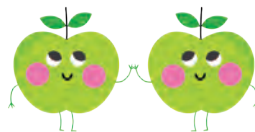
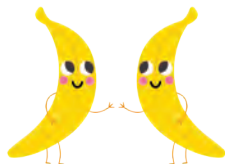
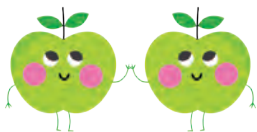
تکرارهای زیبا در طبیعت

واحد درسی در یک نگاه

نظم و ریتم بخشی جدانشدنی از جهان پیرامون ماست. از صدای تکرارشونده باران تا نقش‌های منظم روی پوست حیوانات یا طرح‌های فرش و کاشی، همه و همه نشانه‌هایی از ریتم و هماهنگی‌اند. این درس فرصتی است برای آن‌که دانش‌آموزان با نگاه دقیق‌تر و عمیق‌تر، الگوهای تکراری را در طبیعت و محیط اطراف خود شناسایی کند و درک تازه‌ای از زیبایی آن‌ها به دست آورد. دانش‌آموز در این واحد با مشاهده و نام بردن از نمونه‌های ساده الگوهای تکراری آغاز می‌کند. سپس می‌آموزد که چگونه می‌توان این تکرارها را توصیف کرد و در قالب بازی‌ها، حرکات بدنی، یا ترسیم‌های ساده بازآفرینی نمود. تجربه چنین فعالیت‌هایی به او کمک می‌کند مفاهیم انتزاعی نظم و ریتم را به صورت عملی لمس کند و در عین حال، توانایی زبانی و هنری خود را برای توصیف مشاهدات تقویت نماید.

هدف اصلی این درس پرورش دقت، تمرکز و توانایی تشخیص الگوهای هماهنگ است؛ اما در کنار آن، احساس شوق و لذت از کشف زیبایی‌های منظم جهان نیز در کودک بیدار می‌شود. او درمی‌یابد که تکرار نه ملال‌آور، بلکه سرچشمه زیبایی و الهام برای خلق آثار تازه هنری است.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری

۱. نظم و ریتم (الگوهای تکرار شونده) را در طبیعت و محیط پیرامون خود مشاهده و با دقت به آن‌ها توجه می‌کند و مثال‌هایی از آن‌ها را نام می‌برد.
۲. با بررسی طبیعت و محیط پیرامون خود، نظم و ریتم موجود در آن‌ها را تشخیص می‌دهد و با ارائه نمونه‌هایی، آن‌ها را به شیوه قابل فهم و با استفاده از واژگان فارسی توصیف می‌کند.
۳. نظم و ریتم را در طبیعت و محیط پیرامون خود بررسی و مثال‌ها و نمونه‌هایی از آن را در محیط پیرامون خود شناسایی و بیان می‌کند.

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم: آفریده‌های طبیعی، زیبایی‌های طبیعت، نظم، ریتم، تکرار، الگو

مهارت‌ها: ارتباط و تعامل با طبیعت، استفاده مؤثر از حواس پنج‌گانه، تجربه زیبایی‌شناسانه، تشخیص اصول و مبانی زیبایی‌شناسی، اجرای بازی، مشاهده طبیعت و الهام گرفتن از آن در فعالیت‌ها، فعالیت و کار گروهی، توصیف کلی اطلاعات دریافتی از طریق حواس، تقویت مهارت‌های حسی - حرکتی، تفکر نقاد و تفکر الگوریتمی، ایجاد الگوهای الهام‌گرفته از طبیعت (مثلاً نقاشی با تکرار اشکال یا ساختن ریتم با صداها) و ترکیب الگوهای طبیعی در فعالیت‌های هنری (مثلاً چاپ برگ‌ها با نظم خاص)

ارزش‌ها: توجه به طبیعت و علاقه به آن، شوق به کندوکا و واکنش‌اف در زیبایی‌های طبیعت، علاقه به زیبایی‌های طبیعت و خالق آن‌ها، توجه مستمر و همه‌جانبه به زیبایی‌های طبیعی و علاقه به آن‌ها، مسئولیت‌پذیری؛ صبر و تحمل و احترام به دیگران، شوق به مطالعه، احترام به طبیعت به عنوان یک سیستم منظم، دقت و توجه بیشتر به جزئیات محیط پیرامون، علاقه‌مندی به کشف الگوها و نظم‌ها در دنیا، لذت بردن از ریتم‌ها و تکرارها در طبیعت و هنر، افزایش دقت در مشاهده و ارتباط بین پدیده‌ها.

تعریف مفاهیم:

■ **تکرار (الگو):** رخداد یا شکل‌هایی که به صورت منظم یا نامنظم در طبیعت، اشیا یا پدیده‌ها دیده می‌شوند، مثل رگه‌های برگ،

موج‌های آب یا حلقه‌های تنه درخت.

- **ریتم طبیعی:** جریان یا تکرار منظم عناصر در طبیعت که حس هماهنگی و زیبایی ایجاد می‌کند.
- **زیبایی‌های طبیعت:** درک جذابیت و هماهنگی ناشی از تکرار و الگوها در محیط طبیعی و ساخته دست انسان.

مهارت‌ها

- **مشاهده دقیق و توجه به جزئیات تکراری در طبیعت:** مانند برگ‌های یک درخت، رگه‌های سنگ یا موج‌های آب.
- **تشخیص الگو و ریتم در عناصر طبیعی و محیط اطراف:** توانایی نام بردن و توصیف تکرارها.

- **توصیف با استفاده از واژگان فارسی:** بیان شکل‌ها، رنگ‌ها، خطوط و بافت‌های تکراری.

- **بازآفرینی الگوها:** کشیدن، چیدن یا خلق نمونه‌های مشابه در نقاشی یا فعالیت‌های دست‌ورزی.

- **تفکر تحلیلی و مقایسه‌ای:** بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌ها بین الگوهای طبیعی و الگوهای ساخته شده توسط انسان.

- **فعالیت گروهی و تعامل:** بازی، ارائه و گفت‌وگو درباره مشاهده‌ها و تکرارها.

ارزش‌ها

- **توجه به زیبایی‌های طبیعت و الگوهای طبیعی**
- **کنجکاوی و پرسشگری درباره نظم و تکرار در محیط اطراف**
- **قدردانی از تنوع و هماهنگی طبیعت**
- **همکاری و احترام به دیدگاه دیگران در فعالیت‌های گروهی**

پیش‌نیازهای مفهومی:

۱. شناخت کلی از طبیعت و محیط پیرامون: (آشنایی با عناصر طبیعی مثل درختان، گل‌ها، سنگ‌ها، آب، آسمان و ...)

۲. تشخیص ویژگی‌های ساده اشیا و پدیده‌ها: (درک رنگ، اندازه، شکل و جنس اشیا و ...)

۳. آشنایی با مفهوم تکرار: (مثل خطوط روی صدف، پره‌های گل آفتابگردان) و شناخت ابتدایی از چرخه‌های طبیعی (روز و شب، فصل‌ها و ...)

۴. درک اولیه از صداها و ریتم‌های محیطی:

■ صداها را طبیعی (مثل صدای باران، صدای موج‌ها)

■ ریتم‌های ساده در حرکت (مثلاً راه رفتن آهسته و سریع)

پیش‌نیازهای مهارتی:

۱. مهارت‌های مشاهده و دقت:

■ توانایی نگاه دقیق به اشیاء و محیط اطراف (مثلاً بررسی شکل

برگ‌ها یا الگوهای روی سنگ‌ها)

■ پیدا کردن شباهت‌ها و تفاوت‌ها در اشکال و پدیده‌های طبیعی

■ توجه به جزئیات در پدیده‌های اطراف (مثلاً شمارش گلبرگ‌های

یک گل)

۲. مهارت‌های شنیداری و تشخیص صداها:

■ تشخیص تفاوت بین صداها را طبیعی (مثلاً صدای آبخار، صدای

پرنده‌ها، صدای باد)

■ توانایی تقلید یا بازآفرینی ریتم‌های شنیده شده (مثلاً با دست

زدن یا ضرب گرفتن روی میز)

۳. مهارت‌های حرکتی ظریف و درشت:

■ توانایی لمس و دسته‌بندی اشیاء طبیعی بر اساس ویژگی‌هایشان

(صاف، زیر، سخت، نرم)

■ چیدن اشیاء بر اساس الگوهای منظم (مثلاً چیدن برگ‌ها در یک

ردیف متقارن)

■ حرکت هماهنگ با ریتم‌های ساده (مثل راه رفتن با یک آهنگ یا

انجام یک حرکت هماهنگ با ضرب)

۴. مهارت‌های توصیف و بیان:

■ توانایی بیان آنچه می‌بیند و مقایسه کردن اشیاء و پدیده‌ها با

کلمات ساده

■ استفاده از واژه‌های مرتبط با الگو، تکرار، نظم و ریتم برای توضیح

پدیده‌ها

۵. مهارت‌های خلاقانه و بازآفرینی الگوها:

■ توانایی ایجاد الگوهای ساده (مثلاً کشیدن یک الگوی تکرارشونده

روی کاغذ)

■ ترکیب اشکال طبیعی برای خلق الگوهای جدید (مثلاً استفاده از

برگ‌ها برای ساخت یک شکل خاص)

واژه‌های جدید: نظم، تکرار، ترتیب، بدون ترتیب، پشت

سرهم، بالا و پایین، یک شکل، یکی در میان، برعکس،

آهنگ، الگو، تکرار، تناسب، هماهنگی، موج و متقارن

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

■ نظم و ریتم از بنیادی‌ترین مفاهیم درک زیبایی هستند. انسان

از کودکی به صورت ناخودآگاه به تکرارها و الگوها توجه می‌کند؛ مثل

صدای قلب، گام‌های راه رفتن یا تغییر روز و شب.

■ در طبیعت، ریتم را در تکرار گلبرگ‌ها، موج‌های دریا، طرح‌های

پوست حیوانات یا پرهای پرندگان می‌بینیم.

■ در میراث فرهنگی و هنری ایران، ریتم و تکرار نقش محوری دارد

مثل فرش، معماری، کاشی‌کاری و موسیقی.

■ برای دانش‌آموزان، توجه به این نظم‌ها و الگوهای تکرارشونده

باعث تقویت دقت، تمرکز، حس زیبایی‌شناسی و هماهنگی

حرکتی می‌شود.

۲. پیوند با دنیای کودک

دانش‌آموزان به طور طبیعی از بازی‌های تکراری لذت می‌برند؛ مثلاً

بارها می‌پرنند، می‌دوند یا یک آهنگ را پشت سرهم می‌خوانند. این

تکرارها برای آن‌ها امنیت و شادی ایجاد می‌کند. لذا استفاده از بازی

می‌تواند نقشی محوری در درک و یادگیری این مفهوم داشته باشد.

درک ریتم از راه حرکت و موسیقی برای کودک بسیار ساده‌تر از توضیح

نظری است. مثلاً کوبیدن دست روی میز، تکرار صدای حیوانات یا راه

رفتن گروهی با یک ریتم مشخص. اگر دانش‌آموزان در این سن، با

نمونه‌های بصری و شنیداری ریتم آشنا شوند، در نقاشی‌ها، بازی‌ها و

حرکات خود به طور طبیعی از آن استفاده خواهند کرد.

۳. نکات آموزشی برای معلم

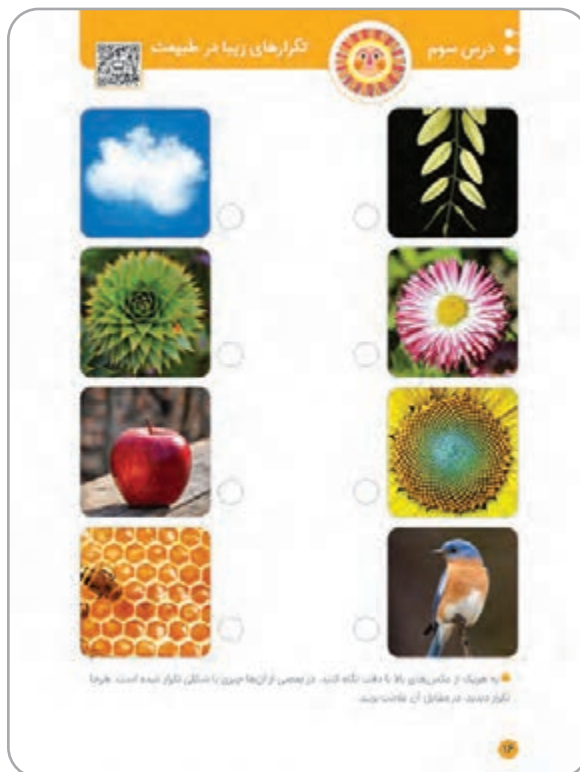
- **مشاهده طبیعت:** به برگ‌های یک شاخه درخت، خطوط یک صدف، یا نوارهای بدن گورخر اشاره کنید و از دانش‌آموزان بخواهید ریتم را پیدا کنند.
- **بازی‌های حرکتی:** حرکت‌های ساده (مثل دست‌زدن، پریدن یا قدم‌زدن) را با ریتم تکراری همراه کنید.
- **ریتم در هنر:** نمونه‌ای از یک فرش یا کاشی ایرانی را نشان دهید و از دانش‌آموزان بخواهید الگوهای تکرارشونده را شناسایی کنند.
- **نقاشی و کاردستی:** بچه‌ها می‌توانند با تکرار نقطه‌ها، خط‌ها یا شکل‌ها روی کاغذ، ریتمی ساده بسازند.
- از توضیح‌های پیچیده پرهیز کنید؛ کافی است بچه‌ها حس کنند که الگوهای تکرار زیبا هستند و می‌توانند آن‌ها را بازآفرینی کنند.

۴. ارتباط با سایر دروس

- این درس پیوند مستقیم با درس دوم (نقطه، خط، سطح، رنگ) دارد؛ زیرا ریتم در واقع تکرار همین عناصر بصری است.
- با درس‌های موسیقی و حرکت (مثل درس ۷: بازی با صدا و حرکت) هم ارتباط دارد، چون ریتم شنیداری و حرکتی هم بخش مهمی از یادگیری است.
- همچنین به درس‌های مربوط به میراث فرهنگی (مثل ایران زیبا یا گنج‌های سرزمین من) وصل می‌شود، چون هدف اصلی در این درس آگاهی از **نظم‌های طبیعی و هنری** است، نه حفظ کردن تعریف‌های خشک. کودک باید یاد بگیرد که در زندگی روزمره‌اش ریتم و تکرار را ببیند و از آن لذت ببرد.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری:

از دانش‌آموزان بخواهید تا نگاه کنند و بگویند کدام شکل‌ها یا رنگ‌ها دوباره تکرار شده‌اند؟ (علامت بزنند)

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و کشف طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: نظم و ریتم (الگوهای تکرارشونده)
را در طبیعت و محیط پیرامون خود مشاهده و با دقت به آن‌ها توجه می‌کند و مثال‌هایی از آن‌ها را نام می‌برد.
فعالیت ۱: گردش علمی: بردن دانش‌آموزان به فضای باز و تشویق آن‌ها به مشاهده الگوهای طبیعی (مثل برگ‌های درختان، چینش گلبرگ‌ها، خطوط روی پوست درختان و حیوانات، موج‌های آب) و نام بردن از آن‌ها.

فعالیت ۲: بازی «پیدا کن و بگو»: با ارائه تصاویری از طبیعت از دانش‌آموزان می‌خواهیم که الگوهای تکراری یا نظم‌های طبیعی را پیدا کنند و بگویند چه الگوهای منظمی در آن می‌بینند.
فعالیت ۳: گوش دادن به طبیعت و محیط پیرامون: گوش دادن به صدای پرندگان، باران، باد و صدای گام‌ها روی سطوح مختلف و تشخیص الگوهای تکرارشونده در آن‌ها.

فعالیت ۴: کار در خانه؛ نگاه کن و بگو: در این تصاویر، چند شکل، رنگ یا چیز تکرار شده است یا در کنار هم قرار گرفته‌اند.

فعالیت ۳: کار در خانه؛ خودت بکش؛ در صفحه سوم کتاب کار در هر ردیف چند شکل خالی هست. از دانش آموز بخواهید ابتدا الگوی تکرارشونده آن را تشخیص دهد. شکل‌ها را به ترتیب بچیند یا به عبارتی بکشد و سپس بر اساس الگو رنگ بزند.

فعالیت ۴: ساخت ریتم با طبیعت: دانش آموزان از اشیای طبیعی (سنگ، چوب، برگ خشک) برای ساخت ریتم‌های ساده استفاده می‌کنند. به عنوان مثال: ضربه به سنگ و چوب برای تولید صدای ریتمیک (تک ضرب، دو ضرب و سه ضرب).

■ استفاده از برگ‌ها یا صدف‌ها برای ساخت الگوهای تصویری یا چیدمان منظم و توصیف شفاهی آن.

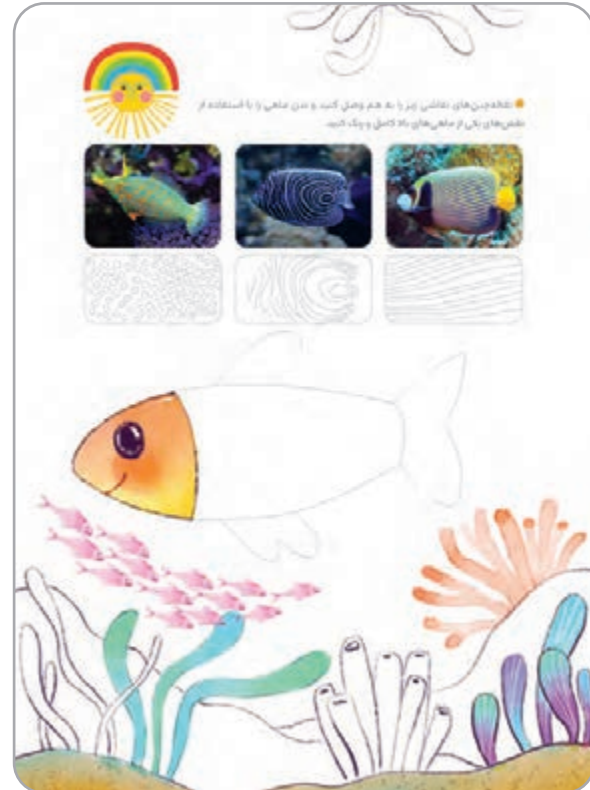
مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی طبیعت

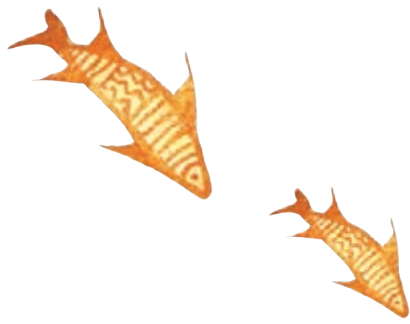
استاندارد عملکردی سطح ۳: نظم و ریتم را در طبیعت و محیط پیرامون خود بررسی و مثال‌ها و نمونه‌هایی از آن را در محیط

استاندارد عملکردی سطح ۲: با بررسی طبیعت و محیط پیرامون خود، نظم و ریتم موجود در آن‌ها را تشخیص می‌دهد و با ارائه نمونه‌هایی، آن‌ها را به شیوه قابل فهم و با استفاده از واژگان فارسی توصیف می‌کند.

فعالیت ۱: بازی «قدم‌های منظم»: معلم الگویی ساده می‌دهد (دو قدم آرام، یک مکث، دوباره دو قدم آرام). بچه‌ها باید همان الگو را اجرا کنند. بعد گروهی از بچه‌ها الگوی جدید بسازند.

فعالیت ۲: کار در خانه؛ کامل کن: از دانش آموزان بخواهید الگوهای ارائه شده در صفحه دوم کتاب کار (صفحه دست‌ورزی) را مشاهده کنند و با مداد رنگی شکل‌هایی مثل آنچه در تصویر را بر روی ماهی هست بکشند و رنگ کنند.

پیرامون خودشناسایی و بیان می‌کند.

فعالیت ۱: قصه‌گویی ریتمیک: داستانی کوتاه درباره طبیعت (مثلاً زندگی یک پرنده) توسط معلم یا دانش‌آموز گفته می‌شود و دانش‌آموزان باید با حرکات یا صداهای ریتمیک داستان را همراهی کنند (مانند بال زدن یا صدای پای آهسته).

فعالیت ۲: بازی ریتمیک: اجرای ریتم‌های طبیعی با حرکت و صدا.

الگوهای طبیعی: (مثلاً طراحی یک گردنبند با مهره‌ها و عناصر طبیعی و مصنوعی که الگوی خاصی دارند به عبارتی با استفاده از نخ، مهره و کاغذ رنگی، الگویی منظم درست کنند).

فعالیت ۴: نقاشی الگوها: دانش‌آموزان بعد از مشاهده طبیعت، الگوها و ریتم‌هایی که دیده‌اند را در قالب نقاشی بیان می‌کنند.

مثلاً رسم ردیف‌های تکراری درختان یا دایره‌های متقارن گل (کتاب کار صفحه آخر).

کاردرخانه: با جلب توجه دانش‌آموزان به تصویر صفحه چهار کتاب کار از دانش‌آموزان بخواهید ماهی‌های خود را بکشند.

■ **ایجاد صدا:** دست زدن به صورت منظم، تکرار ضربات (تک‌ضرب، دوضرب و سه‌ضرب)؛ تولید صداهایی که یک نظم مشخص دارند، راه رفتن یا دویدن با ریتم مشخص روی زمین با ضربات یکسان.

■ **انجام حرکات منظم و ریتمیک:** دانش‌آموزان در گروه‌ها حرکات‌های بدنی منظم می‌سازند (بالا-پایین-چرخش) و آن را تکرار می‌کنند. سپس توضیح می‌دهند که الگوی ساخته‌شده چه نظمی دارد و....

فعالیت ۳: کاردستی نظم طبیعت: ساخت کاردستی از

بشقاب با نقش دو ماهی در هنر ایران

در هنر ایران، ماهی از دیرباز نماد برکت، روزی، تازگی و حیات بوده. در سفره‌های نوروزی هنوز هم ماهی قرمز نشانه زندگی و آغاز نو است. در سفالینه‌ها و ظروف فلزی (به ویژه در ری، نیشابور و گرگان)، نقش ماهی معمولاً در مرکز ظرف قرار می‌گرفت. هنرمندان باور داشتند غذایی که در ظرفی با نقش ماهی خورده شود، برکت و تازگی بیشتری دارد. در برخی از این آثار، دو ماهی به صورت روبه‌رو یا دایره‌وار نقش شده‌اند که علاوه بر نماد باروری و پایداری زندگی، به نشانه هماهنگی و تعادل نیز تفسیر می‌شود. احتمالاً این طرح‌ها پیوندی با باورهای کهن ایرانی هم دارند. در اسطوره‌ها، ماهی نگهبان آب‌هاست و در کنار نمادهایی مثل درخت زندگی یا گیاه مقدس، تصویر می‌شود.

نکات برای معلم

۱. پیوند با زندگی کودک:
۲. بچه‌ها از ماهی شناخت نزدیکی دارند (از سفره هفت‌سین، آکواریوم یا بازار). می‌توانند سریع با تصویر ارتباط برقرار کنند.
۳. الهام برای نقاشی:
۴. از بچه‌ها خواسته شود با الهام از این بشقاب، دو ماهی بکشند؛ می‌توانند رنگ‌ها یا شکل آن‌ها را تغییر دهند تا دنیای خیالی خودشان ساخته شود.
۵. پیوند با میراث فرهنگی:
۶. توضیح دهید که هزار سال پیش هم مردم ایران روی ظرف‌ها تصویر ماهی می‌کشیدند تا همیشه یاد زندگی و برکت باشند.
۷. فعالیت خلاقانه:

- می‌توانند ماهی‌های متقارن بکشند.
- یا دو ماهی در حال شنا را با رنگ‌های مختلف بسازند.
- حتی می‌توانند بشقاب کاغذی ساده را رنگ کنند و نقش ماهی‌ها را داخل آن بکشند.

مرحله سوم: گفت وگویی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند).

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱: توضیح مشاهدات: (چه چیزهایی در طبیعت الگوی خاصی دارند؟)

استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:

فعالیت ۱: به اشتراک گذاری کارهای دانش آموزان و صحبت درباره آنها (نمایش چیدمان سنگ ها یا طراحی هایشان)

فعالیت ۲: پروژه کلاسی: دانش آموزان عکس هایی از الگوهای طبیعی جمع آوری کرده و در کلاس درباره آنها صحبت کنند.

فعالیت ۳: پرسش های پایانی: بحث و گفت وگویی کلاسی درباره تجربیات و توصیف آنها:

■ «چطور فهمیدی که در طبیعت تکرار و نظم وجود دارد؟»

■ «آیا می توانی خودت یک الگوی جدید بسازی؟ و...»

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آنها

۱. در این درس، یکی از بدفهمی های رایج آن است که کودک «الگوهای تکرار شونده» را تنها به صورت نقش های کتاب درسی یا اشکال هندسی محدود بداند و متوجه حضور پررنگ آنها در طبیعت (گلبرگ ها، پولک ماهی، پر پرندگان، امواج آب) نشود. برای رفع این بدفهمی، ضروری است معلم نمونه های عینی و ملموس از محیط اطراف کلاس یا فضای باز مدرسه را به کودک نشان دهد و از او بخواهد مشابه آن را کشف کند.

۲. بدفهمی دیگر آن است که برخی دانش آموزان، تکرار را به معنای «کپی برداری مکانیکی» درک می کنند و از دیدن زیبایی و تنوع در آن غافل می مانند. در این حالت، نقش معلم آن است که با طرح پرسش های هدایت گر (مثلاً: چرا گلبرگ های این گل زیباست؟ اگر یکی از گلبرگ ها متفاوت بود چه می شد؟) کودک را به درک معنای زیباشناختی نظم و تکرار سوق دهد.

۳. برخی دانش آموزان در نام بردن از الگوهای ساده دچار مشکل می شوند. تمرین کلامی همراه با تصویر یا شعر کوتاه می تواند توانایی آنان را تقویت کند.

۴. همچنین ممکن است کودکان تفاوت بین «تکرار ساده» و «تکرار با تغییر» را درک نکنند. استفاده از بازی های حرکتی (مانند دست زدن های منظم همراه با تغییر ریتم یا حرکت پاها) می تواند این مفهوم را برای آنان عینی تر و جذاب تر کند.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

- توجه دانش آموز به الگوهای منظم در طبیعت (مثل برگ ها، موج های آب، خطوط بدن حیوانات).
- توانایی نام بردن مثال هایی از نظم و ریتم در محیط پیرامون.
- شرکت فعال در فعالیت های مشاهده ای، مثل گردش علمی و شنیدن صداهای طبیعت.
- تشخیص و دسته بندی الگوهای طبیعی.
- توضیح ریتم های مشاهده شده با استفاده از کلمات و جملات ساده و مرتبط.
- بازآفرینی الگوهای طبیعی از طریق نقاشی، چیدمان اشیاء یا حرکات ریتمیک.
- بیان مثال های متنوع از نظم و ریتم در طبیعت، همراه با دلیل و توضیح.
- استفاده از زبان بدنی، صوتی یا بصری برای نشان دادن مفاهیم آموخته شده.

ابزارها:

- پوشه کار (جمع آوری نقاشی های الگویی).
- مشاهده کلاسی (ثبت توانایی کشف یا بازآفرینی الگو).
- چک لیست معلم (بررسی شناسایی الگوها و توصیف آنها).
- خودارزیابی (دانش آموز بگوید «کدام الگو برایم زیباتر بود؟»).
- همتاسنجی (ارائه آثار به هم کلاسی ها و دریافت بازخورد ساده).
- بازی های گروهی به عنوان ابزار سنجش غیر رسمی.

راهکار ارتقای یادگیری:

- نشان دادن نمونه های ملموس بیشتر در محیط.
- تنوع بخشی به ابزارها (مهر، کاغذ رنگی، چسباندن اشکال).
- ایجاد فرصت کار گروهی برای ساخت الگو.

■ استفاده از قصه یا شعر با الگوی تکراری برای تثبیت مفهوم.

پرسش‌های متداول:

■ اگر دانش آموز نتواند الگویی بیافریند چه باید کرد؟ می‌تواند ابتدا

با الگوهای آماده، بازی کند و سپس به تغییر یا خلق نمونه جدید هدایت شود.

■ اگر کودک فقط به تقلید بسنده کند چه باید کرد؟ باید او را به افزودن «یک تغییر کوچک» تشویق کرد.

توصیه‌ها: فعالیت‌ها کوتاه، شاد و مبتنی بر مشاهده باشند؛ نمونه‌ها از طبیعت و محیط واقعی انتخاب شوند؛ فرصت گفت‌وگوی آزاد به کودکان داده شود.

تأکیدات زبان‌آموزی:

واژگان کلیدی: «تکرار»، «الگو»، «نظم»، «پشت سر هم». معلم باید از مثال‌های ساده روزمره استفاده کند («کاشی‌ها پشت سر هم هستند»، «این گلبه‌ها تکرار شده‌اند»). بهره‌گیری از شعرهای کودکانه یا بازی‌های زبانی تکراری به تقویت زبان کمک می‌کند.

محتوای مشترک با سایر دروس:

۱. فارسی (واژگان، توصیف و بیان مشاهدات)

■ استفاده از واژگان ساده و مناسب برای توصیف مشاهدات مربوط

به نظم و ریتم در طبیعت.

■ تمرین مهارت‌های گفتاری و نوشتاری برای بیان مشاهدات و یافته‌ها.

۲. ریاضی (الگوها و نظم عددی)

■ درک مفهوم الگوها، توالی و تکرار در طبیعت (مثل دانه‌های گل آفتابگردان یا بال‌های پروانه).

■ مشاهده نظم و ریتم در اشکال طبیعی.

■ استفاده از شمارش و ترتیب در توصیف نظم طبیعت.

۳. علوم (کشف پدیده‌های طبیعی)

■ بررسی نظم در چرخه‌های طبیعی مثل شب و روز، تغییر فصول و رشد گیاهان.

■ درک اهمیت نظم در طبیعت برای بقای موجودات زنده.

۴. تربیت بدنی (ریتم و هماهنگی در حرکت)

■ درک ریتم و هماهنگی در حرکات بدن (مثل دویدن، پریدن، یا بازی‌های گروهی).

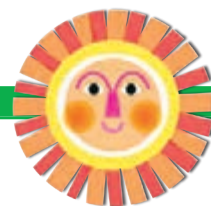
■ استفاده از موسیقی و حرکات هماهنگ برای درک نظم و ریتم.

۵. کار و فناوری (ساخت اشیا بر اساس الگوها)

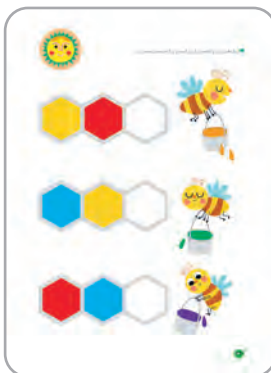
■ استفاده از الگوهای طبیعت در طراحی و ساخت کاردستی.

■ تمرین دقت و نظم در کارهای عملی و گروهی.

دنیای رنگین ما

واحد درسی در یک نگاه

رنگ‌های یکی از نخستین دروازه‌های کودکان به سوی زیبایی و تخیل اند. این درس فرصتی فراهم می‌کند تا دانش‌آموزان رنگ‌های پیرامون خود را در طبیعت و اشیای محیط ببینند، نام ببرند و تجربه کنند. کودک در این مسیر درمی‌یابد که رنگ‌ها فقط ویژگی ظاهری اشیاء نیستند، بلکه احساسی درونی ایجاد می‌کنند. در این درس کودک تجربه می‌کند که چگونه رنگ‌های توانمند شادمانی بیاورند، تفاوت‌ها را آشکار کنند و زیبایی‌ها را دوچندان نمایند و با بازی‌های ساده و فعالیت‌های هنری، رنگ‌ها را بازآفرینی و ترکیب می‌کند و یاد می‌گیرد که دنیای رنگین می‌تواند با زتاب احساسات و اندیشه‌های او باشد و مقدمه‌ای برای درک عمیق‌تر مفاهیم زیبایی و خلاقیت.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری

۱. سه رنگ اصلی را می‌شناسد و آن‌ها را از رنگ‌های فرعی تمییز می‌دهد و نام می‌برد.
۲. رنگ‌های اصلی و فرعی را در محیط خود جستجو و با دقت به آن‌ها توجه می‌کند و تعدادی از آن‌ها را نام می‌برد.
۳. با ترکیب و دست‌کاری رنگ‌های اصلی با یکدیگر، رنگ‌های دلخواه خود را به دست می‌آورد و آن‌ها را با زبان خود توضیح می‌دهد.

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم:

- **رنگ اصلی:** سه رنگ پایه‌ای که نمی‌توان آن‌ها را با ترکیب رنگ‌های دیگر ایجاد کرد (قرمز، زرد، آبی).
- **رنگ فرعی:** رنگ‌هایی که با ترکیب دو رنگ اصلی به دست می‌آیند (مثلاً سبز، نارنجی، بنفش).
- **ترکیب رنگ‌ها:** فرایند ایجاد رنگ جدید با مخلوط کردن رنگ‌های اصلی یا فرعی.
- **تشخیص رنگ‌ها در محیط:** توانایی شناسایی رنگ‌های اصلی و فرعی در اشیاء و طبیعت پیرامون.
- **تنوع رنگ‌ها و زیبایی‌شناسی:** درک جذابیت و هماهنگی ناشی از رنگ‌ها در محیط طبیعی و ساخته دست انسان.

رنگ‌های اصلی و فرعی، تنوع رنگ‌ها، ترکیب رنگ‌ها، زیبایی‌های

مهارت‌ها (عملکردی):

- شناخت و نام بردن رنگ‌ها: توانایی شناسایی و نام‌گذاری رنگ‌های اصلی و فرعی.
- مشاهده دقیق رنگ‌ها در محیط پیرامون: پیدا کردن رنگ‌ها در طبیعت، اشیاء و محیط مدرسه.
- تمایز رنگ اصلی و فرعی: توانایی تشخیص رنگ اصلی از رنگ فرعی و توضیح تفاوت‌ها.
- ترکیب و خلق رنگ‌های جدید: ایجاد رنگ دلخواه با ترکیب رنگ‌های اصلی و فرعی.
- توصیف و بیان رنگ‌ها: توانایی بیان تجربه بصری و رنگ‌های ایجاد شده با استفاده از واژگان ساده.
- تفکر تحلیلی و خلاقانه: بررسی تغییر رنگ‌ها و ایجاد الگوهای رنگی.

ارزش‌ها و نگرش‌ها (نگرشی):

- شوق به کشف و آزمایش رنگ‌ها
- دقت و توجه به زیبایی‌های محیط پیرامون
- احترام به احساس دیگران در انتخاب و سلیقه رنگی
- مسئولیت‌پذیری در استفاده از ابزار رنگ‌آمیزی
- صبوری در ساختن رنگ و بازی با آن
- قدردانی از زیبایی طبیعت و رنگ‌های آن
- بیان احساسات و تجربیات از طریق رنگ‌ها به عنوان زبان هنری کودک

پیش نیازهای مفهومی:

- آشنایی مقدماتی با مفهوم رنگ: کودک باید بداند که چیزها در جهان، رنگ دارند و رنگ یکی از ویژگی‌های قابل تشخیص اشیاء است.
- تجربه مشاهده رنگ‌ها در محیط پیرامون: مثلاً دیده باشد که آسمان آبی است، خورشید زرد است، سیب قرمز، زرد، سبز و... است... (در درس‌های قبل یا در زندگی روزمره).
- درک شباهت و تفاوت بین چیزها: این توانایی پایه‌ای برای تمییز رنگ‌هاست (مثلاً اینکه بگوید: این دورنگ شبیه هم نیستند).
- نام بردن از رنگ‌های ساده و روزمره: (مثلاً بتواند بگوید: این قرمز، اون آبی... حتی بدون شناخت ساختار رنگ‌ها).

پیش نیازهای مهارتی:

- توانایی مشاهده و تمرکز بر جزئیات دیداری: کودک باید بتواند نگاهش را متمرکز کند و رنگ را در چیزها تشخیص دهد.
- مهارت استفاده ساده از ابزار رنگ‌آمیزی: مثلاً مداد رنگی، ماژیک، گواش، آبرنگ یا خمیر بازی - بدون نیاز به دقت زیاد، ولی با توان استفاده ابتدایی.
- توانایی بیان احساسات یا توصیف با کلمات ساده: مثلاً بگوید: «این رنگ رو دوست دارم چون شبیه رنگ آسمونه.»
- آشنایی مقدماتی با کار گروهی و رعایت نوبت: چون بعضی از فعالیت‌ها نیاز به مشارکت در بازی یا گفت‌وگو دارند.
- مهارت ترکیب ساده رنگ‌ها (در حد بازی با رنگ‌ها) مثلاً بلد باشد دو رنگ را با هم مخلوط کند، حتی اگر اسم رنگ حاصل را دقیق نداند.

واژه‌های جدید:

رنگ، رنگ اصلی (قرمز، آبی، زرد)، ترکیب، رنگ دلخواه، روشن، تیره، شبیه، متفاوت

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

■ رنگ یکی از اولین عناصر بصری است که کودک درک می‌کند و به آن واکنش نشان می‌دهد. رنگ‌ها با عواطف و احساسات رابطه مستقیم دارند: قرمز نشانه هیجان، آبی آرامش، سبز طراوت و زرد شادی.

■ کشف رنگ‌ها در طبیعت و محیط اطراف، دریچه‌ای برای ورود به بیان هنری و پرورش تخیل کودک است.

۲. پیوند با دنیای کودک

کودکان به‌طور طبیعی رنگ‌ها را دوست دارند و با آن‌ها ارتباط می‌گیرند. استفاده از رنگ در نقاشی، بازی یا حتی انتخاب لباس، وسیله‌ای برای بیان «من» و هویت شخصی کودک است. رنگ‌ها برای کودک فقط زیبا نیستند؛ آن‌ها را حس می‌کند، می‌چشد و حتی «صدا» برایشان متصور می‌شود (مثلاً «این رنگ مثل خورشید است»).

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ ابتدا از رنگ‌های موجود در طبیعت شروع کنید (رنگ برگ‌ها،

آسمان، میوه‌ها).

■ به کودکان فرصت دهید با رنگ‌ها بازی کنند، بدون نگرانی از درست یا غلط بودن.

■ درباره معنای علمی یا نظری رنگ نیازی به توضیح نیست؛ مهم این است که کودک بتواند رابطه شخصی و حسی خود را با رنگ‌ها پیدا کند.

■ رنگ‌آمیزی آزاد، نقاشی گروهی یا ترکیب رنگ‌ها (مثل آمیختن رنگ زرد و آبی برای ساخت سبز) تجربه‌های ارزشمندی‌اند.

۴. ارتباط با سایر دروس

■ این درس با ریاضی (طبقه‌بندی رنگ‌ها، مقایسه و دسته‌بندی)، علوم (شناخت رنگ در طبیعت)، و هنرهای تجسمی ارتباط مستقیم دارد.

■ به درس‌های مربوط به احساسات و نقد هنری (مثل درس ۱۴:

رنگین کمان احساسات) پیوند دارد، چون رنگ ابزار مهمی در بیان و درک اثر هنری است.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری:

■ کدام رنگ را بیشتر دوست دارید؟

■ در کجا این رنگ را دیده‌اید؟

استاندارد عملکردی سطح ۲: رنگ‌های اصلی و فرعی را در محیط خود جستجو و با دقت به آن توجه می‌کند و تعدادی از آن‌ها را نام می‌برد.

فعالیت ۱:

۱. شناسایی رنگ‌ها:

■ معلم تصاویری از محیط طبیعی یا اشیای اطراف نشان می‌دهد (مثل تصویر باغ، منظره دریا یا خانه) و از دانش‌آموزان می‌خواهد رنگ‌های اصلی را در این تصاویر شناسایی و نام ببرند.
کاردرخانه: شناسایی سه رنگ اصلی با انجام فعالیت صفحه اول کتاب کار این درس.

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و کشف طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: سه رنگ اصلی را می‌شناسد و آن‌ها را از رنگ‌های فرعی تمییز می‌دهد و نام می‌برد.

فعالیت ۱: شکار رنگ‌ها:

■ معلم کارت‌های رنگی (آبی، قرمز و زرد) را به دانش‌آموزان نشان می‌دهد و از آن‌ها می‌خواهد در محیط کلاس یا فضای باز، اشیایی با این رنگ‌ها پیدا کنند.

■ مثال: «چه چیزی در کلاس به رنگ آبی است؟»

فعالیت ۲: قصه رنگ‌ها:

■ معلم داستان کوتاهی درباره سه رنگ اصلی تعریف می‌کند، مثلاً: «رنگ آبی در آسمان زندگی می‌کرد، قرمز در گل‌ها و زرد در خورشید...» سپس از دانش‌آموزان می‌پرسد:

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۳: با ترکیب و دستکاری رنگ‌های اصلی با یکدیگر، رنگ‌های دلخواه خود را به دست می‌آورد و آن‌ها را با زبان خود توضیح می‌دهد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

فعالیت ۱: کاردرخانه: «نقاشی با رنگ‌های تازه:

■ دانش‌آموزان با وصل کردن نقاط، پرنده مورد نظر در صفحه ۲ کتاب کار را می‌کشند و سپس با استفاده از رنگ‌های دلخواه آن را رنگ می‌کنند.

فعالیت ۲: آشپزخانه رنگ‌ها:

■ معلم سه رنگ اصلی را به صورت گواش یا آبرنگ در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد و از آن‌ها می‌خواهد با ترکیب این رنگ‌ها رنگ‌های فرعی بسازند:

■ آبی + زرد = سبز

■ زرد + قرمز = نارنجی

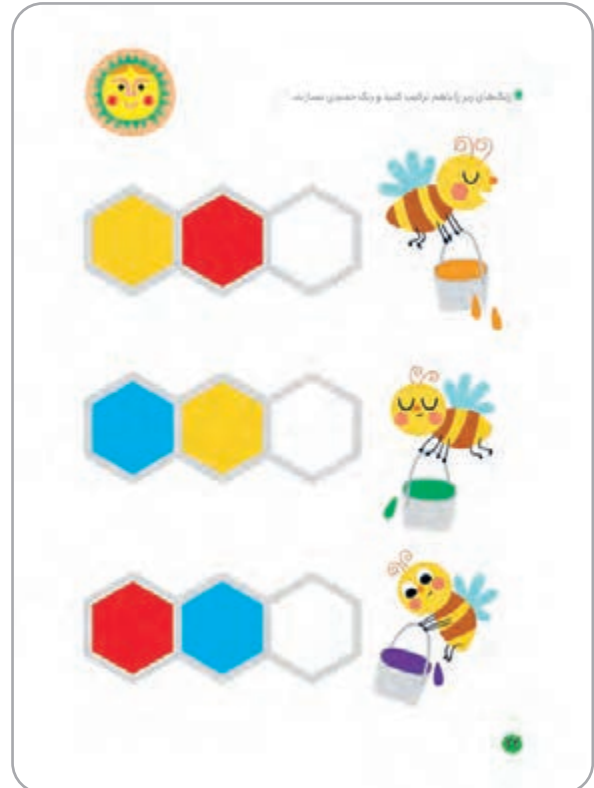
■ قرمز + آبی = بنفش

■ هر دانش‌آموز نتایج ترکیب‌های خود را در برگه جداگانه و در صفحه ۳ کتاب کار در منزل ثبت می‌کند.

فعالیت ۳: نقاشی با رنگ‌های تازه:

■ دانش‌آموزان با استفاده از رنگ‌های اصلی و رنگ‌های فرعی که خودشان ساخته‌اند، یک نقاشی خلاقانه از طبیعت، حیوانات یا منظره دلخواهشان می‌کشند.

فعالیت ۴: کار در خانه: صفحه ۴ این درس: تصاویر لباس‌های محلی را به دلخواه رنگ کنید.

میراث فرهنگی و هنری

لباس زنان گیلان:

لباس زنان گیلانی یکی از زیباترین و رنگارنگ‌ترین پوشاک سنتی ایران هست. لباس زنان گیلانی نماد شادی، کار و زندگی روزمره در میان شالیزارها و روستاهای شمال ایران است. رنگ‌های متنوع آن نشان‌دهنده روحیه شاد و سرزنده مردم گیلان است. این لباس علاوه بر کارکرد روزانه، در جشن‌ها و مراسم هم پوشیده می‌شود و به نوعی بیانگر هویت بومی و دارای ویژگی‌های زیر است:

- **چادر شب و دامن‌های چین‌دار:** زنان گیلانی معمولاً دامن‌های پرچین و بلند می‌پوشند که از پارچه‌های رنگی و گلدار دوخته می‌شود. این دامن‌ها وقتی در حرکت هستند، ریتم و زیبایی خاصی ایجاد می‌کنند.
- **رنگ‌های شاد:** قرمز، سبز، آبی و زرد از رنگ‌های اصلی لباس زنان گیلانی‌اند. استفاده از این رنگ‌ها هم با طبیعت شمال (سرسبزی جنگل‌ها، آبی دریا، قرمزی گل‌ها) هماهنگی دارد و هم حس شادی و زندگی را منتقل می‌کند.
- **پیش‌بند و جلیقه:** روی دامن‌ها معمولاً پیش‌بندهای طرح‌دار و رنگی می‌بندند و جلیقه‌های ساده یا سوزن‌دوزی شده به تن دارند.
- **روسری یا سرپند:** زنان گیلانی از روسری‌های بزرگ و رنگین استفاده می‌کنند که به شکل‌های مختلف روی سر و شانه‌ها انداخته می‌شود.
- **زیورآلات محلی:** گاهی گردنبندها و گوشواره‌های محلی هم بخش جدانشدنی این پوشش بوده‌اند.

نکات آموزشی برای معلم

- کودکان می‌توانند رنگ‌آمیزی لباس زنان گیلانی را انجام دهند و با رنگ‌های مختلف، شادی و زیبایی این پوشاک را تجربه کنند.
- معلم می‌تواند توضیح دهد که چرا لباس‌های محلی گیلان رنگارنگ هستند و چه ارتباطی با طبیعت شمال دارند.
- این فعالیت باعث می‌شود کودک بفهمد لباس هم بخشی از میراث فرهنگی و هنری ماست و مثل یک «اثر هنری زنده» ارزش دارد.

لباس زنان کردستان:

لباس زنان کردستان یکی از جلوه‌های زیبا و رنگارنگ پوشاک سنتی ایران است. این پوشش در مناطق مختلف کردستان، مانند سنندج، مریوان، سقز، بانه و اورامان، با تفاوت‌هایی در رنگ، پارچه، شیوه دوخت و تزیینات دیده می‌شود. لباس زنان کرد علاوه بر کارکرد پوششی، بخشی از هویت فرهنگی و هنری مردم این منطقه است و در جشن‌ها و مراسم نیز جلوه‌ای ویژه دارد و دارای ویژگی‌های زیر است:

- **پیراهن بلند و چین دار:** پیراهن بلند یکی از بخش‌های اصلی لباس زنان کرد است که معمولاً با پارچه‌های رنگارنگ دوخته می‌شود. بلندی و چین‌های لباس هنگام حرکت، جلوه و ریتم زیبایی ایجاد می‌کند.
- **رنگ‌های شاد و متنوع:** استفاده از رنگ‌هایی مانند قرمز، سبز، آبی، زرد و صورتی از ویژگی‌های چشمگیر بسیاری از لباس‌های کردی است. ترکیب رنگ‌ها و هماهنگی آن‌ها، جلوه‌ای شاد و چشم‌نواز به پوشش می‌دهد.
- **جلیقه و پوشش روی لباس:** روی پیراهن، در برخی مناطق از جلیقه، نیم‌تنه یا پوشش‌های دیگری استفاده می‌شود که ممکن است با پارچه‌های متفاوت و تزیینات زیبا همراه باشد.
- **روسری و سربند:** روسری، شال و انواع سربند از بخش‌های مهم پوشش زنان کرد است که به شیوه‌های گوناگون بسته می‌شود و گاهی با رنگ‌ها و نقش‌های لباس هماهنگ است.
- **تزیینات و دست‌دوزی:** در بسیاری از لباس‌های کردی، به ویژه لباس‌های مخصوص جشن و مراسم، از تزییناتی مانند

- منجوق، پولک، نوارهای تزیینی و دوخت‌های دستی استفاده می‌شود. این تزیینات نشان‌دهنده مهارت و ذوق هنری زنان منطقه است.
- **زیورآلات محلی:** زیورآلاتی مانند گردنبند، دستبند، گوشواره و زیورهای مورد استفاده در سربند، در برخی شیوه‌های پوشش کردی دیده می‌شود و به زیبایی و شکوه لباس می‌افزاید.
- **تنوع منطقه‌ای:** لباس زنان کردستان در همه مناطق یکسان نیست و هر منطقه ویژگی‌های خاص خود را در رنگ، شکل لباس، نوع پارچه و شیوه تزیین دارد. این تنوع، بخشی از گوناگونی فرهنگی و هنری کردستان به شمار می‌آید.

مرحله سوم: گفت وگوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱: توضیح مشاهدات: (چه رنگ هایی در طبیعت وجود دارند؟)

استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:

فعالیت ۱: توانایی دانش آموز در توصیف و شناسایی رنگ های اصلی و فرعی در محیط اطراف

فعالیت ۲: پاسخ به پرسش هایی درباره رنگ ها:

■ نام سه رنگ اصلی چیست؟

■ چه رنگ هایی را می توان از ترکیب آن ها ساخت؟

فعالیت ۳: بررسی نقاشی ها و خلاقیت های هنری دانش آموزان و انجام پرسش های پایانی: بحث و گفت وگوی کلاسی درباره تجربیات و توصیف آن ها:

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آن ها

■ ممکن است کودکان رنگ را صرفاً به عنوان «نام» بشناسند و از توجه به ویژگی هایی چون شدت، تنوع، هماهنگی یا تضاد رنگ ها غافل شوند. استفاده از نمونه های متنوع در طبیعت یا آثار هنری می تواند این محدودیت را رفع کند.

■ برخی از دانش آموزان ممکن است تصور کنند رنگ تنها به نقاشی مربوط است و در زندگی روزمره نقشی ندارد. یادآوری حضور رنگ در پوشاک، معماری، خوراکی ها و طبیعت این برداشت را اصلاح می کند.

■ احتمال دارد کودکان برداشت های احساسی از رنگ ها را مطلق در نظر بگیرند (مثلاً آبی همیشه غمگین است). لازم است نشان داده شود که برداشت از رنگ نسبی و وابسته به زمینه های فرهنگی و شخصی است.

■ در برخی موارد، دانش آموزان رنگ های غیرواقعی یا نامعمول را «اشتباه» تلقی می کنند. تقویت تخیل و ارائه نمونه هایی از آثار هنری که رنگ را به صورت خلاقانه به کار گرفته اند، این بدفهمی را برطرف می کند.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

۱. بررسی و شناسایی موقعیت

■ کودک رنگ های اصلی (قرمز، زرد، آبی) را در محیط اطراف خود (لباس ها، اشیاء، طبیعت) نشان می دهد.

■ رنگ های اصلی را از رنگ های دیگر (مثل سبز یا نارنجی) تمییز می دهد و نام می برد.

■ هنگام مشاهده تصویر، کتاب یا محیط، به رنگ ها دقت می کند و واکنش نشان می دهد («این آبی! این قرمز!»).

۲. خلق ایده

■ کودک با ترکیب رنگ های اصلی (مثلاً آبی و زرد)، رنگ جدیدی می سازد و می گوید: «سبز درست کردم!»

■ در نقاشی یا فعالیت هنری اش، از رنگ ها با انتخاب خود استفاده می کند.

■ به کمک بازی یا کار گروهی، رنگ های دلخواهش را ترکیب می کند و حس خوبی نسبت به تجربه دارد.

۳. گفت وگوی هنری

■ کودک درباره رنگ هایی که ساخته یا دیده حرف می زند و آن ها را با زبان خودش توصیف می کند. («این رنگ مثل آسمونه»، «این گرم و خوشحاله»).

■ از کلمات تازه رنگی در گفت وگو استفاده می کند («نارنجی»، «بنفش»).

■ به حرف دوستانش درباره رنگ ها گوش می دهد و با احترام پاسخ می دهد یا مقایسه می کند.

ابزارها:

■ پوشه کار برای ثبت آثار رنگی دانش آموزان،

■ مشاهده مستقیم رفتار برای ثبت واکنش های آنان در انتخاب و استفاده از رنگ ها،

■ چک لیست برای ارزیابی توانایی در نام بردن و تشخیص رنگ ها،

■ خودارزیابی ساده برای بازتاب احساسات شخصی نسبت به رنگ ها،

■ همسال سنجی برای دریافت بازخورد از همکلاسی ها.

راهکار ارتقای یادگیری:

- فراهم کردن فرصت کار با ابزار و مواد متنوع (مداد رنگی، گواش، کاغذ رنگی و عناصر طبیعی مانند برگ و گل)، ایجاد موقعیت مشاهده مستقیم در محیط واقعی،
- پرهیز از قضاوت «درست/نادرست» درباره انتخاب رنگ‌ها،
- تشویق و هدایت دانش‌آموزان به توصیف و تشریح ارتباط میان رنگ و احساسات شخصی.

پرسش‌های متداول:

- در صورت نام‌گذاری نادرست رنگ‌ها توسط کودکان، بهتر است فرصت مشاهده بیشتر فراهم شود و از مقایسه با نمونه‌های واقعی یا مشارکت هم‌کلاسی‌ها برای اصلاح طبیعی استفاده شود.
- در مواجهه با استفاده محدود از رنگ‌ها (مثلاً انتخاب یک رنگ تکراری)، تشویق به تجربه رنگ‌های دیگر سودمند است؛ اما آزادی و تخیل کودک نباید محدود شود.
- در صورت انتخاب رنگ‌های غیرمعمول برای اشیاء، به جای اصلاح مستقیم، باید انگیزه انتخاب کودک را جویا شد و فرصت بیان دلیل فراهم گردد.

تأکیدات زبان آموزی:

- واژگان کلیدی درس شامل «رنگ»، «روشنی»، «تیرگی»، «شاد»، «آرام» است. تأکید اصلی باید بر کاربرد درست واژگان ساده و قابل درک باشد. معلم می‌تواند با طرح پرسش‌های باز و تشویق به توصیف‌های شخصی، توان زبانی دانش‌آموزان را گسترش دهد. استفاده از اصطلاحات پیچیده (مانند طیف یا تناژ) در این مرحله توصیه نمی‌شود.

محتوای مشترک با سایر دروس:

۱. علوم تجربی (مبحث حس بینایی و رنگ‌ها):
 - در علوم، دانش‌آموز با رنگ‌ها از دید علمی آشنا می‌شود (مثلاً رنگ‌ها در طبیعت، نقش نور در دیدن رنگ‌ها و حس بینایی). در درس هنر، می‌شود از آن دانسته‌ها برای ساخت رنگ‌ها و بازی‌های

رنگی استفاده کرد. مثلاً گفت: «یادتونه گفتیم چرا برگ‌ها سبزین؟ حالا بیایم با سبزنقاشی کنیم!»

۲. فارسی (مهارت گفتاری و شنیداری):

- وقتی کودکان درباره رنگ‌ها، حس خودشون یا نقاشی‌ها صحبت می‌کنند، مهارت‌های زبانی‌را هم تمرین می‌کنند.
- معلم می‌تواند در پایان فعالیت از بچه‌ها بخواهد درباره کارهایی که انجام دادند «حرف بزنند»، «داستان رنگی» بگویند یا «رنگ مورد علاقه‌شون» را توصیف کنند.

۳. ریاضی (الگوها، طبقه‌بندی و شمارش رنگ‌ها):

- در ریاضی، دانش‌آموز الگوهای تکرارشونده یا طبقه‌بندی اشیاء بر اساس رنگ را یاد می‌گیرد. در هنر می‌توانیم از همین ایده‌ها استفاده کنیم. مثلاً: «با رنگ قرمز و زرد، یک الگوی زیبا بساز!» یا «چند تارنگ گرم اینجا می‌بینی؟»

۴. تفکر و سبک زندگی (ابراز احساسات، احترام، همکاری):

- کودکان یاد می‌گیرند احساسات خود را بشناسند و بیان کنند. در درس رنگ، وقتی کودک می‌گوید «من این رنگ رو دوست دارم چون خوشحالم»، به نوعی همان هدف درس تفکر را تمرین می‌کند. می‌توانیم از رنگ‌ها برای گفت‌وگو درباره احساسات و کار گروهی استفاده کنیم.

۵. تربیت بدنی (هماهنگی چشم و دست، مهارت‌های حرکتی):

- رنگ‌آمیزی، نقاشی با انگشت یا قلم‌مو و ساخت کار دستی رنگی، مهارت‌های ظریف حرکتی را تقویت می‌کند. این فعالیت‌ها را می‌توان به صورت بازی‌های حرکتی هم اجرا کرد (مثل پریدن روی رنگ مشخص، یا پیدا کردن رنگ‌ها در فضای باز).

واحد درسی در یک نگاه

این درس نگاه کودک را به زیبایی‌های طبیعی معطوف می‌کند؛ زیبایی‌هایی که درختان، گل‌ها، پرندگان یا کوه‌ها در دل خود دارند. زیبایی طبیعی به عنوان منبع الهام و تجربه زیباشناختی معرفی می‌شود. دانش‌آموزان با نگاه دقیق به درختان، گل‌ها، آسمان، حیوانات و عناصر طبیعی، احساس شگفتی، لذت یا آرامش را تجربه می‌کنند. سپس با کمک معلم یاد می‌گیرند این احساسات را با کلمات ساده، حرکت‌های بدنی، صدا یا نقاشی بیان کنند. این درس کودکان را به پرسشگری درباره علت زیبایی‌ها و توجه به خالق آن‌ها ترغیب می‌کند. فعالیت‌های درس می‌تواند شامل قدم‌زدن در حیاط مدرسه، جمع‌آوری برگ‌ها یا تماشای عکس‌های طبیعت باشد. «طبیعت زیباست» به کودک نشان می‌دهد که نگاه کردن با دقت می‌تواند دنیایی تازه از معنا و احساس بگشاید. این درس زمینه‌ای برای پرورش ذوق زیبایی‌شناختی، شکرگزاری و دقت در خلقت جهان است و کودک را به جست‌وجوی زیبایی‌های تازه در زندگی روزمره ترغیب می‌کند.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

با دیدن زیبایی‌های طبیعی، با دقت به آن‌ها توجه می‌کند، برانگیخته می‌شود و احساسات درونی مانند شوق، لذت یا تعجب را نشان می‌دهد.

تجربه درونی خود از دیدن زیبایی‌های طبیعی را با واژه‌های ساده یا حرکات و نشانه‌های بدنی بیان می‌کند و درباره خالق آن‌ها یا علت زیبایی‌شان سؤال‌هایی می‌پرسد.

با شوق و علاقه تجربیات زیبایی‌شناسانه تازه را جستجو، بررسی

و توصیف می‌کند و آن‌ها را افزایش می‌دهد و آن‌ها را نشانه‌ای از توانمندی خالق یا اهمیت آن پدیده می‌داند.

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم: طبیعت، زیبایی، خالق / آفریننده، احساس خوشایند، تحسین
مهارت‌ها:

■ تمرکز و دقت در مشاهده جزئیات طبیعت و عناصر زیبای آن؛

■ **تشخیص زیبایی در عناصر طبیعی:** مثل رنگ‌ها، صداها، شکل‌ها، بافت‌ها

■ درک زیبایی‌شناسانه از طریق حواس

■ بیان ساده احساسات نسبت به آنچه زیبا می‌بیند یا تجربه می‌کند (با کلمات، حالت صورت، نقاشی، بازی و...)

■ طرح پرسش ساده درباره زیبایی‌ها و خالق‌شان

■ کنجکاوی و پرسشگری درباره‌ی شگفتی‌ها

■ توصیف و مقایسه زیبایی‌های طبیعی.

ارزش‌ها:

■ علاقه‌مندی به طبیعت و زیبایی‌های آن

■ احساس رضایت از دیدن و بودن در کنار زیبایی‌ها و لذت‌بردن از زیبایی‌های ساده زندگی

■ شگفتی و کنجکاوی درباره خالق طبیعت

■ احترام به طبیعت و دیگران در هنگام تجربه‌های زیبایی‌شناسانه

■ شوق به دیدن، شنیدن، لمس کردن و کاوش در طبیعت

■ احساس احترام و تحسین نسبت به آفریده‌های طبیعی

■ احترام به نظرات و احساسات دیگران در هنگام تجربه و گفت‌وگو درباره زیبایی‌ها

■ حفاظت و احترام به محیط زیست

پیش‌نیازهای مفهومی:

۱. شناخت اولیه عناصر طبیعی (گل، درخت، کوه، آسمان و...):
طبیعت چیست؟ شناخت ابتدایی از پدیده‌های طبیعی مانند گل، درخت، آسمان، پرنده، کوه، ابرو...

۲. آشنایی با مفهوم «زیبایی» در سطح کودکان:

زیبایی چیست؟ (در حد تجربه نه تعریف): تجربه احساسی خوشایند نسبت به چیزی؛ مثلاً گفتن: «چه گل قشنگیه!» یا «چه صدای خوبی داره!»

۳. آشنایی ابتدایی با مفهوم «خالق» یا «سازنده»:

تفاوت بین ساخته دست انسان و آفریده‌های طبیعی: مثلاً تفاوت بین یک درخت و یک تیر چراغ برق)

پیش‌نیازهای مهارتی

۱. مهارت استفاده از حواس پنج‌گانه

■ دیدن، شنیدن، بوییدن، لمس کردن و توجه به آنچه از این طریق دریافت می‌کند.

■ مثلاً: «بوی این گل شبیه چیه؟» یا «برگش نرمه یا زبره؟»

۲. مشاهده با دقت (در حد پایه اول)

■ توانایی تمرکز روی یک پدیده برای چند لحظه و دیدن یا شنیدن ویژگی‌های ظاهری آن (رنگ، صدا، حرکت، شکل و...).

۳. بیان احساسات و برداشت‌ها با کلمات و حرکات

گفتن چیزهایی مثل: «دوستش دارم»، «خوشم اومد»، «برام قشنگ بود»، یا حتی «ترسیدم»، به عنوان پایه‌های تجربه زیبایی‌شناسی.

۴. پرسشگری ساده

سؤال‌های کودکانه در مورد پدیده‌های طبیعی: «چرا برگ‌ها می‌افتن؟» «ابر چجوری درست می‌شه؟» «کی این گل رساخته؟»

۵. مهارت‌های حرکتی ساده

راه رفتن در طبیعت، نشستن، ایستادن، نگاه کردن، خم شدن، لمس کردن اشیاء طبیعی با دقت و مراقبت.

۶. کار گروهی در حد ابتدایی

مشارکت در گروه، گوش دادن به دیگران، رعایت نوبت و قوانین بازی‌ها یا فعالیت‌های جمعی در فضای باز.

واژه‌های جدید:

زیبایی، آفریده، خالق، طبیعت، احساس (شگفتی، شوق،

لذت، تعجب، آرامش)

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

- زیبایی طبیعت یکی از اولین سرچشمه‌های تجربه زیبایی‌شناسانه برای کودک است.
- وقتی کودک رنگ گل‌ها، شکل کوه، صدای آب یا پرواز پرنده‌ها را می‌بیند و می‌شنود، نوعی برانگیختگی حسی و عاطفی در او ایجاد می‌شود که اساس لذت هنری است.
- درک زیبایی طبیعت به کودک کمک می‌کند تا علاوه بر توجه به جزئیات، حس احترام و پاسداشت نسبت به محیط زیست پیدا کند.

۲. پیوند با دنیای کودک

- کودک در زندگی روزمره، در ارتباط مستقیم با طبیعت است: گل‌ها، درختان، آسمان، پرندگان و سنگ‌ها بخشی از محیط آشنای او را تشکیل می‌دهند. این درس به او کمک می‌کند تا آنچه همواره دیده یا لمس کرده است، این بار با دقت و نگاه تازه‌ای ببیند و درباره آن حرف بزند. دانش‌آموزان در این سن به پدیده‌های تازه با شگفتی و کنجکاوی نگاه می‌کنند. زیبایی طبیعت برای آن‌ها فقط دیدن نیست؛ کودک آن را لمس می‌کند، بومی‌کشد، به صداهایش گوش می‌دهد و تجربه شخصی خود را می‌سازد. بازنمایی احساسات درونی در قالب گفتار، نقاشی یا حرکت، تجربه‌ای است که کودک را به طبیعت نزدیک‌تر می‌کند و نگاه او را نسبت به محیط پیرامون حساس‌تر می‌سازد. بسیاری از احساسات مثبت مانند شادی، آرامش و حتی حس دوستی با حیوانات و گیاهان در همین تجربه‌های اولیه شکل می‌گیرد.

۳. نکات آموزشی برای معلم

- تجربه‌ها را مستقیم کنید؛ یعنی کودکان را به فضای باز ببرید یا نمونه‌های طبیعی (برگ، سنگ، صدف، شاخه، میوه) را به کلاس بیاورید.
 - مقایسه نمونه‌های طبیعی (مثلاً برگ‌های گوناگون یا رنگ‌های آسمان در زمان‌های مختلف) می‌تواند تمرین خوبی برای پرورش دقت و تفاوت‌گذاری باشد.
 - به دانش‌آموزان فرصت مشاهده آزادانه و بدون قضاوت بدهید. مهم‌تر از درستی یا نادرستی بیان کودک، تجربه توجه و دقت او به جزئیات است.
 - از دانش‌آموزان بخواهید زیبایی‌ها را توصیف کنند؛ با واژه‌های ساده، یا حتی با حرکت و صدا.
 - مقایسه زیبایی‌ها (مثلاً این گل با آن گل) بیشتر جنبه تشویق به توجه دقیق‌تر دارد، نه داوری برتر یا بدتر بودن.
 - تأکید بیش از حد بر «صحیح گفتن» یا «قشنگ‌تر بودن» نباید جایگزین آزادی تجربه و بیان کودک شود. این درس بیشتر بر فرایند دیدن و بیان کردن استوار است تا نتیجه نهایی.
 - اجازه دهید دانش‌آموزان درباره چرایی زیبایی سؤال کنند و دیدگاه خود را بیان کنند؛ این فرایند آغاز تفکر زیبایی‌شناسانه است.
 - ارتباط کودک با طبیعت در این درس می‌تواند مقدمه‌ای برای مباحثی چون حفاظت از محیط زیست و احترام به موجودات زنده باشد.
- ارتباط با سایر دروس:**
- این درس با درس «من و طبیعت» (درس ۱) در تداوم تجربه حسی و مشاهده طبیعت قرار دارد. همچنین با درس «زیبایی‌ها» (درس ۹) در پیوند با مفهوم زیباشناسی هم‌راستا است. معلم می‌تواند این پیوندها را در طراحی فعالیت‌ها به کار گیرد، مثلاً وقتی از زیبایی رنگ گل‌ها سخن می‌گوید، ارتباط آن را با رنگ در آثار هنری (درس ۴) نیز یادآور شود.

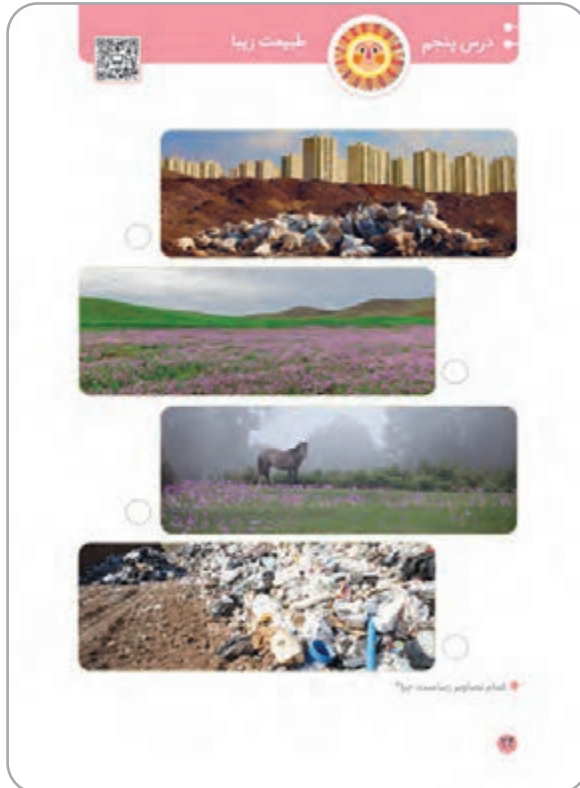
مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری:

رنگارنگ، گل خشک) را در یک جعبه می‌گذارد. هردانش‌آموز یکی را برمی‌دارد، نگاه می‌کند و با یک جمله یا حرکت احساسش را نشان می‌دهد.

استاندارد عملکردی سطح ۲: تجربه درونی خود از دیدن زیبایی‌های طبیعت را با واژه‌های ساده یا حرکات و نشانه‌های بدنی بیان می‌کند و درباره‌ی خالق آن‌ها یا علت زیبایی‌شان سؤال‌هایی می‌پرسد.

فعالیت ۱: شکل و فرم در طبیعت:

- معلم تصاویری از پدیده‌های طبیعی (مثل درخت، کوه، دریا، یا گل) نشان می‌دهد و از دانش‌آموزان می‌پرسد: چه چیزی در این تصویر زیباست؟
- **کاردخانه:** انجام صفحه اول کتاب کار

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و کشف طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: با دیدن زیبایی‌های طبیعی، با دقت به آن‌ها توجه می‌کند، برانگیخته می‌شود و احساسات درونی مانند شوق، لذت یا تعجب را نشان می‌دهد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. لمس زیبایی

■ معلم دانش‌آموزان را به فضای باز (مانند پارک یا حیاط) می‌برد و از آن‌ها می‌خواهد لحظه‌ای چشم‌هایشان را ببندند، به صدای باد یا پرندگان گوش کنند و سپس احساساتشان را به زبان ساده بیان کنند:

- چه احساسی داری؟ خوشحالی؟ آرامش داری؟
- این صدا یا منظره‌تو را یاد چه چیزی می‌اندازد؟

۲. قدم زدن در حیاط مدرسه یا پارک نزدیک

■ بچه‌ها با راهنمایی معلم به دنبال سه چیز زیبا می‌گردند (مثل یک برگ خاص، یک پرده، یا شکل ابر) و با یک حرکت بدن یا یک کلمه احساسشان را بیان می‌کنند.

۳. جعبه شگفتی

■ معلم چند عکس یا اشیای طبیعی زیبا (سنگ براق، برگ

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن):

بازآفرینی طبیعت

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. نقاشی فرم‌ها:

■ دانش‌آموزان یک فرم طبیعی که دوست دارند (مثلاً یک برگ یا یک سنگ) را به صورت ساده و کلی نقاشی می‌کنند و توضیح می‌دهند چرا آن را زیبا می‌بینند.

■ **کار در خانه:** دانش‌آموز به تصویر صفحه دوم کتاب کار عناصر زیبایی‌شناسی را اضافه کند با پاسخ به این سوالات: دوست داری این تصویر را زیباتر کنی؟ چه چیزهایی دوست داری به آن اضافه کنی؟

۲. **تندیس زنده:** دانش‌آموزان به گروه‌های کوچک تقسیم می‌شوند و با استفاده از بدن خود شکل یک پدیده طبیعی (مثل گل، درخت یا کوه) را بازسازی می‌کنند. سپس احساس خود از این تجربه را بیان می‌کنند.

■ **استاندارد عملکردی سطح ۳:** با شوق و علاقه تجربیات زیبایی‌شناسانه تازه را جستجو، بررسی و توصیف می‌کند و آن‌ها را افزایش می‌دهد و آن‌ها را نشانه‌ای از توانمندی خالق یا اهمیت آن پدیده می‌داند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. نمایشگاه زیبایی طبیعت:

■ دانش‌آموزان اشیای طبیعی زیبا (مثل برگ، سنگ، گل) را جمع‌آوری می‌کنند و در کلاس به صورت یک نمایشگاه کوچک به نمایش می‌گذارند. هر دانش‌آموز باید درباره چیزی که انتخاب کرده توضیح دهد و بیان کند چرا این شیء را زیبا می‌بیند.

■ می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید فقط یک یا دو شیء یا عنصر طبیعی همچون برگ و سنگ بیاورند بررسی خوب و دقیق و مقایسه یک یا دو عنصر سبب می‌شود تا همه دانش‌آموزان زیبایی‌های مشترک و متفاوت هریک را به خوبی ببینند.

۲. تابلوی کلاس زیبایی:

■ چیزهای زیبایی را که در این هفته دیده‌اید، در قالب نقاشی، کاردستی یا عکس ارائه و در تابلوی کلاس نصب کنید.

■ **کار در خانه:** انجام فعالیت صفحه سوم کتاب کار با این هدف و توضیح نشان می‌دهد ما هم در کنار سایر عناصر طبیعت و جزئی از آن زیبا هستیم.

■ **کار در خانه:** انجام فعالیت صفحه چهارم کتاب کار: کاشی‌کاری سردر باغ ماهان کرمان به عنوان بخشی از زیبایی‌های طبیعی و مصنوعی به دانش‌آموزان معرفی شود و از آنان خواسته شود این تصویر را کامل کنند.

کاشی کاری سردر باغ ماهتاب با نقش سرو

این کاشی کاری که نقش زیبای **سرو** در آن دیده می شود، نمونه ای از پیوند هنر، معماری و طبیعت در فرهنگ ایرانی است. سرو از دیرباز در هنر و فرهنگ ایران جایگاه ویژه ای داشته و به دلیل سبزی همیشگی، نماد پایداری، سربلندی، زندگی و جاودانگی دانسته شده است. استفاده از نقش سرو در معماری و کاشی کاری، علاوه بر زیبایی، نشان دهنده توجه هنرمندان ایرانی به عناصر طبیعت و تبدیل آن ها به نقش های هنری است. رنگ، شکل و تکرار نقش **سرو** در کاشی کاری، جلوه ای هماهنگ و چشم نواز ایجاد می کند.

نکات آموزشی برای معلم

- معرفی کاشی کاری به عنوان یکی از هنرهای ارزشمند معماری ایران و توجه به نقش طبیعت در آن.
- آشنایی کودکان با نقش سرو و مفاهیمی مانند پایداری، سربلندی و زندگی که این درخت در فرهنگ ایرانی تداعی می کند.
- توجه دادن کودکان به شکل، رنگ، تکرار و نظم نقش سرو در کاشی کاری و تقویت مهارت مشاهده و توصیف تصویری.
- ترغیب کودکان به بازآفرینی نقش سرو با نقاشی، کلاژ، چاپ یا ساخت طرح های تکرارشونده.
- کودک درمی یابد که هنرمندان ایرانی از عناصر ساده و آشنای طبیعت، مانند درخت و گل، برای خلق نقش های زیبا و انتقال مفاهیم فرهنگی استفاده کرده اند.

۳. قصه‌گویی و ایفای نقش طبیعت:

- در گروه‌های کاری دو نفره، دانش‌آموزان باهم دو شیء یا عنصر طبیعی را که از دید آن‌ها زیباتر هست، انتخاب کنند.
- دانش‌آموزان از زبان آن شیء یا عنصر زیبا، با دوستشان صحبت کرده و زیبایی‌های خودشان را توصیف می‌کنند. با صدای همان پدیده بگویند چرا اوزیباتر از بقیه هست.

مرحله سوم: گفت‌وگوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک‌گذاری تجربه‌ها و توصیف آنچه یاد گرفته‌اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱: توضیح مشاهدات: تشویق به بیان احساسات و تجربیات شخصی از زیبایی‌های طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۲:

فعالیت ۱: توانایی دانش‌آموز در توصیف و شناسایی زیبایی‌ها در محیط اطراف

فعالیت ۲: پرسش‌هایی درباره تجربه:

- وقتی این صحنه را دیدی چه احساسی داشتی؟
- زیبایی این پدیده را چطور توصیف می‌کنی؟
- به نظر تو چه کسی این زیبایی را آفریده است؟

استاندارد عملکردی سطح ۳:

فعالیت ۱:

■ نمایش نتایج فعالیت‌ها (مانند نقاشی‌ها یا داستان‌ها، صداها، صحبت درباره آن‌ها، بررسی تفاوتشان و اشاره به این که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...

- بررسی میزان خلاقیت در بیان زیبایی و توانایی ارتباط با طبیعت
- انجام پرسش‌های پایانی: بحث و گفت‌وگوی کلاسی درباره تجربیات و توصیف آن‌ها:

شناسایی بدفهمی‌های احتمالی و راه‌های رفع آن‌ها

■ برخی از دانش‌آموزان ممکن است تصور کنند زیبایی تنها در ظاهری رنگ‌های شاد طبیعت است؛ این برداشت باید با هدایت آن‌ها به توجه به فرم‌ها، بافت‌ها، الگوهای طبیعی و هماهنگی اجزا اصلاح شود.

■ ممکن است کودک زیبایی را صرفاً یک امر بیرونی بداند و ارتباط آن را با احساسات و دریافت‌های شخصی نادیده بگیرد. لازم است معلم فرصت‌هایی برای بیان احساسی فردی فراهم کند.

■ احتمال دارد دانش‌آموزان در توصیف زیبایی‌ها از واژگان بسیار محدود استفاده کنند. غنی‌سازی واژگانی و آموزش زبان توصیفی می‌تواند این مشکل را رفع کند.

■ برخی کودکان ممکن است ارزش و اهمیت زیبایی طبیعت را تنها به بعد سرگرمی تقلیل دهند. معلم می‌تواند با طرح پرسش‌هایی درباره نقش زیبایی در آرامش، نظم و الهام‌بخشی، این دیدگاه را گسترش دهد.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

■ مشاهده مناظر و پدیده‌های طبیعی، با دقت به جزئیات آن‌ها توجه می‌کند.

■ احساسات خود (شوق، لذت، تعجب) را با کلمات ساده، حالت چهره یا حرکات بدن نشان می‌دهد.

■ درباره علت زیبایی یا خالق آن پدیده پرسش می‌پرسد.

■ می‌تواند یک تجربه زیبایی‌شناسانه تازه را جستجو کرده، بررسی و توصیف کند.

■ زیبایی‌های تازه را با اشتیاق به دیگران معرفی می‌کند و ارزش آن‌ها را توضیح می‌دهد.

ابزارهای ارزشیابی

■ پوشه‌کار دانش‌آموز (ثبت نقاشی‌ها و نوشته‌های کوتاه)،

■ چک‌لیست مشاهده مستقیم رفتار،

■ گفت‌وگوهای کلاسی،

■ خودارزیابی ساده (مثلاً با انتخاب شکلک احساسی).

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ فرصت برای بازگشت به طبیعت یا مشاهده تصاویر تازه،

■ هدایت کودک به پرسشگری درباره چرایی زیبایی‌ها،

■ تشویق به تنوع‌بخشی در روش بیان (نقاشی، کولاژ، توصیف کلامی، بازی حرکتی).

■ تمرکز اصلی در سنجش: میزان دقت در مشاهده، توانایی تشخیص و نام بردن نمونه‌ها و قدرت انتقال دریافت‌های شخصی به زبان یا ابزار هنری.

پرسش‌های متداول:

■ اگر دانش‌آموز زیبایی را نبیند یا بیان نکند چه باید کرد؟ با ایجاد تجربه مشترک (تماشای فیلم کوتاه یا عکس)، کمک به تمرکز بر جزئیات و پرسشگری می‌توان او را هدایت کرد.

■ اگر کودکی در بیان احساساتش خجالت می‌کشد چه باید کرد؟ استفاده از شیوه‌های غیرکلامی مانند نقاشی، حرکت یا نمایش می‌تواند جایگزین مناسبی باشد.

■ اگر تعریف کودک از زیبایی متفاوت یا غیرمعمول بود، آیا باید اصلاح شود؟ خیر، بلکه باید به عنوان تنوع نگاه‌ها پذیرفته شود و فرصت مقایسه و گفت‌وگو فراهم گردد.

■ توصیه اجرایی: معلم بهتر است در کلاس فضای گفت‌وگوی آزاد و بی‌قضاوت ایجاد کند تا کودکان احساس امنیت کنند. همچنین ترکیب فعالیت فردی و گروهی به پرورش هم‌زمان دقت، اعتماد به نفس و تعامل اجتماعی کمک می‌کند.

تأکیدات زبان آموزی:

■ استفاده از واژگانی مانند «زیبا»، «هماهنگ»، «خوش‌رنگ»، «لطیف»، «شاداب»، «مرتب» و آموزش کاربرد آن‌ها در جمله‌های ساده.

■ تأکید بر استفاده مؤدبانه و محترمانه از زبان هنگام بیان نظرها (مثلاً گفتن «می‌تواند از این هم زیباتر باشد...» به جای «این قشنگ نیست»).

■ آموزش ساخت جملات توصیفی ساده (مثلاً «برگ سبز است و رگ‌های ظریف دارد»).

■ تشویق به مقایسه زبانی («این گل از آن یکی پررنگ‌تر است»، «این شکل منظم‌تر از دیگری است»).

محتوای مشترک با سایر دروس:

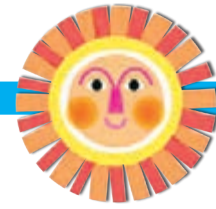
■ علوم تجربی: ارتباط با مبحث ویژگی‌های گیاهان، جانوران و پدیده‌های طبیعی (هماهنگی برای یک بازدید یا فعالیت مشترک).

■ فارسی: تقویت مهارت گفت‌وگو و توصیف در قالب جمله‌های ساده (استفاده از کلمات فارسی صحیح برای گفت‌وگو و توصیف).

■ هنر: خلق آثار تصویری یا کار دستی برای نمایش زیبایی‌های طبیعی (استفاده از تکنیک‌های نقاشی یا کلاژ).

■ مهارت‌های زندگی: تقویت دقت، آرامش و توجه به محیط اطراف (برای تمرین صبر، آرامش همراه یا مشاهده).

ایران زیبای من

واحد درسی در یک نگاه

در این درس، دانش آموز با زیبایی‌های فرهنگی و هنری سرزمین خود آشنا می‌شود؛ از معماری و فرش تا دست‌سازه‌ها و آثار هنری. او یاد می‌گیرد که همان‌گونه که در طبیعت زیبایی می‌بیند، در ساخته‌های انسانی هم می‌تواند زیبایی را تجربه کند. بیان احساسات از دیدن بناها یا اشیای هنری با زبان یا نقاشی و حرکت، فرصتی برای پرورش حس تعلق ملی و علاقه به میراث فرهنگی است. در این درس، کودک نه تنها زیبایی‌های تازه کشف می‌کند بلکه می‌آموزد آن‌ها بخشی از هویت او و سرزمینش هستند. در این درس، کودکان با نمونه‌هایی از زیبایی‌های فرهنگی و هنری ایران مانند معماری سنتی، دست‌بافته‌ها و آثار هنری آشنا می‌شوند. تمرکز درس بر این است که کودک درک کند زیبایی فقط در طبیعت نیست، بلکه ساخته‌های انسانی نیز جلوه‌ای از ذوق و خلاقیت‌اند. او در این درس احساسات خود را از دیدن بناهای تاریخی یا صنایع دستی بیان می‌کند و تلاش می‌کند زیبایی‌های تازه‌ای در محیط زندگی خود کشف کند. معلم می‌تواند از تصاویر بناها یا نمونه‌هایی از فرش و کاشی‌کاری برای برانگیختن کنجکاوی کودک استفاده کند. این درس پلی است میان «زیبایی طبیعی» و «زیبایی فرهنگی» و به کودک نشان می‌دهد ایران سرزمینی است سرشار از زیبایی.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

۳. به واری فرم و اجزای زیبایی‌های طبیعی یا فرهنگی - هنری علاقه نشان می‌دهد، آن‌ها را جستجو، با یکدیگر مقایسه، توصیف و پرسش‌هایی درباره آن‌ها مطرح می‌کند و آن را به شیوه‌های مختلف بیان می‌کند.

۱. با علاقه و دقت به فرم کلی زیبایی‌ها در طبیعت، آثار هنری، معماری و دست‌سازه‌ها توجه می‌کند و علاقه و احساسات خود را نشان می‌دهد.
۲. احساسات و برداشت‌های خود را از دیدن زیبایی‌های طبیعی یا ساخته‌های انسانی (مثل بناها یا فرش‌ها) به زبان خود یا با شیوه‌هایی چون نقاشی، حرکت، صدا یا بازی بیان می‌کند و تلاش می‌کند زیبایی‌های تازه‌ای را کشف کند.

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم: زیبایی؛ زیبایی‌های طبیعی؛ زیبایی ساخته شده

■ **خلاقیت و ابراز شخصی:** ارزش گذاری بر توانایی هر کودک برای بیان احساسات خود به شیوه‌ای یگانه.

■ **احترام به تفاوت‌ها:** درک و پذیرش این موضوع که افراد می‌توانند زیبایی را به شکل‌های متفاوت تجربه و توصیف کنند.

■ **شادی و لذت از تجربه زیبایی:** تقویت احساس مثبت و نشاط در مواجهه با طبیعت و هنر.

■ **هویت‌یابی:** تقویت حس هویت و تعلق به سرزمین ایران

پیش‌نیازهای مفهومی

■ **آشنایی مقدماتی با مفاهیم «زیبایی»، «طبیعت»، «مصنوعات ساخت بشر»**

■ **شناخت نمونه‌های ساده از میراث فرهنگی هنری یا طبیعت ایران.**

■ **درک اولیه از رنگ‌ها، شکل‌ها و فرم‌ها.**

پیش‌نیازهای مهارتی

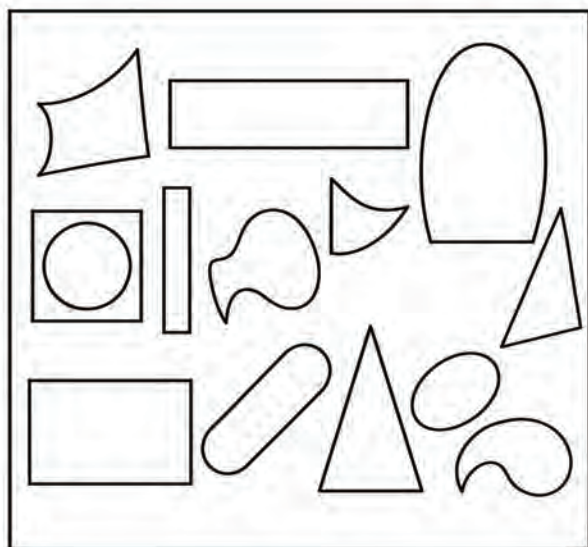
■ **توانایی مشاهده و توصیف یک پدیده یا تصویر.**

■ **مهارت استفاده از جملات ساده برای بیان احساسات.**

■ **توانایی مقایسه دو تصویر یا پدیده از نظر شباهت و تفاوت.**

واژه‌های جدید:

■ **زیبایی، شکل یا فرم، زیبایی‌های طبیعی و ساخته شده، تفاوت، شباهت**

(مصنوعی): شکل یا فرم؛ شکل کلی زیبایی، شباهت، تفاوت

■ **زیبایی:** شامل فرم‌ها، رنگ‌ها، بافت‌ها و هماهنگی عناصر طبیعی.

■ **فرم کلی زیبایی‌ها:** شناخت شکل‌ها، تناسب‌ها و هماهنگی موجود در طبیعت، آثار هنری و معماری.

■ **زیبایی طبیعی و فرهنگی:** آشنایی با جلوه‌های زیبایی در پدیده‌های طبیعی (گل، کوه، دریا) و ساخته‌های انسانی (فرش، کاشی‌کاری، بناهای تاریخی).

■ **بیان زیبایی:** آگاهی از شیوه‌های مختلف برای بیان احساس (زبان، نقاشی، حرکت، موسیقی، بازی).

■ **تفاوت و تنوع:** درک این نکته که زیبایی می‌تواند در اشکال، رنگ‌ها و فرم‌های گوناگون پدیدار شود.

■ **شباهت‌ها و تفاوت‌ها:** زیبایی در طبیعت و ساخته‌های انسانی.

مهارت‌ها

■ **مشاهده دقیق:** توانایی نگاه کردن عمیق و تمرکز بر فرم کلی و اجزای زیبایی و تشخیص عناصر زیبایی در محیط.

■ **کشف زیبایی تازه:** جستجو و تجربه زیبایی‌های جدید در محیط پیرامون و زندگی روزمره.

■ **توصیف شفاهی:** بیان احساسات و برداشت‌های شخصی از زیبایی‌ها با واژگان ساده و قابل فهم.

■ **بیان هنری:** بازآفرینی تجربه زیبایی و بیان احساسات و برداشت‌ها از زیبایی به شیوه‌های مختلف (نقاشی، حرکت بدنی، موسیقی یا بازی‌های خلاق).

■ **مقایسه و پرسشگری:** مقایسه زیبایی‌های مختلف (مثلاً نقش فرش با گل طبیعی) و بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌های زیبایی طبیعی و فرهنگی طرح پرسش‌های ساده درباره علت زیبایی یا تفاوت‌ها.

■ **خلاقیت:** اثر الهام گرفته از زیبایی‌های طبیعی یا فرهنگی.

ارزش‌ها و نگرش‌ها

■ **قدردانی از زیبایی:** پرورش حس احترام و شکرگزاری نسبت به زیبایی‌های طبیعی و ساخته‌های انسانی.

■ **علاقه به میراث فرهنگی:** ایجاد نگرش مثبت نسبت به آثار هنری و معماری به عنوان بخشی از هویت و فرهنگ ایرانی.

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

■ کودکان از طریق مشاهده آثار هنری، بناها، فرش‌ها و دست‌سازه‌های سنتی با مفهوم زیبایی در فرهنگ ایرانی آشنا می‌شوند.

■ در این سن، کودک لزوماً معنای تاریخی و فلسفی اثر را نمی‌داند؛ اما می‌تواند شکل‌ها، رنگ‌ها، تکرار الگوها و فرم کلی را درک و تحسین کند.

■ تجربه زیبایی در آثار هنری و معماری ایرانی باعث شکل‌گیری هویت فرهنگی و حس تعلق در کودک می‌شود.

۲. پیوند با دنیای کودک

اگرچه دانش آموزان هنوز سفرهای گسترده و تجربه مستقیم از سراسر ایران ندارند، اما تصاویر، قصه‌ها و روایت‌ها می‌توانند آن‌ها را با این زیبایی‌ها آشنا کنند. دیدن عکس کویر، جنگل، دریا یا یک بنای تاریخی برای کودک نه تنها جذاب است، بلکه زمینه‌ساز پرسش و تخیل او می‌شود. کودک از خلال این تجربه، احساس می‌کند بخشی از یک کل بزرگ‌تر است و این امر به هویت ملی او شکل می‌دهد. اما پیش و بیش از آن لازم است دانش آموزان بسیاری از آثار و نشانه‌های فرهنگی در اطراف خود را بشناسند: کاشی‌های رنگی مسجد، فرش خانه، سفال یا حتی معماری محله. کودک با این اشیاء زندگی می‌کند، اما با نگاه هنری و هدایت معلم می‌تواند زیبایی آن‌ها را بهتر ببیند و احساس کند. این درس فرصت مناسبی است برای تقویت افتخار و علاقه به میراث فرهنگی، بدون اینکه بحث‌ها پیچیده یا سنگین باشند.

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ بهتر است در معرفی ایران زیبا از روایت‌ها و تصاویر ساده و ملموس استفاده شود. تأکید بیش از اندازه بر اطلاعات تاریخی یا جغرافیایی، ممکن است کودک را خسته کند. نمونه‌های تصویری ساده و روشن از آثار فرهنگی (فرش، کاشی، معماری، سفال) همراه داشته باشید.

■ معلم می‌تواند از داستان‌های کوتاه و افسانه‌های محلی برای پیوند دادن زیبایی‌های سرزمین با فرهنگ استفاده کند.

■ تجربه مشاهده باید با گفت‌وگوی ساده همراه باشد: «چه رنگی می‌بینی؟»، «این نقش شبیه چه چیزی است؟»، «از کدام بخشش بیشتر خوشت آمد؟».

■ کودکان را به بازآفرینی ساده تشویق کنید: مثلاً نقاشی یک نقش فرش یا ساختن الگویی تکرارشونده با رنگ و خط یا اجرای بازی‌های بومی می‌تواند راهی برای بازآفرینی زیبایی‌های ایران توسط کودکان باشد.

■ مراقب باشید که تدریس این درس تبدیل به آموزش تاریخ یا اطلاعات خشک نشود؛ تمرکز باید بر زیبایی و احساس کودکانه باقی بماند. مهم است که کودک حس کند ایران، خانه اوست؛ بنابراین توجه به عناصر آشنا (مانند یک فرش ایرانی در خانه، یا یک ظرف سفالی ساده) می‌تواند درک او را تقویت کند.

۴. ارتباط با سایر دروس

این درس ارتباط مستقیمی با درس «گنج‌های سرزمین من» (درس ۷) دارد و در ادامه مسیر، بر میراث فرهنگی و معنوی تأکید می‌کند. همچنین با درس «طبیعت زیباست» (درس ۵) هم‌پوشانی دارد، چرا که طبیعت ایران بخشی جدانشدنی از زیبایی‌های آن است. علاوه بر این با هویت ملی و جمعی ما ارتباط دارد که سبب تعلق و افتخار دانش آموزان به ریشه‌ها پیش شود. معلم باید این پیوندها را آشکار کند تا کودک درک یکپارچه‌ای از زیبایی‌های طبیعی و فرهنگی ایران به دست آورد.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری

۲. کارگاه مشاهده:

معلم اشیای طبیعی (مانند برگ، سنگ، گل) و مصنوعی (مانند مجسمه، لیوان، کتاب رنگی) را در کلاس می‌گذارد و از دانش‌آموزان می‌خواهد هرکدام یکی را انتخاب کنند و درباره فرم کلی آن توضیح دهند:

این شیء چه شکلی است؟ چه چیزی در آن زیباست؟

استاندارد عملکردی سطح ۲: احساسات و برداشت‌های خود را از دیدن زیبایی‌های طبیعی یا ساخته‌های انسانی (مثل بناها یا فرش‌ها) به زبان خود یا با شیوه‌هایی چون نقاشی، حرکت، صدا یا بازی بیان می‌کند و تلاش می‌کند زیبایی‌های تازه‌ای را کشف کند.

۱. طبیعت یا انسان؟

■ معلم تصویری ترکیبی (مانند یک منظره شهری که در آن درختان یا ساختمان‌های زیبا وجود دارد) نشان می‌دهد و از دانش‌آموزان می‌خواهد توضیح دهند:

کدام قسمت طبیعی است و کدام مصنوعی؟
این دو چگونه به زیبایی کلی تصویر کمک کرده‌اند؟

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی

طبیعت

فعالیت پیشنهادی:

۱. پازل زیبایی‌ها:

■ معلم تصاویری از طبیعت و مصنوعات را به قطعات تقسیم می‌کند و دانش‌آموزان باید با کنار هم گذاشتن این قطعات فرم کلی آن‌ها را پیدا کنند و درباره زیبایی هرکدام صحبت کنند.

کار در خانه: انجام فعالیت صفحه دوم کتاب کار با این هدف که دانش‌آموزان ابتدا الگوی برگ را در نقش ترسیمی پیدا کنند و آن را رنگ آمیزی کنند.

استاندارد عملکردی سطح ۳: با شوق و علاقه تجربیات زیبایی شناسانه تازه را جستجو، بررسی و توصیف می‌کند، آن‌ها را افزایش

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده

و کشف طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: با علاقه و دقت به فرم کلی زیبایی‌ها در طبیعت، آثار هنری، معماری و دست‌سازه‌ها توجه می‌کند و علاقه و احساسات خود را نشان می‌دهد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. شکار زیبایی‌ها:

■ معلم تصاویری از زیبایی‌های طبیعی (مانند گل‌ها، کوه‌ها، دریا) و مصنوعی (مانند یک گلدان، یک ساختمان زیبا، یک وسیله طراحی‌شده) به دانش‌آموزان نشان می‌دهد و از آن‌ها می‌خواهد:

■ کدام زیبایی طبیعی است؟ کدام مصنوعی است؟

■ آیا می‌توان شباهتی بین این دو پیدا کرد؟

■ فعالیت کار در خانه: انجام صفحه اول کتاب کار

می دهد و نشانه ای از توانمندی خالق یا اهمیت آن پدیده می داند.
فعالیت پیشنهادی:

■ **طراحی با الهام از طبیعت و فرم های دست ساز:**

■ دانش آموزان با نگاه به یک فرم طبیعی (مانند یک گل، برگ، یا یک کوه) یا یک فرم مصنوعی (مانند یک وسیله دکوری، میراث فرهنگی و هنری) نقاشی ای می کشند که ترکیبی از این دو باشد.

کار در خانه: انجام فعالیت صفحه سوم کتاب کار یا این هدف که دانش آموزان ابتدا الگوی ماهی ها را کامل و ترسیم کنند و سپس آنها را رنگ آمیزی کنند.

کار در خانه: انجام فعالیت صفحه چهارم کتاب کار: از دانش آموزان بخواهید تصویری که با الهام از نقش سرباز هخامنشی ترسیم شده است را کامل و رنگ آمیزی کنند.

سرباز هخامنشی

نقش برجسته‌های **سربازان هخامنشی** در تخت جمشید یکی از شناخته‌شده‌ترین آثار میراث فرهنگی ایران است. در تخت جمشید (پارسه)، نقش برجسته‌های زیادی از سربازان دیده می‌شود. این سربازان معمولاً **جاویدان‌ها** هستند؛ ارتشی ویژه و بسیار منظم که همیشه تعدادشان ده هزار نفر ثابت بود. در این نقش‌ها، سربازان با لباس‌های مرتب، کلاه خود، سپر، نیزه و گاه شمشیر نشان داده شده‌اند. آن‌ها با نظم و وقار تصویر شده‌اند، بدون صحنه جنگ و خشونت. این نشان می‌دهد که هخامنشیان می‌خواستند **قدرت، نظم، آرامش و شکوه** را به نمایش بگذارند.

نکات آموزشی برای معلم

- هنگام معرفی این نقش برجسته، بیشتر بر **نظم و هماهنگی** تأکید شود تا بر جنبه نظامی.
- به شباهت میان **محافظان و نیروهای نظامی کشور** (پلیس، نگهبان، مرزبانان و...) اشاره کنید تا کودکان ارتباط ملموس‌تری پیدا کنند.
- به لباس و ابزار سربازان توجه دهید و از دانش آموز بخواهید آن‌ها را در نقاشی بازآفرینی کنند.
- برای درک بهتر مفهوم نظم، می‌توان یک بازی ساده ترتیب داد: بچه‌ها مثل سربازان در صف بایستند یا هماهنگ راه بروند.
- تأکید شود که سربازان نماد **حفاظت از خانه و کشور** هستند، همان‌طور که خانواده یا جامعه از کودک محافظت می‌کنند.

پرسش‌های کلیدی برای گفت‌وگو با دانش‌آموزان:

۱. به نظر شما این آدم‌ها در نقش برجسته چه کاری انجام می‌دهند؟
۲. چرا فکر می‌کنید همه لباسشان مثل هم است؟
۳. به چه چیزهایی در دست یا لباسشان توجه می‌کنید؟
۴. فکر می‌کنید این سربازان از چه چیزی یا چه کسی محافظت می‌کردند؟
۵. شما دوست دارید کسی از شما یا خانه‌تان محافظت کند؟ چه احساسی دارید وقتی کسی مراقب شماست؟
۶. اگر می‌خواستید خودتان را به جای یکی از این سربازها بگذارید، چه چیزی در دست می‌گرفتید؟

مرحله سوم: گفت وگوی هنری نمایش و ارائه (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱: توضیح مشاهدات: تشویق به بیان احساسات و تجربیات شخصی از زیبایی های طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۲:

فعالیت ۱: توانایی دانش آموز در توصیف و شناسایی زیبایی ها در محیط اطراف

فعالیت ۲: گفت وگو درباره زیبایی

معلم مجدداً یک سؤال مطرح می کند:

- کدام زیبایی عمیق تر است، زیبایی های طبیعت یا مصنوعات؟
- چطور می توانیم مصنوعات زیباتری خلق کنیم که شبیه طبیعت باشد؟

- خالق این زیبایی ها کیست؟

استاندارد عملکردی سطح ۳:

۱. ارزیابی:

- پرسش هایی درباره فرم ها:

- کدام فرم را زیباتر دیدی؟ چرا؟

- آیا می توانی بین فرم های طبیعی و مصنوعی ارتباطی پیدا کنی؟

- بررسی نقاشی ها، دست سازه ها یا توضیحات شفاهی دانش آموزان.

- میزان خلاقیت و توانایی آن ها در عمیق تر کردن تجربیات زیبایی شناسی.

۲. فعالیت:

- نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی ها و داستان ها یا صداها)، صحبت درباره آن ها، بررسی تفاوت شان و اشاره به این که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...

- بررسی میزان خلاقیت در بیان زیبایی و توانایی ارتباط با طبیعت

- انجام پرسش های پایانی: بحث و گفت وگویی کلاسی درباره تجربیات و توصیف آن ها:

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آن ها

۱. ممکن است دانش آموزان ایران را تنها در حد شهر یا محله محل زندگی خود تصور کنند و گستره جغرافیایی و تنوع فرهنگی آن را نشناسند. لازم است با تصاویر، نقشه های ساده و قصه های محلی این دیدگاه گسترش یابد.

۲. برخی کودکان ممکن است زیبایی های ایران را فقط در بناهای مشهور (مثل تخت جمشید یا برج آزادی) ببینند و به جلوه های ساده تر مثل فرش، موسیقی محلی یا طبیعت توجه نکنند. معلم می تواند با ارائه نمونه های متنوع این درک را تقویت کند.

۳. احتمال دارد کودک مفهوم «ایران» را با یک نگاه صرفاً تاریخی یا بزرگسالانه ببیند و ارتباط آن با زندگی روزمره خود را در نیابد. ایجاد پیوند میان زیبایی های ملی و تجربه های فردی کودک، این بدفهمی را برطرف می کند.

۴. بعضی از دانش آموزان ممکن است زیبایی های سرزمین های دیگر را برتر بدانند و احساس افتخار نسبت به سرزمین خود نداشته باشند. لازم است بدون مقایسه ارزشی، زیبایی ها و دستاوردهای متنوع ایران با بیانی کودکانه برجسته شود.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

- با علاقه و دقت به فرم کلی زیبایی های طبیعی و ساخته های انسانی توجه می کند.

- احساسات و برداشت های خود را با روش های گوناگون بیان می کند.

- در جستجو و کشف زیبایی های تازه فعال است.

- زیبایی های طبیعی و فرهنگی را مقایسه و درباره آن ها پرسش مطرح می کند.

- اهمیت و ارزش زیبایی ها را توضیح می دهد.

ابزارهای ارزشیابی:

- پوشه کار دانش آموز (ثبت نقاشی ها و نوشته های کوتاه)،

- چک لیست مشاهده مستقیم رفتار،

■ گفت‌وگوهای کلاسی،

■ خودارزیابی ساده (مثلاً با انتخاب شکلک احساسی).

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ استفاده از قصه‌های ملی و افسانه‌های محلی برای تقویت تخیل،

■ بازدید از موزه یا اماکن فرهنگی (حضور یا مجازی)،

■ تشویق به خلق آثار الهام گرفته از فرهنگ ایرانی (مثل طراحی ساده نقش قالی).

تمرکز اصلی در سنجش: توانایی دانش آموز در نام بردن و توصیف زیبایی‌ها، ایجاد ارتباط میان عناصر فرهنگی و تجربه شخصی و بیان احساسات افتخار و تعلق نسبت به ایران.

پرسش‌های متداول:

■ اگر کودک شناخت کمی از ایران داشته باشد چه باید کرد؟ با تصاویر ساده، قصه‌ها و فیلم‌های کوتاه می‌توان درک اولیه ایجاد کرد. ■ اگر دانش آموز زیبایی‌های کشور دیگری را مطرح کند چه باید کرد؟ این موضوع باید با احترام پذیرفته شود، اما هم‌زمان زیبایی‌های ایران نیز برجسته شود تا نگاه مقایسه‌ای به نگاه تکمیلی تبدیل گردد.

■ اگر برخی کودکان علاقه‌ای به موضوع نشان ندادند چه باید کرد؟ مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های خلاقانه مانند بازی، نقاشی یا کار دستی می‌تواند انگیزه ایجاد کند.

■ توصیه اجرایی: بهتر است معلم درس را با یک عنصر ملموس

آغاز کند (مثلاً فرش کوچک، عکس یک بنا یا پخش موسیقی محلی) تا توجه دانش‌آموزان جلب شود. همچنین تأکید بر تنوع ایران (کوه، دشت، دریا، بناها، لباس‌ها) باعث می‌شود هر کودک بخشی از ایران را به خود نزدیک‌تر احساس کند.

تأکیدات زبان‌آموزی:

■ تمرکز بر واژگانی چون «میهن»، «زیبا»، «خانه»، «نقش»، «رنگارنگ»، «محکم»، «بارزش».

■ آموزش جمله‌های توصیفی ساده در پیوند با ایران («ایران سرزمین من است»، «فرش ایرانی رنگارنگ است»).

■ تشویق به بیان مؤدبانه احساس افتخار و تعلق («من ایرانم را دوست دارم چون...»).

■ توجه به تلفظ و کاربرد صحیح واژگان فارسی معیار در کنار احترام به گویش‌ها و تنوع زبانی مناطق مختلف.

محتوای مشترک با سایر دروس:

■ مطالعات اجتماعی: معرفی بناهای تاریخی و اهمیت حفاظت

■ علوم تجربی: شناخت ویژگی‌های مناطق طبیعی ایران

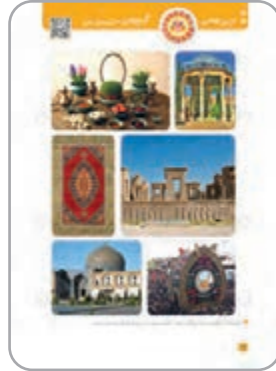
■ فارسی: تقویت گفت‌وگو و توصیف

■ هنر: استفاده از الگوها و رنگ‌های سنتی

گنج های سرزمین من

واحد درسی در یک نگاه

این درس بر میراث فرهنگی و هنری تأکید دارد؛ میراثی که بخش مهمی از زندگی، از هویت کودک است. در این درس دانش آموزان با نمونه‌هایی از میراث مادی (بناها، اشیاء) و معنوی (قصه‌ها، اشعار، آیین‌ها، بازی‌های بومی) آشنا می‌شوند. دانش آموزان باید بدانند این میراث گنجینه‌ای ارزشمند است که باید شناخته و حفظ شود. فعالیت‌ها می‌تواند شامل گفت‌وگوی کلاسی درباره بازی‌های محلی، شنیدن قصه‌ای کهن یا بازدید از یک بنای تاریخی ساده باشد. کودکان با کنجکاو به شناخت بیشتر این میراث علاقمند می‌شوند و درمی‌یابند که حفظ و نگهداری آن‌ها وظیفه‌ای مشترک است. این درس به شکل ساده، ارزش‌های احترام به گذشته، پیوند با فرهنگ و مسئولیت‌پذیری در حفظ داشته‌های ملی را به دانش آموزان منتقل می‌کند. کودک در این فرایند علاوه بر شناخت، احساس تعلق به سرزمین و فرهنگ خود پیدا می‌کند. «گنج‌های سرزمین من» به کودکان یادآوری می‌کند که گذشته و حال پیوندی ناگسستنی دارند.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

۱. برخی میراث مادی (بناها، اشیاء) و معنوی (بازی‌های، بومی و محلی، اشعار، قصه‌ها، آیین‌ها و آداب و رسوم) محل زندگی خود را می‌شناسد.
۲. به شناخت بیشتر میراث مادی و معنوی محیط زندگی خود علاقه‌مند و در راه شناخت بیشتر آن‌ها به شکل فعال می‌کوشد.
۳. با شوق و علاقه به دنبال شناخت و بررسی میراث مادی و معنوی محل زندگی خود است و با بیان و به اشتراک گذاشتن این تجربیات با استفاده از رسانه‌های مختلف، در راه حفظ و نگهداری آن‌ها می‌کوشد.

دامنه های محتوایی واحد یادگیری:

مفهوم: قدیمی، جدید شیء، بنا، بازی محلی، شعر، قصه، جشن، عزاداری، محافظت و نگهداری.

مهارت‌ها

- مشاهده و شناسایی نمونه‌های میراث فرهنگی در محیط زندگی.
- بیان اطلاعات و احساسات درباره یک اثر یا آیین فرهنگی.
- پرسشگری و جستجوی اطلاعات بیشتر درباره میراث فرهنگی.
- مشارکت در فعالیت‌های مرتبط با حفاظت یا معرفی میراث فرهنگی.

■ مقایسه میراث فرهنگی محل زندگی با مناطق دیگر.

ارزش‌ها

■ احترام به میراث فرهنگی و هنری.

■ احساس تعلق و هویت نسبت به محیط زندگی.

■ مسئولیت‌پذیری در حفظ و نگهداری آثار و آیین‌های محلی.

■ قدردانی از تلاش گذشتگان در خلق و حفظ این گنجینه‌ها.

پیش‌نیازهای مفهومی

■ آشنایی ابتدایی با مفهوم «جدید و قدیمی»

■ شناخت چند نمونه ساده از بناها، اشیاء یا آیین‌های محلی.

پیش‌نیازهای مهارتی

■ توانایی مشاهده و توصیف یک شیء یا بنا.

■ مهارت گوش دادن به قصه‌ها و آداب بازگو کردن بخش‌هایی از

آنها.

■ توانایی مشارکت در یک بازی یا فعالیت سنتی.

واژه‌های جدید:

اشیاء و بناهای تاریخی، بازی‌های بومی و محلی، شعر، قصه،

جشن و عزاداری و... مواظبت و حفاظت، بارزش، فرهنگ.

دانشتنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم در هنر و زندگی کودک

■ «میراث فرهنگی» شامل بخش مادی (بناها، اشیاء، ابزارها) و بخش معنوی (قصه‌ها، اشعار، موسیقی، بازی‌های بومی، آیین‌ها) است.

■ کودکان در این سن توانایی درک تاریخی عمیق ندارند، اما می‌توانند از خلال تجربه‌های ساده و ملموس، با این گنجینه آشنا شوند.

■ آشنایی با میراث فرهنگی سبب تقویت هویت، تعلق اجتماعی و احترام به گذشته می‌شود.

۲. پیوند با دنیای کودک

کودک در خانه یا محله با بسیاری از نشانه‌های میراث فرهنگی زندگی می‌کند: قصه‌های مادربزرگ، بازی‌های محلی، اشیاء سنتی. این آشنایی می‌تواند از طریق داستان، شعر، بازی یا لمس یک شیء قدیمی، دیدن یک بنای قدیمی و... برای کودک ملموس و لذت‌بخش شود. دانش‌آموز در زندگی روزمره‌اش شاید کمتر با بناهای تاریخی یا آثار فاخر روبه‌رو شود، اما نشانه‌های این میراث در خانه‌ها، محله‌ها و زندگی روزانه حضور دارد: از طرح‌های قالی و سفال تا قصه‌های مادربزرگ. این درس او را تشویق می‌کند که این نشانه‌ها را بشناسد و به عنوان بخشی از هویت خود درک کند. ورود از دنیای قصه و تصویرسازی، درک کودک را از میراث ملی

ساده‌تر و جذاب‌تر می‌سازد.

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ بهتر است نمونه‌های واقعی (مثل ابزار سنتی یا عکس بناها) را به کلاس بیاورید.

■ قصه یا بازی بومی را بازگو کنید تا کودک با میراث معنوی نیز آشنا شود.

■ تأکید بر زیبایی و ارزش فرهنگی این گنج‌ها باشد، نه صرفاً اطلاعات خشک یا پیچیده.

■ فرصت دهید کودکان تجربه‌های شخصی‌شان (قصه‌ها یا بازی‌های محلی خانواده) را با کلاس به اشتراک بگذارند.

۴. ارتباط با سایر دروس

این درس پیوند مستقیمی با «من و طبیعت» (درس ۱) دارد، زیرا بسیاری از صداها و حرکات از دل طبیعت الهام می‌گیرند. همچنین با درس «خلق دنیای رنگارنگ» (درس ۴) و «رنگ خیال» (درس ۱۱) ارتباط دارد، زیرا همه بر بیان خلاقیت کودک با استفاده از رسانه‌های گوناگون تأکید می‌کنند.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده

و کشف طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: برخی میراث مادی (بناها، اشیاء) و معنوی (بازی‌های بومی و محلی، اشعار، قصه‌ها، آیین‌ها و آداب و رسوم) محل زندگی خود را می‌شناسد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. قصه گنج‌ها:

ابتدا خاطره یا قصه‌ای ساده و جذاب درباره یک اثر تاریخی یا یک سنت خاص از محل زندگی توسط معلم یا دانش‌آموزان گفته می‌شود. مثلاً داستان بنای قدیمی، آداب و رسوم جشن نوروز، یا بازی‌های محلی قدیمی.

دانش‌آموزان در پایان قصه نظر خود را ارائه می‌دهند:

آیا چنین چیزی در محل زندگی‌شان دیده‌اند؟

آیا می‌توانند نام یک بنای تاریخی یا سنت محلی دیگر را بگویند؟

۲. گشت و گذار خیالی:

معلم تصاویری از بناهای تاریخی، اشیای قدیمی، یا مراسم سنتی منطقه نشان می‌دهد و از دانش‌آموزان می‌خواهد:

کدام یک از این‌ها را دیده‌اید؟

چه احساسی داشتید وقتی آن را دیدید یا در آن شرکت کردید؟

کار در خانه: انجام فعالیت کتاب کار صفحه اول

استاندارد عملکردی سطح ۲: به شناخت بیشتر میراث مادی و معنوی محیط زندگی خود علاقه‌مند و در راه شناخت بیشتر آنها به شکل فعال می‌کوشد.

فعالیت ۱: ماجراجویی در تاریخ محل زندگی:

معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد از بزرگ‌تره‌های های خود درباره یک بازی محلی، قصه قدیمی یا رسم خاص بپرسند و آن را برای کلاس بازگو کنند.

سپس در گروه‌های کاری دانش‌آموزان درباره آن رسم یا قصه صحبت می‌کنند:

آیا هنوز این بازی یا رسم انجام می‌شود؟

دوست دارید درباره آن بیشتر بدانید؟

مرحله دوم (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی

طبیعت

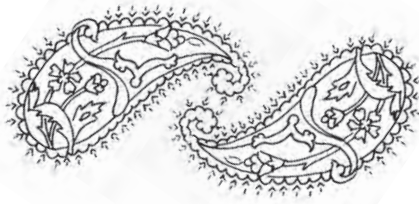
استاندارد عملکردی سطح ۳: با شوق و علاقه میراث مادی و معنوی محل زندگی خود را بررسی و می‌شناسد و با بیان و به اشتراک گذاشتن این تجربیات با استفاده از رسانه‌های مختلف، در راه حفظ و نگهداری آن‌ها می‌کوشد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. بازی‌ها و آیین‌ها:

معلم یکی از بازی‌های بومی یا محلی را در کلاس آموزش می‌دهد (مثلاً یک بازی قدیمی که در گذشته کودکان در محل انجام می‌دادند).

دانش‌آموزان این بازی را تجربه می‌کنند و نظرشان را درباره آن می‌گویند:

چه چیز این بازی برای شما جالب بود؟

چه تفاوتی با بازی‌های امروزی داشت؟

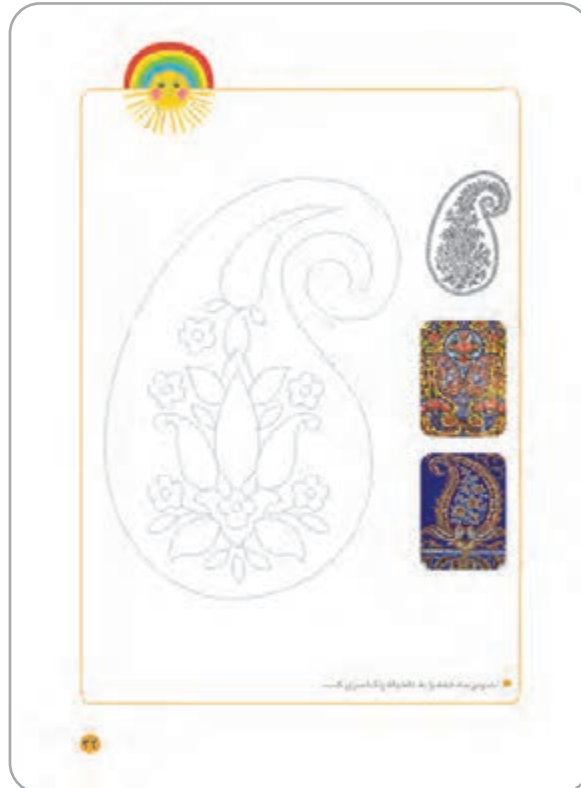
چه شباهتی با بازی‌های امروزی داشت؟

۲. طراحی الهام گرفته از طبیعت:

■ دانش‌آموزان یک عنصر طبیعی (مثل برگ، گل، یا درخت) را انتخاب می‌کنند و طرح ساده‌ای از آن می‌کشند.

■ سپس معلم نمونه‌هایی از نقوش سنتی ایرانی را نشان می‌دهد و دانش‌آموزان بررسی می‌کنند که چگونه این نقوش از طبیعت الهام گرفته‌اند. (شبیه آنچه در صفحه دوم درس ایران زیبای من، کتاب کار ارائه شد.)

کاردرخانه: کتاب کار صفحه دوم طرح بته کامل و رنگ شود.

بته جقه

طرح بته جقه یکی از مشهورترین و ماندگارترین نقش‌مایه‌های ایرانی است که هم در صنایع دستی، هم در هنرهای تزئینی و هم در پوشاک دیده می‌شود.

اطلاعات کلی درباره بته جقه

■ **خاستگاه:** نقش بته جقه از ایران سرچشمه گرفته و در دوره صفویه و قاجار به اوج زیبایی و تنوع رسید. بعدها حتی به هند و اروپا هم راه پیدا کرد (در هند به «پیسلی» معروف شد).

■ **شکل:** طرحی منحنی و کشیده شبیه یک قطره یا دانه گیاهی است که نوک آن خمیده است.

■ **نمادها:** بعضی‌ها آن را نماد **سرو خمیده در برابر طوفان** می‌دانند؛ سروی که نشانه زندگی، ایستادگی و آزادی در فرهنگ ایرانی است.

بعضی دیگر آن را نماد **جنین یا دانه** می‌دانند؛ یعنی زایش و آغاز زندگی.

در کل، بته جقه ترکیبی از **زندگی، تداوم، رشد و زیبایی** است.

■ **کاربرد:** درقالی، ترمه، پارچه‌های سنتی، خاتم‌کاری، قلم‌زنی، مینیاتورو حتی در لباس و جواهرات ایرانی دیده می‌شود.

نکات آموزشی برای معلم

■ هنگام معرفی بته جقه به کودکان، روی **سادگی شکل آن** تأکید کنید (قطره یا دانه‌ای با نوک خمیده).

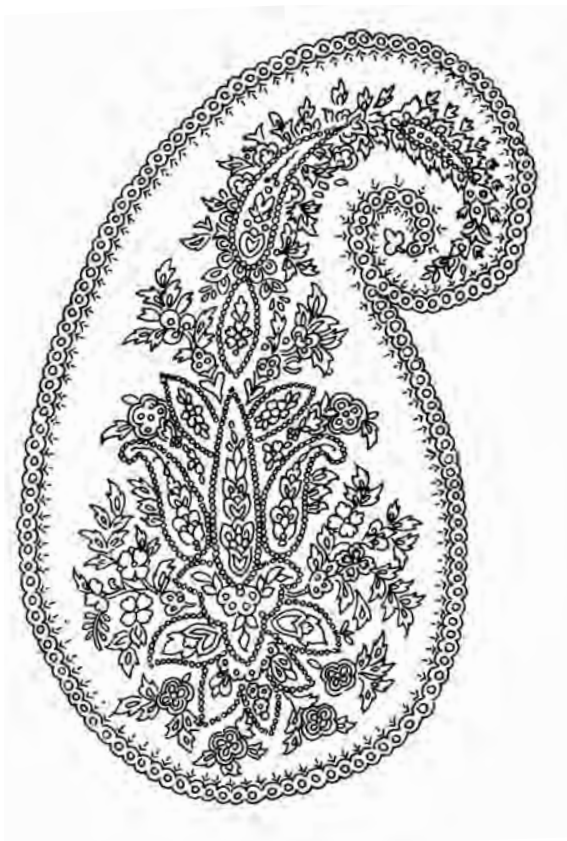
■ می‌توانید از بچه‌ها بخواهید این شکل ساده را بکشند و بعد داخلش را با رنگ‌های مختلف یا طرح‌های خودشان پر کنند.

■ توضیح دهید که این نقش ایرانی، هزاران سال است که در خانه‌ها و لباس‌ها وجود دارد و هنوز هم در شال‌ها و پارچه‌های سنتی دیده می‌شود.

■ معلم می‌تواند با نشان دادن نمونه‌هایی از پارچه‌های ترمه یا قالی‌های قدیمی، پیوند کودکان را با میراث فرهنگی تقویت کند.

■ این طرح فرصت خوبی برای تمرین **خلاقیت** است: دانش‌آموز می‌تواند با تغییر شکل نوک یا داخل بته، طرح تازه‌ای بسازد.

به طور کلی می‌توان در یک جمله به دانش‌آموزان گفت: **بته جقه** طرحی قدیمی و ایرانی است که مثل یک دانه یا درخت کوچک به نظر می‌رسد. این طرح همیشه نشانه **زندگی و زیبایی** بوده است. تو هم می‌توانی بته جقه رنگی خودت را بسازی.

۳. محافظان گنجینه‌ها:

یلدا و...

■ از دانش‌آموزان بخواهید درباره شب یلدا و جشن نوروز تحقیق کنند و از بزرگ‌ترهای خود دربارهٔ چرایی، چگونگی و زمان این مراسم سؤال کنند.

کار در خانه: انجام فعالیت صفحه سوم و چهارم کتاب کار با هدف آشنایی با مراسم شب یلدا و نوروز به عنوان میراث معنوی ایران. در این دو فعالیت از دانش‌آموزان بخواهید که به ننه سرما و عمو نوروز کمک کنند تا وسایل شب یلدا و سفره نوروز را پیدا و کامل کنند.

■ ابتدا از دانش‌آموزان سؤال کنید چگونه می‌توان از خراب شدن و آسیب دیدن یک بنا یا شیء تاریخی و قدیمی جلوگیری کرد. از آن‌ها بخواهید درباره بنا؛ شیء یا مکانی خاص یک قصه بگویند یا نقاشی آن را بکشند. سپس هر دانش‌آموز نقاشی خود را توضیح دهد.

■ سپس از آن‌ها سؤال کنید چگونه می‌توان از یک رسم یا آیین سنتی (نمونه‌ها را ذکر کنید) محافظت کنیم. مثلاً: جلوگیری از تخریب یک دیوار قدیمی یا حمایت از اجرای آیین‌های سنتی مثل نوروز یا شب

دانستنی‌های کلی درباره شب یلدا

شب یلدا، بلندترین شب سال، در فرهنگ ایرانی به عنوان جشن روشنایی و امید شناخته می‌شود. این آیین دیرینه با گردهمایی خانواده‌ها، خواندن اشعار حافظ، قصه‌گویی و خوردن میوه‌هایی مانند هندوانه و انار همراه است. یلدا، نمادی از غلبه نور بر تاریکی و استمرار زندگی است و یادآور اهمیت خانواده، همبستگی و میراث فرهنگی غنی ایرانیان می‌باشد. برای کودکان، یلدا فرصتی است برای آشنایی با ارزش‌های فرهنگی و تقویت حس تعلق به جامعه و خانواده.

توصیه‌های آموزشی برای معلمان

- در معرفی یلدا، بر مفهوم نمادین «نور و امید» تأکید شود و به کودک نشان داده شود که این جشن پیوندی میان نسل‌ها ایجاد می‌کند.
- قصه‌گویی یا خواندن شعرهای کوتاه کودکان می‌تواند راهی مؤثر برای انتقال مفهوم شب یلدا باشد.
- از فعالیت‌های هنری مانند رنگ‌آمیزی انار یا طراحی هندوانه استفاده شود تا کودک تجربه عملی و خلاقانه داشته باشد.
- معلم می‌تواند با طرح پرسش‌هایی ساده، مانند «تو در شب یلدا چه خوراکی‌ای دوست داری؟» یا «چه کسی برای قصه گفته است؟» زمینه گفت‌وگو و مشارکت فعال دانش‌آموزان را فراهم آورد.
- یلدا بهترین فرصت برای تقویت حس تعلق فرهنگی در کودکان است. می‌شود با روایت یک قصه یا خواندن شعر کوتاه، این شب را برای دانش‌آموزان ملموس کرد.
- از دانش‌آموزان خواسته شود خاطره‌ای از دورهمی‌های خانوادگی یا خوراکی‌های یلدا بگویند تا تجربه شخصی آن‌ها به درس وصل شود.
- استفاده از انار یا هندوانه به عنوان نماد تصویری در فعالیت‌های هنری (رنگ‌آمیزی، چاپ با مقوا یا سیب‌زمینی) مناسب است.
- شما می‌توانید اهمیت قصه‌گویی و شعرخوانی در شب یلدا را با یک فعالیت نمایشی یا خواندن یک بیت ساده توضیح دهید.

دانستنی‌های کلی درباره عید نوروز

عید نوروز یکی از کهن‌ترین جشن‌های ایرانی است که با آغاز بهار و شکوفایی طبیعت همراه است. این جشن، نمادی از نوزایی، پاکی، دوستی و همبستگی اجتماعی است و ریشه در فرهنگ و هویت مشترک مردم ایران دارد. سفره هفت‌سین، دید و بازدیدها، لباس نو و آیین‌های گوناگون مانند خانه‌تکانی، همه نشانه‌هایی از توجه ایرانیان به نظم، پاکیزگی و شادابی در آغاز سال نو است. برای کودکان، نوروز فرصتی است تا با آیین‌های ملی و فرهنگی سرزمین خود آشنا شوند و درک کنند که سنت‌ها می‌توانند سرچشمه شادی، انسجام اجتماعی

و احترام به طبیعت باشند. نوروز نماد نوشدن، صلح و دوستی در فرهنگ ایرانی است که در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شده است.

توصیه‌های آموزشی برای معلمان

- نوروز بهترین زمان برای آموزش مفهوم تغییر و نوشدن به کودکان است. می‌توان با طرح پرسش‌هایی مثل «وقتی بهار میاد چه چیزهایی تغییر می‌کند؟» یادگیری را فعال کرد.
- می‌توانید سفره هفت‌سین را به صورت تصویری نشان دهید و از بچه‌ها بخواهید معنی یا حدس خودشان را درباره هر نماد بیان کنند.
- فعالیت هنری (مثل نقاشی سبزه، یا درست کردن ماهی کاغذی) می‌تواند تجربه نوروز را عینی‌تر کند.
- تأکید شود که نوروز جشن با هم بودن و احترام به بزرگ‌ترهاست؛ این ارزش‌ها از طریق گفت‌وگو و بازی گروهی تقویت می‌شود.
- هنگام معرفی نوروز، بر جنبه‌های فرهنگی، خانوادگی و اجتماعی آن تأکید شود، نه صرفاً جنبه‌های تفریحی.
- از تصاویر و نمادهای ساده مانند سبزه، سیب یا ماهی قرمز برای توضیح استفاده شود تا کودک ارتباط ملموس برقرار کند.
- فعالیت‌های هنری مانند نقاشی سفره هفت‌سین یا ساخت کاردستی ساده می‌تواند فهم کودکان را عمیق‌تر کند.
- می‌توان کودکان را تشویق کرد تا تجربه‌های خود از نوروز را بازگو کنند و با همسالان به اشتراک بگذارند.

نکته پایانی

یلدا و نوروز هر دو فرصت‌های ارزشمند برای پیوند دادن کودک با میراث فرهنگی و خانوادگی هستند. آموزش این جشن‌ها باید با زبان ساده، بازی، قصه و هنر همراه باشد تا دانش آموزان هم حس هویت پیدا کنند و هم شادی و زیبایی فرهنگ ایرانی را تجربه کنند.

مرحله سوم: گفت وگوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات: تشویق به بیان چند نمونه از بناها، اشیاء، بازی های بومی و محلی، اشعار، قصه ها، آیین ها و آداب و رسوم در محیط پیرامون

استاندارد عملکردی سطح ۲:

فعالیت ۱: توانایی دانش آموز در شناسایی و توصیف بناها، اشیاء، بازی های بومی و محلی، اشعار، قصه ها، آیین ها و آداب و رسوم در محیط اطراف

فعالیت ۲: گفت وگو درباره زیبایی

معلم یک سؤال مطرح می کند: چطور می توانیم مصنوعات زیباتری خلق کنیم که شبیه طبیعت باشد؟

استاندارد عملکردی سطح ۳:

ارزیابی:

فعالیت ۱. توانایی دانش آموزان در شناسایی شباهت های بین فرم های طبیعی و میراث فرهنگی ایران. مشارکت در بحث های کلاسی و توانایی بیان تجربیات زیبایی شناسی خود.

فعالیت ۲. نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی های یادداستان ها، صداها)، صحبت درباره آن ها، بررسی تفاوت شان و اشاره به این که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...

خلاقیت در ساخت یا طراحی اثر هنری با الهام از طبیعت و هنر ایرانی. انجام پرسش های پایانی: بحث و گفت وگو کلاسی درباره تجربیات و توصیف آن ها.

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آن ها

۱. ممکن است کودکان «گنج» را صرفاً به معنای طلا و اشیای قیمتی تصور کنند و ارتباط آن با میراث فرهنگی و هنری را درک نکنند. باید با نمونه های ملموس مانند قصه ها، فرش ها یا بناها، مفهوم گنج های فرهنگی روشن شود.

۲. احتمال دارد برخی دانش آموزان ارزش آثار قدیمی را تنها در ظاهر

آن ها ببینند و به معنا، تاریخ یا کارکرد فرهنگی آن توجه نکنند. توضیح ساده درباره کاربرد و نقش آن ها در زندگی گذشتگان این بدفهمی را کاهش می دهد.

۳. بعضی از کودکان ممکن است گنج های فرهنگی را متعلق به گذشته بدانند و آن ها را بی ارتباط با زندگی امروز خود ببینند. پیوند دادن این گنج ها با زندگی روزمره (مثل استفاده از نقش های سنتی در لباس یا فرش خانه) اهمیت دارد.

۴. گاهی کودکان تصور می کنند این گنج ها فقط در اختیار بزرگسالان هستند. تأکید بر اینکه کودکان هم بخشی از نگهبانان فرهنگ اند، مشارکت آن ها را بیشتر می کند.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

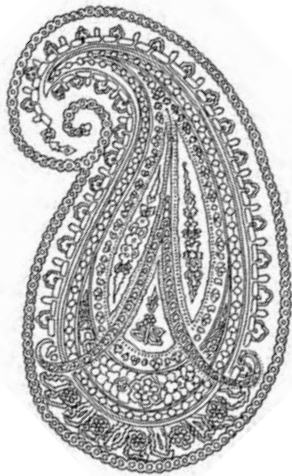
- چند نمونه میراث مادی و معنوی محل زندگی را نام ببرد.
- علاقه و اشتیاق خود را برای شناخت بیشتر نشان می دهد.
- در فعالیت های مربوط به معرفی یا حفظ میراث شرکت می کند.
- درباره اهمیت حفظ میراث فرهنگی صحبت می کند.

ابزارهای ارزشیابی:

- پوشه کار: (جمع آوری نقاشی یا کار دستی و... از آثار سنتی)،
- چک لیست (مشاهده مستقیم رفتار توجه به توانایی دانش آموز در نام بردن و توصیف و مهارت ها)،
- گفت وگوهای کلاسی،
- خودارزیابی ساده (مثلاً با انتخاب شکلک احساسی)،
- خودارزیابی با بیان یک جمله درباره چیزی که از گنج های ایران دوست داشت یا ثبت چک لیست.

راهکارهای بهبود یادگیری:

- استفاده از قصه های ملی و افسانه های محلی برای قصه گوئی و اجرای نمایش در کلاس،
- بازدید از موزه یا اماکن فرهنگی (حضور یا مجازی)،
- تشویق به خلق آثار الهام گرفته از فرهنگ ایرانی (مثل طراحی ساده نقش قالی).

■ قصه‌گویی درباره آثار تاریخی،

■ ایجاد کارگاه‌های کوچک تقلید از نقوش سنتی.

تمرکز اصلی سنجش:

توانایی دانش‌آموز در شناسایی و توصیف نمونه‌ها، درک ارزش

فرهنگی آن‌ها و پیوند دادن آن‌ها با زندگی روزمره.

پرسش‌های متداول:

■ اگر کودک گنج را تنها به معنای طلا بداند چه باید کرد؟ < با مثال‌های ساده مثل «فرش خانه ما هم یک گنج است» مفهوم تغییر داده شود.

■ اگر دانش‌آموز علاقه نشان نداد؟ < استفاده از قصه‌های جذاب تاریخی یا بازی‌های نمایشی کمک‌کننده است.

■ **توصیه اجرایی:** آغاز درس با یک شیء واقعی (مثل پارچه یا سفال ساده) توجه دانش‌آموزان را جلب می‌کند. همچنین مشارکت آن‌ها در رنگ‌آمیزی یا طراحی نقش‌های سنتی باعث پیوند عاطفی می‌شود.

تأکیدات زبان آموزی:

■ واژگان کلیدی: «گنج»، «فرهنگ»، «سنت»، «اثر»، «هنر»، «بارزش».

■ جمله‌های کاربردی: «این گنج از گذشته مانده»، «فرهنگ ما زیباست».

■ تشویق به استفاده از زبان مؤدبانه هنگام بیان نظر («من این نقش را دوست دارم چون...»)

محتوای مشترک با سایر دروس:

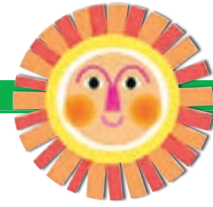
■ **مطالعات اجتماعی:** معرفی میراث فرهنگی ایران و مناطق مختلف

■ **فارسی:** اجرای قصه‌گویی و شعرخوانی

■ **کار و فناوری:** ساخت ماکت یا طراحی الهام‌گرفته از میراث

■ **تربیت بدنی:** اجرای بازی‌های بومی و محلی

خلق دنیای رنگارنگ

واحد درسی در یک نگاه

کودک در جهان پر از رنگ‌ها و شکل‌های گوناگون زندگی می‌کند. هر برگ، هر گل و حتی اشیاء ساده پیرامون او منبعی غنی برای الهام و تخیل‌اند. این درس فرصتی است برای آن‌که دانش‌آموز با دقت به یک پدیده یا شیء طبیعی نگاه کند و دریافت‌های حسی و ادراکی خود را در قالب یک اثر هنری ساده بازآفرینی نماید.

در آغاز، کودکان تنها با مشاهده و نام بردن از رنگ‌ها و شکل‌ها تجربه اولیه خود را بیان می‌کنند. سپس به کمک تخیل و خلاقیت، عناصر مشاهده شده را تغییر داده یا ترکیب می‌کنند و آن‌ها را در قالب نقاشی، کار دستی یا حرکات نمایشی به تصویر می‌کشند. این تجربه، علاوه بر تقویت توانایی‌های هنری، حس اعتماد به نفس و شجاعت بیان فردی را در آنان پرورش می‌دهد.

این درس به دانش‌آموزان می‌آموزد که رنگ‌ها و شکل‌های اطراف نه تنها بخشی از طبیعت‌اند، بلکه می‌توانند آغازگر آفرینش دنیای تازه‌ای باشند؛ دنیایی که کودک خود آن را می‌سازد، با دیگران به اشتراک می‌گذارد و از این فرایند لذت می‌برد. علاوه بر این پرورش‌دهنده خلاقیت، نوآوری و اعتماد به نفس در کودکان است و فرصت تجربه «خالق بودن» را برای آن‌ها فراهم می‌آورد. «خلق دنیای رنگارنگ» تمرین خلاقیت و شهامت در بیان فردی است.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

۱. با مشاهده یک شیء یا پدیده طبیعی (مثل برگ، گل، حیوان)، دریافت‌های حسی و ادراکی خود را در قالب حداقل یک اثر هنری ساده بازآفرینی می‌کند.
۲. با الهام از شکل و ویژگی‌های پدیده‌های طبیعی و با استفاده از تخیل خود، دریافت‌های شخصی‌اش را با روش‌ها، رسانه‌ها و
۳. با ادراک معنادار از پدیده‌های طبیعی، آن‌ها را با روش‌هایی نو، غیرمعمول یا خلاقانه بازآفرینی می‌کند، (مثلاً با تغییر شکل، رنگ، جنس، کاربرد مواد و تکنیک‌ها) و آثار خود را با دیگران به اشتراک می‌گذارد.

دامنه های محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم: تقلید، آفریدن، باز آفریدن، ابزار و مواد و وسایل

مهارت‌ها

■ مشاهده دقیق طبیعت: مشاهده دقیق و تشخیص ویژگی‌های

ظاهری پدیده‌های طبیعی (رنگ، فرم، بافت).

■ بازنمایی هنری ساده: ترجمه دریافت‌های حسی به شکل یک

اثر هنری (نقاشی، کار دستی، مجسمه سازی ساده، حرکت بدنی)

■ استفاده از ابزار و مواد و رسانه‌های هنری متنوع (مداد رنگی،

آبرنگ، خمیر، پارچه، کاغذ رنگی، مواد طبیعی مثل برگ یا سنگ و...).

■ خلاقیت در تغییر رنگ‌ها، فرم‌ها یا کاربرد مواد بیان تخیل

شخصی در اثر هنری (تغییر رنگ، تغییر شکل، افزودن جزئیات

خیالی.

■ اشتراک گذاری اثر با دیگران و توضیح درباره آن.

ارزش‌ها

■ لذت بردن از زیبایی‌های طبیعی.

■ احترام و توجه به زیبایی‌های طبیعی.

■ توجه به تنوع و شگفتی‌های طبیعت.

■ تشویق به داشتن نگاه متفاوت به اشیاء و پدیده‌ها.

■ اعتماد به نفس در بیان خلاقیت‌های شخصی و به اشتراک گذاری آن.

■ احترام به تفاوت‌های آثار هنری دیگران.

■ تقویت روحیه نوآوری و جستجوی راه‌های تازه.

پیش نیازهای مفهومی

■ درک پایه‌ای از طبیعت پیرامون (برگ، درخت، گل، حیوان).

■ آشنایی با نام و ویژگی‌های بعضی از پدیده‌های طبیعی (برگ، گل،

حیوان، سنگ و...).

■ درک مفاهیم پایه‌ای رنگ، شکل، جنس و بافت.

■ آشنایی مقدماتی با اشکال و رنگ‌های ساده.

■ آشنایی با مثال‌هایی از هنر الهام گرفته از طبیعت.

پیش نیازهای مهارتی

■ توانایی مشاهده و بیان ویژگی‌های یک شیء یا پدیده.

■ توانایی استفاده از ابزار ساده هنری (مداد رنگی، قیچی، چسب).

■ تجربه فعالیت هنری کوتاه (مثل رنگ آمیزی یا ساخت یک

کار دستی ساده).

■ مهارت‌های پایه‌ای در نقاشی یا ساخت کار دستی ساده.

واژه‌های جدید:

باز آفرینی، الهام، تخیل، خلاقیت، نوآوری، آفریدن، ابزار و

وسلیه، ترکیب

دانشتنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

این درس فرصتی است برای اینکه کودک دنیای اطرافش را نه فقط آن‌گونه که هست، بلکه آن‌گونه که می‌تواند باشد، ببیند. بازآفرینی یک پدیده طبیعی در قالب اثر هنری، به کودک کمک می‌کند مرز میان مشاهده واقعی و تخیل شخصی را تجربه کند. این توانایی، بخشی از زیربنای خلاقیت هنری و حتی حل مسئله در زندگی روزمره است.

۲. پیوند با دنیای کودک

کودک به‌طور طبیعی علاقه دارد شکل‌ها و رنگ‌ها را تغییر دهد و آن‌ها را به چیزی دیگر تبدیل کند؛ مثلاً برگ را به شکل پرنده ببیند یا از یک سنگ، خانه خیالی بسازد. این گرایش به «تبدیل کردن» و «خیال پردازی» باید در کلاس تقویت شود. کودک از طریق این فرایند، احساس می‌کند می‌تواند در دنیای خود تغییر ایجاد کند و آفریننده باشد.

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ فرایند مشاهده را با پرسش‌های ساده هدایت کنید: «چه

رنگ‌هایی می‌بینی؟ اگر این برگ صدا داشت، چه صدایی می‌داد؟»
■ تنوع ابزار (مداد، رنگ، خمیر، کاغذ رنگی، پارچه و مواد طبیعی) فراهم کنید تا کودک حق انتخاب داشته باشد.

■ تأکید را بر «بیان شخصی» بگذارید، نه شبیه‌سازی واقعیت.

■ هنگام نمایش آثار، کودکان را تشویق کنید درباره آنچه ساخته‌اند توضیح بدهند.

■ از مقایسه آثار یا قضاوت ارزش‌گذارانه پرهیز شود تا احساس امنیت و آزادی در کودکان تقویت شود.

۴. ارتباط با سایر دروس

این درس پیوند مستقیمی با «من و طبیعت» (درس ۱) دارد، زیرا بسیاری از صداها و حرکات از دل طبیعت الهام می‌گیرند. همچنین با درس «دنیای رنگین ما» (درس ۴) و «رنگ خیال» (درس ۱۱) ارتباط دارد، زیرا همه بر بیان خلاقیت کودک با استفاده از رسانه‌های گوناگون تأکید می‌کنند.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت؛ مشاهده و کشف طبیعت

فعالیت پیشنهادی پیش نیاز برای انجام فعالیت مرحله دو جهت رسیدن به **استاندارد عملکردی سطح ۱:**

■ مشاهده و بررسی عناصر و اشیای طبیعی تک جزئی از طریق نمونه واقعی، تصاویر، نمایش فیلم و...

■ بیان دریافت‌های حسی و ادراکی و جزئیات همچون شکل، رنگ، خطوط، اشکال و....

فعالیت پیشنهادی پیش نیاز برای انجام فعالیت مرحله دو جهت رسیدن به **استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:**

■ مشاهده و بررسی پدیده‌های طبیعی از طریق نمونه واقعی، تصاویر، نمایش فیلم و...

■ بیان دریافت‌های حسی و ادراکی و جزئیات همچون شکل و

ویژگی‌های پدیده‌های طبیعی

مرحله دوم (خلاقیت، توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: با مشاهده یک شیء یا پدیده طبیعی (مثل برگ، گل، حیوان)، دریافت‌های حسی و ادراکی خود را در قالب حداقل یک اثر هنری ساده بازآفرینی می‌کند.

فعالیت ۱: گل یا پروانه در نگاه من:

■ از دانش‌آموزان بخواهید یک گل، برگ یا جانور کوچک مانند پروانه را به دقت مشاهده کنند (می‌توانند تصویر، نمونه واقعی، یا نمایش یک فیلم کوتاه باشد).

■ از دانش‌آموزان خواسته شود: رنگ‌ها، خطوط یا اشکالی که بیشتر جلب توجه می‌کند را بیان کنند.

■ سپس هر دانش‌آموز یک نقاشی ساده از این عنصر طبیعی را با

تأکید بر احساس و برداشت خود خلق می‌کند.

■ با ایده گرفتن از تصاویر صفحه اول کتاب کار از دانش‌آموزان بخواهید اشیاء، میوه‌ها و برگ‌هایی که با خود به کلاس آورده‌اند را شکل‌یابی و در صورت امکان کولاژ کنند.

کار در خانه: صفحه اول و دوم کتاب کار

فعالیت ۲. داستان زیبایی: معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد یک داستان کوتاه یا جمله‌ای بنویسند که درباره تجربه دیدن آن عنصر طبیعی باشد. مثال: «این گل صورتی به من یادآوری می‌کند که بهار همیشه نزدیک است».

فعالیت ۳. شکل‌سازی با بدن ۱: از بچه‌ها بخواهید هر کدام یک عنصر یا پدیده‌ای (طبیعی یا مصنوعی) را در ذهنش در نظر بگیرد. سپس هریک از بچه‌ها به نوبت در مقابل یکدیگر قرار می‌گیرد و با حالتی که به بدنش می‌دهد شکل پدیده‌ای را با بدنش می‌سازد. (قوری، صندلی، درخت، جالباسی، گل، دریا و...) بقیه باید حدس بزنند آن چه پدیده‌ای است.

استاندارد عملکردی سطح ۲: با الهام از شکل و ویژگی‌های

پدیده‌های طبیعی و با استفاده از تخیل خود، دریافت‌های شخصی‌اش را با روش‌ها، رسانه‌ها و ابزارهای مختلف هنری بیان می‌کند.

فعالیت ۱. بازآفرینی با انتخاب آزاد:

■ دانش‌آموزان از بین چند پدیده طبیعی (مانند کوه، رودخانه، یک جانور، یا درخت) یکی را انتخاب می‌کنند.

■ هر دانش‌آموز با رسانه‌ای که دوست دارد (نقاشی، ساخت کلاژ با مواد طبیعی، با خمیر بازی یا گل رس، یا حتی ساخت یک شعریا ترانه کوتاه) اثر خود را بازآفرینی می‌کند.

فعالیت ۲. تجربه‌های ترکیبی:

■ دانش‌آموزان را به گروه‌های کوچک تقسیم کنید تا با همکاری یکدیگر، یک پدیده طبیعی را به صورت یک پروژه گروهی خلق کنند.

■ هر گروه می‌تواند از ابزارهایی مانند نقاشی، صداها (مانند صدای آب یا باد)، یا حتی بازی با حرکات بدنی (برای تقلید از حیوانات) استفاده کند.

فعالیت ۳. داستان پدیده‌ها ۱: هر کدام از بچه‌ها یکی از عناصر و پدیده‌های طبیعی یا مصنوعی را در نظر گرفته و داستانی برای آن بسازد و در کلاس تعریف کند. (میوه کاج که اسمش کاجی بود بالای

۱. پروژه‌های چند رسانه‌ای:

■ تکنیک‌های ساده‌ای مانند چاپ با برگ، مواد طبیعی، اثر انگشت را به دانش‌آموزان آموزش دهید.

■ دانش‌آموزان یک شیء طبیعی (مثلاً شاخه‌ای از درخت یا سنگ) را انتخاب می‌کنند و با استفاده از ترکیبی از وسایل و تکنیک‌ها، یک اثر معنادار خلق می‌کنند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۳ کتاب کار.

۲. قصه طبیعت من:

■ دانش‌آموزان خطوط و رنگ‌های موجود در یک پدیده طبیعی را شناسایی کرده و آن‌ها را در قالب یک پوستر یا داستان تصویری ترکیب می‌کنند.

■ مثال: یک نقاشی یا کولاژ که نشان دهد چگونه برگ‌های سبز و قهوه‌ای، تغییر فصل را تداعی می‌کنند.

■ استفاده از مداد یا آبرنگ برای ترکیب رنگ‌های موجود در طبیعت و ساختن تصویری انتزاعی با الهام از طبیعت.

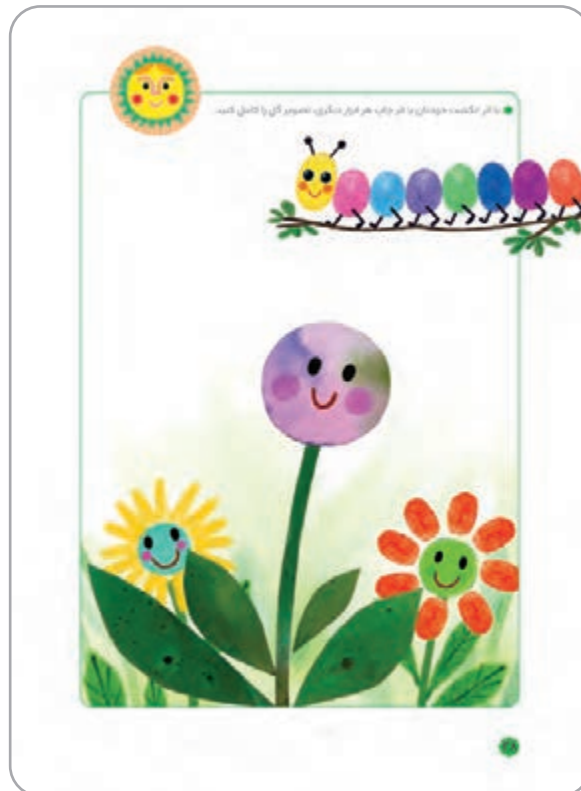
کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۴ کتاب کار (طرح انتزاعی آدمک)

درخت زندگی می‌کرد و می‌توانست از آن بالا همه جا را ببیند. یک روز باد شدیدی او را از بالای درخت به پایین پرتاب کرد. کاجی روی زمین غلطی زد و بعد بی حرکت ماند. دختر بچه‌ای که با خانواده‌اش برای تفریح به آن نزدیکی آمده بودند متوجه کاجی شد و...

فعالیت ۴: شکل‌سازی با بدن ۲: بچه‌ها را به گروه‌های دو یا چند نفره تقسیم کرده و از آنان بخواهید این بار به شکل گروهی شکل پدیده‌ای را با بدنشان بسازند. آن‌ها باید توجه داشته باشند که هر کدام بخشی از آن پدیده هستند. (مثلاً یکی از بچه‌ها صاف می‌ایستد و می‌شود تنه درخت. دو نفر دیگر دوطرف او طوری می‌ایستند که بشوند شاخه‌های درخت. بعضی‌ها هم می‌توانند بشوند میوه‌ها یا برگ‌های درخت و...) بعد از اتمام شکل بقیه باید آن را حدس بزنند.

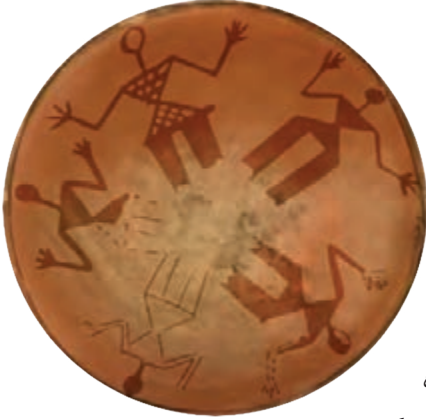
استاندارد عملکردی سطح ۳: با ادراک معنادار از پدیده‌های طبیعی، آن‌ها را با روش‌هایی نو، غیر معمول یا خلاقانه بازآفرینی می‌کند (مثلاً با تغییر شکل، رنگ، جنس، کاربرد مواد و تکنیک‌ها) و آثار خود را با دیگران به اشتراک می‌گذارد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

طرح آدمک‌ها در سفال و صنایع دستی ایران

دانستنی‌های کلی

در هنر ایران، از روزگار کهن تا امروز، انسان و پیکره‌های انسانی جایگاه ویژه‌ای داشته‌اند. بر روی سفالینه‌ها، دیوارنگاره‌ها و حتی فلزکاری‌های قدیمی، نقش‌هایی از آدمک‌ها با حالت‌ها، حرکت‌ها و پوشش‌های گوناگون دیده می‌شود. این پیکره‌ها تنها تصاویر ساده‌ی انسان نیستند، بلکه نماد زندگی روزمره، باورها، آیین‌ها و آرزوهای مردمان گذشته هستند.

گاهی این نقش‌ها بسیار ساده و کودکانه ترسیم شده‌اند، شبیه همان نقاشی‌هایی که کودکان امروزی می‌کشند؛ و گاهی نیز با جزئیات دقیق، همراه با جامه‌ها و زیورآلات. حضور آدمک‌ها بر روی سفال و صنایع دستی نشان می‌دهد که هنرمندان گذشته می‌خواستند داستان زندگی خود را با زبان تصویر روایت کنند و آن را برای همیشه ماندگار سازند.

این تصاویر می‌توانند برای کودکان امروز فرصتی باشند تا دریابند که انسان دیروز و امروز در آرزوها، شادی‌ها و بازی‌ها به هم شبیه‌اند. هنری که با ساده‌ترین شکل‌ها آغاز می‌شود، پلی است میان دنیای کودک و میراث فرهنگی.

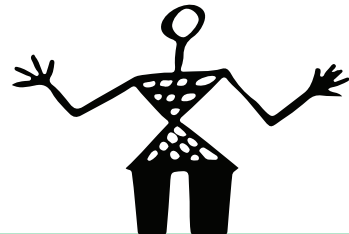
نکات آموزشی برای معلم

■ توضیح دهید که این نقش‌های انسانی در سفال و صنایع دستی، هم بیانگر زندگی روزمره مردم گذشته بوده‌اند و هم نشانی از خلاقیت هنرمندان قدیم.

■ در فعالیت کلاسی، کودکان با مشاهده این طرح‌ها، تشویق شوند که آدمک خود را طراحی کنند و می‌توانند شکل، حالت یا پوشش دلخواه را به آن بیفزایند. این کار به آن‌ها می‌آموزد که هنرمند می‌تواند هم از میراث گذشته الهام بگیرد و هم با تخیل شخصی آمیخته شود.

■ تأکید شود که هیچ شکلی درست یا نادرست نیست؛ هر کودک آزاد است آدمک خود را به شیوه‌ای متفاوت بیافریند. این امر به تقویت اعتماد به نفس و خلاقیت آنان کمک می‌کند.

■ پیوند این فعالیت با درس «خلق دنیای رنگارنگ» در آن است که کودک درمی‌یابد رنگ، خط و شکل می‌توانند دنیای ساده‌ی او را به تصویری سرشار از زندگی و تخیل بدل کنند.

مرحله سوم: گفت وگویی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱: توضیح مشاهدات: تشویق به بیان چند نمونه از عناصر و پدیده های طبیعی در محیط پیرامون

استاندارد عملکردی سطح ۲:

فعالیت ۱: توانایی دانش آموز در شناسایی و توصیف عناصر و پدیده های طبیعی در محیط پیرامون

فعالیت ۲: گفت وگو درباره زیبایی:

معلم یک سؤال مطرح می کند: چطور می توانیم با الهام از عناصر و پدیده های طبیعی آثار زیبا خلق کنیم؟

استاندارد عملکردی سطح ۳:

ارزیابی:

فعالیت ۱:

■ توانایی دانش آموزان در الهام گرفتن از پدیده های طبیعی و ایجاد تغییرات خلاقانه در فرم و رنگ.

■ میزان استفاده از قدرت تخیل برای خلق آثار هنری و بیان احساسات شخصی.

■ بازخورد همسالان درباره ایده های خلاقانه دوستانشان، بیان دلایل انتخاب رسانه های مختلف و استفاده از آن ها برای بیان دریافت های حسی.

■ **داستان پدیده ها ۲:** همانند فعالیت بالا این بار از بچه ها بخواهید با استفاده از دو یا چند پدیده قصه ای بسازند و تعریف کنند. (درخت و لنگه کفش مدت کوتاهی بود که با هم دوست شده بودند. چند روز قبل وقتی بچه ها می خواستند توپ شان را از بالای درخت به پایین بیندازند لنگه کفش را به سمت آن انداخته بودند. توپ پایین افتاده بود و لنگه کفش بالای درخت گیر کرده بود...)

■ **نمایش پدیده ها:** دانش آموزان می توانند داستانی را که برای پدیده ها ساخته بودند این بار در نقش آن پدیده به صورت نمایشی برای دیگران تعریف کنند. در این فعالیت بچه ها باید صدایی متناسب و رفتاری مناسب برای شخصیت پدیده ای که نقش آن را بازی می کنند انتخاب کنند. همین طور نشان دادن احساس مناسب لحظه و شخصیت به درک بهتر نقش توسط بچه ها کمک می کند.

■ **نمایش گروهی پدیده ها:** دانش آموزان به گروه های دو یا چند نفره تقسیم می شوند به اعضای هر گروه نقش پدیده ای داده می شود. (اولی: درخت؛ دومی: رود؛ سومی: پرنده) آن ها باید با هماهنگی هم داستانی بسازند که در آن هر کدام نقش خودشان را بازی کنند. (درخت تشنه است و آب رودخانه با او فاصله دارد. پرنده با تلاش زیاد و بانوک زدن به زمین راه آب را به سمت درخت می کشاند و درخت سیراب می شود).

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

- مشاهده و توجه به جزئیات پدیده‌های طبیعی.
- در اثر هنری خود (نقاشی، کاردستی، حرکت بدنی) ویژگی‌های یک پدیده طبیعی را بازنمایی می‌کند.
- بازآفرینی ویژگی‌ها با استفاده از ابزار و رسانه‌های هنری.
- در اثر هنری، عناصر تخیلی یا تغییر یافته به چشم می‌خورد (رنگ متفاوت، شکل تازه، کاربرد غیرمعمول).
- خلاقیت در تغییر یا ترکیب عناصر.
- اثر خود را با واژه‌های ساده و قابل فهم برای دیگران توضیح دهد.
- هنگام دیدن آثار دیگران، تفاوت‌ها را می‌بیند و آن‌ها را محترم می‌شمارد.

ابزارها:

- پوشه‌کار: جمع‌آوری آثار هنری دانش‌آموز در مراحل مختلف (مشاهده، بازآفرینی ساده، تغییر خلاقانه).
 - چک‌لیست مشاهده معلم: توجه به استفاده از تخیل، تنوع رنگ‌ها و ابزارها، توانایی به اشتراک‌گذاری اثر.
 - خودارزیابی تصویری: کودک با علامت یا رنگ نشان دهد که تا چه حد از تخیل یا تجربه ابزار تازه استفاده کرده است.
- ### راه‌های بهبود یادگیری
- فراهم کردن فرصت برای مشاهده مستقیم طبیعت (گردش در حیاط یا باغچه).

- مشارکت در بحث‌های کلاسی و توانایی بیان تجربیات زیبایی‌شناسی خود.
- نمایش آثار هنری بچه‌ها در کلاس و پرسش از دانش‌آموزان: «کدام اثر برای‌ت جالب‌تر بود و چرا؟»

فعالیت ۲:

- نمایش نتایج فعالیت‌ها (مانند نقاشی‌ها یا داستان‌ها، صداها)، صحبت درباره آن‌ها، بررسی تفاوت‌شان و اشاره به این که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...
- خلاقیت در ساخت یا طراحی اثر هنری با الهام از طبیعت و هنر ایرانی.
- انجام پرسش‌های پایانی: بحث و گفت‌وگوی کلاسی درباره تجربیات و توصیف آن‌ها.

شناسایی بدفهمی‌های احتمالی و راه‌های رفع آن‌ها

- برخی دانش‌آموزان ممکن است رنگ‌ها را صرفاً به عنوان وسیله‌ای برای رنگ‌آمیزی ببینند، نه ابزاری برای بیان احساسات؛ لازم است با مثال‌های ساده نشان داده شود که رنگ‌ها حس و معنا دارند.
- احتمال دارد کودک فکر کند فقط رنگ‌های آماده و واقعی (مثل مداد رنگی یا آبرنگ) ارزشمند هستند؛ باید فرصت تجربه رنگ‌سازی یا ترکیب رنگ‌ها به او داده شود.
- برخی دانش‌آموزان ممکن است تصور کنند اثر هنری باید «زیبا» یا «بی‌نقص» باشد؛ معلم باید تأکید کند که مهم، بیان احساس و تخیل است.
- ممکن است بعضی کودکان استفاده از رنگ‌های غیرواقعی (مثلاً آسمان سبز یا درخت صورتی) را «اشتباه» بدانند. تشویق به آزادی در انتخاب رنگ مانع این بدفهمی می‌شود.

تأکيدات زبان آموزی:

- واژه‌های مربوط به طبیعت: برگ، گل، سنگ، پرنده، درخت.
- واژه‌های توصیفی: کوچک، بزرگ، گرد، نوک‌تیز، نرم، سخت، روشن، تیره.
- واژه‌های مربوط به رنگ: قرمز، آبی، زرد، سبز، نارنجی، بنفش.
- واژه‌های مرتبط با تخیل و تغییر: شبیه، مثل، اگر...، تبدیل، تغییر، تازه.
- عبارات کلیدی برای بیان اثر: «من این را دیدم...»، «من این‌طور تصور کردم...»، «من رنگ را عوض کردم و شد...»

محتوای مشترک با سایر دروس:

- علوم تجربی: شناخت ویژگی‌های گیاهان، جانوران و مواد طبیعی.
- فارسی: بیان توصیفی ویژگی‌های یک پدیده طبیعی.
- کاروفناوری: تمرین ترکیب رنگ‌ها، بافت‌ها و اشکال.
- تربیت بدنی (حرکت و بدن): تقلید حرکت حیوان یا پدیده طبیعی.
- ریاضی (شکل‌ها): توجه به اشکال هندسی پنهان در طبیعت (دایره در گل، مثلث در برگ).

■ ایجاد تنوع در ابزار (مداد، آبرنگ، خمیر، کاغذ رنگی) برای افزایش انگیزه.

■ گفت‌وگوی گروهی پس از ارائه آثار، تا دانش‌آموزان ایده‌های همدیگر را ببینند و الهام بگیرند.

تمرکز اصلی سنجش

- میزان توجه و دقت به ویژگی‌های طبیعی (رنگ، شکل، جنس).
- توانایی تبدیل دریافت حسی به اثر هنری.
- درجه نوآوری و ابتکار در تغییر یا ترکیب عناصر.
- مهارت در توضیح یا نمایش اثر برای دیگران.

پرسش‌های متداول و توصیه‌های اجرایی:

■ سؤال: اگر دانش‌آموزی فقط از یک رنگ یا ابزار استفاده کند، آیا فعالیت ناقص است؟ خیر؛ مهم‌تر از ابزار، توانایی کودک در بیان دریافت‌ها و استفاده معنادار از تخیل است. شما می‌توانید به تدریج او را به تجربه ابزارهای دیگر تشویق کنید.

■ سؤال: آیا لازم است همه آثار خلاقانه زیبا و کامل باشند؟ خیر؛ ارزش فعالیت در «فرایند» مشاهده، تخیل و بازآفرینی است، نه در محصول نهایی.

■ سؤال: اگر دانش‌آموزی ایده تازه‌ای داشت که خارج از چارچوب فعالیت بود، چه باید کرد؟

از ایده‌های شخصی دانش‌آموزان باید حمایت شود؛ این درس بر پرورش تخیل و خلاقیت فردی استوار است.

توصیه‌های اجرایی:

- از تصاویر طبیعی (برگ، صدف، سنگ) در کنار نمونه‌های هنری استفاده شود تا ارتباط کودک با طبیعت و هنر هم‌زمان شکل بگیرد.
- محیط کلاس باید فضایی امن برای تجربه و خطا باشد؛ هیچ اثری نباید مورد قضاوت منفی قرار گیرد.
- آثار دانش‌آموزان در نمایشگاهی کوچک به اشتراک گذاشته شود تا ارزش کار فردی و گروهی دیده شود.

بازی با صدا و حرکت

واحد درسی در یک نگاه

کودک از همان سال‌های آغازین زندگی با صدا و حرکت دنیا را می‌شناسد. این درس فرصتی فراهم می‌کند تا او به صداها و حرکات اطراف خود با دقت توجه کند؛ از صدای پرندگان و ورزش باد گرفته تا خندهٔ دوستان و صدای قدم‌ها. کودک با گوش دادن، تقلید کردن و بازآفرینی این صداها و حرکات، یاد می‌گیرد احساسات و عواطف دیگران را بهتر درک کند. او با بازی‌های نمایشی و تقلیدی، نقش افراد یا موجودات را اجرا می‌کند و از زبان، لحن و بدن خود برای بیان معنا بهره می‌گیرد. این درس سبب پرورش گوش هوشیار، بدن فعال و ذهن خلاق می‌شود و مهارت ارتباطی و اجتماعی کودک را تقویت می‌کند.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

۱. به صداها، حرکات، احساسات و... اطراف خود با دقت توجه کرده و آن‌ها را با استفاده از واژگان مناسب و قابل فهم و با زبان خود توصیف می‌کند.
۲. با توجه و دقت به صوت (صدا)، لحن، حرکات و... احساسات و عواطف یک فرد یا شخصیت را حدس؛ و آن را با استفاده از واژگان و لحن مناسب بازآفرینی می‌کند.
۳. با تقلید از صدا، حرکات، رفتار مورد نظر، به درستی از واژگان (بیان زبانی) یا اشارات (حرکات غیرکلامی) برای ابراز و انتقال احساسات و عواطف در برقراری ارتباط با دیگران و ایفای نقش خود در بازی‌ها استفاده می‌کند.

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری:

- مفاهیم: تقلید، صدا، حرکت، احساسات، نقش، بازی
- صدا به عنوان یکی از راه‌های درک و برقراری ارتباط.
- حرکت و زبان بدن به عنوان ابزار انتقال پیام و احساسات.
- بیان عاطفه و احساسات از طریق زبان گفتاری و غیرگفتاری.
- نقش بازی و ایفای شخصیت در شناخت بهتر خود و دیگران.
- مهارت‌ها
- تمرکز و دقت شنیداری برای تشخیص صداها و لحن‌ها.
- بازآفرینی صدا، لحن یا حرکت به زبان خود.
- توانایی استفاده درست از واژگان و حرکات برای بیان احساس.
- نقش آفرینی در بازی‌ها با استفاده از زبان و حرکات.

ارزش‌ها

■ احترام به دیگران از طریق شنیدن و فهم احساساتشان.

■ اهمیت دادن به ارتباط مؤثر و صادقانه.

■ تقویت اعتماد به نفس در بیان احساسات و ایفای نقش.

■ ارزش بازی گروهی به عنوان راهی برای همدلی و دوستی.

پیش‌نیازهای مفهومی

■ آشنایی با صداهای محیط اطراف (صدای طبیعت، حیوانات،

انسان‌ها و ...).

■ شناخت ابتدایی از احساسات ساده مثل شادی، غم، تعجب.

■ آشنایی با زبان بدن و حرکات‌های ابتدایی (مثلاً دست تکان دادن،

خندیدن و ...).

■ پیش‌نیازهای مهارتی

■ توانایی گوش دادن دقیق.

■ توانایی تقلید حرکات ساده.

■ آشنایی اولیه با بازی‌های گروهی کوتاه.

واژه‌های جدید:

صدا، لحن، حرکت، احساس، تقلید، نقش، بازی.

دانستنی‌های معلم

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ فعالیت‌ها باید کوتاه، ساده و متناسب با توان کودک باشند

(تقلید صدای پرنده، صدای باران یا اجرای حرکت یک درخت در باد).

■ تأکید بر جرأت بیان و اعتماد به نفس کودک است؛ هیچ پاسخی

«اشتباه» محسوب نشود.

■ امکان ترکیب صدا و حرکت در یک فعالیت فراهم شود (مثلاً

همراه با صدای باران دست‌ها را به آرامی تکان دهند).

۴. ارتباط با سایر دروس

■ ارتباط با «آواها» (درس‌های ریتم و نظم).

■ پیوند با نمایش و نقش‌آفرینی (درس ۱۶: دنیای من، خانه من).

■ پرورش مهارت‌های زبانی و اجتماعی از طریق تقلید و بیان احساس.

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

■ این درس برپایه توجه به صداها، لحن‌ها، حرکات و احساسات

طراحی شده است.

■ تقلید صدا و حرکت از مهم‌ترین راه‌های کودک برای بیان احساس

و نقش‌آفرینی است.

■ چنین فعالیت‌هایی بنیان‌نمایش کودکانه، موسیقی‌رامی‌سازند.

۲. پیوند با دنیای کودک

■ کودک از سنن پایین صداها و حرکات را تقلید می‌کند (صدای

حیوانات، حرکت افراد).

■ این فعالیت برای او بازی و لذت است، اما در عین حال موجب

تقویت زبان، تخیل و توانایی ارتباطی می‌شود.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری:

۲. بازخوانی حرکات:

- از دانش‌آموزان بخواهید به حرکات و صداهای طبیعت و محیط پیرامون خود دقت کنند. توجه آنان را به حرکت ساده مانند راه رفتن یک حیوان یا برگ رقصیده در باد و جلب کنید. از دانش‌آموزان بخواهید آن را مشاهده و توصیف کنند.
- از دانش‌آموزان بپرسید: این حرکت به چه چیزی شبیه است؟ اگر شما بخواهید این حرکت را انجام دهید، چه چیزی را تقلید خواهید کرد؟
- کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه دوم کتاب کار این درس

مرحله دوم (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی طبیعت

- استاندارد عملکردی سطح ۲: با توجه و دقت به صوت (صدا)، لحن، حرکات و ... احساسات و عواطف یک فرد یا شخصیت را

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت؛ مشاهده

و کشف طبیعت

- استاندارد عملکردی سطح ۱: به صداها، حرکات، احساسات و ... اطراف خود با دقت توجه و آن‌ها را با استفاده از واژگان مناسب و قابل فهم و با زبان خود توصیف می‌کند.
- فعالیت‌های پیشنهادی:
- ۱. صدای طبیعت:

- صداها را طبیعی (مثل صدای باران، باد، پرندگان یا حیوانات) پخش شود و از دانش‌آموزان بخواهید این صداها را شناسایی و توصیف کنند.
- سپس از آن‌ها بپرسید: کدام صداها را دوست دارید؟ کدام برایتان آرامش‌بخش است؟ کدام یک را دوست ندارید؟ چرا؟
- دانش‌آموزان در یک جدول می‌نویسند که هر صدا چه احساسی را در آن‌ها ایجاد می‌کند (مثلاً خوشحالی، آرامش، ترس و ...).
- کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه اول کتاب کار این درس

حدس و آن را با استفاده از واژگان و لحن مناسب بازآفرینی می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. صدای من، لحن من:

■ از دانش‌آموزان بخواهید با استفاده از لحن و صداهای مختلف، یک جمله را در موقعیت‌های مختلف بیان کنند (مثل وقتی ناراحت هستند یا وقتی خوشحال هستند).

■ سپس از آن‌ها خواسته شود که این لحن‌ها را توضیح دهند: چرا لحن ناراحت‌کننده تربود؟ چرا لحن خوشحال‌کننده بود؟

■ دانش‌آموزان می‌توانند در گروه‌های کوچک تمرین کنند تا تغییرات لحن را در جملات خود ایجاد کنند.

■ **کاردرخانه:** انجام فعالیت صفحه سوم کتاب کار این درس

۲. حرکات تقلیدی:

■ حرکت یک جانور (مثل پریدن خرگوش، پرواز کردن پرنده، یا خزیدن گربه) را نشان دهید و از دانش‌آموزان بخواهید که آن را تقلید کنند و حدس بزنند که این چه حیوانی است. در ادامه می‌توانند صدای آن حیوان را نیز تقلید کنند.

■ سپس از آن‌ها بخواهید که حرکات مشابه را برای دیگر حیوانات انجام دهند.

■ دانش‌آموزان می‌توانند گروهی بازی کنند و حرکات مختلف را به نوبت نشان دهند و دیگران باید آن‌ها را شبیه‌سازی کنند.

■ **استاندارد عملکردی سطح ۳:** با تقلید از صدا، حرکات، رفتار مورد نظر، به درستی از واژگان (بیان زبانی) یا اشارات (حرکات غیرکلامی) برای ابراز و انتقال احساسات و عواطف در برقراری ارتباط با دیگران و ایفای نقش خود در بازی‌ها استفاده می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. نمایش حیوانات:

■ ابتدا دانش‌آموزان را به گروه‌های دوفره تقسیم کرده و از آن‌ها بخواهید هر گروه حیوانی را در نظر بگیرد.

■ سپس به انتخاب خودشان یکی از افراد هر گروه حالت بدن حیوان را نشان بدهد و دیگری صدای آن را تقلید کند.

■ بقیه دانش‌آموزان باید حدس بزنند هر گروه چه حیوانی را نمایش داده است.

۲. نمایش وسایل و پدیده‌ها:

■ بازی بالا را می‌توانید با وسایل صدادر (ماشین، موتور، قطار، هلی‌کوپتر، چکش، زنگ‌خانه، و...) و یا پدیده‌های طبیعی و مصنوعی (باد، باران، رعد و برق، شکستن شیشه، ترمز ماشین، و...) نیز انجام دهید.

■ درمورد این فعالیت‌ها، از آنجا که ممکن است ایجاد صدای طبیعی وسایل و پدیده‌ها در ابتدا سخت باشد می‌توانید از صدای ضبط‌شده واقعی و پخش آن در کلاس استفاده کنید.

۳. بازی در نقش‌ها:

■ دانش‌آموزان را به گروه‌های کاری تقسیم کنید (سه تا پنج نفره). از دانش‌آموزان بخواهید یک قصه محلی یا خاطره یک بازدید از طبیعت، بازار قدیمی، یا یک اتفاق خیالی و... را برای هم‌گروهی‌های خود تعریف کنند.

■ سپس هر گروه یک قصه یا خاطره را انتخاب کنند. یک فرد آن را تعریف و از دیگر اعضای گروه بخواهید نقش‌های مختلف را ایفا کنند.

- دانش‌آموزان باید صداها، حرکات و رفتارهای شخصیت‌های مختلف را تقلید کنند (مثلاً صدای یک فروشنده، صدای پرندگان، یا حرکت یک گلی که در باد می‌رقصد).
- نمایش هر گروه برای کلاس اجرا شود. در پایان، از دانش‌آموزان بخواهید احساس خود را از ایفای نقش بیان کنند.
- **کاردرخانه:** انجام فعالیت صفحه چهارم کتاب کار این درس، شعر ایران از عباس یمینی شریف.

ایران سرزمین اقوام گوناگون

دانستنی‌های کلی

ایران سرزمینی پهناور با تاریخ و فرهنگی کهن است. در این سرزمین، اقوام گوناگونی از دیرباز زیسته‌اند؛ فارس‌ها، ترک‌ها، کردها، لرها، بلوچ‌ها، ترکمن‌ها، عرب‌ها، گیلک‌ها، مازنی‌ها و بسیاری دیگر. هریک از این اقوام، زبان، موسیقی، پوشاک، خوراک، و آیین‌های ویژه خود را دارند و همچون رنگ‌های گوناگون در یک فرش ایرانی، زیبایی ایران را چند برابر کرده‌اند.

با وجود این تنوع قومی و فرهنگی، همه این مردمان خود را ایرانی می‌دانند. تاریخ ایران نشان داده است که اقوام مختلف همواره در کنار هم زیسته‌اند و در شادی‌ها، غم‌ها و سرنوشت مشترک، همدل و همراه بوده‌اند. ایران از دیرباز به عنوان یک «ملت - دولت» شناخته شده است؛ یعنی سرزمینی با وحدت سیاسی، فرهنگی و تاریخی که اقوام گوناگون در آن با هویت

مشترک ایرانی زندگی می‌کنند. این وحدت، سرمایه بزرگ ایران و عامل تداوم آن در طول هزاران سال بوده است. نقشه ایران که در صفحه میراث فرهنگی کتاب کار قرار گرفته، نمادی از همین یکپارچگی سرزمینی و فرهنگی است. شعر انتخاب شده نیز با زبانی ساده، این عشق به میهن و احساس تعلق به ایران را در دل کودکان تقویت می‌کند.

نکات آموزشی برای معلم

■ توضیح داده شود که ایران مانند یک باغ بزرگ است که در آن گل‌های رنگارنگ روییده‌اند. هر گل (قوم ایرانی) رنگ و بوی خود را دارد اما همه با هم باغی زیبا ساخته‌اند.

■ لازم است به کودکان گفته شود که هیچ قوم بر دیگری برتری ندارد؛ همه ارزشمند و بخش جدایی‌ناپذیر از هویت ایرانی‌اند.

■ می‌توان از کودکان خواست تجربه‌های خود درباره سفر یا آشنایی با لباس، موسیقی یا غذای یک قوم ایرانی

را بازگو کنند. این مشارکت، درک آنان را از تنوع و وحدت بیشتر می‌کند.

■ تأکید شود که نقشه ایران فقط یک تصویر جغرافیایی نیست؛ بلکه نشان‌دهنده خانه بزرگ همه ایرانیان است.

■ معلم می‌تواند شعر صفحه میراث فرهنگی را با کودکان با شور و آهنگ بخواند تا حس مشترک دوستی

و تعلق به وطن در فضای کلاس پررنگ شود.

مرحله سوم: گفت وگوی هنری، نمایش و ارائه (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱: توضیح مشاهدات: تشویق به بیان چند نمونه از حرکات و صداهای طبیعت و محیط پیرامون

فعالیت ۲: توانایی دانش آموز در شناسایی و حرکات و صداهای محیط پیرامون؛

استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:

۱. گفت وگو درباره

ایفای نقش در یک بازی گروهی؛ استفاده از صدا و حرکت برای بیان عاطفه و ارتباط با دیگران

۲. ارزیابی:

■ پرسش هایی درباره:

■ توانایی دانش آموزان در شناسایی و توصیف صداها و حرکات مختلف در محیط اطراف.

■ دقت و مهارت آن ها در بازآفرینی صداها، لحن ها و حرکات.

■ توانایی ایفای نقش و استفاده از این ویژگی ها در بازی های گروهی و فعالیت های نمایشی.

■ بررسی نقاشی ها، دست سازه ها یا توضیحات شفاهی دانش آموزان.

■ میزان خلاقیت و توانایی آن ها در عمیق تر کردن تجربیات زیبایی شناسی.

■ نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی ها، داستان ها یا صداها)، صحبت درباره آن ها، بررسی تفاوت شان و اشاره به این که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و....

■ خلاقیت در ساخت یا طراحی اثر هنری با الهام از طبیعت و هنر ایرانی.

■ انجام پرسش های پایانی: بحث و گفت وگویی کلاسی درباره تجربیات و توصیف آن ها

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آن ها

۱. ممکن است دانش آموزان صدا را تنها به عنوان گفتار انسان بشناسند و به صداهای طبیعت و محیط اطراف توجه نکنند. می توان با بازی های شنیداری این توجه را گسترش داد.
۲. احتمال دارد کودکان حرکت را صرفاً به دویدن و پریدن محدود کنند و به حرکات بیانگر احساسات یا تقلیدی توجه نکنند. اجرای نمونه های نمایشی این موضوع را روشن می سازد.
۳. برخی کودکان ممکن است ارتباط میان صدا و حرکت را درک نکنند. معلم باید با فعالیت های ترکیبی (مثل تقلید صدای حیوان همراه با حرکت آن) این پیوند را آشکار کند.
۴. امکان دارد بعضی دانش آموزان در تقلید صدا یا حرکت خجالت بکشند. ایجاد فضایی امن و تشویق گروهی این مانع را برطرف می کند.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

■ می تواند یک صدا یا حرکت را بشناسد و توصیف کند.

■ می تواند لحن یا حرکت را تقلید و بازآفرینی کند.

■ می تواند در بازی گروهی نقش بگیرد و احساساتش را منتقل کند.

ابزارها:

■ چک لیست مشاهده (توانایی تقلید صدا یا حرکت، مشارکت در بازی ها)،

■ پوشه کار (ثبت نقاشی یا نشانه ای از تجربه بازی)،

■ پوشه کار مجازی: ضبط صدا یا فیلم کوتاه از فعالیت های نمایشی،

■ خودارزیابی ساده («کدام صدا یا حرکت را بیشتر دوست داشتم؟»).

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ تمرین های گروهی برای کاهش خجالت،

■ استفاده از ابزار ساده (مثل طبل یا سوت)،

■ تنوع در انتخاب صداها و حرکات متناسب با محیط دانش آموزان

تمرکز سنجش:

میزان دقت شنیداری و حرکتی، توانایی بازآفرینی صدا و حرکت و استفاده از زبان یا حرکت برای بیان احساسات.

پرسش‌های متداول و توصیه‌های اجرایی:

■ اگر کودک از تقلید صدا خجالت بکشد چه باید کرد؟ آغاز با تقلید گروهی یا استفاده از ابزار ساده مانند سازهای کودکانه کمک کننده است.

■ اگر برخی کودکان بیش‌فعال باشند نظم کلاس برهم بخورد؟ تعیین قواعد ساده بازی و یادآوری آن‌ها پیش از شروع فعالیت‌ها لازم است.

■ توصیه اجرایی: ترکیب صدا و حرکت در قالب بازی نمایشی (مثلاً نمایش باران با صدا و حرکت) باعث لذت و یادگیری بیشتر می‌شود.

تأکیدات زبان آموزی:

■ واژگان کلیدی: «صدا»، «حرکت»، «آرام»، «تند»، «شاد»، «احساس».

■ جمله‌های کاربردی: «این صدا شبیه باران است»، «حرکت آرام

است»، «من شادی‌ام را با حرکت نشان می‌دهم».

■ توجه به استفاده از صفت‌ها برای توصیف صدا و حرکت، تقویت جمله‌های کوتاه و روان.

محتوای مشترک با سایر دروس:

■ مطالعات اجتماعی: معرفی بازی‌ها، قصه‌ها و شعرهای نقاط مختلف ایران

■ علوم تجربی: تشخیص و شناخت صداهای طبیعی

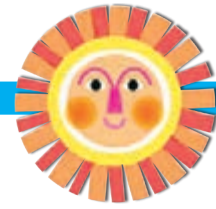
■ فارسی: تقویت گفت‌وگو و توصیف

■ هنر: استفاده از الگوها و رنگ‌های سنتی

■ تربیت بدنی (حرکت و بدن): استفاده مؤثر از حرکات بدن و صدا برای بازی و نقش‌آفرینی

■ مهارت‌های زندگی: بیان احساسات و کارگروهی

بازی با ابزار

واحد درسی در یک نگاه

ابزار و وسایل ساده، برای کودکان دریچه‌ای به دنیای تجربه و خلاقیت است. در این درس، دانش‌آموزان با استفاده از ابزارهای دم‌دستی مانند قیچی کاغذ ایمن، نخ، چوب یا حتی اشیای بازیافتی، اثری ساده خلق می‌کنند. کودک در روند ساخت، علاوه بر تمرین دقت، نظم و رعایت نظافت شخصی، می‌آموزد که چگونه با امکانات محدود می‌تواند ایده‌های خود را به عمل درآورد. در سطحی بالاتر، او ابزارهای گوناگون را می‌آزماید، تفاوت‌ها را درمی‌یابد و به زبان خود، فرایند کارش را برای دیگران بازگو می‌کند. این درس، کودک را آماده می‌سازد تا با اعتماد به نفس به سراغ تجربه‌های تازه برود و خلاقیت خود را در کار با مواد و ابزار نشان دهد.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم:

ابزار، وسیله، نظم، نظافت، اثر، بازی

- ابزار و مواد ساده می‌توانند وسیله‌ای برای خلق اثر یا بازی باشند.
- نظم و نظافت شخصی بخشی از فرایند درست کار هنری است.
- مراحل انجام کار فرایند خلق به اندازه نتیجه اهمیت دارد.
- زبان و بیان در توضیح کار و انتقال تجربه ضروری است.

مهارت‌ها

- استفاده از ابزار و وسایل ساده برای ساخت.
- ترکیب مواد مختلف برای رسیدن به یک نتیجه تازه.
- رعایت نظم، ترتیب و نظافت در حین کار.

۱. با استفاده از یک یا دو ابزار یا وسیله ساده و دم‌دستی و رعایت نظم و نظافت شخصی، یک اثر یا بازی ساده خلق می‌کند و با زبان خودش (بدون الزام به فارسی معیار) فرایند انجام کار را توصیف می‌کند.
۲. با استفاده از حداقل دو ابزار و ماده مختلف و رعایت نظم و نظافت شخصی، یک اثر یا بازی هنری را خلق می‌کند و با استفاده از زبان فارسی نسبتاً درست، داشته‌ها و یافته‌هایش را توصیف می‌کند.
۳. یک اثر هنری یا بازی را با استفاده از ابزار و وسیله، مواد و تکنیک‌های مختلف و امتحان دقیق آن، خلق و فرایند انجام کار را با زبان فارسی صحیح توصیف می‌کند.

■ توضیح دادن فرایند کار با زبان قابل فهم و روشن.

ارزش‌ها

■ اهمیت دادن به خلاقیت فردی.

■ رعایت نظم و مسئولیت‌پذیری در کار گروهی یا فردی.

■ احترام به فرایند کار و تلاش نه فقط نتیجه.

■ تقویت اعتماد به نفس در معرفی کار به دیگران.

پیش‌نیازهای مفهومی

■ آشنایی با ابزار و وسایل دم‌دستی (مداد، قیچی، کاغذ، چسب و ...).

■ شناخت مفهوم خلق کردن (ساختن چیزی تازه).

■ آشنایی ابتدایی با مفهوم نظم و نظافت.

پیش‌نیازهای مهارتی

■ توانایی استفاده ایمن از ابزار ساده (مداد، قیچی، کاغذ، چسب).

■ توانایی کار با دو یا چند وسیله به شکل هم‌زمان.

■ توانایی توضیح ساده کارهای انجام‌شده.

واژه‌های جدید:

■ ابزار، وسیله، نظم، نظافت، اثر، بازی

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم این درس در هنر و زندگی کودک

■ ابزارها و مواد ساده (قیچی، چسب، مداد، برگ، سنگ، بطری)

■ زمینه‌ای برای خلق آثار و بازی‌های هنری هستند.

■ در این سن، کودک باید علاوه بر شناخت ابزار، با نظم، ایمنی و

رعایت نظافت آشنا شود.

■ کار با ابزار و مواد باعث تقویت مهارت‌های حرکتی ظریف،

استقلال و خلاقیت کودک می‌شود.

۲. پیوند با دنیای کودک

■ کودک به‌طور طبیعی دوست دارد وسایل اطرافش را امتحان کند.

■ کار با ابزار برای اوترکیبی از بازی، کشف و ساختن است.

■ ابزارها علاوه بر کارکرد واقعی، می‌توانند نقش نمادین در بازی

داشته باشند (چوب به جای شمشیر، سنگ به عنوان مهره).

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ آموزش استفاده ایمن از ابزارها (مثلاً قیچی کودکانه).

■ تأکید بر نظم: جمع‌آوری وسایل پس از کار، رعایت تمیزی.

■ فعالیت‌ها باید ساده و قابل انجام با ابزار دم‌دستی باشند

(ساخت مهر از سیب‌زمینی، چسباندن کاغذهای رنگی، ساختن

ساز ساده با بطری).

■ اجازه دهید کودک فرایند کار را توضیح دهد؛ این تمرین زبان و

تفکراوست.

۴. ارتباط با سایر دروس

■ پیوند با هنرهای تجسمی (نقاشی، کاردستی).

■ پیوند با خلاقیت (درس ۱۲: دنیای خود را بساز).

■ تقویت مهارت‌های زندگی (نظم، مسئولیت‌پذیری).

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری

در دست دانش‌آموزان است. حتماً توجه کنید که دانش‌آموزان به نحوی صحیح، مداد را در دست نگه دارند. بهتر است همه دانش‌آموزان یک به یک این فعالیت را انجام دهند.

■ در ادامه از بچه‌ها بخواهید با اشاره به نام هر وسیله و ابزار؛ نحوه استفاده یا کاربرد آن را با بدنشان نشان بدهند.

■ این فعالیت را تا جایی که هر کدام به یک وسیله و ابزار اشاره کنند و بچه‌ها آن وسیله و ابزار را نشان بدهند ادامه دهید.

۲. نمایش ابزار-۲

■ در ادامه از بچه‌ها بخواهید هر کدام به یکی از ابزار یا وسایل پیرامون خود فکر کند و بعد به ترتیب یا داوطلبانه، بدون اشاره به نام ابزار یا وسیله مورد نظر، نحوه استفاده از آن را نشان بدهد و بقیه حدس بزنند آن وسیله و ابزار چیست.

■ نحوه استفاده از آن ابزار با مواد مرتبط با آن نشان داده شود. مثل قیچی و کاغذ، مداد و نحوه نوشتن آن روی کاغذ و....

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت مشاهده و

بررسی ابزار و وسایل

استاندارد عملکردی سطح ۱ و ۲ و ۳:

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. نمایش ابزار-۱

■ ابتدا از بچه‌ها بخواهید هر کدام یکی از ابزارها و وسایل پیرامون خود در خانه یا مدرسه را که بیشتر با آن‌ها سروکار دارند نام ببرند و در باره‌اش یک جمله بگویند. (وسایلی همچون مداد، پاک‌کن، تراش، قیچی، آبرنگ، و....)

■ آن‌ها را به گونه‌ای راهنمایی کنید که مداد (مداد سیاه و مداد رنگی) نیز جزئی از آن‌ها باشد.

■ دانش‌آموزان را طوری راهنمایی کنید که به نحوه استفاده و کاربرد هر وسیله و ابزاری توجه کنند.

■ مهم‌ترین نکته نحوه نگه داشتن این ابزار و به خصوص مداد

■ این بازی هم تا جایی که همه به یک ابزار یا وسیله اشاره کنند ادامه پیدا می‌کند.

کاردرخانه: فعالیت صفحه اول و دوم کتاب کار

■ بخش دوم انجام فعالیت صفحه کار در خانه، یعنی ساخت کاردستی را در مدرسه با شما انجام دهند تا مطمئن شوید فعالیت توسط خود دانش‌آموز انجام می‌شود.

مرحله دوم (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن) بازآفرینی طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۱: با استفاده از یک یا دو ابزار یا وسیله ساده و دم‌دستی و رعایت نظم و نظافت شخصی، یک اثر یا بازی ساده خلق می‌کند و با زبان خودش (بدون الزام به فارسی معیار) فرایند انجام کار را توصیف می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. نمایش ابزار و مواد - ۳

■ از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام به یکی از ابزار و وسایل پیرامون خود فکر کنند.

■ سپس به ترتیب و یا به صورت داوطلبانه هر کس مقابل دیگران قرار می‌گیرد و در نقش آن وسیله بدون نام بردن، درباره خصوصیات یا کاربرد آن صحبت می‌کند و دانش‌آموزان باید حدس بزنند وسیله یا ابزار مورد نظر چیست.

۲. ساختن با چیزهای ساده

■ از دانش‌آموزان بخواهید با استفاده از مواد مختلف مثل کاغذ، رنگ‌ها، چسب، برگ‌های خشک یا حتی مواد طبیعی، اثر هنری خود را بسازند.

■ فعالیت شامل آزاد گذاشتن کودکان برای انتخاب ابزار و مواد در دسترس و خلق یک اثر هنری ساده می‌شود.

■ دانش‌آموزان در باره فرایند انجام کار خود و هم‌کلاسی‌هایشان صحبت کنند.

استاندارد عملکردی سطح ۲: با استفاده از حداقل دو ابزار و ماده مختلف و رعایت نظم و نظافت شخصی، یک اثر یا بازی هنری را خلق می‌کند و با استفاده از زبان فارسی نسبتاً درست، داشته‌ها و یافته‌هایش را توصیف می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی

۱. نمایش ابزار - ۴

■ در ادامه بچه‌ها را به گروه‌های ۳ تا ۵ نفره تقسیم کرده از هر کدام بخواهید یکی از ابزار، وسایل و مواد پیرامونشان را در نظر بگیرند و با هم فکری و مشورت نمایش کوتاهی مربوط به آن وسیله و ابزار و مواد را بازی کنند.

■ سپس بقیه گروه‌ها باید حدس بزنند نمایش اجرا شده درباره کدامیک از ابزارها و وسایل بود.

■ برای این منظور از بچه‌ها بخواهید در طول اجرای نمایش نباید به نام آن وسیله و ابزار اشاره کنند.

۲. هنرمند دقت کار

■ دانش‌آموزان یاد می‌گیرند که چگونه از ابزارهای مختلف مانند مداد، رنگ‌ها، قیچی و چسب به درستی استفاده کنند و اثر هنری خود را با دقت بسازند.

■ این فعالیت به کودکان کمک می‌کند تا مفهوم استفاده صحیح از ابزار را درک کنند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه سوم

■ نمایش ابزار-۵:

در ادامه بچه‌ها را به گروه‌های ۳ تا ۵ نفره تقسیم کرده از هرکدام بخواهید یکی از ابزار و وسایل پیرامون‌شان را در نظر بگیرند و با هم‌فکری و مشورت هم نمایش کوتاهی مربوط به آن وسیله و ابزار را بازی کنند. سپس بقیه گروه‌ها باید حدس بزنند نمایش اجرا شده درباره کدامیک از ابزارها و وسایل بود.

■ برای این منظور از بچه‌ها بخواهید در طول اجرای نمایش نباید به نام آن وسیله و ابزار اشاره کنند.

استاندارد عملکردی سطح ۳:

یک اثر هنری یا بازی را با استفاده از ابزار، وسیله، مواد و تکنیک‌های مختلف و امتحان دقیق آن، خلق و فرایند انجام کار را با زبان فارسی صحیح توصیف می‌کند.

فعالیت ۱. هنرمند تمیز و دقیق

■ به دانش‌آموزان آموزش دهید که چگونه هنگام استفاده از ابزار و مواد مختلف، نظافت را رعایت کنند.

■ دانش‌آموزان پس از اتمام فعالیت‌های هنری خود، مواد و ابزار را تمیز و مرتب می‌کنند.

کار در خانه: انجام فعالیت صفحه چهارم کتاب کار، کاردستی، قطاعی

هنر قطاعی در فرهنگ ایران

دانستنی‌های کلی

قطاعی یا کاغذبری یکی از هنرهای ظریف و قدیمی ایران است که از گذشته در تزئین کتاب‌ها، قرآن‌های نفیس، مرقع‌ها و حتی معماری کاربرد داشته است. در این هنر، هنرمند با قیچی یا تیغ، کاغذهای رنگی یا ساده را با دقت می‌برد و طرح‌های گوناگون چون گل‌ها، پرندگان، نقش‌های هندسی و اسلیمی پدید می‌آورد.

در دوره صفوی و قاجار، قطاعی بسیار رایج بود و هنرمندان با بریدن کاغذهای رنگی و چسباندن آن‌ها روی زمینه‌های تیره، تابلوها و صفحات زیبا خلق می‌کردند. بسیاری از این آثار هنوز در موزه‌ها و کتابخانه‌های بزرگ دنیا نگهداری می‌شوند. از دیدگاه تربیتی، هنر قطاعی برای کودکان پایه اول، تمرینی مهم برای تقویت دقت، هماهنگی چشم و دست و پرورش صبر به شمار می‌آید. همچنین، به آن‌ها کمک می‌کند تا زیبایی در تکرار و تقارن را درک کنند.

نکات آموزشی برای معلم

■ لازم نیست بر جنبه‌های تاریخی پیچیده تأکید کنید؛ کافی است به بچه‌ها بگویید که «در گذشته هم بچه‌ها و بزرگ‌ترها با بریدن کاغذ شکل‌های زیبا درست می‌کردند.»

■ فعالیت قطاعی را می‌توان به صورت ساده آغاز کرد: بریدن شکل‌های ابتدایی (مثل دایره، مثلث یا برگ) و سپس چسباندن آن‌ها روی صفحه برای خلق یک تصویر.

■ از دانش‌آموزان خواسته شود با تا کردن کاغذ و بریدن

آن، تقارن را تجربه کنند (مثلاً پروانه یا قلبی که از دو طرف یکسان باشد).

■ در ارتباط با میراث فرهنگی، می‌توان نمونه‌ای از نقش‌های سنتی (مانند بته‌جقه یا گل‌شاه عباسی) را نشان داد و از کودکان خواست با برش ساده، نسخه‌ای کودکانه از آن بسازند.

■ توجه داشته باشید که کار با قیچی برای کودکان پایه اول نیازمند ایمنی و نظارت است؛ قیچی‌های نوک‌گرد و مناسب کودک باید استفاده شوند.

مرحله سوم: گفت وگوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات گفت وگو درباره: ساخت یک اثر با استفاده از ابزار ساده (مداد، کاغذ) با بیانی ساده.

استاندارد عملکردی سطح ۲:

بیان چگونگی خلق یک اثر با بازی با استفاده از ترکیب دو وسیله یا ماده (مثلاً کاغذ و چسب) با زبان فارسی نسبتاً صحیح.

استاندارد عملکردی سطح ۳:

۱. بیان چگونگی استفاده از چند ابزار و مواد مختلف، برای خلق اثری پیچیده تر و فرایند آن با زبان فارسی صحیح.

۲. ارزیابی:

پرسش هایی درباره:

- توانایی دانش آموزان در شناسایی و توصیف ابزار و مواد مختلف
- دقت و مهارت در استفاده از ابزار و مواد مختلف
- توانایی استفاده از این ابزار و وسایل با توجه به ویژگی های آن
- ۳. نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی ها یا داستان ها، صداها و صحبت درباره آن ها، تفاوت شان را بررسی کنند و بگویند که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...).

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آن ها

- برخی دانش آموزان ممکن است ابزار را تنها وسایل نوشتاری (مداد، خودکار) بدانند و ارتباط آن با خلق اثر هنری را درک نکنند. لازم است نمونه های متنوع (قلم مو، قیچی، ساز ساده) معرفی شوند.
- احتمال دارد کودکان تصور کنند ابزار به خودی خود اثر هنری می سازد، در حالی که نقش خلاقیت و کاربرد درست ابزار باید توضیح داده شود.
- ممکن است دانش آموزان استفاده از ابزار را با بازی آزادانه و بدون هدف یکی بدانند. معلم باید مسیر مشخص فعالیت ها را روشن کند.
- برخی کودکان ممکن است در استفاده از ابزار خجالتی یا

بی مهارت باشند. آموزش تدریجی و کار گروهی این مشکل را برطرف می کند.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

- استفاده از ابزار ساده برای ساخت و بیان هنری.
- ترکیب ابزار و مواد مختلف.
- رعایت نظم و نظافت در فرایند کار.
- توضیح فرایند کار با زبان قابل فهم.

ابزارها:

- چک لیست مشاهده (نحوه صحیح استفاده از ابزار، رعایت ایمنی)،
- پوشه کار (جمع آوری آثار ساخته شده با ابزارها)،
- خودارزیابی ساده («کدام ابزار را بیشتر دوست داشتم؟»).

راهکارهای بهبود یادگیری:

- تمرین های عملی مرحله به مرحله،
- نمایش کارکرد هر ابزار،
- استفاده از ابزارهای ساده و ایمن.

تمرکز سنجش:

توانایی دانش آموز در شناسایی ابزارها، استفاده درست از آن ها و بیان کاربردشان.

پرسش های متداول و توصیه های اجرایی:

- اگر کودک ابزار را به درستی استفاده نکند چه باید کرد؟ توضیح و نمایش عملی دوباره ضروری است.
- اگر دانش آموزان با ابزار هیجان زده شوند و نظم کلاس بهم بخورد؟ تعیین قواعد استفاده و نوبت دهی پیش از فعالیت ها مفید است.
- توصیه اجرایی: بهتر است ابتدا ابزارهای آشنا معرفی شوند، سپس ابزار جدید افزوده شود تا کودکان احساس غریبی نکنند.

تأکیدات زبان آموزی:

- واژگان کلیدی: «ابزار»، «وسیله»، «کاربرد»، «اثر»، «استفاده».
- جمله‌های کاربردی: «این ابزار برای بریدن است»، «با قلم‌مو می‌توان رنگ زد».
- تشویق به استفاده از جملات کامل و مؤدبانه در معرفی ابزار («این ابزار را دوست دارم چون...»)

محتوای مشترک با سایر دروس:

- کاروفناوری: کاربرد ابزار ساده
- مهارت‌های زندگی: رعایت نظم و نظافت، همکاری در گروه
- فارسی: تقویت گفت‌وگو و توصیف
- تربیت بدنی: استفاده مؤثر از دست و تقویت ماهیچه و انگشتان جهت انجام حرکات ظریف

رنگ و خیال

واحد درسی در یک نگاه

تخیل یکی از توانایی‌های شگفت‌انگیز کودک است که در این درس محوریت می‌یابد. کودک با دیدن یک تصویر، نقاشی یا حتی شنیدن یک آهنگ ساده، به دنیای خیال سفر می‌کند و آنچه را دیده یا شنیده به زبان خودش بازمی‌آفریند. او در ابتدا کلیات یک تجربه تصویری یا صوتی را توصیف می‌کند و احساسش را بیان می‌کند؛ سپس در مراحل بعدی، جزئیات بیشتری را کشف و با دقت بیشتری روایت می‌کند. این درس زمینه‌ای برای درک معنای پنهان تصاویر یا صداها فراهم می‌آورد و کودک می‌تواند آن را با نقاشی، حرکت، صدا یا بازی نشان دهد. «رنگ و خیال» کمک می‌کند تا کودک بیاموزد تخیل، پلی میان واقعیت و آفرینش است و هرکس می‌تواند جهان ذهنی خود را به شکلی زیبا و خلاقانه بیان کند.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری

۱. با یادآوری و تصویریک تجربه صوتی (آهنگین) و تصویری (عکس یا تابلو) کلیات آن را بدون سردرگمی توصیف و احساسش را درباره آن به زبان خود بیان می‌کند.
 ۲. با یادآوری و تصور بخش‌های کوچک‌تر یک تجربه صوتی (آهنگین) و تصویری (عکس یا تابلو)، و تقسیم آن، جزئیات آن را بدون سردرگمی بررسی و به زبان خود توصیف می‌کند.
 ۳. درک و دریافت‌های حسی و شخصی خود از معانی پنهان و ضمنی ساده یک تجربه صوتی (آهنگین) و تصویری (عکس یا تابلو) را در قالب‌های مختلف هنری بیان می‌کند.
- مفاهیم تصور؛ احساس؛ خیال.**
- مهارت‌ها**
- توصیف و بازآفرینی یک تجربه دیداری یا شنیداری؛
 - توجه به جزئیات و تقسیم‌بندی عناصر یک اثر؛
 - بیان احساسات و دریافت‌های شخصی به زبان ساده؛
 - بیان دریافت‌های حسی - ادراکی با استفاده از قالب‌های هنری (نقاشی، حرکت، صدا).
- ارزش‌ها**
- پرورش دقت و تمرکز در مشاهده و شنیدن؛

- ارزش قائل شدن برای بیان فردی و خلاقانه؛
 - تقویت اعتماد به نفس در بیان برداشت‌های شخصی؛
 - علاقه به مجسم کردن تصورات بینایی، شنوایی و احساسی در ذهن و بیان هنرمندانه آن‌ها؛
 - علاقه به بیان تخیلات در قالب‌های مختلف هنری؛
 - خودباوری و شوق به مطالعه و یادگیری؛
 - تأمل و تأنی و دوری از شتاب زدگی؛
 - احترام و اهمیت دادن به هنر و تجربه‌های زیباشناسانه.
- پیش‌نیازهای مفهومی**
- ادراک صداها و تصاویر (مثل ترانه، عکس، تابلو ساده)؛
- واژه‌های جدید:**
- تصویر، کلیات، جزئیات، احساس، معنا، خیال.**

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم در هنر و زندگی کودک

- تخیل یکی از قوی‌ترین ابزارهای کودک برای درک جهان و آفرینش است.
- در این درس، کودک با استفاده از تخیل و تصویرسازی ذهنی، تجربه‌ها و احساسات خود را به شکل نقاشی، داستان کوتاه، حرکت یا صدا بازآفرینی می‌کند.
- تخیل علاوه بر جنبه هنری، موجب پرورش حل مسئله، انعطاف‌پذیری ذهنی و خلاقیت می‌شود.

۲. پیوند با دنیای کودک

- کودکان در این سن به‌طور طبیعی دنیای خیالی می‌سازند (دوست خیالی، قهرمان داستانی، اشیای جان‌دار).
- آموزش باید این میل طبیعی را تقویت کند و آن را در مسیر بیان هنری و خلاقانه هدایت نماید.

۳. نکات آموزشی برای معلم

- فرصت‌های آزاد برای تصویرسازی و تخیل فراهم کنید (مثلاً «اگر رنگ‌ها صدا داشتند چه می‌شد؟»).
- هیچ محدودیتی برای پاسخ کودک قائل نشوید؛ تخیل باید آزاد باشد.
- به کودکان کمک کنید ایده‌های خود را در قالب‌های ساده (نقاشی، قصه، حرکت) بیان کنند.

۴. ارتباط با سایر دروس

- پیوند با «دنیای رنگین ما» (درس ۴) و «دنیای خود را بساز» (درس ۱۲).
- ارتباط با شعر، قصه و ادبیات کودک.
- تقویت پایه‌های خلاقیت و نوآوری در کل برنامه درسی.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و

بررسی ابزار و وسایل

استاندارد عملکردی سطح ۱: با یادآوری و تصویریک تجربه صوتی (آهنگین) و تصویری (عکس یا تابلو) کلیات آن را بدون سردرگمی توصیف و احساسش را درباره آن به زبان خود بیان می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

عنوان فعالیت: تصویر و احساس من

■ یک تصویر یا تابلو ساده از طبیعت یا یک اثر هنری را به دانش‌آموزان نشان دهید و از آن‌ها بخواهید کلیات آن را توصیف کنند.

■ سپس از دانش‌آموزان بخواهید احساس خود را درباره آن تصویر بیان کنند. مثلاً اینکه تصویر چقدر شادی بخش است یا احساس غم در آن وجود دارد، باشد.

■ حالا از آن‌ها بخواهید یک تصویر یا اثری که همه دانش‌آموزان از آن

تجربه مشترک دارند به یاد آورند (این تجربه مشترک می‌تواند حتی تصویر و اثر هنری مشهور شهر یا کتاب فارسی باشد).

■ از آن‌ها بخواهید در گروه‌های کاری درباره کلیات آن اثر و احساساتشان درباره آن با یکدیگر گفت‌وگو کنند.

استاندارد عملکردی سطح ۲: با یادآوری و تصور بخش‌های کوچک‌تر یک تجربه صوتی (آهنگین) و تصویری (عکس یا تابلو)، و تقسیم آن، جزئیات آن را بدون سردرگمی بررسی و به زبان خود توصیف می‌کند.

فعالیت ۱. نگاه دقیق به تصویر

■ با نشان دادن یک تابلو یا اثر هنری از دانش‌آموزان بخواهید که رنگ‌ها، اشکال، یا حتی حرکات در تصویر را توصیف کنند. این فعالیت کمک می‌کند تا دانش‌آموزان به دقت به جزئیات توجه کنند و تخیل ادراکی خود را فعال سازند.

■ سپس از آن‌ها بخواهید هر گروه، اثری را به یاد آورند (همانطور که قبلاً گفتیم این اثر باید در حافظه جمعی دانش‌آموزان شکل گرفته باشد) از آن‌ها بخواهید جزئیات تصویر را به یاد آورده و بیان کنند. هرکس سعی کند جزئیاتی را که دیگر دانش‌آموزان نگفته است را به یاد آورد تا تمام جزئیات اثر مطرح شود.

کاردخانه: انجام فعالیت صفحه ۱ کتاب کار درس یازدهم
کاردخانه: انجام فعالیت صفحه ۲ کتاب کار درس یازدهم

مرحله دوم (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): باز

آفرینی طبیعت

استاندارد عملکردی سطح ۳: درک و دریافت‌های حسی و شخصی خود از معانی پنهان و ضمنی ساده یک تجربه صوتی (آهنگین) و تصویری (عکس یا تابلو) را در قالب‌های مختلف هنری بیان می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. شکل‌سازی عناصر طبیعت:

■ از دانش‌آموزان بخواهید در یک حلقه قرار بگیرند. سپس نام یکی از عناصر طبیعت را بگویند. (مثلاً درخت، گل، کوه و...) آن‌ها باید همگی با بدنشان آن عنصر را بسازند.

■ این بازی می‌تواند به صورت گروه‌های کوچک و بزرگ هم انجام شود. به این صورت که این بار شکل‌سازی‌ها به صورت گروهی انجام می‌شود. (یعنی همه گروه می‌شوند یک گل یا یک کوه و...)

■ در مرحله‌ای دیگر شما می‌توانید نام یک مکان را بگویید.

(کوهستان، باغ، پارک و...) این بار دانش‌آموزان باید هرکدام شکل عنصری از آن مکان را بسازند و مکان مورد نظر به صورت گروهی شکل بدهند.

۲. نقاشی احساسات من از تصویر

■ از دانش‌آموزان بخواهید احساسات و دریافت‌های حسی خود را از یک تصویر یا یک شعر در قالب یک اثر هنری بیان کنند.

■ دانش‌آموزان می‌توانند با استفاده از رنگ‌ها و اشکال مختلف، چیزی را که از تصویر در ذهن دارند، نقاشی کنند. این می‌تواند شامل آزاد گذاشتن تخیل و تبدیل تصویر به یک اثر هنری با عناصری جدید و متفاوت باشد.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۳ کتاب کار

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۴ کتاب کار

شیر دال (گریفین)

دانستنی‌های کلی

شیر دال یا گریفین، یکی از نقش‌مایه‌های کهن در هنر ایران و بسیاری از فرهنگ‌های باستانی است. این موجود افسانه‌ای ترکیبی از سرو بال عقاب و تن و دست‌وپای شیر است؛ یعنی دو حیوان نیرومند و نمادین را در یک پیکره گرد هم می‌آورد. عقاب در فرهنگ‌ها نماد آسمان، تیزبینی و توان پرواز به سوی بلندای حقیقت است و شیر نشانه قدرت، شجاعت و فرمانروایی بر زمین. پیوند این دو حیوان در قالب شیر دال، بیانگر آرزوی انسان برای جمع میان قدرت آسمانی و زمینی بوده است. در ایران، نقش شیر دال در هنر هخامنشی و ساسانی بسیار دیده می‌شود؛ به‌ویژه در نقش برجسته‌ها، ظروف فلزی و تزئینات معماری. این موجود در باورهای کهن، نگهبان گنج‌ها و پاسدار ارزش‌ها به شمار می‌رفته و به‌نوعی نماد پایداری، خرد و نیروی محافظت‌کننده بوده است.

اسفنگس (Sphinx)

اسفنگس یکی از مشهورترین موجودات افسانه‌ای در فرهنگ‌های باستانی است. در بیشتر روایت‌ها، اسفنگس ترکیبی از سر انسان و بدن شیر است، هرچند در برخی نمونه‌ها بال‌های پرنده نیز دارد. در مصر باستان، اسفنگس (مانند مجسمه بزرگ جیزه) نمادی از قدرت، خرد و پاسداری بود و معمولاً در ورودی معابد یا مقابر قرار می‌گرفت تا نگهبان مکان‌های مقدس باشد. در فرهنگ یونان باستان، اسفنگس موجودی اسرارآمیز و معماگو معرفی می‌شود که با پرسیدن پرسش‌های دشوار، خرد و دانایی انسان‌ها را می‌آزمود. همین ویژگی او سبب شده تا در طول تاریخ، اسفنگس نماد راز، پرسشگری و جست‌وجوی حقیقت باشد. در ایران نیز نمونه‌هایی از موجودات ترکیبی شبیه اسفنگس در هنر هخامنشی و ساسانی به چشم می‌خورد؛ جایی که پیکره شیر یا سرانسان یا حیوانات دیگر به عنوان نگهبان و عنصر تزئینی در کاخ‌ها و اشیای هنری به کار می‌رفت.

نکات آموزشی برای معلم

- در آموزش به کودکان، می‌توان شیردال را فرصتی برای پرورش تخیل و خلاقیت دانست.
- معرفی چنین موجوداتی به کودکان به آن‌ها نشان می‌دهد که در گذشته، هنرمندان و مردمان چگونه با ترکیب حیوانات آشنا، موجوداتی تازه و شگفت‌انگیز می‌آفریدند.
- این آشنایی، زمینه‌ای برای گفت‌وگو درباره قدرت ترکیب و آفرینش هنری و همچنین نقش میراث فرهنگی ایران در پرورش ذهن و هویت کودک است.

- اسفنجس فرصتی ارزشمند است تا آن‌ها با مفهوم ترکیب در هنر و اسطوره آشنا شوند.

- می‌توان از دانش آموزان خواست با الهام از اسفنجس، موجوداتی تازه بسازند: مثلاً سر خودشان روی بدن یک حیوان دلخواه یا ترکیب پرنده و ماهی. این تمرین‌ها نه تنها تخیل و خلاقیت را پرورش می‌دهد، بلکه به آن‌ها نشان می‌دهد که هنرمندان و مردمان گذشته چگونه با ترکیب عناصر آشنا، جهان تازه‌ای از معنا و زیبایی خلق می‌کردند.

مرحله سوم: گفت وگویی هنری نمایش و ارائه : (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات:

دانش آموز یک شعریا تصویر آشنا را به یاد می آورد و کلیات آن را بدون سردرگمی توصیف می کند و احساس خود را درباره آن بیان می کند.

استاندارد عملکردی سطح ۲:

دانش آموز بخش های کوچک تر یک تجربه (مثلاً جزئیات یک عکس یا صدای ساز خاص در آهنگ) را شناسایی کرده و با زبان خود توصیف می کند.

استاندارد عملکردی سطح ۳:

کودک برداشت های شخصی و حسی خود از معنای ضمنی یک اثر (آهنگ یا تصویر) را در قالب نقاشی، حرکت یا صدا بازآفرینی می کند.

۲. ارزیابی:

پرسش هایی درباره :

■ توانایی دانش آموزان در شناسایی و توصیف کلیات اثر

■ دقت و مهارت در تصویر و یادآوری جزئیات اثر

■ توانایی بازآفرینی تصورات ذهنی در قالب های مختلف هنری

۳. نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی ها یا داستان ها، صداها و صحبت درباره آن ها، تفاوتشان را بررسی کنند و بگویند که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...).

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آن ها

۱. ممکن است کودکان خیال را با رؤیا یا خواب شبانه یکی بدانند. باید توضیح داده شود که خیال توانایی ساختن تصویرهای تازه در ذهن است.

۲. احتمال دارد دانش آموزان رنگ را فقط ویژگی ظاهری اشیاء ببینند و به کاربرد آن در بیان احساسات توجه نکنند. مثال هایی از رنگ های شاد یا غمگین می تواند این فهم را تقویت کند.

۳. برخی کودکان تصور می کنند خیال پردازی بی فایده یا «غیرواقعی» است. تأکید بر اینکه خیال منبع خلاقیت و هنر است، این بدفهمی را اصلاح می کند.

۴. ممکن است برخی دانش آموزان در بیان خیالات خود دچار ترس یا خجالت شوند. فضای امن و تشویق فردی راه حل مؤثر است.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

■ توصیف کلیات یک تجربه هنری،

■ توجه به جزئیات اثربررسی آن،

■ بیان دریافت های شخصی خود از جزئیات و معنای یک اثر در قالب بازی و هنرهای مختلف،

■ رعایت نظم و نظافت در فرایند کار،

■ توضیح فرایند کار با زبان قابل فهم.

ابزارها:

■ پوشه کار (نقاشی ها و آثار خیالی)،

■ چک لیست مشاهده (جریّت بیان، خلاقیت در استفاده از رنگ)،

■ گفت وگوهای کلاسی،

■ خودارزیابی («من با این رنگ چه احساسی نشان دادم؟»).

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ استفاده از بازی های تخیلی،

■ پرسش های باز («اگر رنگی برای شادی بود چه رنگی می بود؟»)،

■ تمرین های نقاشی آزاد.

تمرکز سنجش:

توانایی کودک در پیوند رنگ با احساسات و بازآفرینی تخیلات خود به شکل هنری.

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ تمرین های عملی مرحله به مرحله،

■ نمایش کارکرد هر ابزار،

■ استفاده از ابزارهای ساده و ایمن.

تمرکز سنجش: توانایی دانش آموز در شناسایی ابزارها، استفاده درست از آن ها و بیان کاربردشان.

پرسش‌های متداول و توصیه‌های اجرایی

■ اگر کودک رنگ‌ها را محدود به رنگ‌های واقعی طبیعت کند چه باید کرد؟ تشویق به استفاده از رنگ‌های غیرمعمول (مثل خورشید آبی یا درخت قرمز).

■ اگر برخی دانش‌آموزان از خیال‌پردازی دوری کنند؟ آغاز با قصه‌های تصویری و ادامه با فعالیت‌های گروهی کمک‌کننده است.

■ توصیه اجرایی: بهتر است از داستان‌های کوتاه یا تصاویر نیمه‌کاره استفاده شود تا دانش‌آموزان با خیال خود آن را کامل کنند.

تأکیدات زبان آموزی

■ واژگان کلیدی: «خیال»، «رنگ»، «تصور»، «احساس»، «داستان».

■ جمله‌های کاربردی: «این رنگ مرا شاد می‌کند»، «در خیالم این

درخت پراز ستاره است».

■ تأکید بر جملات توصیفی و تشویق به استفاده از زبان مثبت و خلاقانه.

محتوای مشترک با سایر دروس:

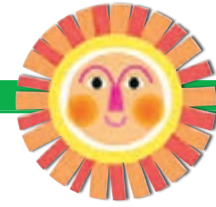
■ تربیت بدنی: استفاده مؤثر از ادراکات حسی و حرکتی؛

■ فارسی: توصیف و بیان احساسات با زبان ساده؛

■ آواها و هنرهای تجسمی: بررسی و بیان تجربه‌های هنری؛

■ مهارت‌های زندگی: تقویت تمرکز، بیان فردی، اعتماد به نفس.

دنیای خود را بسازید

واحد درسی در یک نگاه

کودکان ذاتاً کنجکاو و ماجراجو هستند؛ آن‌ها دوست دارند اشیاء و پدیده‌ها را دستکاری کنند، تغییر دهند و نتیجه را ببینند. این درس به دانش‌آموزان فرصت می‌دهد تا خالق دنیای کوچک خودشان باشند. او با ترکیب ایده‌ها، تغییر دادن اشیاء، یا ساختن چیزی تازه، می‌آموزد که هیچ محدودیتی برای آفرینش وجود ندارد. دانش‌آموزان با آزمون و خطا، مواد ساده را به کار می‌گیرند و اثری نو می‌سازند. این فرایند سبب می‌شود اعتماد به نفس، ابتکار و توانایی حل مسئله در آن‌ها تقویت شود. «دنیای خود را بساز» کودک را تشویق می‌کند تا به جای تقلید صرف، راه‌های تازه‌ای پیدا کند و دنیای ذهنی خود را در عمل نشان دهد.

این درس به دانش‌آموزان نشان می‌دهد که تغییر نه تنها بخشی طبیعی از زندگی و محیط پیرامون است، بلکه می‌تواند زمینه‌ساز خلاقیت، نوآوری و نگاه تازه به جهان باشد. آن‌ها در این فرایند می‌آموزند که با آزمون و خطا، پرسشگری و مقایسه قبل و بعد تغییر، به دنیای تازه‌ای از کشف و آفرینش وارد شوند.

هنری بیان می‌کند و سؤال‌هایی درباره پیامدهای این تغییر می‌کند.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

- ۱- با مشاهده یک شیء یا پدیده خاص، درک و دریافت‌های حسی و شخصی خود از آن را دست‌کاری می‌کند و تغییر رخ داده را به شیوه‌های مختلف بیان می‌کند.
- ۲- با تجزیه یک شیء یا پدیده خاص به اجزاء و عناصر مختلف، یک جزآن را تغییر می‌دهد و اتفاق رخ داده را در قالب‌های مختلف هنری بیان می‌کند. و سؤال‌اتی درباره پیامدهای این تغییر می‌کند.
- ۳- با تجزیه یک شیء یا پدیده خاص به اجزاء و عناصر مختلف، یک یا دو جزء آن را تغییر می‌دهد و تغییر رخ داده را در قالب‌های مختلف

دامنه‌های محتوایی واحد یادگیری

مفاهیم: ایده‌های نو، خلق، ایده، طرح اولیه، تجزیه، تغییر، ترکیب،

جزء

مهارت‌ها

- مشاهده دقیق یک پدیده یا شیء.
- توصیف کلی اطلاعات دریافتی از طریق حواس،
- استفاده از مهارت‌های حسی - حرکتی،

■ علاقه به کسب تجربه در رشته‌های مختلف هنری؛

■ مسئولیت‌پذیری؛

■ صبر و تحمل و احترام به دیگران؛

■ خودباوری و شوق به یادگیری؛

■ تأمل و تأنی و دوری از شتاب زندگی

پیش‌نیازهای مفهومی

■ شناخت اجزای ساده پدیده‌ها (مثلاً گل شامل برگ، ساقه، گلبرگ).

■ آشنایی ابتدایی با مفهوم تغییر.

درک ساده از پیامدهای تغییر (اگر رنگ عوض شود چه می‌شود؟).

پیش‌نیازهای مهارتی

■ توانایی مشاهده و شناسایی اجزای ساده یک شیء.

■ توانایی ایجاد تغییر کوچک (رنگ کردن، بریدن، افزودن).

■ توانایی بیان ساده تغییرات.

واژه‌های جدید:

تغییر، دست‌کاری، اجزا، عناصر، پیامد، بازآفرینی.

■ توجه به جزئیات و تقسیم‌بندی عناصر یک شکل یا پدیده،

■ توانایی تجزیه و تحلیل پدیده به اجزای آن؛

■ دست‌کاری و تغییر بخشی از پدیده (رنگ، شکل، اندازه یا کاربرد)؛

■ بازآفرینی و بیان تغییرات در قالب‌های مختلف هنری؛

■ طرح پرسش درباره نتیجه و پیامد تغییر؛

■ توصیف طرح اولیه و ایده پردازی؛

■ برقراری پیوند معنادار میان امور و ایده‌های مختلف و ارائه ایده‌های

جدید در خلق یک اثر هنری؛

■ توجه به قابلیت تغییر ابزار و وسایل، مواد، تکنیک‌ها و اهداف در

فرایند خلاقیت هنری.

■ استفاده از تکنیک‌های جدید، ابزار، مواد و رسانه‌ها در فرایند خلق

یک اثر هنری و بازی؛

■ استفاده از تکنیک‌های تجزیه، تغییر و ترکیب در خلق آثار هنری و

بازی‌ها

■ تلاش برای یافتن راه‌حل‌های متفاوت در خلق یک اثر هنری یا بازی؛

■ بیان احساسات و دریافت‌های شخصی به زبان ساده.

ارزش‌ها

■ علاقه به کسب تجربیات جدید؛

■ توجه به تجارب گذشته و استفاده از آن در موقعیت‌های جدید

جهت یادگیری و تعمیق آن؛

■ علاقه به خلق و نوآوری.

■ علاقه به فرایند جستجو و تجربه.

■ تقویت جرئت تغییر و امتحان کردن.

■ پرورش نگرش پرسشگری و تفکر انتقادی.

■ توجه به فرایند حل مسئله در فرایند خلاقیت؛

■ علاقه به کسب تجربه در موقعیت‌های جدید و تازه؛

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم در هنر و زندگی کودک

- خلاقیت جوهره اصلی برنامه «هنر و خلاقیت» است.
- در این درس دانش‌آموزی‌آموز با ترکیب ابزارها، مواد، ایده‌ها و تخیل خود، دنیای تازه‌ای بیافریند.
- خلاقیت در این سن یعنی توانایی دیدن امکان‌های تازه، تغییر دادن چیزها و پیدا کردن راه‌های جدید برای بیان خود.

۲. پیوند با دنیای کودک

- کودک به‌طور طبیعی تمایل دارد قوانین را تغییر دهد یا چیزهای تازه بسازد. بازی‌های خلاق، نقاشی آزاد، ساخت کاردستی با مواد دم‌دستی، همه ابزارهایی برای بیان خلاقیت هستند. این فعالیت‌ها نه تنها لذت بخش‌اند، بلکه حس اعتماد به نفس و خودباوری را در کودک تقویت می‌کنند.

۳. نکات آموزشی برای معلم

- فضای آزاد و غیرمحدود فراهم کنید؛ خلاقیت نیازمند آزادی است.
- تشویق به ایده‌های متفاوت؛ هیچ راه‌حل یا پاسخ «یکسان و درست» وجود ندارد.
- فرایند خلق مهم‌تر از نتیجه است؛ معلم باید کودک را به توضیح دادن ایده و مسیر کارش تشویق کند.
- ترکیب حوزه‌های مختلف (رنگ، صدا، حرکت، ابزار) می‌تواند خلاقیت را تقویت کند.

۴. ارتباط با سایر دروس

- پیوند با اکثر درس‌های کتاب (زیرا خلاقیت در همه درس‌ها جریان دارد).
- به‌ویژه ارتباط با «رنگ خیال» (درس ۱۰) و «وسایل جادویی» (درس ۱۱).
- تقویت پایه‌های نوآوری در زندگی آینده کودک.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و

بررسی ابزار و وسایل

- **استاندارد عملکردی سطح ۱:** با مشاهده یک شیء یا پدیده خاص، درک و دریافت‌های حسی و شخصی خود را از آن دست‌کاری می‌کند و تغییر رخ داده را به شیوه‌های مختلف بیان می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. حس و حال من از این شیء:

- از دانش‌آموزان خواسته شود که با مشاهده یک شیء یا پدیده خاص، درک و دریافت‌های حسی و شخصی خود را بیان کنند. مثلاً، اگر گل است، ببینند چه حسی دارند، چه ویژگی‌هایی در آن توجه‌شان را جلب می‌کند و آن را توصیف کنند.
- سپس آن شیء یا پدیده خاص (مثل برگ، سنگ، عروسک) را مشاهده کرده‌اند و با استفاده از تخیل خود (مثلاً تغییر رنگ یا

- چسباندن چیزی) تغییر ساده‌ای در آن ایجاد کرده و آن را بیان می‌کنند.

کاردر خانه: انجام فعالیت صفحه ۱ کتاب کار

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی

طبیعت:

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. تغییرات تخیلی:

- از دانش‌آموزان بخواهید یک شیء یا عنصر طبیعی (مثلاً گل، برگ یا یک جانور) را انتخاب کنند.
- سپس از آن‌ها بخواهید با استفاده از تخیل خود تغییراتی در رنگ‌ها و شکل این شیء ایجاد کنند (مثلاً تغییر رنگ گل از قرمز به آبی یا تغییر شکل پرند به یک موجود افسانه‌ای).

■ دانش‌آموزان این تغییرات را در یک اثر هنری (نقاشی یا طراحی، کاردستی قصه) به نمایش بگذارند.

■ در پایان، از آن‌ها خواسته شود که تغییرات ایجاد شده را توضیح دهند و احساسات و تفکرات خود را در مورد آن بیان کنند.

۲. تخیل و طراحی:

■ از دانش‌آموزان بخواهید به یک پدیده طبیعی (مثلاً دانه‌ای که در حال رشد است یا شکوفه‌ای که در حال باز شدن است) توجه کنند.

■ سپس با تغییر در شکل و رنگ، طراحی جدیدی خلق کنند که می‌تواند موجودات خیالی، گیاهان جدید یا حتی مناظر جدید باشد.

■ این فعالیت به دانش‌آموزان اجازه می‌دهد تا قدرت تخیل خود را در ساختن و تغییر دادن اشکال طبیعی آزادانه به کار بگیرند.

کاردخانه: انجام فعالیت صفحه ۲ کتاب کار

■ **استاندارد عملکردی سطح ۲:** با تجزیه یک شیء یا پدیده خاص به اجزا و عناصر مختلف، یک جزء آن را تغییر می‌دهد و اتفاق رخ داده را در قالب‌های مختلف هنری بیان می‌کند و سؤالاتی در باره

پیامدهای این تغییر می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. شیء خیال من:

■ توجه دانش‌آموزان را به تصاویری از اشیا و عناصر مختلف طبیعی و مصنوعی جلب کنید.

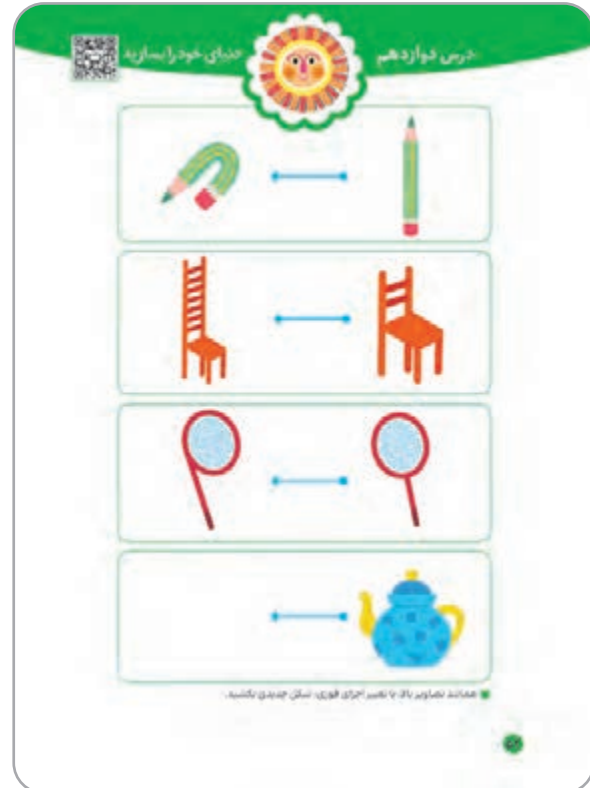
■ از آن‌ها بخواهید با تجزیه شیء به اجزا (مثلاً گل: ساقه، برگ، گلبرگ) یکی از اجزا را تغییر دهند و تغییر رخ داده را با زبان هنری بیان کنند. سپس درباره پیامدها و نتایج این تغییر پرسش‌هایی را مطرح کنند.

۲. ساختن و نمایش عناصر تازه:

■ از دانش‌آموزان بخواهید دایره بزنند و یا طوری قرار بگیرند که بتوانند یک دیگر را ببینند.

■ از آن‌ها بخواهید هرکس نام یکی از عناصر پیرامون خود را بگوید. (درخت، گل، دیوار، کوه، سنگ، خانه و...) در صورت امکان نام عناصر را روی تابلو بنویسید.

■ سپس با اشاره به نام هر عنصر از بچه‌ها بخواهید با حالتی که به بدنشان می‌دهند آن عنصر را نشان بدهند.

■ در ادامه از دانش‌آموزان بخواهید با دقت در عناصر نام برده، هرکدام نام دو عنصر را با هم ترکیب کرده و یک عنصر جدید بسازد و آن را به زبان بیاورد. (درخت سنگی، خانه درختی، کوه دیواری، خانه گلی یا گلی و...) با اشاره به نام هر عنصر جدید بچه‌ها باید سعی کنند آن عنصر را با بدنشان نشان بدهند.

■ شاید نشان دادن چنین عنصری سخت باشد اما شما سخت نگیرید و سعی کنید این فعالیت برای بچه‌ها به نوعی بازی خلاقانه و نشاط‌آور تبدیل شود.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۳ کتاب کار

استاندارد عملکردی سطح ۳: با تجزیه یک شیء یا پدیده خاص به اجزا و عناصر مختلف، یک یا دو جزء آن را تغییر می‌دهد و تغییر رخ داده را در قالب‌های مختلف هنری بیان می‌کند و سؤال‌هایی درباره پیامدهای این تغییر می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. ساختن و نمایش حیوان عجیب:

■ از دانش‌آموزان بخواهید دایره بزنند. سپس درمورد حیوانات

ساخت مدل یا حتی بازی‌های نمایشی، اثر جدیدی خلق کنند.

■ **مثال:** اگر یک درخت را انتخاب کرده اند، می‌توانند درخت را با استفاده از مواد مختلف (کاغذ رنگی، چسب، مواد طبیعی مانند برگ و شاخه و غیره) بسازند و به آن تغییراتی بدهند. سپس می‌توانند با استفاده از این درخت جدید در بازی‌های نمایشی داستان‌هایی بسازند.

■ **مثال دیگر:** اگر یک حیوان را انتخاب کرده اند، می‌توانند جزئیات آن را تغییر داده و از این حیوان در یک بازی نقش‌آفرینی استفاده کنند، مثلاً نقش حیوانات مختلف را بازی کنند.

■ این فعالیت به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با استفاده از تخیل خود، اشیاء پدیده‌ها را به شیوه‌های جدید و جذاب بیان کنند.

■ این مرحله به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با استفاده از قدرت تخیل و ابزارهای مختلف، مفاهیم و اشیاء را به شیوه‌ای جدید بیان کنند. همچنین بازی‌ها باعث می‌شود که این فعالیت‌ها جذاب‌تر و متنوع‌تر شوند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۴ کتاب کار

مختلف و ویژگی‌های هر کدام صحبت کنند. (هنگام صحبت درمورد ویژگی‌های هر حیوان روی ویژگی‌های خاص آنکه باعث شناخته شدنش می‌شود تأکید شود. مثلاً خرطوم فیل، بلندی گردن زرافه، دندان‌های جلویی بلند خرگوش یا حالت دست‌هایش و یا گوش‌های بلندش، شاخ‌های گوزن و...)

■ از دانش‌آموزان بخواهید این ویژگی‌های خاص را با بدنشان نشان بدهند.

■ در مرحله دیگر فعالیت، از دانش‌آموزان بخواهید نام دو حیوان را به زبان آورده و با ترکیب ویژگی‌های دو حیوان، یک موجود جدید را نشان بدهند. (فیل زرافه‌ای، خرگوش گوزنی، و...)

■ برای انجام راحت‌تر این فعالیت به جای نام بردن از دو حیوان نام یک حیوان را با ویژگی خاص حیوانی دیگر ترکیب کنید. (فیل گردن‌دراز، خرگوش شاخ‌دار و...)

■ این فعالیت را تا آنجا که بچه‌ها دوست دارند ادامه دهید.

■ در ضمن به جای آنکه خودتان نام حیوان ترکیبی را بگویید از بچه‌ها بخواهید به نوبت یکی نام یک حیوان را بگویید و دیگری ویژگی خاص حیوانی دیگر و بچه‌ها آن حیوان را نشان بدهند.

۲. دنیای جدید با تغییرات من:

■ از دانش‌آموزان خواسته شود که یک شیء یا پدیده را به اجزای مختلف تجزیه کنند.

■ سپس می‌توانند این اجزا را تغییر دهند (مثل تغییر رنگ، اندازه یا ترکیب آن‌ها) و در قالب‌های هنری مختلف مانند نقاشی، کلاژ،

قصه کلاغ و طاووس

«قصه کلاغ و طاووس» یکی از روایت‌های کهن ایرانی است که در منابع اخلاقی و ادبی ما آمده. مضمون اصلی داستان این است که کلاغ به خاطر رنگارنگی و زیبایی پرهای طاووس به او غبطه می‌خورد، اما فراموش می‌کند که خودش نیز ویژگی‌های ارزشمند و توانمندی‌های خاصی دارد. این قصه در **کلیله و دمنه** و بعدها در **مثنوی مولانا** هم بازتاب‌هایی دارد. هدف قصه، پرهیز دادن از حسد و تقویت روحیه قناعت، پذیرش خویشستن و دیدن زیبایی‌های درونی است.

دانستنی‌های کلی معلم (قصه کلاغ و طاووس)

۱. **جایگاه در فرهنگ ایرانی** قصه کلاغ و طاووس بخشی از میراث ادبی و اخلاقی ماست. این داستان به کودکان یاد می‌دهد که ظاهر تنها بخشی از حقیقت است و ارزش‌های واقعی در توانمندی‌ها، نقش‌ها و هویت درونی انسان نهفته است.
۲. **پیوند با زندگی کودک** کودکان در سنین پایه اول به مقایسه خود با دیگران حساس‌اند؛ این قصه به آن‌ها کمک می‌کند ارزش فردی خود را بشناسند و به توانایی‌هایشان افتخار کنند.

۳. پیام تربیتی

- هر موجودی زیبایی و کارکرد ویژه خودش را دارد.
- مقایسه دائمی با دیگران، موجب نارضایتی و دلسردی می‌شود.
- باید توانایی‌های فردی را پرورش داد و از داشته‌های خود لذت برد.

نکات آموزشی برای معلم

- **زمینه‌سازی گفت‌وگو:** قصه را ساده و تصویری بیان کنید و از کودک بخواهید بگوید به نظرش کلاغ چه حسی داشت و چرا.
- **فعالیت هنری:** بچه‌ها می‌توانند پرهای رنگی طاووس و پرهای سیاه کلاغ را با کاغذ یا مداد رنگی بکشند و درباره تفاوتشان صحبت کنند.

- **تمرین خودشناسی:** از کودکان بخواهید یکی از ویژگی‌های خوب خودشان را بگویند (مثلاً: «من خوب می‌دوم»، «من نقاشی می‌کنم»، «من به دوستم کمک می‌کنم»).
- **پرهیز از سرزنش:** به جای تأکید بر «حسادت نکنید»، «ارزش‌های درونی خود را ببینید» تمرکز شود تا نگاه مثبت و انگیزشی تقویت گردد.
- **پیوند با میراث فرهنگی:** توضیح دهید که این داستان‌ها از گذشته‌های دور در فرهنگ ما نقل می‌شده و همیشه برای آموزش مهارت‌های زندگی به کودکان استفاده می‌شده‌اند.

انجام کارهای غیرممکن یا عجیب؛ لازم است توضیح داده شود منظور خلق چیزهای تازه در ذهن و هنراست.

۲. احتمال دارد کودک تصور کند باید درست مثل دیگران بسازد؛ تأکید بر ارزش ایده‌های فردی مانع این بدفهمی می‌شود.

۳. ممکن است بعضی دانش‌آموزان ساخت دنیا را محدود به نقاشی بدانند. معلم باید راه‌های گوناگون (ساخت کاردستی، بازی نمایشی، داستان‌سازی) را معرفی کند.

۴. ممکن است دانش‌آموزان با شکست یا ناقص ماندن کارشان دلسرد شوند؛ ایجاد فضای تشویقی و ارزش‌گذاری بر تلاش نه نتیجه، اهمیت دارد.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

- می‌تواند تغییر ساده‌ای در یک شیء یا پدیده ایجاد و بیان کند.
 - می‌تواند یک جزء یک شیء، پدیده یا قصه را تغییر داده و پیامد آن را توصیف کند.
 - می‌تواند چند جزء یک شیء، پدیده یا قصه را تغییر دهد، آن را به زبان هنری بیان کند و پرسش‌های تازه مطرح کند.
- ابزارها:
- پوشه‌کار (جمع‌آوری آثار ساخته شده)،
 - چک‌لیست مشاهده (خلاقیت، استقلال عمل، تنوع ایده‌ها)،
 - گفت‌وگوهای کلاسی،
 - خودارزیابی («چه چیزی را در دنیای خود ساختم و چرا؟»).

راهکارهای بهبود یادگیری:

- ارائه فرصت‌های باز برای انتخاب ابزار و رسانه،
 - تشویق به کار گروهی،
 - استفاده از پرسش‌های محرک («اگر دنیای تو شکل دیگری داشت، چگونه می‌شد؟»)،
 - تمرین‌های نقاشی آزاد.
- تمرکز سنجش: توانایی کودک در پیوند زنگ با احساسات و بازآفرینی تخیلات خود به شکل هنری.

مرحله سوم: گفت‌وگوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک‌گذاری تجربه‌ها و توصیف آنچه یاد گرفته‌اند)

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات:

دانش‌آموز یک شیء یا پدیده را شناسایی و کلیات آن را درک و بدون سردرگمی توصیف می‌کند و پس از تغییر آن احساس خود را درباره آن بیان می‌کند.

استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:

دانش‌آموز بخش‌های کوچک‌تر یک شیء یا پدیده را شناسایی کرده و پس از تغییر یک یا دو جزء آن سؤال‌هایی را درباره تغییرات رخ داده مطرح می‌کند.

۲. ارزیابی:

پرسش‌هایی درباره:

- توانایی دانش‌آموزان در شناسایی و توصیف کلیات اشیاء یا پدیده،
 - دقت و مهارت در تصویر و یادآوری جزئیات اثر
 - توانایی بازآفرینی تصورات ذهنی در قالب‌های مختلف هنری
۳. نمایش نتایج فعالیت‌ها (مانند نقاشی‌ها یا داستان‌ها، صداها و صحبت درباره آن‌ها، تفاوت‌شان را بررسی کنند و بگویند که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...).

شناسایی بدفهمی‌های احتمالی و راه‌های رفع آن‌ها

۱. برخی دانش‌آموزان ممکن است فکر کنند «دنیا ساختن» یعنی

پرسش‌های متداول و توصیه‌های اجرایی

■ اگر کودک ایده‌ای برای ساخت دنیا نداشته باشد چه باید کرد؟
استفاده از داستان‌های ساده یا تصاویر الهام‌بخش کمک‌کننده است.

■ اگر دانش‌آموزان آثارشان شبیه هم شود؟ تشویق به تغییر جزئیات و افزودن عناصر شخصی به کار.

توصیه اجرایی: فعالیت‌ها باید گام‌به‌گام باشد؛ ابتدا با یک جزء کوچک (خانه، درخت، حیوان) شروع شود و سپس به «دنیا» گسترش یابد.

تأکیدات زبانی

■ واژگان کلیدی: «دنیا»، «ساختن»، «ایده»، «خلاقیت»، «اثر».

■ جمله‌های کاربردی: «دنیای من پر از ... است»، «من این را ساختم چون ...».

■ تأکید بر بیان کامل جمله‌ها و توضیح دادن دلیل انتخاب‌ها

محتوای مشترک با سایر دروس:

■ تربیت بدنی: استفاده موثر از ادراکات حسی و حرکتی

■ فارسی: توصیف و بیان احساسات با زبان ساده؛

■ هنرهای تجسمی: بیان تغییرات در قالب‌های هنری

■ علوم تجربی: شناخت اجزای پدیده‌ها و تغییر در آن‌ها

■ کار و فناوری: دست‌کاری با ابزار و مواد مختلف

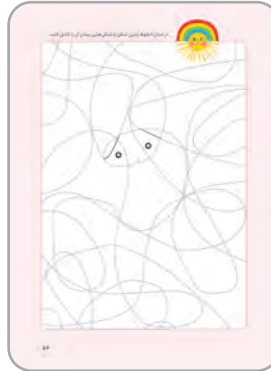
■ مهارت‌های زندگی: تقویت تمرکز، پرسشگری، نوآوری، بیان فردی،

اعتماد به نفس، همکاری در کار گروهی

سفر به دنیای نقطه و خط

واحد درسی در یک نگاه

نقطه و خط ساده‌ترین عناصر هنر هستند که می‌توانند دنیایی بی‌پایان بسازند. در این درس کودک یاد می‌گیرد نقاط و خطوط موجود در طبیعت و پیرامون خود را بشناسد، به آن‌ها دقت کند و با تکرار یا ترکیبشان اشکال تازه‌ای بسازد. او از راه بازی‌های حرکتی (مثل راه رفتن به شکل خط مستقیم یا پریدن مثل نقطه‌ها) و فعالیت‌های تصویری (نقاشی یا کاردستی)، به کشف زیبایی‌های نقطه و خط می‌پردازد. این درس در حقیقت پلی است میان مشاهده دقیق محیط و خلاقیت هنری کودک.

انتظارات عملکردی:

۱. نقطه، خط، سطح؛ رنگ، نظم و ریتم را در طبیعت و محیط پیرامون خود، مشاهده و آن‌ها را با روش‌های کلامی و غیرکلامی ثبت و یافته‌های خود را توصیف می‌کند.
۲. با مشاهده، نقطه، خط، سطح، نظم و ریتم در محیط پیرامون خود، آن‌ها را از جنبه‌های متنوع (ویژگی‌های ظاهری) مرتب و با الهام از آن‌ها یک اثر هنری خلق می‌کند.
۳. با مشاهده نقطه، خط، سطح، رنگ، نظم و ریتم، معیارهای ساده و ظاهری در طبقه‌بندی‌ها را تشخیص و با ترکیب خلاقانه آن‌ها ایده‌های خود را گسترش و در قالب‌های هنری مختلف، آثار گوناگون خلق می‌کند.

دامنه محتوایی واحد یادگیری:

- مفاهیم: نقطه، خط، سطح و رنگ، نظم و ریتم، الهام، ایده، ایده‌های نو و تازه، خلق، تجزیه، تغییر، ترکیب
- مهارت‌ها
- مشاهده دقیق یک پدیده یا شیء.
 - استفاده از مهارت‌های حسی-حرکتی،
 - توجه به جزئیات و تقسیم‌بندی عناصر یک شکل یا پدیده،
 - توانایی تجزیه و تحلیل پدیده به اجزای آن؛
 - مشاهده و تشخیص عناصر بصری در طبیعت و محیط.
 - توانایی ثبت و توصیف یافته‌ها به روش کلامی و غیرکلامی (نقاشی، حرکت، نشانه‌ها).
 - مرتب‌سازی و الهام گرفتن از نظم و ریتم در محیط.

■ ترکیب خلاقانه عناصر بصری برای خلق آثار جدید.

■ تلاش برای یافتن راه حل های متفاوت در خلق یک اثر هنری یا بازی؛

■ بیان احساسات و دریافت های شخصی به زبان ساده.

ارزش ها

■ توجه به زیبایی های طبیعت و نظم موجود در آن.

■ پرورش روحیه خلاقیت و نوآوری.

■ تقویت دقت و توجه به جزئیات محیط پیرامون.

■ ارزش گذاری برای تلاش فردی در خلق اثر هنری.

■ علاقه به کسب تجربیات جدید؛

■ علاقه به فرایند جستجو و تجربه.

■ توجه به فرایند حل مسئله در فرایند خلاقیت؛

■ علاقه به کسب تجربه در موقعیت های جدید و تازه؛

■ علاقه به کسب تجربه در رشته های مختلف هنری؛

■ مسئولیت پذیری؛

■ صبر و تحمل و احترام به دیگران؛

■ خودباوری و شوق به یادگیری؛

■ تأمل و تأنی و دوری از شتاب زدگی

پیش نیازهای مفهومی

■ شناخت ابتدایی عناصر ساده بصری (نقطه، خط، سطح، رنگ).

■ آشنایی با مفهوم نظم و ریتم در محیط (مثلاً تکرار برگ ها یا

موج ها).

■ درک ساده شباهت ها و تفاوت ها.

پیش نیازهای مهارتی

■ توانایی مشاهده و شناسایی اجزای ساده یک شیء یا پدیده و بیان

آنچه می بیند.

■ توانایی مرتب سازی ساده اشیاء یا پدیده ها.

■ توانایی ایجاد تغییر کوچک (رنگ کردن، بریدن، افزودن).

■ توانایی بیان ساده تغییرات.

■ توانایی استفاده از ابزار ساده برای ثبت (مداد، کاغذ).

واژه های جدید:

نظم، ریتم، ترکیب، تغییر، دست کاری، اجزا، عناصر

دانستنی های معلم

۱. جایگاه مفاهیم در هنر و زندگی کودک

■ نقطه و خط از بنیادی ترین عناصر هنرهای تجسمی هستند.

■ کودکان از طریق توجه به این عناصر ساده، ساختار آثار هنری و

حتی نظم طبیعت را بهتر درک می کنند.

■ شناخت نقطه و خط پایه ای برای آموزش طراحی، نقاشی و سایر

هنرهای بصری در پایه های بالاتر است.

۲. پیوند با دنیای کودک

■ کودکان به طور طبیعی خط خطی می کنند و نقطه ها را به صورت

بازی گونه به کار می گیرند. این درس کمک می کند تا آنچه برای

کودک نوعی بازی یا خط خطی ساده است، به زبان هنری و آگاهانه

تبدیل شود.

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ از مثال های عینی در طبیعت (خطوط شاخه ها، خطوط افق،

نقطه های باران) استفاده کنید.

■ به کودکان فرصت دهید با حرکت بدن یا بازی حرکتی نیز نقطه و

خط را تجربه کنند.

■ تشویق کنید آثار کودکان بدون قضاوت یا اصلاح مستقیم دیده

شوند.

۴. ارتباط با سایر دروس

■ پیوند با درس دوم (نقطه و خط).

■ ارتباط با «نظم و ریتم» (درس سوم).

■ مبنا و پایه ای برای آموزش هنرهای تجسمی در سال های بعد

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری:

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و

کشف طبیعت و محیط پیرامون

انتظارات عملکردی سطح ۱: نقطه، خط، سطح، رنگ، نظم و ریتم را در طبیعت و محیط پیرامون خود مشاهده و آن‌ها را با روش‌های کلامی و غیرکلامی ثبت و یافته‌های خود را توصیف می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. نقطه و خط‌ها را در اطراف خود پیدا کنیم

■ از دانش‌آموزان بخواهید در محیط کلاس یا بیرون از آن به جستجوی نقطه‌ها و خط‌ها در طبیعت یا اشیاء مختلف بپردازند (مثلاً خطوط موجود در درخت‌ها، دیوارها یا حتی در روی زمین).
■ از آن‌ها خواسته شود که نقطه و خط‌ها را به‌طور کلامی یا غیرکلامی (با اشاره، نقاشی یا نشانه‌گذاری) توصیف کنند.

■ می‌توانند از ابزارهایی مانند مداد رنگی، کاغذ یا حتی به‌صورت دیجیتال (برنامه‌های ساده نقاشی) برای ثبت مشاهدات خود

استفاده کنند.

۲. نظم و تکرار (ریتم) را در اطراف خود پیدا کنیم

■ از دانش‌آموزان بخواهید با مشاهده طبیعت و محیط پیرامون خود نقطه، خط و رنگ‌ها که به شکل منظم و یا تکرار وجود دارد را پیدا کنند.

■ سپس مشاهدات خود را توضیح داده و بگویند چه چیزی را، در کجا و در کدام شیء یا پدیده طبیعی یا مصنوعی ملاحظه کرده‌اند.

■ سپس آن‌ها را در قالب‌های مختلف هنری (قصه، نمایش، نقاشی و...) ثبت و توصیف می‌کنند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه اول کتاب کار

“نظم صداها”

■ از دانش‌آموزان بخواهید با دقت در صداها، (مثل صدای بلند یا آرام، تند یا کند) تشخیص دهند،

■ از آن‌ها بخواهید تلاش کنند این صداها را در قالب حرکات دست و پا و بدن بازآفرینی کنند.

■ برای مثال آن‌ها می‌توانند با حرکت دست‌ها، پاها و بدنشان انواع ریتم‌های طبیعی همچون صدای باران و صدای قطره آب و... را توصیف کنند.

■ به آن‌ها کمک کنید ارتباطی بین ریتم، صدا و حرکت بدن برقرار کنند. برای این کار می‌توانید از ریتم تک‌ضرب، دو ضرب و چهار ضرب استفاده کنید. از آن‌ها بخواهید این ریتم‌ها را با استفاده از حرکت دست و پای خود بازسازی کنند.

■ همچنین می‌توانید از اشعار ساده و ترانه‌های کودکان برای شناخت ریتم و انجام حرکات منظم و هماهنگ بدنی براساس این ریتم‌ها استفاده کنید.

■ انجام این فعالیت‌ها باعث می‌شود دانش‌آموزان از تخیل خود برای بازآفرینی صداها و ریتم‌ها استفاده کنند و به راحتی ریتم‌ها را با حرکات بدن ترکیب کنند.

دانستنی‌های کلی

- این نقاشی نمونه‌ای است از هنر کودکانه‌وار (Childlike Art) که استاد مکتبی با مهارت از آن بهره گرفته است. در این اثر:
- **نقطه‌ها** به شکل میوه‌های صورتی (شبییه گیلاس یا آلبالو) روی شاخه‌های درخت دیده می‌شوند.
 - **خط‌ها** تنه درخت و شاخه‌ها را ساده و روان شکل داده‌اند.
 - درخت حالتی «چهره‌وار» دارد؛ چشم‌ها، دهان و حتی گونه‌ها به کمک خط و نقطه ساخته شده‌اند.
 - حضور دو کودک (یکی با لباس قرمز) ارتباط اثر را با دنیای کودک تقویت می‌کند.
- این نقاشی یک مثال روشن برای بچه‌هاست که نشان می‌دهد حتی ساده‌ترین عناصر تجسمی مثل **نقطه و خط** می‌توانند به داستان و زندگی تبدیل شوند.

نکات آموزشی برای معلمان

■ مشاهده و کشف

۱. از بچه‌ها بخواهید در نقاشی «نقطه‌ها» را پیدا کنند. بگویند شبیه چه چیزی هستند؟ (میوه، دکمه، توپ کوچولو).
۲. سپس به «خط‌ها» توجه کنند: تنه و شاخه‌های درخت، صورت‌های آدم‌ها و حتی لبخند بزرگ درخت.

■ گفت‌وگو

۱. پرسش کنید: «این درخت به نظر شما خوشحال است یا ناراحت؟ چرا؟»
۲. بگذارید هر دانش‌آموز برداشت خودش را بیان کند.

■ فعالیت هنری

۱. بچه‌ها می‌توانند یک «درخت خیالی» بکشند که پراز نقطه باشد (میوه، ستاره، چراغ یا هر چیز دیگر).
۲. می‌توانند با چند خط ساده، موجودات یا چهره‌هایی بسازند.

■ پیوند با مفاهیم درسی

۱. توضیح دهید که «نقطه» کوچک‌ترین عنصر در نقاشی است و «خط» مسیر حرکت نقطه است.
۲. با مثال همین نقاشی، به بچه‌ها نشان دهید که ترکیب نقطه و خط می‌تواند تصاویرهای کامل بسازد.

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): باز آفرینی طبیعت:

استاندارد عملکردی سطح ۲: با مشاهده‌ی، نقطه، خط، سطح، نظم و ریتم در محیط پیرامون خود، آن‌ها را از جنبه‌های متنوع (ویژگی‌های ظاهری) مرتب و با الهام از آن‌ها یک اثر هنری خلق می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

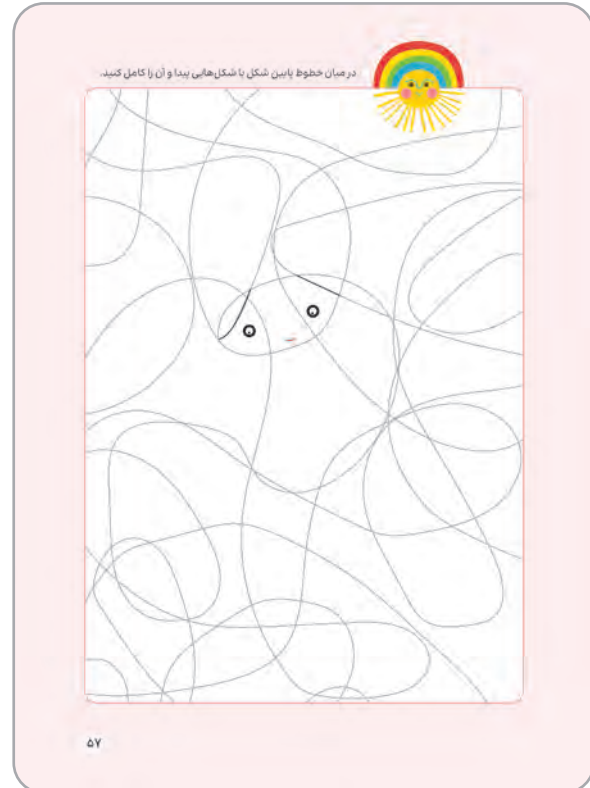
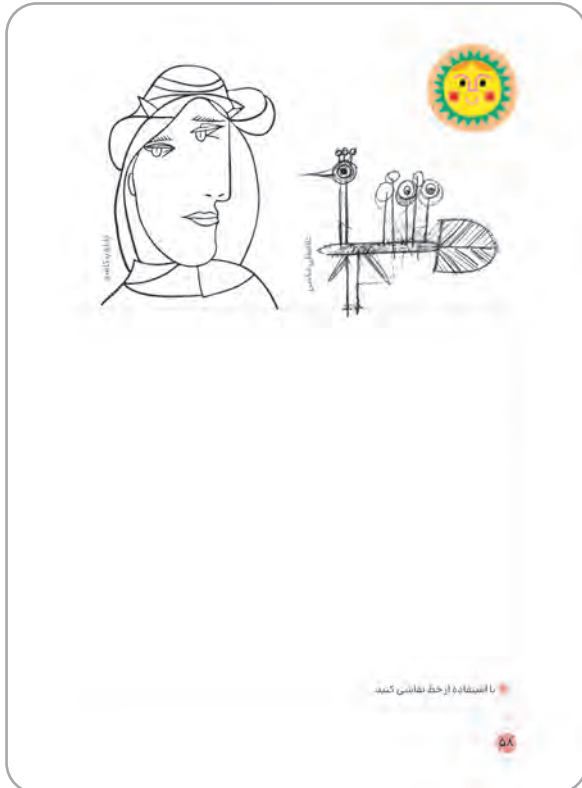
۱. «بیایید خط و نقطه‌ها را در هنر استفاده کنیم!»

- دانش‌آموزان با مشاهده عناصر طبیعی مانند برگ‌ها، سنگ‌ها، درخت‌ها و حیوانات، نقطه‌ها، خطوط و نظم‌های موجود در طبیعت را شناسایی می‌کنند.
- از آن‌ها خواسته شود که با الهام از مشاهدات خود، یک اثر هنری

ساده و ابتدایی (مثلاً نقاشی با استفاده از خطوط و نقطه‌ها) خلق کنند.

- فعالیت می‌تواند شامل استفاده از رنگ‌ها، کاغذ و ابزارهای مختلف (مانند قلم‌مو یا مداد رنگی) باشد.
 - در این مرحله، تمرکز بر یادگیری ترکیب و ترکیب‌بندی ساده از نقطه‌ها و خط‌ها در یک اثر هنری است.
- کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۲ کتاب کار

۲. از دانش‌آموزان بخواهید با مرتب‌سازی عناصر دیداری (نقطه‌ها، خطوط یا رنگ‌ها)، نظم و ریتم را تشخیص داده و با الهام از آن‌ها اثری هنری ساده خلق می‌کنند.
- کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۳ کتاب کار

پابلو پیکاسو

دانستنی‌های کلی

پابلو پیکاسو، هنرمند اسپانیایی و یکی از چهره‌های اصلی هنر مدرن، علاوه بر نقاشی‌های کوبیستی مشهورش، آثاری دارد که با یک خط ساده و ممتد کشیده شده‌اند. این کارها به ظاهر ساده‌اند، اما توانسته‌اند با کمترین جزئیات، بیشترین معنا و احساس را منتقل کنند.

- در تصویر چهره (بالا سمت چپ) فقط با یک خط، حالت نگاه و کلاه مشخص شده است.
- در نقاشی پرنده‌ها (بالا سمت راست)، خط‌های ساده بدن پرنده‌ها را ساخته‌اند، در حالی که چشمانشان با دایره‌های کوچک برجسته شده‌اند.
- در نقاشی کبوتر و چهره (پایین)، پیکاسو با یک خط ساده هم پرنده را کشیده و هم ارتباط پرنده با انسان را نشان داده است. این آثار برای دانش‌آموزان پایه اول بسیار مناسب‌اند، چون:
- نشان می‌دهند برای خلق اثر هنری نیازی به پیچیدگی نیست.
- تأکید دارند که خط به تنهایی می‌تواند داستانی کامل بسازد.
- با زبان ساده و قابل فهم، امکان ورود کودک به دنیای هنر مدرن را فراهم می‌کنند.

نکات آموزشی برای معلم

■ مشاهده و دقت

۱. از دانش‌آموزان بخواهید به دقت به نقاشی‌ها نگاه کنند. از آن‌ها سؤال کنید: «فکر می‌کنید هنرمند فقط با چند خط چه چیزهایی کشیده است؟»

۲. کودکان را تشویق کنید که احساسات چهره یا حالت پرنده‌ها را توصیف کنند.

■ تمرین عملی

۱. دانش‌آموزان می‌توانند تلاش کنند بدون برداشتن مداد از روی کاغذ، یک شکل ساده (مثلاً چهره، درخت یا حیوان) بکشند.

۲. این تمرین باعث تقویت هماهنگی دست و چشم و پرورش خلاقیت می‌شود.

■ گفت‌وگو و تخیل

۱. از بچه‌ها بخواهید برای پرنده‌ها یا آدم‌های نقاشی یک داستان کوتاه بسازند.

۲. یا بپرسید: «اگر تو می‌خواستی فقط با یک خط چیزی بکشی، چه چیزی انتخاب می‌کردی؟»

■ پیوند با درس خط و نقطه

۱. توضیح دهید که «خط» می‌تواند تنها عنصر تصویر باشد و همچنان معنا ایجاد کند.

۲. بچه‌ها با دیدن این آثار متوجه می‌شوند که خط فقط برای نوشتن نیست، بلکه می‌تواند ابزاری برای بیان هنری باشد.

انتظارات عملکردی سطح ۳: با مشاهده نقطه، خط، سطح، رنگ، نظم و ریتم، معیارهای ساده و ظاهری در طبقه بندی‌ها را تشخیص و با ترکیب خلاقانه آن‌ها ایده‌های خود را گسترش و در قالب‌های هنری مختلف، آثار گوناگون خلق می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. «نقطه‌ها و خط‌ها را به هم پیوند دهیم و هنر خلق کنیم!»
 ■ دانش‌آموزان با مشاهده دقیق طبیعت و محیط پیرامون خود ترکیب‌هایی از نقطه، خط، رنگ، نظم و ریتم را تشخیص داده و آن‌ها را در قالب‌های مختلف هنری نشان می‌دهند.
- در مرحله بعد، آن‌ها می‌توانند یک اثر هنری پیچیده‌تر بسازند که از ترکیب‌های مختلف نقطه‌ها، خط‌ها و ریتم‌ها استفاده کنند، ایده‌های خود را گسترش دهند و آن را در قالب‌های مختلف هنری نشان دهند (مثلاً با استفاده از ترکیب نقطه‌ها و خطوط در یک طرح هندسی، نقاشی، یا حتی ساخت مدل‌ها یا مجسمه‌های ساده).
- این فعالیت می‌تواند شامل خلق پازل‌های هنری، آثار چاپی، یا طراحی الگوهای ساده باشد که از نقطه، خط و ریتم در آن‌ها استفاده

شده است.

■ از دانش‌آموزان بخواهید آثار خود را توصیف کنند و توضیح دهند که چگونه نظم و ریتم را در هنر خود به کار برده‌اند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه ۴ کتاب کار

مرحله سوم: گفت و گوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه‌ها و توصیف آنچه یاد گرفته‌اند)

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات:

دانش‌آموز نقطه، خط، رنگ، نظم و ریتم را شناسایی و توصیف می‌کند و پس از ثبت کلامی و غیرکلامی آن احساس خود را درباره آن بیان می‌کند.

استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:

دانش‌آموز عناصر بصری و اصول و معیارهای زیبایی‌شناسی را در یک شیء یا پدیده را شناسایی کرده و با الهام از آن‌ها آثار هنری مختلف خلق و سؤال‌هایی را درباره تغییرات رخ داده مطرح می‌کند.

۲. ارزیابی:

پرسش‌هایی درباره:

- توانایی دانش‌آموزان در شناسایی و توصیف این عناصر و اصول در شیء یا پدیده،
 - دقت و مهارت در مشاهده و توجه به جزئیات
 - توانایی بازآفرینی تصورات ذهنی در قالب‌های مختلف هنری
۳. نمایش نتایج فعالیت‌ها (مانند نقاشی‌ها یا داستان‌ها، صداها و صحبت درباره آن‌ها، تفاوتشان را بررسی کنند و بگویند که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...).

شناسایی بدفهمی‌های احتمالی و راه‌های رفع آنها

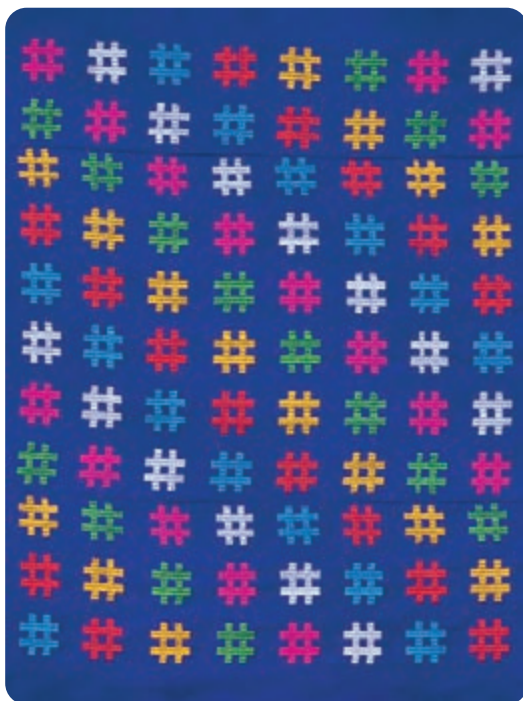
- ممکن است برخی دانش‌آموزان نقطه و خط را تنها عناصر ریاضی بدانند و ارتباط آن با هنر را درک نکنند؛ نمونه‌های هنری و طبیعت (ستاره‌ها، شاخه‌ها) برای رفع این بدفهمی مفید است.
- ممکن است کودکان خط را فقط به صورت مستقیم تصور کنند؛ معرفی خطوط منحنی، شکسته و موج‌دار کمک می‌کند.
- احتمال دارد نقطه به عنوان چیزی بی‌اهمیت دیده شود؛ باید

چادرشب بافی قاسم‌آباد گیلان

چادرشب قاسم‌آباد یکی از هنرهای سنتی و ارزشمند گیلان است که با استفاده از دستگاه بافندگی سنتی و به دست زنان بافنده تهیه می‌شود. این پارچه به دلیل رنگ‌های شاد، نقش‌های هندسی و ترکیب منظم رنگ‌ها جلوه‌ای زیبا و چشم‌نواز دارد. چادرشب در گذشته بخشی از زندگی روزمره مردم منطقه بوده و علاوه بر پوشش، برای نگهداری و جابه‌جایی وسایل نیز استفاده می‌شده است. امروزه این هنر به عنوان بخشی از میراث فرهنگی و هنری قاسم‌آباد شناخته می‌شود و نشان‌دهنده پیوند هنر، زندگی روزمره و مهارت دست است.

نکات آموزشی برای معلم

- معرفی چادرشب بافی قاسم‌آباد به عنوان یکی از هنرهای سنتی و بومی گیلان.
- توجه دادن کودکان به رنگ‌های شاد، نقش‌های هندسی، تکرار و نظم دریافت چادرشب.
- آشنا کردن کودکان با این مفهوم که بسیاری از آثار هنری از نیازهای زندگی روزمره شکل گرفته‌اند و به تدریج به میراث فرهنگی تبدیل شده‌اند.
- ترغیب کودکان به بازآفرینی نقش‌های هندسی و رنگارنگ چادرشب با نقاشی، کلاژ، چاپ یا کاغذهای رنگی.
- کودک درمی‌یابد که یک پارچه ساده می‌تواند با رنگ، نقش، تکرار و مهارت دست به اثری زیبا تبدیل شود و بخشی از فرهنگ و زندگی مردم یک منطقه را نشان دهد.

نشان داده شود که نقطه آغاز همه شکل‌هاست.

■ ممکن است برخی دانش‌آموزان نتوانند تفاوت یا ارتباط نقطه و خط را بفهمند. فعالیت‌های عملی (چیدن نقطه‌ها برای ساخت خط) روش اصلاحی است.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

■ می‌تواند نقطه، خط، سطح، نظم و ریتم را در محیط شناسایی و توصیف کند.

■ می‌تواند با الهام از نقطه، خط، سطح، نظم و ریتم، اثری هنری خلق کند.

■ می‌تواند نقطه، خط، سطح، نظم و ریتم را تشخیص دهد و با ترکیب خلاقانه، آثار متنوعی پدید آورد.

ابزارها:

■ چک‌لیست مشاهده (توانایی تشخیص نقطه و خط در محیط)،

■ پوشه‌کار (نقاشی یا کاردستی با نقطه و خط)،

■ خودارزیابی («کجاها نقطه یا خط دیدم؟»)،

■ گفت‌وگوی کلاسی.

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ انجام بازی‌های حرکتی (راه رفتن در مسیر خط، ایستادن مثل نقطه)،

■ تمرین‌های تصویری ساده، مقایسه و ترکیب نقطه‌ها و خط‌ها در آثار کودک.

■ تمرکز سنجش: توانایی دانش‌آموز در تشخیص، استفاده و بیان خلاقانه نقطه و خط در محیط و اثر هنری.

پرسش‌های متداول و توصیه‌های اجرایی

■ اگر دانش‌آموزان در تشخیص خط یا نقطه دچار تردید شوند چه باید کرد؟ از مثال‌های واقعی و تصاویر ساده استفاده کنید.

■ اگر کودکان فقط به تکرار شکل‌ها بپردازند و خلاقیت نشان ندهند؟ پرسش‌های محرک مانند «اگر نقطه‌ها حرکت کنند چه می‌شود؟» مفید است.

■ توصیه اجرایی: بهتر است از بدن خود دانش‌آموزان برای تجربه نقطه و خط استفاده شود (نشستن یک‌جا = نقطه، راه رفتن = خط).

تأکیدات زبان آموزی

■ واژگان کلیدی: «نقطه»، «خط»، «سطح»، «رسم»، «تصویر».

■ جمله‌های کاربردی: «اینجا یک خط مستقیم است»، «این نقطه آغاز خط شد».

■ تأکید بر آموزش واژه‌های دقیق هنری در کنار زبان ساده کودکان.

محتوای مشترک با سایر دروس:

■ ریاضی: تشخیص نظم و الگوها

■ علوم: شناخت نقطه، خط، سطح، نظم و ریتم در ساختارهای طبیعی مثل برگ، گل، موج

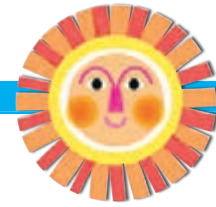
■ تربیت بدنی: استفاده موثر از ادراکات حسی و حرکتی

■ فارسی: توصیف و بیان احساسات با زبان ساده؛

■ کاروفناوری: کاربرد عناصر بصری در نقاشی و طراحی با ابزار و مواد مختلف

■ مهارت‌های زندگی: تقویت تمرکز، دقت، نظم، پرسشگری، نوآوری، بیان فردی، اعتماد به نفس، همکاری در کار گروهی، خلاقیت فردی و گروهی

رنگین کمان احساسات

واحد درسی در یک نگاه

دانش آموزان در این درس با آثار هنری آشنا می‌شوند و می‌آموزند که احساسات خود را هنگام تماشای آن‌ها بیان کنند. آن‌ها ابتدا برداشت حسی خود را از یک اثر ساده مثل نقاشی یا تصویر بیان می‌کنند؛ سپس با کمک معلم و هم‌کلاسی‌ها، درباره فرم کلی و جزئیات اثر گفت‌وگو می‌کنند. در این روند، دانش آموزان می‌آموزند نظر خود را مؤدبانه ابراز کنند، تفاوت دیدگاه‌ها را بشنوند و به آثار دیگران احترام بگذارند. «رنگین کمان احساسات» به آنان نشان می‌دهد که هر اثر هنری می‌تواند تجربه‌ای شخصی و منحصر به فرد در دل بیننده ایجاد کند.

انتظارات عملکردی:

۱. به یک اثر هنری توجه و دریافت حسی خود در اولین نگاه به اثر را بدون ترس به زبان خود و مؤدبانه بیان می‌کند.
 ۲. به فرم کلی یک اثر هنری توجه و دریافت‌های حسی و کلی خود از آن را به زبانی مناسب و فارسی صحیح، مؤدبانه بیان می‌کند.
 ۳. به فرم کلی یک اثر هنری و جزئیات موجود در آن توجه و آن را به زبان فارسی صحیح مؤدبانه توصیف می‌کند.
- دامنه محتوایی واحد یادگیری:**
- مفاهیم:** احساس، گفت‌وگو، فرم، شکل، فرم کلی، جزئیات، محتوا، نگاه کردن، گوش کردن، ادب، احترام، زبان بدن
- مهارت‌ها:**
- مشاهده دقیق یک اثر هنری.
 - بیان احساسات و دریافت‌های اولیه به زبان ساده.
 - توصیف فرم کلی و جزئیات اثر با استفاده از زبان فارسی درست.
 - استفاده از بیان مؤدبانه و محترمانه هنگام ابراز نظر.
 - خودسنجی؛ هم‌تاسنجی؛
 - فعالیت و کار گروهی،
 - مهارت‌های حسی - حرکتی، تفکر؛
 - دریافت و تحلیل حسی انواع پیام کلامی (مکتوب و غیرمکتوب) و غیرکلامی به منظور کشف معنا و ارائه بازخورد مناسب؛
 - لذت درونی و فوری

ارزش‌ها

- احترام به اثر هنری و تلاش هنرمند.
- جرئت بیان احساسات بدون ترس.
- تقویت صداقت در بیان دریافت‌های شخصی.
- اهمیت دادن به رعایت ادب و احترام در گفت‌وگوهای هنری.
- علاقه به کشف روابط بین عناصر درون یک اثر هنری؛ توجه به محتوا و معنای یک اثر هنری؛
- انعطاف‌پذیری در برابر نقد و تحمل افکار و عقاید دیگران؛
- احترام به دیگران هنگام نقد محصول هنری خود و آنها؛
- انصاف در نقد؛
- لذت بردن از ادراک حسی-عاطفی یک اثر فرهنگی و هنری و بازی؛
- توجه به محتوا و معنای یک اثر هنری؛
- مسئولیت‌پذیری؛ صبر و تحمل و احترام به دیگران؛
- خودباوری و شوق به مطالعه و بررسی آثار هنری؛

تأمل و تأنی و دوری از شتاب زدگی

- پیش‌نیازهای مفهومی
- آشنایی ساده با مفهوم اثر هنری.
- درک تفاوت میان نگاه کلی و نگاه به جزئیات.
- شناخت ابتدایی از احساسات انسانی (شادی، غم، تعجب، لذت)
- پیش‌نیازهای مهارتی
- توانایی مشاهده دقیق و شناسایی اجزای اثر هنری و بیان آنچه می‌بیند.
- توانایی بیان ساده احساسات.
- استفاده از زبان مؤدبانه و محترمانه.

واژه‌های جدید:

اثر هنری، دریافت حسی، فرم کلی، جزئیات، مؤدبانه، ادب، احترام

دانشتنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم در هنر و زندگی کودک

- کودکان باید بیاموزند که آثار هنری فقط ساخته نمی‌شوند، بلکه می‌توانند درباره‌شان فکر کنند و نظر بدهند.
- این درس به پرورش قدرت مشاهده، بیان نظر و احترام به دیدگاه دیگران می‌پردازد.
- نقد هنری در این سطح به معنای یافتن زیبایی، احساس و تجربه شخصی در اثر است، نه ارزیابی تخصصی.

۲. پیوند با دنیای کودک

- کودکان از همان ابتدا درباره هر چیزی اظهار نظر می‌کنند.
- این درس به آن‌ها می‌آموزد نظرشان ارزشمند است و می‌توانند آن را مؤدبانه، روشن و با اعتماد به نفس بیان کنند.

۳. نکات آموزشی برای معلم

- اثر هنری را ساده و نزدیک به تجربه کودک انتخاب کنید (یک نقاشی رنگی، یک قطعه موسیقی کودکانه).
- پرسش‌های باز بپرسید: «این نقاشی چه حسی به تو می‌دهد؟»، «چه چیزی در این تصویر بیشتر از همه توجهت را جلب کرد؟»
- از مقایسه ارزش‌گذارانه (خوب/بد) پرهیز کنید؛ همه پاسخ‌ها درست‌اند.

۴. ارتباط با سایر دروس

- پیوند با «زیبایی‌ها» (درس نهم) و «ایران زیبا» (درس ششم).
- تقویت بیان هنری و زبانی کودکان در تمام واحدها.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و

بررسی آثار هنری

انتظارات عملکردی سطح ۱. به یک اثر هنری توجه و دریافت حسی خود در اولین نگاه به اثر را بدون ترس به زبان خود و مؤدبانه بیان می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. تصویر و احساس من:

■ مشاهده چند اثر هنری (تابلو، نقاشی، یا مجسمه) و بیان احساسات نسبت به آن (چند کلمه ساده مانند «زیبا» یا «عجیب»؛ «قشنگ»، «زشت» در اولین نگاه

کاردرخانه: اجرای فعالیت صفحه اول کتاب کار

انتظارات عملکردی سطح ۲. به فرم کلی یک اثر هنری توجه و دریافت‌های حسی و کلی خود از آن را به زبانی مناسب و فارسی

صحیح، مؤدبانه بیان می‌کند.

فعالیت ۱. نگاه دقیق به تصویر:

■ یک تصویر یا تابلو ساده از طبیعت یا یک صحنه هنری به دانش‌آموزان نشان دهید و از آن‌ها بخواهید که کلیات آن را توصیف کنند.

■ سپس احساس خود را درباره آن تصویر بیان کنند. این می‌تواند شامل اینکه تصویر چقدر شادی بخش است یا احساس غم در آن وجود دارد باشد.

■ در مرحله بعد؛ پس از مشاهده یک اثر هنری، از دانش‌آموزان خواسته شود تا توضیح دهند فرم کلی اثر چیست؟ و درباره چه موضوعی است؟

■ شکل کلی اثر (شامل شکل‌ها، رنگ‌ها، خطوط) چه احساسی در آن‌ها ایجاد می‌کند.

■ چه چیزی از نظرشان جذاب است..

انتظارات عملکردی سطح ۳. به فرم کلی یک اثر هنری و جزئیات موجود در آن توجه و آن را به زبان فارسی صحیح مؤدبانه توصیف می‌کند.

فعالیت ۱.

نگاه دقیق تر به جزئیات تصویر:

■ پس از معرفی تصویر، از دانش‌آموزان خواسته شود علاوه بر کلیات اثر به جزئیات تصویر با دقت بیشتر توجه و آن را با استفاده از کلمات صحیح توضیح دهند.

■ معلم می‌تواند از آن‌ها بخواهد که رنگ‌ها، اشکال، یا حتی حرکات در تصویر را توصیف کنند. این فعالیت کمک می‌کند تا دانش‌آموزان به دقت به جزئیات توجه کنند و تخیل ادراکی خود را فعال سازند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه دوم کتاب کار

دانستنی‌های کلی

پرویز کلانتری (۱۳۱۰-۱۳۹۵) یکی از نقاشان برجسته معاصر ایران بود که بخش مهمی از کارهایش را به زندگی روستایی و عشایری اختصاص داد. او با الهام از خاک، کاهگل، طبیعت و فرهنگ مردم ایران آثاری خلق کرد که هم یادآور سنت است و هم با زبانی مدرن بیان شده‌اند.

آثارش بیشتر حاوی مفاهیم و نکات زیر است:

- **زندگی عشایری:** سیاه‌چادرها، دام‌ها، کوچ و حرکت خانواده‌ها.
- **سادگی فرم‌ها:** شکل‌های هندسی ساده، رنگ‌های تخت و صمیمی.
- **رنگ‌های خاکی و گرم:** که یادآور خاک و سرزمین ایران هستند.

آثار کلانتری برای کودکان ارزشمندند، چون با زبانی ساده از واقعیت‌های زندگی مردم ایران سخن می‌گویند و به آن‌ها کمک می‌کنند هم زیبایی هنر و هم ریشه‌های فرهنگی خودشان را بشناسند.

نکات آموزشی برای معلم

■ مشاهده و گفت‌وگو

۱. نقاشی را نشان دهید و بپرسید: «چه چیزهایی می‌بینید؟ آدم‌ها کجا هستند؟ چه می‌کنند؟»
۲. درباره کوچ عشایر، خانه‌های سیاه‌چادر، و رنگ‌های ساده‌ای که در نقاشی دیده می‌شود، توضیح دهید.

■ بیان احساسات

۱. از کودکان بپرسید: «این نقاشی چه حسی به شما می‌دهد؟ آرامش؟ شادی؟ یا شاید دلتنگی؟»
۲. تأکید کنید که در نقد هنری، هرکسی می‌تواند برداشت و احساس خودش را داشته باشد.

■ فعالیت خلاقانه

۱. دانش‌آموزان می‌توانند با رنگ‌های ساده و تخت (مثلاً با آبرنگ یا مداد رنگی) تصویری از یک چادر عشایری یا خانه ساده روستایی بکشند.
۲. یا با الهام از اثر کلانتری، «زندگی امروز خودشان» را در همان سبک ساده تصویر کنند.

■ پیوند با نقد هنری

۱. توضیح دهید که نقد هنری به معنای پیدا کردن «اشتباه» نیست، بلکه یعنی دیدن، پرسیدن، احساس کردن و بیان نظر شخصی.

۲. دانش‌آموزان را تشویق کنید با کلمات ساده (شاد، آرام، گرم، ساده، قهوه‌ای، آبی...) درباره اثر صحبت کنند.
۳. کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه سوم کتاب کار

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی طبیعت:

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. **نشان دادن بوها:** از دانش‌آموزان بخواهید به نوبت رو به دیگران قرار گرفته و هر یک عناصر معطر مختلفی را که قبلاً بو کرده‌اند به یاد آورده و احساس خودشان از آن بورا به دیگران نشان بدهند. بقیه باید حدس بزنند او چه چیزی را بو می‌کند. (عطر، گل، غذا، میوه، زیاله، و...)

۲. **نشان دادن سطوح اجسام:** مثل فعالیت قبل از دانش‌آموزان بخواهید به نوبت رو به دیگران قرار گرفته و هر یک لمس کردن سطوح مختلفی را به یاد آورده و احساس خودشان از آن را به دیگران نشان بدهند. بقیه باید حدس بزنند او در حال لمس کردن چه سطحی است. (سطح داغ، سطح نرم، سطح زیر، سطح تیز، سطح سرد و...)

۳. **نشان دادن خوراکی‌های مختلف:** مثل فعالیت قبل از دانش‌آموزان بخواهید به نوبت رو به دیگران قرار گرفته و هر یک خوردن خوراکی‌های مختلفی را به یاد آورده و احساس خودشان را از آن به دیگران نشان بدهند. بقیه باید حدس بزنند او در حال خوردن چه خوراکی است. (خوراکی داغ، خوراکی شور، خوراکی ترش، خوراکی تلخ و...)

۴. **بازی با پَر:** از بچه‌ها بخواهید دایره بزنند سپس فرض کنند توی دست هریک پر کوچکی وجود دارد. با اشاره شما آن‌ها باید شروع به بازی با پر کنند. (آن را لمس کنند. به صورتشان بکشند. به بالا فوت کرده و حرکتش را دنبال کنند. و...)

اگر لازم شد بچه‌ها می‌توانند از دایره خارج شده و همچنان به بازی پر ادامه دهند. اگر از موسیقی ملایمی استفاده شود بازی جذاب‌تر خواهد بود.

۵. **قصه نمایشی احساس‌ها:** بچه‌ها با فاصله از هم روی زمین نشسته و یا بخوابند. هر کدام باید احساس کند درون یک جعبه مقوایی یا پارچه‌ای در بسته است.

■ درون جعبه کمی گرم است و گرما رفته رفته بیشتر می‌شود.

■ جعبه در ضمن تاریک است. بنابراین با لمس کردن ابعاد آن را

درک کرده و نشان بدهند.

■ سپس با لمس کردن تمام دیوارها در جعبه را پیدا کرده و آن را باز کنند.

■ نشان دهند که با باز شدن در جعبه نور به داخل می‌تابد و در ضمن نسیم خنکی هم می‌وزد.

■ بیرون جعبه را نگاه کنند و خود را در وسط یک منظره زیبا ببینند.

■ درخت‌ها و گیاهان را مشاهده کنند و به صدای پرندگان گوش بدهند.

■ همچنین تابش خورشید را به داخل جعبه و روی بدنشان احساس کنند.

■ دست دراز کنند و میوه‌ای از درخت بچینند و آن را ابتدا بو کرده و بعد بخورند و مزه آن را نشان بدهند.

■ نشان بدهند که باد می‌وزد و رفته رفته ابرها در آسمان ظاهر می‌شود و جلوی خورشید را می‌گیرد.

■ صدای غرش آسمان به گوش می‌رسد و سپس باران شروع به باریدن می‌کند.

■ باران تند و تندتر می‌شود و قطره‌های باران به داخل جعبه می‌بارد.

■ بچه‌ها برای جلوگیری از بارش باران در جعبه را می‌بندند.

■ درون جعبه بار دیگر تاریک و ساکت می‌شود.

۱. نقاشی احساسات من از تصویر

■ از دانش‌آموزان بخواهید احساسات و دریافت‌های حسی خود را از یک تصویر را در قالب یک اثر هنری بیان کنند.

■ دانش‌آموزان می‌توانند با استفاده از رنگ‌ها و اشکال مختلف، چیزی را که از تصویر در ذهن دارند، نقاشی کنند. این می‌تواند شامل آزاد گذاشتن تخیل و تبدیل تصویر به یک اثر هنری با عناصری جدید و متفاوت باشد.

از دانش‌آموزان بخواهید تا مشخص کنند که چگونه جزئیات (مانند رنگ‌ها، سایه‌ها، یا خطوط) اثر هنری را به تصویر کشیده‌اند.

■ دانش‌آموزان معیارهای ساده (مثلاً نقطه، خطوط، رنگ‌ها، نظم و ریتم و...) را تشخیص می‌دهند و با ترکیب خلاقانه آن‌ها، ایده‌های

خود را گسترش داده و آثار متنوعی خلق می‌کنند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه چهارم کتاب کار

زال و سیمرغ

قصه زال و سیمرغ یکی از زیباترین بخش‌های شاهنامه فردوسی است زیرا پر از مفهوم‌های انسانی، نمادین و تربیتی است.

خلاصه داستان زال و سیمرغ

زال فرزند سام، پهلوان بزرگ ایران بود. وقتی به دنیا آمد، موهایش از همان کودکی سفید بود. سام و اطرافیان‌ش گمان کردند این نشانه‌ای شوم است. پدرش او را نپذیرفت و در کوه البرزرها کرد.

در همان کوه، سیمرغ، پرنده افسانه‌ای و خردمند که بر قله البرز لانه داشت، نوزاد را پیدا کرد. سیمرغ که مهربان و مادرانه بود، کودک را با بال‌هایش در آشیانه خود پروراند. زال نزد سیمرغ بزرگ شد، زبان پرندگان و رموز طبیعت را آموخت و به پهلوانی نیرومند بدل گشت.

پس از سال‌ها، سام پشیمان شد و به دنبال فرزندش گشت. وقتی زال را پیدا کرد، سیمرغ او را به پدرش بازگرداند، اما پیش از رفتن، سه پراز پره‌های طلایی خود را به زال داد و گفت: «هرگاه در سختی و گرفتاری بودی، این پرها را بسوزان، تا من به یاری‌ات بیایم.»

زال بعدها با رودابه ازدواج کرد و پدر رستم شد. در تولد رستم که بسیار دشوار و خطرناک بود، زال پره‌های سیمرغ را آتش زد و سیمرغ آمد و با راهنمایی‌اش مادر و کودک را نجات داد.

نکته‌های تربیتی و آموزشی

- سیمرغ نماد خرد، دانایی و حمایت مادرانه است؛ نشان می‌دهد که حتی موجودی افسانه‌ای می‌تواند جای خالی محبت والدین را پر کند.
- زال نماد انسانی است که با وجود تفاوت (سفیدی مو در کودکی)، می‌تواند به بزرگی برسد. این پیام برای بچه‌ها خیلی مهم است: متفاوت بودن نقص نیست فرصتی برای شکوفایی است.
- داستان بر ارزش محبت، پذیرش و بخشش تأکید می‌کند؛ سام پشیمان شد و فرزندش را پذیرفت.
- حضور سیمرغ در کنار زال به کودکان نشان می‌دهد که در زندگی همیشه نیرویی هست که در سختی‌ها می‌تواند کمک کند؛ چه خرد درونی باشد، چه یاری دیگران.

مرحله سوم: گفت وگویی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۲و۱:

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات:

دانش آموز احساس کلی خود درباره اثر را بیان می کند.

استاندارد عملکردی سطح ۳:

دانش آموز کلیات و جزئیات اثر را شناسایی کرده و آن ها را با زبان فارسی صحیح توضیح می دهد.

۲. ارزیابی:

پرسش هایی درباره:

■ توانایی دانش آموزان در شناسایی و توصیف جزئیات و کلیات اثر،

■ توصیف و بیان احساسات و دریافت های کلی و حسی و شهودی

۳. نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی های داستان ها، صداها و

صحبت درباره آن ها، تفاوتشان را بررسی کنند و بگویند که از شنیدن

کدام صدا حس خوبی گرفتند و...).

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آنها

۱. برخی دانش آموزان ممکن است ارتباط میان رنگ ها و احساسات را درک نکنند و رنگ را صرفاً ویژگی ظاهری اشیا بدانند؛ لازم است نمونه هایی از آثار هنری یا موقعیت های واقعی نشان داده شود که در آن رنگ حس خاصی را منتقل می کند.

۲. احتمال دارد کودک تصور کند احساسات «درست» و «غلط» وجود دارد؛ معلم باید توضیح دهد که همه احساسات ارزشمند و قابل بیان هستند.

۳. برخی دانش آموزان ممکن است نتوانند احساس خود را به صورت کلامی بیان کنند؛ تشویق به استفاده از نقاشی، حرکت یا بازی راه حل مناسبی است.

۴. بدفهمی دیگر این است که دانش آموز فکر کند همه باید یک حس مشترک از یک رنگ داشته باشند؛ معلم باید تأکید کند برداشت ها می توانند متفاوت باشند.

ارزشیابی و سنجش:

معیارها:

■ می تواند احساس اولیه اش را نسبت به اثر بیان کند.

■ می تواند فرم کلی اثر را توصیف کند.

■ می تواند جزئیات اثر را به زبان فارسی صحیح و مؤدبانه توصیف کند.

ابزارها:

■ پوشه کار (نقاشی های آثار مرتبط با احساسات)،

■ چک لیست مشاهده (توانایی ارتباط دادن رنگ با یک حس یا تجربه)،

■ گفت وگوهای گروهی،

■ خود ارزیابی («امروز بیشتر چه احساسی داشتم و با چه رنگی نشان دادم؟»).

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ ایجاد فعالیت های عملی مانند انتخاب رنگ برای یک داستان یا آهنگ، مقایسه آثار هنری با احساسات مختلف،

■ تمرین بیان غیرکلامی احساسات.

تمرکز سنجش: توانایی کودک در شناسایی، بیان و بازنمایی

احساسات خود به کمک رنگ و سایر شیوه‌های هنری.

پرسش‌های متداول و توصیه‌های اجرایی

- اگر دانش‌آموز احساس خود را اشتباه یا نامناسب بداند چه باید کرد؟ توضیح داده شود که هیچ احساسی بد یا غلط نیست، تنها شیوه بیان آن مهم است.
- اگر کودکان از رنگ‌های تیره پرهیز کنند یا تنها از رنگ‌های روشن استفاده کنند؟ معلم می‌تواند آثار هنری متنوعی با طیف‌های مختلف نشان دهد و کودکان را به تجربه همه رنگ‌ها تشویق کند.
- **توصیه اجرایی:** فرصت‌های کوتاه ولی مکرر برای بیان احساسات فراهم شود تا کودک به تدریج مهارت پیدا کند.

تأکيدات زبان آموزی:

- تقویت واژگان احساسی (شاد، غمگین، آرام، هیجان‌زده).
- توجه به جمله‌سازی مؤدبانه برای بیان احساس («من وقتی این رنگ را می‌بینم احساس شادی می‌کنم»).
- استفاده از زبان ساده و قابل فهم در توضیح ارتباط میان رنگ و احساس

محتوای مشترک با سایر دروس:

- **ریاضی:** تشخیص نظم و الگوها
- **علوم:** شناخت نقطه، خط، سطح، نظم و ریتم در ساختارهای طبیعی مثل برگ، گل، موج
- **تربیت بدنی:** استفاده مؤثر از ادراکات حسی و حرکتی
- **فارسی:** تقویت زبان و توصیف احساسات با زبان ساده و مؤدبانه
- **مهارت‌های زندگی:** تقویت تمرکز، دقت، نظم، پرسشگری، نوآوری، بیان فردی، اعتماد به نفس، صبر، تحمل، احترام، ادب، جرئت بیان همکاری در کار گروهی، خلاقیت فردی و گروهی

وسایل جادویی

واحد درسی در یک نگاه

ابزار و مواد در دنیای کودک همان وسایل جادویی اند که امکان آفرینش را فراهم می‌آورند. در این درس، دانش‌آموزان با ابزارها و مواد ساده آشنا می‌شوند، شیوه استفاده از آن‌ها را یاد می‌گیرند و تجربه می‌کنند که هر ماده یا وسیله چه ویژگی‌ها و کارکردهایی دارد. کودک به کمک مشاهده، لمس و آزمایش، تفاوت ابزارها را درمی‌یابد و می‌آموزد چطور از آن‌ها به شکل ایمن و مؤثر استفاده کند. این درس نگاه کودک به فرایند خلق اثر هنری را ژرف‌تر می‌کند و او را برای انتخاب درست ابزار در فعالیت‌های بعدی آماده می‌سازد.

استانداردهای عملکردی:

۱. ابزار و وسایل و مواد به کار رفته در خلق یک اثر هنری را شناسایی و با زبان خود توصیف می‌کند.
۲. به کمک معلم خود، چگونگی استفاده از ابزار و وسایل و مواد به کار رفته در خلق یک اثر هنری را شناسایی و با زبانی مناسب و فارسی صحیح، توصیف می‌کند.
۳. به کارکردهای متفاوت ابزار و مواد مختلف در خلق یک اثر توجه و با زبانی مناسب و فارسی صحیح، توصیف می‌کند.

دامنه محتوایی واحد یادگیری:

- مفاهیم:** فرم، شکل، فرم کلی، جزئیات، محتوا، ابزار و وسایل، مواد مختلف، قلم‌مو، مداد، قیچی، کاغذ، رنگ، خاک رس، نظم، نظافت شخصی، کارکرد ابزار، ادب، احترام، زبان بدن، احساسات اولیه و درونی
- مهارت‌ها**
- مشاهده دقیق ابزار و مواد در یک اثر هنری.
 - نام‌بردن و توصیف ابزار و مواد به زبان ساده یا فارسی صحیح.
 - تشخیص کارکردهای مختلف ابزار و مواد در خلق اثر.
 - استفاده صحیح از لوازم و زبان برای توصیف.
 - استفاده از بیان مؤدبانه و محترمانه هنگام ابراز نظر.
 - خودسنجی؛ هم‌تاسنجی؛
 - فعالیت و کار گروهی،
 - مهارت‌های حسی-حرکتی،
 - دریافت و تحلیل حسی انواع پیام کلامی (مکتوب و غیرمکتوب) و غیرکلامی به منظور کشف معنا و ارائه بازخورد مناسب؛
 - لذت درونی و فوری

ارزش‌ها

- احترام و اهمیت دادن به تلاش هنرمند در استفاده از ابزار و مواد.
- دقت و توجه به جزئیات
- علاقه به تجربه کار با ابزار و وسایل هنری.
- جرئت بیان احساسات بدون ترس.
- تقویت صداقت در بیان دریافت‌های شخصی.
- اهمیت دادن به رعایت ادب و احترام در گفت‌وگوهای هنری.
- قدرشناسی از امکانات و مواد موجود.
- علاقه به کشف روابط بین عناصر درون یک اثر هنری؛ توجه به محتوا و معنای یک اثر هنری؛
- انعطاف‌پذیری در برابر نقد و تحمل افکار و عقاید دیگران؛
- احترام به دیگران هنگام نقد محصول هنری خود و آنها؛
- انصاف در نقد؛
- لذت بردن از ادراک حسی – عاطفی یک اثر فرهنگی و هنری و بازی؛

■ توجه به محتوا و معنای یک اثر هنری؛

■ مسئولیت‌پذیری؛ صبر و تحمل و احترام به دیگران؛

■ خودباوری و شوق به مطالعه و بررسی آثار هنری؛

■ تأمل و تأنی و دوری از شتاب زدگی؛

پیش‌نیازهای مفهومی

■ آشنایی ابتدایی با انواع ابزار و مواد (مداد، قلم‌مو، رنگ، چسب).

■ درک اینکه ابزار و مواد متفاوت نتایج متفاوت ایجاد می‌کند.

پیش‌نیازهای مهارتی

■ مشاهده و تشخیص ابزار در یک اثر.

■ توصیف ساده با زبان خود.

■ استفاده از زبان مؤدبانه و محترمانه

■ استفاده از زبان فارسی صحیح برای بیان.

واژه‌های جدید:

■ ابزار، وسایل، مواد، کارکرد، خلق اثر.

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم در هنر و زندگی کودک

- آثار هنری حاصل ترکیب ایده، ابزار و مواد هستند؛ اما کودکان معمولاً فقط به ظاهر اثر توجه می‌کنند.
- در این درس، آن‌ها یاد می‌گیرند که ابزار و مواد هم بخشی از زبان اثر هنری‌اند. مثلاً نقاشی با مداد رنگی حال و هوایی متفاوت از نقاشی با رنگ انگشتی دارد.
- توجه به ابزار و مواد در اثر هنری اولین گام به سوی نقد ساده هنری است.

۲. پیوند با دنیای کودک

- کودکان در کارهای روزمره خود با ابزار و مواد ساده سروکار دارند (مداد، کاغذ، خمیر، قیچی بی‌خطر). این درس به آن‌ها کمک می‌کند بفهمند «اثر هنری» هم با ابزار و مواد مشابه ساخته شده و راز جادویی اثر همین انتخاب ابزار و شیوه استفاده از آن است. دانش‌آموزان می‌آموزند علاوه بر رنگ و شکل، به «چگونه ساخته شدن» اثر هم توجه کنند.

۳. نکات آموزشی برای معلم

- آثار هنری ساده (یک نقاشی کودکانه، یک کار دستی سنتی یا یک

تابلو) را به کلاس بیاورید.

■ از دانش‌آموزان بپرسید: «فکر می‌کنید این کار با چه چیزی کشیده یا ساخته شده است؟»

■ ابزار واقعی مشابه (مداد، پاستل، خاک رس، مقوا) را نشان دهید و مقایسه کنید.

■ کمک کنید کودکان درک کنند که هر ابزار حس و حال متفاوتی ایجاد می‌کند.

■ تأکید کنید هیچ ابزاری «بتر» از دیگری نیست، بلکه هر کدام کارکرد و بیان خاص خود را دارند.

۴. ارتباط با سایر دروس

■ پیوند با درس دهم (بازی با ابزار)؛ در آنجا کودک تجربه می‌کند، در این درس مشاهده و توصیف می‌آموزد.

■ پیوند با درس چهاردهم (رنگین کمان احساسات)؛ تمرینی برای نقد ساده و بیان نظر.

■ آماده‌سازی کودک برای درک عمیق‌تر از فرایند خلق اثر هنری در پایه‌های بالاتر.

مراحل آموزشی و موقعیت های یادگیری

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده و

بررسی آثار هنری

استاندارد عملکردی سطح ۱:

ابزار و وسایل، مواد به کار رفته در خلق یک اثر هنری را شناسایی و با زبان خود توصیف می کند.

فعالیت های پیشنهادی:

۱. ابزار و مواد را بشناسید

■ یک اثر هنری ساده (مانند نقاشی یا کاردستی) را به کلاس نشان دهید و از دانش آموزان بپرسید: فکر می کنید برای ساختن این اثر از چه چیزهایی استفاده شده؟

■ ابزارها و مواد را یک به یک نشان می دهد و اسم آن ها را می گوید.

۲. کار در خانه: اجرای فعالیت صفحه اول کتاب کار

استاندارد عملکردی سطح ۲. به کمک معلم خود، چگونگی

استفاده از ابزار و وسایل و مواد به کار رفته در خلق یک اثر هنری را شناسایی و با زبانی مناسب و فارسی صحیح، توصیف می کند.

فعالیت های پیشنهادی:

۱. شناخت ابزار و وسایل و مواد مختلف:

■ دانش آموزان با استفاده از ابزارهایی مانند مداد رنگی، مداد شمعی، گواش و ...، کارکردهای آن ها را درک کرده و چگونگی استفاده از آنها را نشان می دهند.

■ دانش آموزان را تشویق کنید تا تفاوت های ایجاد شده توسط هر ابزار را ببینند و توصیف کنند.

■ سؤال هایی مانند «کدام ابزار نرم تر است؟ کدام رنگ پررنگ تر دارد؟» به درک تفاوت های عملکردی ابزارها و مواد مختلف کمک می کند.

۲. نمایش عملی: با نمایش ابزارها و مواد و پرسیدن سؤالاتی مثل «این برای چه استفاده می شود؟» توجه دانش آموزان را جلب کنید.

۳. بازی های آموزشی:

■ بازی تطبیق: دانش آموزان تصویر ابزار را با اثری که با آن خلق شده تطبیق دهند.

■ بازی حدس بزن: معلم ابزار را در کیسه ای می گذارد، دانش آموز با لمس کردن، باید حدس بزند چیست.

رستم در شاهنامه

دانستنی های کلی:

رستم بزرگترین پهلوان شاهنامه و نماد شجاعت، قدرت و جوانمردی در فرهنگ ایرانی است. او فرزند زال و رودابه و از سرزمین سیستان است و داستان زندگی و نبردهایش در بسیاری از بخش های شاهنامه آمده است. فردوسی او را پهلوانی معرفی می کند که همواره برای دفاع از ایران و یاری رساندن به مردم وارد میدان می شود. رستم تنها یک جنگجو نیست؛ او شخصیتی است که خرد، تدبیر و دلسوزی را در کنار توانایی بدنی به کار می گیرد و از همین رو الگویی ماندگار در فرهنگ و ادب ایران شده است.

ویژگی های شخصیتی رستم

۱. شجاعت و قدرت بدنی بی نظیر؛ فردوسی او را کسی معرفی می کند که هیچ پهلوانی توانایی شکست او را ندارد.
۲. حمایت از مردم؛ رستم همیشه برای دفاع از ایران و نجات شاهان یا مردم به میدان می آید.
۳. خرد و تدبیر؛ در کنار زور بازو، رستم در بسیاری از داستان ها از خرد برای حل مشکلات استفاده می کند.
۴. پیوند با طبیعت؛ رخس (اسب رستم) همواره همراه اوست و در داستان ها نقش جدی دارد؛ این ارتباط کودک را به رابطه انسان و حیوان آشنا می کند.

نکات آموزشی برای معلمان:

- لازم نیست همه جزئیات داستان ها گفته شود، بلکه باید تصاویر کلی و پیام های ساده معرفی گردد.
- برای کودکان، رستم می تواند نماد قدرت در کنار مهربانی باشد.
- تأکید شود که رستم هرگز تنها برای جنگ نمی جنگید، بلکه برای حفظ آرامش و امنیت مردم وارد میدان می شد.
- قصه های او فرصتی است برای گفت و گو درباره شجاعت، دوستی، مراقبت از دیگران، و احترام به طبیعت (رخس).
- قصه ساده شده ای از یکی از ماجراهای رستم مثل نجات ایران از دیو سپید یا هفت خوان رستم خوانده شود.
- از دانش آموزان خواسته شود تصویر رستم یا رخس را بکشند.
- می توان در قالب بازی نمایشی، یکی دو صحنه ساده (مثل همراهی رستم با رخس یا عبور از دشواری) اجرا کرد.
- گفت و گو درباره اینکه «اگر ما هم مثل رستم بخواهیم شجاع باشیم، چه کارهایی می توانیم انجام دهیم؟»

ارزش های آموزشی که می توان روی آن تأکید کرد:

- شجاعت همراه با خرد؛ هرکاری با فکر و اندیشه بهتر نتیجه می دهد.
- وفاداری و دوستی؛ رابطه رستم و رخس نمونه زیبایی همراهی است.
- خدمت به مردم؛ قدرت واقعی وقتی ارزش دارد که در خدمت دیگران باشد.
- پایداری در سختی ها؛ رستم بارها با دشواری های بزرگ روبه رو شد اما ناامید نشد.

۲. مجسمه‌سازی با گل:

■ بچه‌ها را به گروه‌های دوفره تقسیم کرده از آن‌ها بخواهید یک نفر نقش گل و دیگری نقش مجسمه‌ساز را بازی کند. کسی که نقش گل را بازی می‌کند باید بدنش را شل و رها کرده تا مجسمه‌ساز بتواند هر شکلی که می‌خواهد را به بدن او بدهد. مجسمه‌سازها هم باید دقت کنند که از گل‌ها انتظارهای عجیب و غریب نداشته باشند و ضمناً طوری مجسمه‌شان را بسازند که او بتواند برای یک تا دو دقیقه به همان حالت بماند.

■ وقتی مجسمه‌ها کامل شد هر مجسمه‌ساز مجسمه‌اش را به معرض تماشا می‌گذارد. به این ترتیب که مجسمه‌سازها این بار در نقش بازدیدکننده به ترتیب حرکت کرده و جلوی هر مجسمه می‌ایستند. ابتدا مجسمه را حدس می‌زنند و بعد درباره چگونگی ساختن آن با مجسمه‌ساز مربوطه حرف می‌زنند.

■ پس از پایان دور اول بازی، حالا نقش‌ها عوض می‌شود؛ مجسمه‌سازها نقش گل را بازی کرده و گل‌ها مجسمه‌ساز می‌شوند. بازی همانند قبل تکرار می‌شود.

۳. مجسمه‌سازی با گروه‌های بزرگ‌تر:

این بار بچه‌ها را به گروه‌های ۳ تا ۵ نفره تقسیم کرده، یک نفر مجسمه‌ساز می‌شود و بقیه گل. حالا مجسمه‌ساز باید با استفاده از چند نفر که نقش گل را بازی می‌کنند یک مجسمه بسازد.

■ در پایان کار گروه‌ها، بازی به همان شکل قبل دنبال می‌شود.

■ در ادامه نیز بازی آنقدر تکرار می‌شود تا همه افراد یک گروه نقش مجسمه‌ساز را بازی کنند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه سوم کتاب کار

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی طبیعت:

استاندارد عملکردی سطح ۳: به کارکردهای متفاوت ابزار و مواد مختلف در خلق یک اثر توجه و با زبانی مناسب و فارسی صحیح؛ توصیف می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. خلق یک اثر هنری با ابزار و وسایل و مواد مختلف:

دانش‌آموزان یک اثر ساده (مثل یک گل یا خورشید) را به کمک ابزار و وسایل و مواد مختلف خلق می‌کنند. (مثل کشیدن طرح با مداد، رنگ آمیزی با مداد شمعی یا گواش، و افزودن جزئیات با ماژیک).

سپس از آن‌ها خواسته شود که توضیح دهند: «چرا این ابزار را انتخاب کردیم؟ چطور از آن استفاده کردیم؟»
کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه دوم کتاب کار

هنر بازیافت

دانستنی‌های کلی

هنر بازیافت، به معنای استفاده دوباره از مواد و وسایلی است که معمولاً به عنوان «دورریختنی» شناخته می‌شوند، اما می‌توانند با اندکی تغییر به ابزار بازی، وسیله کاربردی یا اثر هنری تازه تبدیل شوند.

این رویکرد نه تنها موجب حفاظت از محیط زیست و کاهش زباله می‌شود، بلکه به کودک می‌آموزد هر چیز ساده و پیمیش‌پا افتاده‌ای می‌تواند ارزش و کاربرد تازه‌ای پیدا کند.

در فرهنگ ایرانی نیز «صرفه جویی»، «قدرشناسی» و «پرهیز از اسراف» ارزش‌های دیرینه‌ای هستند که هنر بازیافت می‌تواند آن‌ها را در قالبی امروزی و خلاقانه به نسل جدید منتقل کند.

هنر بازیافت، بستر بسیار مناسبی برای پرورش تفکر خلاق، حل مسئله، مهارت‌های دستی، مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی و کار گروهی است. کودکان در این فرایند، هم به اهمیت مراقبت از زمین پی می‌برند و هم تجربه لذت بخشی از خلق اثر جدید به دست می‌آورند.

توصیه‌های آموزشی

■ **آغاز با مشاهده:** معلم می‌تواند نمونه‌هایی از وسایل ساده دورریختنی (بطری پلاستیکی، قوطی فلزی، کارتن، کاغذ باطله) را به کلاس بیاورد و از دانش‌آموزان بخواهد حدس بزنند که هر کدام چه استفاده تازه‌ای می‌تواند داشته باشد.

■ **ترکیب با خلاقیت هنری:** فعالیت‌ها را به گونه‌ای طراحی کند که دانش‌آموزان با برش، رنگ‌آمیزی، چسباندن یا تغییر شکل، از مواد دورریختنی آثار تازه‌ای بسازند (مثلاً تبدیل بطری به گلدان، یا کارتن به عروسک).

■ **تقویت کار گروهی:** پروژه‌ها را به صورت گروهی اجرا کند تا کودکان تجربه تقسیم وظایف و همکاری داشته باشند.

■ **پیوند با مفاهیم زیست‌محیطی:** توضیح داده شود که چرا بازیافت مهم است و چگونه زمین از این طریق سالم‌تر می‌ماند.

■ **ارزش‌گذاری بر فرایند نه محصول:** تأکید کند که مهم‌ترین بخش یادگیری، ایده‌پردازی و خلاقیت کودک است، نه زیبایی یا کامل بودن محصول نهایی.

■ **نمایش و جشن آثار:** در پایان، آثار کودکان در کلاس یا مدرسه به نمایش گذاشته شود تا حس ارزشمندی و تأثیر اجتماعی آن‌ها تقویت گردد.

رنگرزی سنتی

دانستنی‌های کلی

رنگرزی سنتی یکی از هنرهای کهن ایران است که همواره با قالی‌بافی، گلیم‌بافی، پارچه‌بافی و دیگر صنایع دستی پیوند داشته است. ایرانیان از دیرباز برای رنگ کردن الیاف و پارچه‌ها از مواد طبیعی استفاده می‌کردند؛ موادی مثل:

■ گیاهان: روناس (قرمز)، پوست گردو (قهوه‌ای)، نیل (آبی)، زعفران یا زردچوبه (زرد).

■ مواد معدنی: کانی‌ها و خاک‌های رنگی.

■ حیوانات: مانند قرمزدانه برای به دست آوردن رنگ قرمز خاص.

ویژگی اصلی رنگرزی سنتی، طبیعی بودن رنگ‌ها، ماندگاری بالا و هماهنگی آن‌ها با طبیعت است. به همین دلیل قالی‌ها و پارچه‌های سنتی ایرانی پس از گذشت صدها سال هنوز زیبایی و طراوت خود را حفظ کرده‌اند.

رنگرزی فقط یک کار فنی نیست؛ بلکه بخشی از هویت فرهنگی و هنری ایران است. در هر منطقه، رنگ‌ها متناسب با طبیعت، اقلیم و سلیقه مردم انتخاب می‌شده‌اند. مثلاً رنگ‌های روشن و شاد در شمال ایران و رنگ‌های گرم و خاکی در کویر رایج‌تر بوده است.

نکات آموزشی برای معلمان

■ پیوند با زندگی کودک

۱. به کودکان توضیح دهید که رنگ‌هایی که روی لباس، فرش یا گلیم می‌بینند، همیشه از کارخانه نیامده‌اند؛ در گذشته با دست و از دل طبیعت به دست می‌آمدند.

۲. می‌توانید یک نخ یا پارچه رنگ‌شده طبیعی (یا تصویر آن) را نشان دهید.

■ فعالیت کلاسی

۱. از بچه‌ها بخواهید نام رنگ‌هایی را که از طبیعت می‌شناسند، بگویند (مثلاً: سبز از برگ‌ها، زرد از گل‌ها).

۲. می‌توانند روی کاغذ، طرحی ساده بکشند و آن را با رنگ‌های الهام‌گرفته از طبیعت رنگ‌آمیزی کنند.

■ تقویت ارزش‌ها

۱. تأکید کنید که رنگ‌های طبیعی نماد هماهنگی انسان با طبیعت هستند.

۲. احترام به میراث فرهنگی و هنری و قدردانی از زحمت هنرمندان رنگ‌رزن سنتی.

■ پیوند با دیگر درس‌ها

۱. در درس «ایران زیبا» یا «گنج‌های سرزمین من»، اشاره کنید که رنگ‌ها بخشی از زیبایی هنر ایرانی هستند.

۲. در درس‌های مربوط به خلاقیت، کودکان می‌توانند از رنگ‌های طبیعی الهام بگیرند.

مرحله سوم: گفت و گوی هنری نمایش و ارائه:

(به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات:

دانش آموز ابزار و مواد به کار رفته در اثر را نام ببرد.

استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:

دانش آموز چگونگی استفاده از ابزار و مواد را در خلق یک اثر هنری

شناسایی کرده و آن ها را با زبان فارسی صحیح توضیح می دهد.

۲. ارزیابی:

پرسش هایی درباره:

■ توانایی دانش آموزان در شناسایی و توصیف ابزار و مواد،

■ توصیف و بیان کارکرد های ابزار و مواد مختلف

۳. نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی ها یا داستان ها،

صداها و صحبت درباره آن ها، تفاوتشان را بررسی کنند و بگویند

که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...).

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آنها

۱. برخی دانش آموزان ممکن است ابزارها و مواد هنری را تنها وسایل

ساده کار بدانند و به نقش آن ها در بیان هنری توجه نکنند؛ لازم است

ارتباط میان ابزار و کیفیت اثر هنری روشن شود.

۲. احتمال دارد کودک فکر کند همه ابزارها کاربردی یکسان دارند؛

باید فرصت تجربه کارکردهای متفاوت داده شود (مثلاً مداد در

مقابل قلم مو).

۳. ممکن است دانش آموز تصور کند فقط ابزارهای استاندارد

یا گران قیمت ارزش دارند؛ نشان دادن استفاده از وسایل ساده و

دم دستی مانع این بدفهمی می شود.

۴. برخی کودکان ممکن است توجه کافی به مراقبت و ایمنی ابزار

نداشته باشند؛ آموزش روش درست نگهداری ضروری است.

ارزشیابی و سنجش

معیارها:

■ می تواند ابزار و مواد ساده را نام ببرد.

■ می تواند چگونگی استفاده از ابزار و مواد را توصیف کند.

■ می تواند تفاوت کارکردهای ابزار و مواد را توضیح دهد.

ابزارها:

■ پوشه کار (آثاری که با ابزارهای مختلف خلق شده اند)،

■ چک لیست مشاهده (شناخت و نام بردن ابزارها، توضیح ساده

درباره کاربردشان)،

■ پرسش و پاسخ کلاسی،

■ خودارزیابی («کدام وسیله را بیشتر دوست داشتم و چرا؟»).

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ ارائه فرصت تجربه عملی با ابزارهای متنوع،

■ مقایسه آثار هنری که با ابزارهای مختلف خلق شده اند،

■ تشویق به پرسشگری درباره کاربرد وسایل.

تمرکز سنجش: توانایی تشخیص، مقایسه و بیان نقش ابزارها و مواد مختلف در خلق اثر هنری.

پرسش‌های متداول و توصیه‌های اجرایی:

- اگر دانش‌آموزان تنها به یک ابزار خاص علاقه نشان دهند چه باید کرد؟ فعالیت‌هایی طراحی شود که در آن استفاده از ابزارهای دیگر نیز ضروری باشد.
- اگر برخی ابزارها در دسترس نباشد؟ می‌توان از وسایل جایگزین ساده و روزمره استفاده کرد (مثلاً شاخه درخت به جای قلم‌مو).
- **توصیه اجرایی:** تأکید بر ایمنی در استفاده از ابزارها و ایجاد حس مسئولیت در مراقبت از آن‌ها.

تأکیدات زبان آموزی:

- توجه به واژگان مرتبط با ابزار و مواد (مداد، قلم‌مو، رنگ، چسب،

پارچه).

- تمرین جمله‌سازی درست برای بیان کاربرد ابزار («قلم‌مو برای رنگ‌آمیزی سطح‌های بزرگ استفاده می‌شود»).
- استفاده از زبان توصیفی و دقیق در هنگام معرفی ابزارها و مقایسه آن‌ها.

محتوای مشترک با سایر دروس:

- **علوم:** شناخت مواد و ویژگی‌های آن‌ها؛
- **کار و فناوری:** شناخت ابزار و نحوه استفاده از آن‌ها در فرایند خلق اثر هنری.
- **فارسی:** به کارگیری زبان مناسب برای توصیف
- **تربیت بدنی:** استفاده موثر از ادراکات حسی و حرکتی
- **مهارت‌های زندگی:** تقویت تمرکز، دقت، نظم، پرسشگری، نوآوری، بیان فردی، اعتماد به نفس، صبر، تحمل، احترام، ادب، جرئت بیان همکاری در کار گروهی، خلاقیت فردی و گروهی

دنیای من، خانه‌ی من

واحد درسی در یک نگاه

این درس به کودک کمک می‌کند تا خودش، نیازهایش و محیط زندگی‌اش را بهتر بشناسد. کودک با کشف نقش خانه به عنوان پناهگاه، و خانواده به عنوان نقطه امن، می‌آموزد که هرکس جایگاهی ویژه دارد. او از طریق بازی‌های نمایشی، نقاشی یا ساختن مدل ساده از خانه خود، احساساتش را درباره «خانه و خانواده» بیان می‌کند. این درس زمینه‌ای برای پرورش هویت فردی، مسئولیت‌پذیری و احساس تعلق در کودکان فراهم می‌آورد.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

۱. در مواجهه با یک موقعیت، نیازها و احساسات خود در آن موقعیت را می‌شناسد و آن را با زبان خود توصیف می‌کند.
۲. در مواجهه با یک موقعیت، نیازها و احساسات خود را تشخیص و با اعتماد به نفس و به دور از شتاب‌زدگی با کمک دیگران به آن پاسخ می‌دهد.
۳. در مواجهه با یک موقعیت، پس از رفع نیازها، کنترل احساسات و ارائه پاسخ، آن را با صبر بررسی و بازخورد مناسب ارائه می‌دهد.

دامنه محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم: خود، من، نیازها (نیاز به غذا؛ پاکیزگی، محبت، امنیت، موفقیت یا استراحت)؛ احساس (شادی، غم، خشم، ترس، آرامش) کنترل خشم،

مهارت‌ها

- **خودآگاهی:** توانایی شناسایی و نام‌گذاری احساسات خود در لحظه.
- **تشخیص نیاز:** فهمیدن اینکه پشت هر احساس، یک یا چند نیاز وجود دارد.
- **بیان احساسات با کلمات:** توضیح دادن آنچه حس می‌کنیم به زبان خود و به طور محترمانه.
- **کنترل هیجانات:** آرام کردن خود پیش از واکنش، با تنفس عمیق، مکث یا گفت‌وگو.
- **گفت‌وگو و همفکری:** استفاده از کمک دیگران برای انتخاب واکنش مناسب.
- **ارزیابی و بازخورد:** پس از پایان موقعیت، فکر کردن به اینکه آیا

پاسخ‌مان درست بوده و چه چیزی را می‌توان بهتر انجام داد.

ارزش‌ها

■ **صداقت با خود:** پذیرفتن و بیان احساسات واقعی بدون

پنهان‌کاری یا تظاهر.

■ **احترام به دیگران:** در بیان احساسات، به شخصیت و حرمت

دیگران توجه داشتن.

■ **صبر و خویشتن‌داری:** پرهیز از واکنش شتاب‌زده و دادن زمان به

خود برای آرام شدن.

■ **همدلی:** درک احساسات دیگران و توجه به تأثیر رفتار خود بر آن‌ها.

■ **مسئولیت‌پذیری:** پذیرفتن مسئولیت رفتار و واکنش‌های خود

در هر موقعیت.

پیش‌نیازهای مفهومی

■ آشنایی ابتدایی با انواع احساسات (شاد، غمگین، خشمگین،

ترسیده، هیجان‌زده، آرام).

■ شناخت موقعیت‌های ساده روزمره که باعث تغییر احساسات

می‌شوند (بازی، جدایی، هدیه گرفتن، شکست در بازی).

■ درک رابطه بین نیازها و احساسات (مثلاً وقتی گرسنه‌ایم ممکن

است زود عصبانی شویم).

■ فهم این‌که هر فرد احساسات و نیازهای خاص خودش را دارد.

■ آشنایی با مفهوم آرام‌سازی (مثلاً نفس عمیق، سکوت کوتاه، تغییر

محیط).

پیش‌نیازهای مهارتی

■ نام بردن چند احساس ساده.

■ مهارت گفتن اینکه «الان چه حسی دارم» با جمله‌های کوتاه.

■ شنیدن صحبت دیگران تا پایان بدون قطع کردن حرفشان.

■ مهارت استفاده از کمک یا مشورت بزرگ‌ترها برای حل یک

مشکل.

■ مکث و کنترل خود پیش از واکنش به یک اتفاق.

واژه‌های جدید:

■ **احساس، نیاز، هیجان، آرام‌سازی، کنترل هیجان، صبر،**

بازخورد، اعتماد به نفس، کمک گرفتن.

دانستنی‌های معلم

۱. جایگاه مفاهیم در هنر و زندگی کودک

■ این درس به خودشناسی، شناخت نیازهای فردی و توجه به محیط

خانه و زندگی شخصی می‌پردازد.

■ کودک درمی‌یابد که خانه و دنیای شخصی‌اش بخشی از هویت

اوست و می‌تواند آن را با زبان هنر بیان کند.

۲. پیوند با دنیای کودک

■ خانه اولین محیط امن و آشنا برای کودکان است. آن‌ها دوست

دارند خانه و خانواده خود را در نقاشی‌ها و بازی‌هایشان بازآفرینی

کنند. این کار علاوه بر تقویت هویت فردی، احساس تعلق و امنیت

را افزایش می‌دهد.

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ به کودکان فرصت دهید خانه و دنیای شخصی خود را به شیوه‌های

مختلف (نقاشی، کاردستی، بازی نمایشی) نشان دهند.

■ به تفاوت‌های فردی (نوع خانه، خانواده یا فرهنگ) احترام بگذارید.

■ در این درس، هیچ پاسخ یا شکل «درست و غلط» وجود ندارد.

۴. ارتباط با سایر دروس

■ پیوند با درس اول (من و طبیعت) و درس هفدهم (همکاری و بازی

گروهی).

■ ارتباط با موضوعات مهارت‌های زندگی و پرورش هویت فردی.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری:

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده خود

استاندارد عملکردی سطح ۱: در مواجهه با یک موقعیت، نیازها و احساسات خود در آن موقعیت را می‌شناسد و آن را با زبان خود توصیف می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی: ۱. خودت را بشناس:

- تصاویر ساده‌ای از موقعیت‌های مختلف (مثل کودکی که زمین خورده، کودکی که هدیه گرفته، یا کودکی که به پارک رفته) را نشان می‌دهد و از دانش‌آموزان می‌پرسد:
- به نظرت این کودک چه احساسی دارد؟ چرا این احساس را دارد؟
- سپس از دانش‌آموزان می‌خواهید موقعیت‌های مشابهی، از تجربه‌های خود تعریف کنند.

۲. برای شناسایی و توصیف احساسات و نیازها می‌توان فعالیت‌های زیر را نیز انجام داد:

- شنیدن یک داستان کوتاه که شخصیت اصلی آن دچار یک احساس قوی می‌شود (مثل ترس، شادی یا ناراحتی).
- نشان دادن کارت‌های تصویری احساسات و گفت‌وگو درباره هر تصویر.
- بازی «آینه احساس»: معلم یک حالت چهره یا بدن را نشان می‌دهد و بچه‌ها آن را تقلید و حدس می‌زنند.
- پرسش هدایت‌شده: «آخرین بار که این احساس را داشتی کی بود؟ چه شد»
- **کاردرخانه:** انجام فعالیت صفحه اول کتاب کار

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن): بازآفرینی طبیعت:

استاندارد عملکردی سطح ۲: در مواجهه با یک موقعیت، نیازها و احساسات خود را تشخیص و با اعتماد به نفس و به دور از شتاب زدگی با کمک دیگران به آن پاسخ می‌دهد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. اجرای یک بازی نمایشی (نمایش نقش):

- برای اجرای این نمایش شما یا یکی از دانش‌آموزان نقش مادری را بازی می‌کند که به کمک نیاز دارد و دانش‌آموزان دیگر باید نیاز او را شناسایی و پاسخ دهند (مثل کمک در جمع کردن اسباب‌بازی‌ها یا آوردن لیوان آب).
- پس از بازی، از دانش‌آموزان بخواهید توصیف کنند که چه کردند و چرا.

۲. برای آگاهی از نیازها و احساسات و پاسخ‌دهی مؤثر به موقعیت می‌توان فعالیت‌های زیر را نیز انجام داد:

- نقش‌آفرینی گروهی با یک سناریوی ساده (مثلاً گم شدن مداد، دعوا در بازی، بردن جایزه).

■ گفت‌وگوی گروهی کوتاه پیش از واکنش: «اگر جای او بودید چه می‌کردید؟»

■ بازی «صندلی احساس»: یک نفر روی صندلی نشسته و موقعیتش توضیح داده می‌شود؛ بقیه پیشنهاد می‌دهند که چه واکنشی نشان دهد.

■ تمرین «مکت طلایی»: قبل از پاسخ، ۵ ثانیه مکث و نفس عمیق انجام می‌دهند.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه دوم کتاب کار

استاندارد عملکردی سطح ۳: در مواجهه با یک موقعیت، پس از رفع نیازها، کنترل احساسات و ارائه پاسخ، آن را با صبر بررسی و بازخورد مناسب ارائه می‌دهد.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. قصه چالش برانگیز:

■ یک داستان کوتاه یا خاطره را تعریف کنید که در آن یک کودک در موقعیتی چالش برانگیز، احساسات شدیدی را تجربه می‌کند (مثل گم کردن اسباب‌بازی).

■ دانش‌آموزان درباره عکس العمل کودک صحبت و بحث می‌کنند:

■ چه باید می‌کرد؟

■ آیا به خوبی نیاز خود را مدیریت کرد و عکس العمل مناسب نشان داد؟

■ چه چیز یا کسی می‌توانست به او کمک کند؟

■ شما به جای او بودید چه می‌کردید؟

■ سپس از دانش‌آموزان بخواهید تجربه‌ای مشابه را بیان کنند و راه حل خودشان را بگویند.

۲. کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه سوم کتاب کار

۳. قصه نمایشی با کلمات: بچه‌ها را به ۳ تا ۵ گروه تقسیم کرده و سپس به ترتیب از هر گروه بخواهید کلمه‌ای بگویند: گروه اول نام یکی از شخصیت‌های معروف (فردوسی، رستم، حاجی فیروز و...) یا یک جانور (فیل، زرافه، دیو و...) را بگویند؛ گروه دوم نام یک مکان (سی‌وسه‌پل، تخت جمشید، کوه البرز و...) را به زبان بیاورد؛ گروه سوم به یک حادثه و اتفاق (تصادف، بارش باران، زلزله و...) اشاره کند؛ گروه چهارم نام یک شیء (دم‌پایی، خودکار،

صندلی و...) را بگوید و گروه پنجم هم یکی از پدیده‌ها یا عناصر طبیعت (درخت، باد، رودخانه و...) را نام ببرد.

معلم باید تمام این کلمات را روی تابلو بنویسد.

در ابتدا از گروه‌ها خواسته می‌شود. با مشورت هم ضمن کنار هم قراردادن کلمات روی تابلو یک قصه کوتاه بسازند. (درحالی‌که رستم با دمپایی از کوه البرز بالا می‌رفت باران بارید و او به داخل رودخانه سقوط کرد).

این فعالیت آنقدر تکرار می‌شود تا همه گروه‌ها به داستان قابل قبولی برسند.

سپس از هر گروه خواسته می‌شود قصه خود را در قالب نمایشی کوتاه آماده کنند و به نوبت برای گروه‌های دیگر نمایش دهند.

در پایان هر نمایش می‌توانید درباره آن با بچه‌ها صحبت کنید. در حین صحبت مدام از بچه‌ها سؤالاتی بپرسید تا هم اجراکنندگان به جزئیات کارشان توجه کنند و هم دیگران با دقت بیشتری نمایش‌ها را ببینند:

- آیا از تمام کلمات خواسته شده در نمایش استفاده شد؟

- آیا متوجه داستان شدید؟
- هرکس چه نقشی را بازی می‌کرد؟ و چطور این کار را انجام می‌داد؟

- هر نقشی چه تفاوتی با دیگری داشت؟

- آیا نقش‌ها احساس خود را به درستی نشان دادند؟

- آیا مکان به خوبی نشان داده شد؟

- از کجا فهمیدید مکان کجاست؟

- چه عناصر و موجوداتی نشان داده شد؟ چطور؟

- چه اتفاق مهمی در داستان افتاد؟

- هنگامی که آن اتفاق مهم افتاد شخصیت‌ها چه کاری انجام دادند؟

- قصه چطور تمام شد؟

- آیا این قصه می‌توانست ادامه داشته باشد؟

- در ادامه چه اتفاقات دیگری می‌توانست بیفتد؟

و...

این فعالیت را در مراحل بعد می‌توانید به دفعات با کلمات دیگری تکرار کنید.

کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه چهارم کتاب کار

عروسک‌های سنتی و نمایش‌های ایرانی

دانستنی‌های کلی

عروسک‌های سنتی ایرانی

- عروسک‌ها در ایران فقط وسیله بازی نبودند، بلکه بخشی از آیین‌ها، جشن‌ها و فرهنگ عامه بودند. بیشتر آن‌ها دست‌ساز و ساده بودند و با پارچه، چوب، نخ یا گل درست می‌شدند. نمونه‌هایی از آن‌ها عبارتند از:
- **عروسک نخی و پارچه‌ای روستایی:** مادرها برای بچه‌ها با تکه‌های پارچه درست می‌کردند.
 - **عروسک‌های آیینی:** مثل «عروسک‌های ننه‌سرما» یا «حاجی فیروز» که در جشن‌ها استفاده می‌شد.
 - **عروسک‌های محلی:** هر منطقه ایران شکل ویژه خودش را داشت؛ مثلاً در سیستان عروسک‌های گلی ساخته می‌شد.
- عروسک‌ها هم وسیله بازی بودند و هم ابزاری برای آموزش رفتارها، داستان‌ها و باورهای فرهنگی.

نمایش‌های عروسکی و سنتی ایران

- نمایش‌های ایرانی هم بخشی از میراث فرهنگی ما هستند.
- **خیمه‌شب‌بازی:** نوعی نمایش عروسکی سنتی است که در آن با عروسک‌های کوچک و طنزآمیز داستان‌هایی برای مردم اجرا می‌شد. شخصیت «مبارک» در این نمایش نماد شادی و حقیقت‌گویی است.
 - **تعزیه:** نوعی نمایش آیینی مذهبی است که برای بازآفرینی رویدادهای تاریخی-دینی اجرا می‌شد.
 - **نمایش‌های محلی و بومی:** در جشن‌ها یا عروسی‌ها، مردم نمایش‌های ساده با موسیقی و رقص اجرا می‌کردند.

نکات آموزشی برای معلمان

■ پیوند با زندگی کودک

۱. به بچه‌ها توضیح دهید که عروسک فقط چیزی نیست که در مغازه‌ها می‌بینند؛ در گذشته بچه‌ها خودشان یا مادرشان عروسک می‌ساختند.
۲. این عروسک‌ها بخشی از فرهنگ و بازی‌های کودکان ایرانی بوده‌اند.

■ فعالیت کلاسی

۱. می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید یک عروسک ساده با پارچه یا کاغذ بسازند.
۲. یا یک نمایش کوتاه با عروسک‌های دستی اجرا کنند (مثلاً داستان کوتاهی از یک حیوان یا شخصیت خیالی).

■ بیان ارزش‌ها

۱. عروسک‌ها و نمایش‌های سنتی نماد **خلاقیت ساده و مردمی** هستند.
۲. به کودکان نشان دهید که بدون ابزار پیچیده هم می‌توان شادی و بازی خلق کرد.
۳. نمایش‌ها فرصت یادگیری **همکاری گروهی**، بیان احساسات و احترام به فرهنگ را فراهم می‌کنند.

■ پیوند با سایر دروس

۱. در درس «بازی با هم، شادی با هم» می‌توان از نمایش‌های گروهی الهام گرفت.
۲. در درس «گنج‌های سرزمین من» می‌توان به جایگاه نمایش‌ها و عروسک‌ها در فرهنگ محلی اشاره کرد.
۳. در درس‌های خلاقیت، بچه‌ها می‌توانند نمایش تازه‌ای با عروسک‌های دست‌ساز خودشان اجرا کنند.

مرحله سوم: گفت وگوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات:

دانش آموز احساسات و نیازهای خود را در مواجهه با یک موقعیت توصیف می کند.

استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:

دانش آموز چگونگی استفاده از ابزار و مواد را در خلق یک اثر هنری شناسایی کرده و آن ها را با زبان فارسی صحیح توضیح می دهد؛

۲. ارزیابی:

پرسش های دربار:

■ توانایی دانش آموزان در شناسایی و توصیف موقعیت

■ توصیف و بیان پاسخ های مناسب در مواجهه با یک موقعیت

۳. نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی ها یا داستان ها، صداها و صحبت درباره آن ها، تفاوتشان را بررسی کنند و بگویند که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...).

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آنها

۱. برخی دانش آموزان ممکن است مفهوم «خانه» را فقط در معنای ساختمان ببینند و به جنبه های عاطفی، فرهنگی و اجتماعی آن توجه نکنند؛ لازم است معلم نمونه هایی از نقش خانه در آرامش، خانواده و هویت کودک ارائه دهد.

۲. احتمال دارد کودکان تنها به ظاهر خانه (رنگ، شکل) دقت کنند و از نمادها و ارزش های پنهان آن غافل بمانند؛ تشویق به پرسشگری و گفت و گوراه حل این مشکل است.

۳. بدفهمی دیگر می تواند این باشد که همه خانه ها باید شبیه به هم باشند؛ باید به تنوع خانه ها در فرهنگ های مختلف و حتی میان خود دانش آموزان اشاره شود.

۴. برخی کودکان ممکن است در بیان احساسات خود نسبت به خانه خجالتی باشند؛ فعالیت های هنری مانند نقاشی یا ساخت ماکت به آن ها کمک می کند.

ارزشیابی و سنجش یادگیری:

معیارها:

■ می تواند در یک موقعیت ساده، احساسات و نیازهای خود را شناسایی و بیان کند.

■ پیش از واکنش، مکث کرده و راه حل مناسب را با کمک دیگران انتخاب می کند.

■ در نقش آفرینی، با اعتماد به نفس احساسات خود را بیان می کند.

■ پس از پایان موقعیت، واکنش خود را بررسی کرده و بازخورد محترمانه می دهد.

■ در گفت و گوی پایانی، تجربه ها و احساسات خود را به شکل هنری یا کلامی بیان می کند.

ابزارها:

■ پوشه کار (نقاشی یا ماکت خانه ها)،

■ چک لیست مشاهده (توانایی بیان احساسات درباره خانه، تشخیص ویژگی های ساده)،

■ گفت و گو و مصاحبه کوتاه،

■ خودارزیابی («خانه من چه چیزی دارد که برایم مهم است؟»).

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ استفاده از تصاویر متنوع خانه ها،

■ دعوت دانش آموزان به گفتن قصه یا خاطره،

■ مقایسه آثار هنری مرتبط با خانه.

تمرکز سنجش: توانایی کودک در شناخت، توصیف و بیان تجربه شخصی از خانه به زبان هنری و بیانی.

پرسش های متداول و توصیه های اجرایی

■ اگر کودک تجربه ناخوشایند از خانه داشته باشد چه باید کرد؟ لازم است حساسیت نشان نداده و اجازه دهید دانش آموز تنها در سطحی که راحت است مشارکت کند.

■ اگر برخی کودکان خانه های متفاوت (مثلاً آپارتمان یا خانه روستایی) داشته باشند؟ این تفاوت به عنوان فرصتی برای غنی سازی یادگیری و گفت و گو مطرح شود.

■ **توصیه اجرایی:** بر اهمیت خانه به عنوان مکان احساس امنیت،
خاطره و هویت تأکید کنید نه صرفاً ساختار فیزیکی

تأکیدات زبانی

■ استفاده از واژگان مرتبط با خانه (اتاق، پنجره، سقف، دیوار).
■ تشویق به جمله سازی مؤدبانه و دقیق («خانه ام جایی است که در
آن احساس آرامش می کنم»).

■ تمرکز بر زبان توصیفی و ارتباط دادن آن به احساسات.

محتوای مشترک با سایر دروس:

■ **مهارت های زندگی:** خودآگاهی، همدلی، کنترل هیجان، بازخورد
محترمانه.

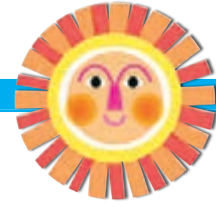
■ **تربیت بدنی:** اجرای بازی های گروهی که نیازمند کنترل هیجان و
همکاری هستند.

■ **کاروفناوری:** ساخت وسایل یا ابزار ساده برای بازی ها و تمرین های
احساسی.

■ **فارسی (گفت و گو و شنیداری):** بیان تجربه ها و شنیدن
تجربه های دیگران.

■ **هنر:** خلق آثار هنری (نقاشی، ماسک، کاردستی) برای بیان
احساسات.

بازی باهم، شادی باهم

واحد درسی در یک نگاه

آخرین درس کتاب بر همکاری و همیاری تأکید دارد. در این درس، کودکان یاد می‌گیرند که با مشارکت، همکاری و تقسیم وظایف می‌توانند کاری را با موفقیت انجام دهند. آن‌ها در قالب بازی‌ها و فعالیت‌های گروهی، با مفاهیمی چون نوبت گرفتن، مسئولیت مشترک، گوش دادن به دیگران و حل اختلاف آشنا می‌شوند. «بازی با هم، شادی با هم» به دانش‌آموز نشان می‌دهد که شادی واقعی زمانی عمیق‌تر می‌شود که با دیگران تقسیم شود.

مهارت‌ها:

- مهارت‌های اجتماعی: همکاری با دیگران، رعایت نوبت، گوش دادن به دیگران.
- مهارت ارتباطی: صحبت کردن با ادب، استفاده از کلمات محترمانه، بیان نیازها و احساسات.
- مهارت‌های حرکتی و بازی: مشارکت فعال در بازی‌های گروهی، انجام نقش یا وظیفه خود در بازی.
- مهارت‌های حل مسئله: یافتن راه حل در موقعیت‌های گروهی با هنگام اختلاف نظر.
- مهارت خودکنترلی: مدیریت هیجان‌ها هنگام بازی یا کار گروهی.

ارزش‌ها:

- احترام به اعضای خانواده و دوستان.
- رعایت قوانین بازی و گروه.

انتظارات عملکردی واحد یادگیری:

۱. با اشتیاق در برنامه‌های خانوادگی و فعالیت‌های گروهی کوچک و بازی‌های مختلف شرکت می‌کند.
۲. در برنامه‌های خانوادگی و فعالیت‌های گروهی کوچک و بزرگ و بازی‌ها؛ با علاقه شرکت و با دیگران با مهربانی و احترام؛ همکاری و ارتباط برقرار می‌کند.
۳. در برنامه‌های خانوادگی و فعالیت‌های گروهی کوچک و بزرگ و بازی‌ها با علاقه شرکت و با همکاری با دیگران، نقش خود را به درستی ایفا می‌کند.

دامنه محتوایی واحد یادگیری:

مفاهیم: کمک، همکاری، مشارکت، گروه، مسئولیت، بازی گروهی، بازیافت خلاقانه، احترام

■ مسئولیت‌پذیری در نقش یا وظیفه خود.

■ مهربانی و حمایت از دیگران در فعالیت‌های مشترک.

■ قدردانی از همکاری و کمک دیگران

پیش‌نیازهای مفهومی:

■ آشنایی با مفهوم «خانواده» و نقش اعضای آن.

■ شناخت ابتدایی از گروه و کار گروهی.

■ درک اهمیت همکاری و رعایت نوبت در بازی‌ها.

■ آشنایی با مفهوم قانون و ضرورت رعایت آن در بازی‌ها و فعالیت‌ها.

■ شناخت ساده از رفتارهای محترمانه و کلمات مؤدبانه.

پیش‌نیازهای مهارتی:

■ توانایی معرفی خود و برقراری ارتباط ساده با دیگران.

■ مهارت گوش دادن و رعایت نوبت صحبت یا بازی.

■ توانایی انجام یک نقش یا وظیفه در گروه.

■ توانایی شرکت فعال در بازی‌های حرکتی یا فکری.

■ مهارت بیان درخواست یا نظر خود با کلمات مناسب

واژه‌های جدید:

همکاری، قانون بازی، نوبت، مسئولیت، احترام، مهربانی،

گروه، هم‌تیمی

دانستنی‌های معلم

۳. نکات آموزشی برای معلم

■ فعالیت‌ها باید به گونه‌ای طراحی شوند که همه کودکان نقش

داشته باشند (مثلاً نقاشی گروهی، بازی دسته‌جمعی).

■ نقش معلم در مدیریت گروه و جلوگیری از کنار گذاشته شدن

کودکان خجالتی یا آرام بسیار مهم است.

■ تأکید بر فرایند همکاری است نه محصول نهایی.

۴. ارتباط با سایر دروس

■ پیوند با همه درس‌های مبتنی بر بازی (درس ۷ و ۹).

■ ارتباط با مهارت‌های زندگی و اجتماعی.

■ پایه‌ریزی برای تربیت شهروند مسئول و همکار در آینده

۱. جایگاه مفاهیم در هنر و زندگی کودک

■ این درس به پرورش همکاری، کار گروهی، احترام متقابل و لذت

بردن از کار جمعی می‌پردازد.

■ کودک یاد می‌گیرد که اثر یا بازی جمعی می‌تواند از اثر فردی زیباتر

و لذت‌بخش‌تر باشد.

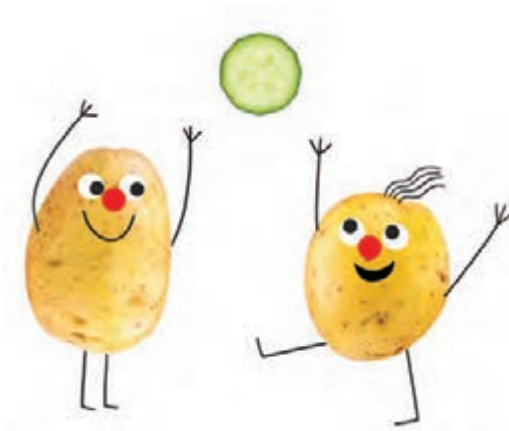
۲. پیوند با دنیای کودک

■ کودکان در این سن گاهی خودمحور هستند و نیاز دارند تمرین

کنند تا با دیگران تعامل مثبت داشته باشند.

■ این درس فضای مناسب برای یادگیری تقسیم کار، رعایت نوبت،

گوش دادن به دیگران و مشارکت فعال فراهم می‌کند.

مراحل آموزشی و موقعیت‌های یادگیری

۲. بازی عروسک انگشتی - کاغذی:

- این بازی برای هماهنگی و تقویت بهتر بین دست‌ورزی و حس شنیداری طراحی شده است. ابتدا دانش‌آموز کاغذ مناسب را به اندازه انگشتان خود بریده و بعد روی آن را مانند تصاویر کتاب نقاشی کند و با چسب نواری دور انگشت خود بچسباند
- طبق الگوی داده شده در کتاب کار با تکرار هر آوا انگشت خود را تکان دهد. مثلاً: جیک، جیک، جیک، جیک یعنی عروسک انگشتی جوجه را ۴ بار تکان دهد. میو، میو یعنی عروسک انگشتی گربه را ۲ بار تکان دهد. (دانش‌آموزان می‌توانند حیوانات مورد علاقه خود را نقاشی کنند و بعد صدای آن را بگویند و بنویسند. مثلاً: قورباغه قورقور)
- این بازی قابلیت گروهی کار کردن را دارد که معلم عزیز با توجه به تعداد دانش‌آموزان می‌تواند آنها را در چند گروه تقسیم بندی کند و این بازی را اجرا کنند.

مرحله اول: بررسی و شناسایی موقعیت: مشاهده

طبیعت و کشف عناصر طبیعی و بازیافتی

استاندارد عملکردی سطح ۱: با اشتیاق در برنامه‌های خانوادگی و فعالیت‌های گروهی کوچک و بازی‌های مختلف شرکت می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. بازی مربوط و غیرمربوط:

- به طبیعت بروید و از دانش‌آموزان بخواهید دست در دست هم دایره بزنند و شعری گروهی از کتاب درسی را بخوانند. (اگر شعر مربوط به طبیعت باشد بهتر است)
 - از دانش‌آموزان بخواهید با دقت دوباره به اشیاء و عناصر ریخته شده روی زمین اشاره کنند. (اشیاء و عناصر می‌تواند شامل اشیاء اضافه شده به طبیعت مانند زباله‌ها و سایر عناصر غیرطبیعی و عناصر مربوط به طبیعت مانند برگ‌ها، خرده‌سنگ‌ها و میوه‌ها و غیره باشد)
 - در ادامه از هر گروه بخواهید به انتخاب خود شروع به جمع‌آوری اشیاء و عناصر روی زمین کنند. (گروه اول عناصر طبیعی و گروه دوم عناصر غیرطبیعی یا برعکس) پس از جمع‌آوری اشیاء و عناصر از بچه‌ها بخواهید هر گروه اشیاء و عناصر را در محلی جداگانه و مشخص بریزند.
 - از دانش‌آموزان هر گروه بخواهید به عناصری که جمع‌آوری کرده‌اند دقت کرده و به ترتیب هرکس بگوید که هر عنصر و شیء چطور به طبیعت آمده است؟
 - همه دانش‌آموزان دست به دست هم داده و در یک گروه قرار بگیرند. با اشاره شما و از جایی که می‌گویید (نفر سمت راستی یا سمت چپی) بازی آغاز می‌شود. هرکس به ترتیب و یک‌درمیان باید به عنصر و شیئی «مربوط» و «غیرمربوط» به طبیعت اشاره کند. (نفر اول: «برگ»، نفر دوم: «پاکت پفک»، نفر سوم: «میوه کاج»، نفر چهارم: «بطری آب» و...). اگر کسی به شیء یا عنصر تکراری اشاره کند یک دور از بازی خارج می‌شود.
- کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه اول کتاب کار

مرحله دوم: (خلاقیت: توسعه ایده و خلق آن) بازآفرینی طبیعت:

استاندارد عملکردی سطح ۲. در برنامه‌های خانوادگی و فعالیت‌های گروهی کوچک و بزرگ و بازی‌ها؛ با علاقه شرکت و با دیگران با مهربانی و احترام؛ همکاری و ارتباط برقرار می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

۱. قصه‌گویی درباره اشیا

■ فعالیت:

- دانش‌آموزان اشیای جمع‌آوری شده خود را به کلاس می‌آورند.
- معلم داستانی را درباره یک شیء ساده تعریف می‌کند (مثلاً «این برگ از کجا آمده؟ چه مسیری را طی کرده؟»).
- سپس از دانش‌آموزان خواسته می‌شود برای شیء خودشان یک «قصه زندگی» بسازند و آن را به دیگران تعریف کنند.
- ۲. قصه‌گویی و اشتراک تجربه

■ فعالیت:

- هر گروه یک شیء یا مجموعه‌ای از اشیا را انتخاب می‌کند و یک

داستان گروهی درباره آن می‌سازند. هر عضو گروه بخشی از داستان را تعریف می‌کند.

- گروه داستان خود را برای کلاس بازگو می‌کند و سایر گروه‌ها می‌توانند سؤال بپرسند یا نظرات خود را بیان کنند.
- کاردرخانه: انجام فعالیت صفحه دوم کتاب کار
- استاندارد عملکردی سطح ۳: در برنامه‌های خانوادگی و فعالیت‌های گروهی کوچک و بزرگ و بازی‌های با علاقه شرکت و با همکاری با دیگران، نقش خود را به درستی ایفا می‌کند.

فعالیت‌های پیشنهادی:

فعالیت ۱: توپ رنگی دست به دست

- دانش‌آموزان به گروه‌های کوچک (۴-۵ نفره) تقسیم می‌شوند. هر گروه یک توپ رنگی دارد. هر بار باید توپ را به ترتیب مشخصی (مثلاً بر اساس رنگ لباس یا ترتیب نشستن) بین اعضا منتقل کنند.

■ قوانین:

- توپ نباید به زمین بیفتد.
- همه اعضای گروه باید درگیر شوند.
- زمان مشخصی (مثلاً ۲ دقیقه) برای بازی تعیین شود.

فعالیت ۲: داستان رنگی گروه ما

- داستانی کوتاه و ناقص درباره یک اتفاق در طبیعت یا خاطره‌ای تعریف می‌کنند و از گروه‌ها بخواهید آن را ادامه دهند. هر گروه باید یک پایان خلاقانه برای داستان بسازد و با حرکات و گفتار خود، داستان را به بقیه کلاس ارائه دهد.
- مثال: «در یک روز آفتابی، چند دوست در پارک مشغول بازی بودند که ناگهان...

فعالیت ۳: استفاده از اشیا در هنر

- دانش‌آموزان اشیای جمع‌آوری شده خود را با دیگر اشیای ترکیب کرده و یک اثر هنری خلق می‌کنند (مثلاً یک کولاژ از برگ‌ها، سنگ‌ها و نقاشی یا یک مجسمه ساده با استفاده از وسایل طبیعی).
- سپس از آن‌ها خواسته شود هدف خود از ساخت این اثر را توضیح

دهند و بگویند چرا از این اشیا استفاده کرده‌اند.

فعالیت ۴: ساخت اثر هنری گروهی

■ گروه‌ها از اشیا و مواد جمع‌آوری شده خود برای خلق یک اثر هنری مشترک (مانند یک نقاشی جمعی، کولاژ یا مجسمه ساده) استفاده می‌کنند.

■ هر گروه هدف و داستان پشت اثر هنری خود را برای کلاس توضیح می‌دهد.

■ سایر گروه‌ها می‌توانند بازخورد مثبت ارائه دهند و ایده‌های خود را به اشتراک بگذارند.

فعالیت ۵: قصه‌نمایشی عناصر طبیعت:

■ دانش‌آموزان دور عناصر جمع‌آوری شده از طبیعت حلقه می‌زنند. یک نفر به نوبت یا داوطلبانه وارد حلقه شده، یکی از عناصر یا اشیا (مربوط و یا غیرمربوط به طبیعت) را برداشته و درحالی که صدایی برای آن انتخاب کرده از زبان او داستانی از زندگی‌اش یا خاطره‌ای از او را برای دیگران به صورت نمایشی تعریف می‌کند. (من به برگ خیلی کوچولو بودم. باغبون اومد به مادرم درخت آب داد. من رشد کردم.

سبز و بزرگ شدم. باد اومد و انقدر تگونم داد تا از تن درخت جدا شدم و افتادم روی زمین...)

■ بهتر است با تکان دادن شیء یا عنصر در حین بازی و صحبت کردن نقش آن، به او جان ببخشند.

■ بعد از تمام شدن قصه هر دانش‌آموز، بقیه دانش‌آموزان می‌توانند از او سؤالاتی بپرسند و دانش‌آموز داوطلب باز هم در نقش مورد نظر به سؤالات پاسخ می‌دهد.

■ دقت کنید که گفت‌وگو محدود به دو نفر نشود. یعنی هرکس یک سؤال بیشتر نپرسد تا نوبت به همه برسد.

■ این بازی تا جایی ادامه پیدا می‌کند که همه نقشی از عناصر موجود در طبیعت را بازی کنند.

■ این بازی بدون استفاده از عناصر طبیعت هم می‌تواند انجام شود. در این حالت ما در ابتدا نمی‌دانیم شخص داوطلب چه شیء یا عنصری را انتخاب کرده است و به مرور باید آن را حدس بزنیم.

کار در خانه: انجام فعالیت صفحه سوم کتاب کار

کار در خانه: انجام فعالیت صفحه چهارم کتاب کار

مرحله سوم: گفت وگوی هنری نمایش و ارائه: (به اشتراک گذاری تجربه ها و توصیف آنچه یاد گرفته اند)

استاندارد عملکردی سطح ۱:

فعالیت ۱. توضیح مشاهدات:

دانش آموز احساسات خود را از شرکت در بازی ها و فعالیت های گروهی توصیف می کند.

استاندارد عملکردی سطح ۲ و ۳:

دانش آموز در روند اجرای فعالیت ها و همکاری گروهی فعالانه شرکت و نقش خود را به درستی ایفا می کند.

۲. ارزیابی:

پرسش هایی درباره:

■ توانایی دانش آموزان در شناسایی و توصیف نقش خود

■ توصیف و بیان پاسخ های مناسب در مواجهه با یک موقعیت

■ معلم از گروه ها می پرسد:

■ «چه چیزی در بازی به شما کمک کرد که بهتر با هم همکاری کنید؟»

■ «کجاها سخت بود که هماهنگ شوید؟»

■ «چه حسی داشتید وقتی با دوستانتان داستان می ساختید؟»

۳. نمایش نتایج فعالیت ها (مانند نقاشی ها یا داستان ها، صداها و صحبت درباره آن ها، تفاوتشان را بررسی کنند و بگویند که از شنیدن کدام صدا حس خوبی گرفتند و...).

شناسایی بدفهمی های احتمالی و راه های رفع آن ها

۱. برخی کودکان ممکن است ارزش همکاری را درک نکنند و بیشتر بر برنده شدن فردی تمرکز داشته باشند؛ لازم است معلم تأکید کند هدف اصلی لذت بردن و کار گروهی است.

۲. احتمال دارد دانش آموزان فکر کنند قوانین بازی مانع آزادی است؛ معلم باید توضیح دهد که قوانین برای برقراری نظم و شادی مشترک ضروری است.

۳. برخی کودکان ممکن است در تقسیم نقش ها یا رعایت نوبت دچار مشکل شوند؛ معلم می تواند نقش تسهیل گر و داور را ایفا کند.

۴. بدفهمی دیگر می تواند این باشد که فقط کودکان قوی تر یا پرحرف تر در بازی موفق می شوند؛ معلم باید فرصت برابر برای همه ایجاد کند.

ارزشیابی و سنجش:

معیارها:

■ با شوق و علاقه در بازی ها و فعالیت های گروهی شرکت می کند.

■ با هم بازی ها و اعضای گروه با مهربانی و احترام ارتباط برقرار می کند.

■ قوانین بازی را رعایت می کند و نوبت دیگران را می پذیرد.

■ نقش یا وظیفه خود را در بازی یا فعالیت گروهی به درستی انجام می دهد.

■ برای کمک به دیگران داوطلب می شود.

■ در گفت وگوی پایانی می تواند احساس و تجربه خود را بیان کند.

■ با شوق و علاقه در فعالیت ها و بازی های خانوادگی و گروهی شرکت می کند.

■ در حین فعالیت، با دیگران مهربانانه رفتار کرده و قوانین گروه را رعایت می کند.

■ نقش و مسئولیت خود را به طور کامل و به موقع انجام می دهد.

■ از کلمات و جملات مثبت برای تشویق دیگران استفاده می کند.

■ در پایان فعالیت، می تواند درباره تجربه و احساس خود صحبت کند و به کار دیگران بازخورد محترمانه بدهد.

ابزارها:

■ چک لیست مشاهده (میزان مشارکت، رعایت نوبت، همکاری در گروه)،

■ پوشه کار (یادداشت های کوتاه یا نقاشی درباره تجربه بازی گروهی)،

■ خودارزیابی («من در بازی گروهی چه نقشی داشتم؟»).

راهکارهای بهبود یادگیری:

■ تشویق به گفت وگوی باز بعد از بازی برای بازبینی تجربه ها،

■ طراحی بازی هایی که بدون همکاری کامل اجرا نمی شوند،

■ مقایسه احساسات در بازی فردی و گروهی.

تمرکز سنجش: توانایی دانش آموز در همکاری، رعایت قواعد، بیان احساسات خود و دیگران و تقویت مهارت های اجتماعی.

پرسش‌های متداول و توصیه‌های اجرایی

- اگر در حین بازی درگیری یا اختلاف پیش آمد چه باید کرد؟ معلم باید با آرامش گفت‌وگو را تسهیل کند و کودکان را به یافتن راه حل مشترک هدایت کند.
- اگر برخی دانش‌آموزان تمایلی به بازی گروهی نداشته باشند؟ می‌توان آن‌ها را ابتدا در گروه‌های کوچک‌تر یا در نقش‌های ساده مشارکت داد.
- **توصیه اجرایی:** بازی‌های گروهی ساده و متناسب با توان بدنی و روانی دانش‌آموزان انتخاب شود و هدف لذت جمعی همواره بر رقابت فردی مقدم باشد.

تأکیدات زبانی

- سلام، خوش آمدی، بیا با هم بازی کنیم (آغاز ارتباط محترمانه و دوستانه)
- نوبت، صبر، همکاری، باهم، گروه (کلیدواژه‌های رفتاری و مشارکتی)
- مهربانی، دوستی، احترام، کمک (واژه‌های ارزشی و اخلاقی)
- خنده، شادی، بازی، همراهی (واژه‌های عاطفی و هیجانی مرتبط با هدف درس)
- من، تو، ما (برای تمرکز بر تفاوت فردی و جمعی)
- بازی گروهی، تیم، کار مشترک (مفاهیم مرتبط با نقش هر فرد در گروه)
- تقویت واژگان همکاری (همراهی)

محتوای مشترک با سایر دروس:

- **مهارت‌های زندگی:** تمرین احترام، همکاری و مسئولیت‌پذیری.
- **تربیت بدنی:** اجرای بازی‌های گروهی و تقویت مهارت‌های حرکتی.
- **کار و فناوری:** طراحی و ساخت وسایل ساده برای بازی گروهی.
- **فارسی (گفت‌وگو و شنیداری):** بیان تجربه‌ها و شنیدن صحبت دیگران.
- **هنر:** خلاقیت در طراحی نقش‌ها و وسایل بازی.

